

วชิรกรรมการบวงสรวงทำสุรนารีในทเพลงโคราช

วชิยานิพนธ์

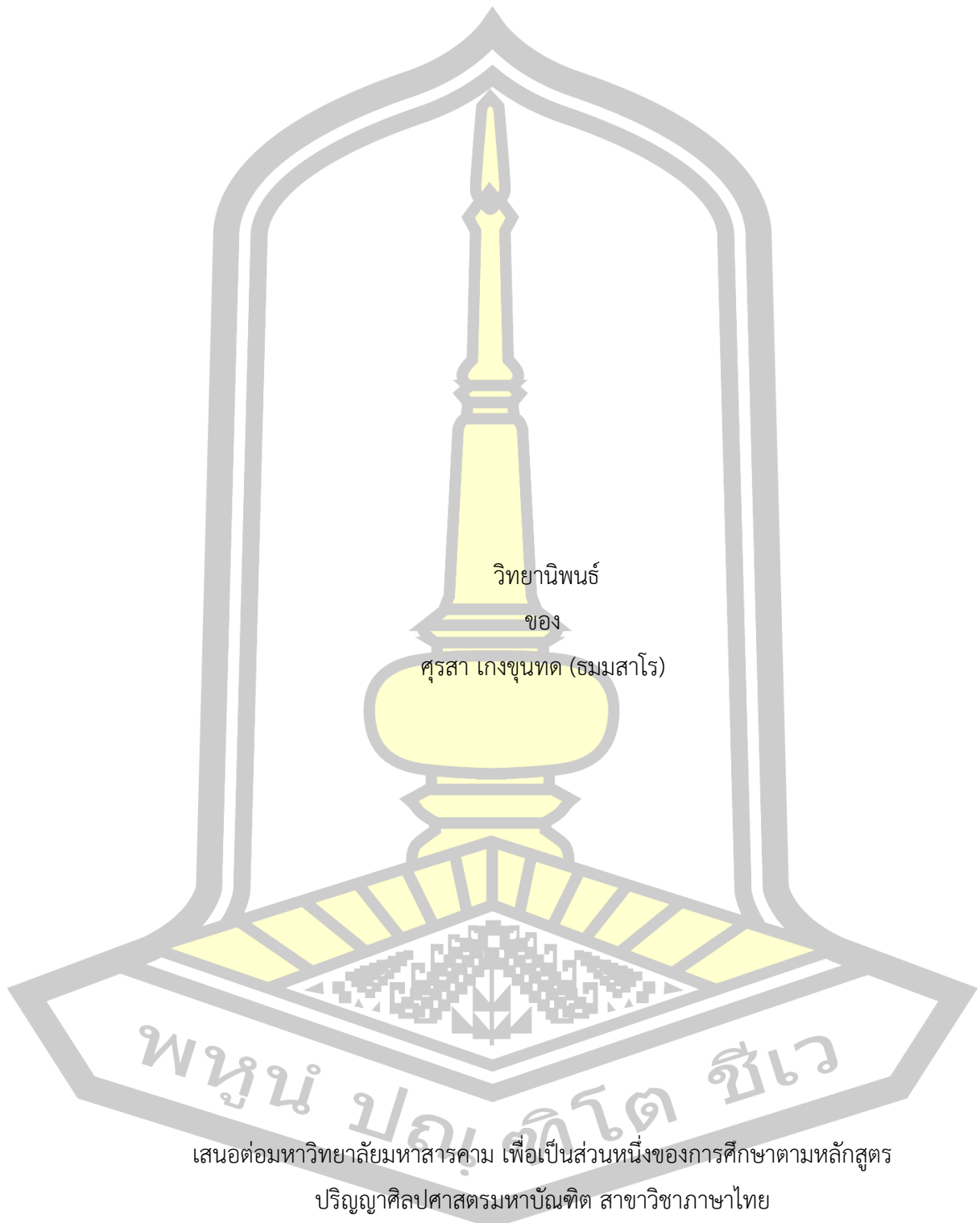
ของ

ศุรสา เกงขุนทด (ธมมสารโร)

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

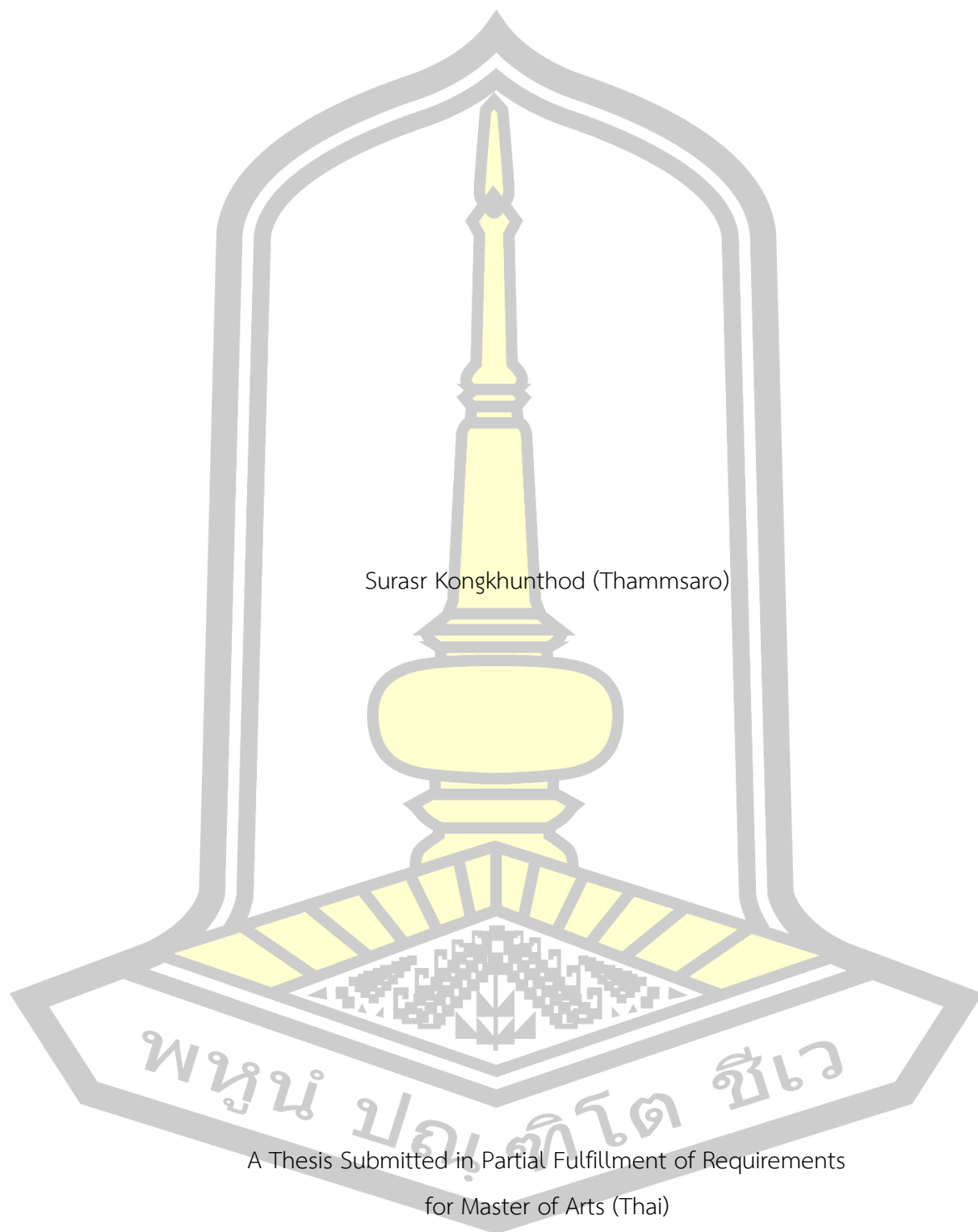
วจนกรรมการบวงสรวงทำวสุรนาริในบพเพลิงโคราช

มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Speech Act of Worship Thao Suranaree in Korat Songs

Surasr Kongkhunthod (Thammsaro)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Thai)

June 2023

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของพระศุรสฯ เก่งขุนทด (ธम्म
สาโร) แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิตร์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. ราชนัย นิลวรรณภา)

.....กรรมการ

(อ. ดร. ไสกี อุ่นทะยา)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. กัลยา กุลสุวรรณ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิตร์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง วจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช
 ผู้วิจัย ศุรสภา เก่งขุนทด (ธมมสาโร)
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ราชันย์ นิลวรรณภา
 ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย
 มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งประเภทวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช และเพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช โดยใช้ตัวบทของหมอลำโคราช ซึ่งรวบรวมได้จำนวนทั้งสิ้น 51 เพลง ผลการวิจัยพบว่าวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชพบ 7 ประเภท จากมากไปน้อย ได้แก่ คือ 1) วจนกรรมสัญญา 2) วจนกรรมการบอกเล่า 3) วจนกรรมการขอร้อง 4) วจนกรรมการเตือน 5) วจนกรรมการแนะนำ 6) วจนกรรมการอวยพร 7) วจนกรรมการสั่ง และกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ผลจากการศึกษาสามารถแบ่งประเภทของกลวิธีการใช้ภาษาได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1. กลวิธีทางศัพท์ ได้แก่ 1) การเรียกขาน 2) การอ้างถึง 3) คำกริยา และ 2. กลวิธีทางวาทศิลป์ ได้แก่ 1) การใช้อุปมา 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้ภาษาถิ่น

วจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช เป็นวจนกรรมที่ใช้สื่อสารผู้พูดมีเจตนาที่ทำให้ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจ เกิดความศรัทธาของต่ออย่าโม อีกทั้งยังสะท้อนวัฒนธรรมการขับร้องการสืบทอดบทเพลงโคราชเป็นมรดกและภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยต่อไป

คำสำคัญ : วจนกรรมการบวงสรวง, ท้าวสุรนารี, บทเพลงโคราช

พนัน ปณ สกิต ชเว

TITLE	Speech Act of Worship Thao Suranaree in Korat Songs		
AUTHOR	Surasr Kongkhunthod (Thammsaro)		
ADVISORS	Assistant Professor Rachan Nilawanapa , Ph.D.		
DEGREE	Master of Arts	MAJOR	Thai
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2023

ABSTRACT

This research aims to study Speech act of worship Thao Suranaree in Korat Song. has two main aims : 1) to study the types of Speech act of worship Thao Suranaree in the Korat song and, 2) study the technique of using language in the Speech act worship of Thao Suranaree in the Korat song. The lyrics of the composer of Korat songs are compiled with 51 songs. The research results on to study Speech act of worship Thao Suranaree in Korat Song could be divided into 12 types of speech acts, 1) promise making, 2) namely affirmative, 3) request making, 4) warning, 5) advice giving 6 wishing 7) commanding and study the technique of using language. could be divided into 2 types of language tactics, 1. Lexical strategies, 1) address terms, 2) reference, 3) verb forms, and 2. the used of figurative language could be divided into 3 types, 1) Simile, 2) Metaphor, and 3) dialect.

The Speech act of Worship of Thao Suranaree in Korat Song is a speech act used to communicate the speaker with the intention of making the listener recognize and understand. and the faith of Ya Mo The other one reflects the singing culture and the inheritance of the Korat song as a heritage and cultural wisdom of Thailand.

Keyword : Speech act of worship, Thao Suranaree, Korat Song

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยหลายส่วน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชนันท์ นิลวรรณภา ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในทุกขั้นตอนการทำ วิทยานิพนธ์ตลอดจน แก้วไขและชัตเกล้าวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อย พร้อมทั้งขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายบุญสม สังข์สุข นายกสมาคมเพลงโคราช ผู้เป็นปราชญ์ด้านครุเพลง โคราช ที่ได้รังสรรค์ผลงานเพลงโคราชและร่วมสืบสานเพลงโคราชให้คงอยู่สืบต่อไปในประเทศไทย รวมทั้งผลงานประพันธ์ของท่าน ได้เป็นตัวบทให้ผู้วิจัยได้ศึกษาจนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย ที่เป็นแรงกำลังใจและเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมวิชาเอก ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจซึ่งกันและกันตลอดระยะเวลาจน สำเร็จการศึกษา

ศุรส่า เกงขุนทด (ธมมสาโร)

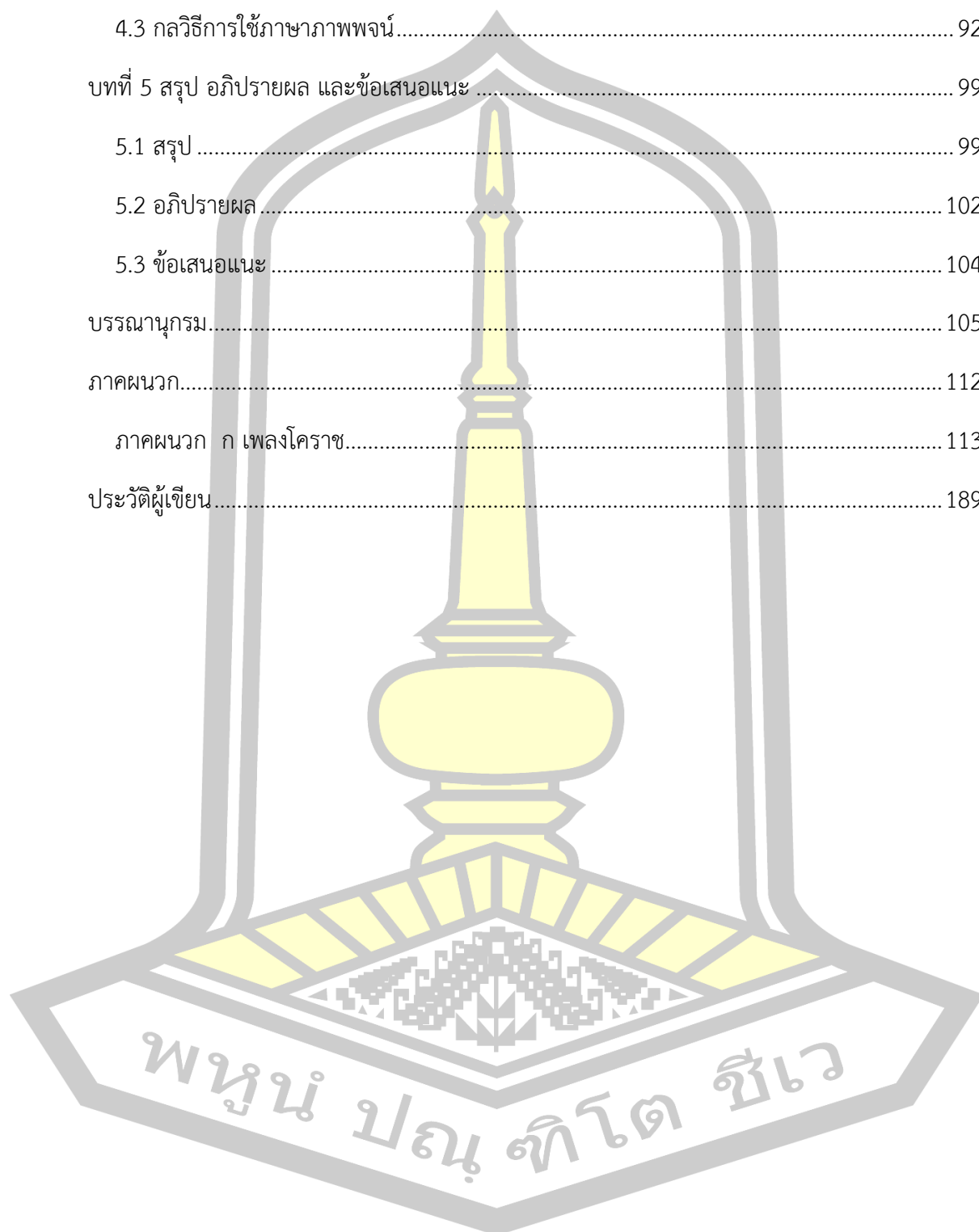
พหุณ ปณ สิโต ชีเว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพประกอบ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
1.3 คำถามหลักในการวิจัย	4
1.4 ความสำคัญของการวิจัย.....	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	9
1.8.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรม.....	9
1.8.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา	11
1.8.3 แนวคิดเกี่ยวกับเพลงโคราช	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงโคราช.....	17
2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของบทเพลงโคราช.....	18
2.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเพลงโคราช	20

2.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการขับร้องบทเพลงโคราช	22
2.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพลงโคราช.....	23
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการบวงสรวง.....	36
2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง.....	36
2.2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพิธีกรรมการบวงสรวง.....	37
2.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวง.....	39
2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวง.....	40
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวันกรรม	45
2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและองค์ประกอบของวันกรรม.....	46
2.3.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของวันกรรม.....	46
2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวันกรรม	47
2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา	52
2.4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา.....	52
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษา.....	54
บทที่ 3 ประเพณีของวันกรรมการบวงสรวงทำวสุรนารีในบทเพลงโคราช	57
3.1 วันกรรมสัญญา (Promises)	57
3.2 วันกรรมการบอกเล่า (Affirmative).....	60
3.3 วันกรรมการขอร้อง (Request)	64
3.4 วันกรรมการเตือน (Warn).....	68
3.5 วันกรรมการแนะนำ (Advise).....	71
3.6 วันกรรมการอวยพร (Wishing).....	74
3.7 วันกรรมการสั่ง (Command).....	77
บทที่ 4 กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวันกรรมการบวงสรวงทำวสุรนารีในบทเพลงโคราช.....	81
4.1 กลวิธีทางศัพท์ (Lexicalization)	81

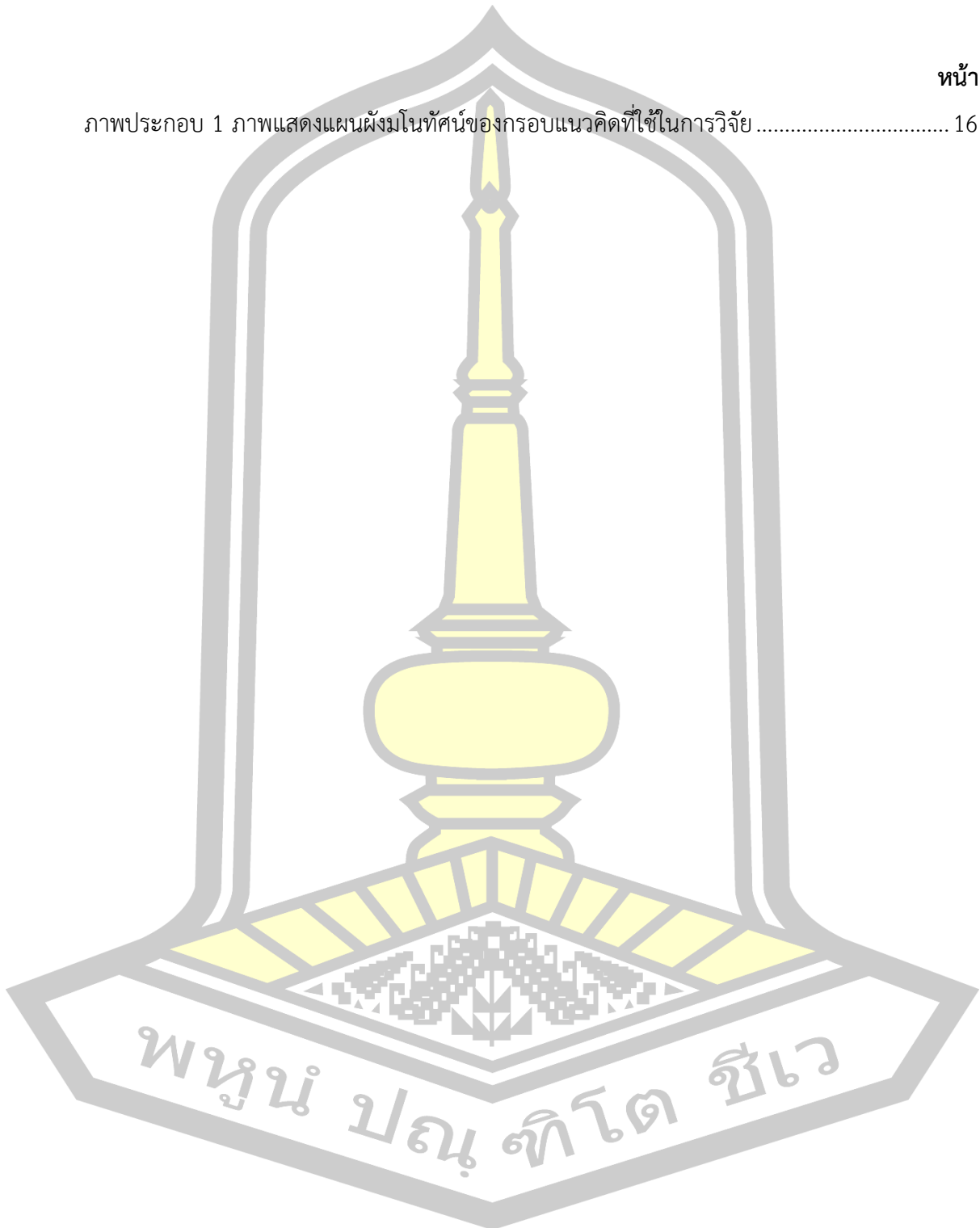
4.2 การอ้างอิง (referencing).....	89
4.3 กลวิธีการใช้ภาษาภาพพจน์.....	92
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
5.1 สรุป	99
5.2 อภิปรายผล	102
5.3 ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก เพลงโคราช.....	113
ประวัติผู้เขียน.....	189

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 ภาพแสดงแผนผังมโนทัศน์ของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 16

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

บทเพลงถือเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์มาช้านาน ด้วยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เสียงเพลงที่ถูกขับขานออกมาจึงถือเป็น “สาร” อย่างหนึ่งที่สามารถสื่อสารและถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ส่งผ่านไปยังผู้ฟังหรือผู้รับสารให้ได้รับรู้และสามารถตีความหมายได้อย่างหลากหลายตามอารมณ์เพลงนั้น ๆ ด้วยเหตุที่ว่าเพลงแต่ละเพลงมีการถ่ายทอดความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ทั้งอารมณ์ทุกข์ โศกเศร้า มีความสุขหรือสนุกสนาน ซึ่งเสียงเพลงสร้างความรู้สึกสะท้อนใจหรือสภาวะอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่มีต่อเหตุการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรม บทเพลงจึงนับได้ว่าเป็นสื่อที่บทบาทอย่างกว้างขวางในสังคมการรับรู้ของมนุษย์ ยุคตี มุกดาวิจิตร (2553: 287) กล่าวว่า คนเราอยู่ในเพลง แล้วเพลงก็อยู่ในกระบวนการทางสังคม การฟังเพลงจึงเป็นสิ่งที่เราได้รับรู้ด้วย ไม่เพียงแต่จากผัสสะต่าง ๆ แต่เรายังรับรู้ถึงความหมาย อารมณ์และสถานะต่าง ๆ ทางสังคม ตลอดจนตัวตน ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ และมิติต่าง ๆ ทางการเมือง ในทำนองเดียวกับ สิริขญา คอนกรีต (2556: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบทเพลงที่มีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของมนุษย์ว่า เพลงเป็นงานศิลปะที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างมาก มนุษย์ใช้เพลงเป็นส่วนประกอบในงานสังสรรค์ รื่นเริง หรืองานพิธีกรรม กล่าวได้ว่ากิจกรรมเกือบทุกอย่างที่เราทำมักมีเพลงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ นอกจากนี้เพลงยังเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ผู้อื่นได้ทราบ ทั้งยังสามารถชักนำและโน้มน้าวให้มนุษย์เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ตามเนื้อหาและอารมณ์ของเพลง ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์สนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส อ่อนไหว เศร้าเสียใจ รัก คิดถึง ประทับใจ หรือคึกคะนองไปกับเสียงเพลง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง บทเพลงจึงเป็นสิ่งที่ยังคงได้รับความนิยมหรือชื่นชอบของกลุ่มนักฟังเพลงมาจนตราบนับเท่าทุกวันนี้ อีกทั้งเนื้อหาและท่วงทำนองเพลงยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ กุญทิณี โคตรพัฒน์ (2560: 1) ได้กล่าวให้เห็นถึงความหลากหลายของบทเพลงที่กลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนิยมฟังว่า บทเพลงในสังคมไทยมีอยู่หลายประเภท เช่น เพลงสากล เพลงไทยสากล เพลงป๊อป เพลงร็อก เพลงเพื่อชีวิต เพลงพื้นบ้าน และเพลงลูกทุ่ง ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้บทเพลงแต่ละประเภทมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าบทเพลงที่มีอยู่อย่างหลากหลายประเภทในสังคมไทยนี้ นอกจากจะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์ด้วยกันแล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นแนวความคิดทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ตัวอย่างเช่น เพลงพื้นบ้านซึ่งถือเป็นเครื่องถ่ายทอด

วัฒนธรรม ความรู้สึก และความคิดเห็นของกลุ่มชนนั้น ๆ เอาไว้ อีกทั้งเพลงพื้นบ้านยังเป็นเครื่องกล่อมเกลายุบยิบใจคอของผู้คนให้เป็นผู้มีจริยธรรม เนื่องจากมีคติคำสอนต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา สอดแทรกไว้มากมาย ดังที่ สุกัญญา ภัทรราชย์ (2540: 1) กล่าวว่า เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่สามารถถ่ายทอดปรัชญา ความนึกคิดของชาวบ้านหรือกลุ่มชนได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด เนื่องจากเป็นผลผลิตทางความคิดที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองมาน้อยกว่างานวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทอื่น ดังนั้นการศึกษาเพลงพื้นบ้านของกลุ่มชนต่าง ๆ จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มชนซึ่งเป็นเจ้าของงานวรรณกรรมนั้น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง

เพลงโคราชได้ชื่อว่าเป็นเพลงพื้นเมืองของจังหวัดนครราชสีมา เป็นเพลงที่นิยมใช้ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายและหญิง โดยเนื้อร้องของทำนองเพลงใช้ภาษาถิ่นโคราช ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมในขนบการเล่นเพลงของชาวโคราхмаแต่เดิม อีกทั้งเพลงโคราชยังเป็นที่ยอมรับกันว่าการขับร้องยากกว่าเพลงลูกทุ่งเพราะเป็นการเล่นคำเล่นเสียงลูกคอและใช้สมาธิในการขับร้องลงโคราช เป็นการร้องเพลงโต้ตอบที่พัฒนามาเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช ซึ่งได้สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน มีเอกลักษณ์อยู่ที่การร้องรำเป็นภาษาโคราช ลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าส่วนหนึ่งของความเป็นชาวไทยโคราชในจังหวัดนครราชสีมาจะปรากฏอยู่ในรูปแบบการแสดงที่มีเพลงโคราชร่วมอยู่ด้วยนั่นเอง นอกจากนี้จะเป็นเพลงพื้นบ้านอีกประเภทหนึ่งแล้ว เพลงโคราชยังถูกนำมาใช้ในการขับร้องซึ่งเป็นพิธีกรรมการบวงสรวงแก้บนแก้ท้าวสุรนารี ซึ่ง ปรีชา อุตระกุล และคณะ (2536: 10) ได้อธิบายว่า การนำเพลงโคราхмаมาเล่นแก้บนท้าวสุรนารีหรือย่าโม โดยเฉพาะที่บริเวณหน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เริ่มปรากฏประมาณปี พ.ศ.2499 เมื่อนางสองเมือง อินทรกำแหง หัวหน้าคณะเพลงโคราชสองเมืองได้เล่าว่า ในคืนนั้นตนนอนหลับแล้วฝันว่า ย่าโมมาเข้าฝันแล้วบอกว่าถ้าต้องการแก้บนท่านเมื่อประสบความสำเร็จให้แก้บนด้วยเพลงโคราช เพราะท่านชอบฟังเพลงโคราхмаมาก ความฝันของนางสองเมืองได้ถูกพูดต่อ ๆ กัน ในกลุ่มหมอเพลง เนื่องจากนางสองเมืองเป็นผู้รวบรวมหมอเพลงตั้งขึ้นเป็นคณะเพลงโคราชขึ้นเป็นคนแรก และมีจำนวนหมอเพลงมากที่สุดอยู่ในคณะในขณะระยะหัวเวลานั้น ๆ นางสองเมืองจึงเป็นที่เคารพนับถือของหมอเพลง ประกอบกับความเชื่อความศรัทธาของชาวโคราชที่มีต่อท้าวสุรนารีทำให้การแก้บนด้วย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับบทเพลงโคราช พบว่าการขับร้องเนื้อหาเพลงมีการบอกเล่าถึงเรื่องราวและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีหรือย่าโม ซึ่งการกล่าวอ้างถึงในลักษณะเช่นนี้ ออสติน (Austin, 1962; อ้างถึงใน สุกิตลักษณ์ ดีผดุง, 2552: 82) นำเสนอว่าเป็นเงื่อนไขของวัจนกรรม ด้วยวัจนกรรมมีองค์ประกอบอยู่สองส่วน ได้แก่ ส่วนเนื้อความและส่วนเจตนา การที่เสนอขึ้นมาเช่นนี้เพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าเนื้อความและเจตนาไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ในบางวัจนกรรมอาจจะไม่มีเนื้อความก็ได้ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขเหมาะสม เงื่อนไขเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจำแนกหรือตัดสินประเภทของวัจนกรรม

ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขสี่ข้อสำหรับอธิบายภาวะที่เหมาะสมของการสื่อวัจนกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขขั้นเตรียมการ กล่าวถึงบุคคลและสถานการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งต้องมีขั้นตอนกระบวนการและมีผลลัพธ์ตามประเพณีที่ถือปฏิบัติตามกันมา เงื่อนไขการปฏิบัติการ กล่าวถึงการปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ต้องถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน เงื่อนไขความซื่อสัตย์ กล่าวถึงบุคคลจำเป็นต้องมีความคิด ความรู้สึก และเจตนา หรือความตั้งใจที่เหมาะสม บุคคลในที่นี้หมายถึงทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร และเงื่อนไขการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ กล่าวถึงเมื่อพฤติกรรมนั้นมีผลที่แน่นอนเหมาะสม บุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับ อัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559: 62) เสนอว่า วัจนกรรมที่บ่งบอกเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายหรือแนวคิดที่บ่งบอกถึงเจตนาในการสื่อสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบทางภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งความรู้สึนึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของ “วัจนกรรม” จะเป็นการกระทำโดยเจตนาของผู้พูดซึ่งแสดงออกในรูปของคำ เช่น การขอร้อง การออกคำสั่ง และการขอโทษ เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถให้ผู้ฟังได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของความหมายและเกิดความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่ผู้พูดกล่าวออกมาได้เป็นอย่างดีและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจอีกว่าในการแสดงวัจนกรรมการบวงสรวงในบทเพลงโคราชยังมีลักษณะการใช้ถ้อยคำที่สื่อให้เห็นการใช้ภาษาในหลายรูปแบบ ซึ่งตามทัศนะของศิริพร ภักดีผาสุก (2561: 22) กล่าวว่า ภาษาคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามนิยามดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะจำกัดความหมายของภาษาเพราะว่าระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสารหลายอย่างที่ไม่นับว่าเป็นภาษา อาทิ ไฟสัญญาณจราจร สัญญาณธง สัญญาณมือสำหรับการทหาร ทั้งนี้ระบบสัญลักษณ์เหล่านี้สามารถใช้สื่อความหมายบางประการได้แต่ยังขาดคุณลักษณะสำคัญของ “ภาษาแท้” ดังนั้น วัจนกรรมจึงเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายหรือแนวคิดที่บ่งบอกถึงเจตนาในการสื่อสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบทางภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งความรู้สึนึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของ “วัจนกรรม” จะเป็นการกระทำโดยเจตนาของผู้พูดซึ่งแสดงออกในรูปของคำพูด ความหมายและเกิดความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่ผู้พูด กล่าวออกมาได้เป็นอย่างดีและชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชนี้ เนื่องจากการศึกษาถ้อยคำที่สื่อสารออกไปผ่านท่วงทำนองในการขับร้องเพลงโคราชเพื่อทำให้เกิดผลหรือสิ่งต่าง ๆ ตามมา หากนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมดังกล่าวนี้ มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์แล้ว ก็น่าจะทำให้เห็นถึงประเพณีวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไรได้เช่นกัน ด้วยเนื้อร้องในบทเพลงโคราชจะมีความหมายเน้นเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวงสรวงหรือแก้บนถวายแก้ท้าวสุรนารี ซึ่งมีการกล่าวอ้างถึงความศักดิ์สิทธิ์ จนเกิด

ความสำเร็จจากการบนบานศาลกล่าวปรากฏอยู่แทบทั้งสิ้น รวมไปถึงการศึกษาวิธีทางภาษาที่ใช้ในการประพันธ์บทเพลงโคราชที่ใช้ร้องเพื่อสื่อถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีหรือย่าโม หากนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาดังกล่าวนี้น มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์แล้ว ก็น่าจะทำให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไรได้อีกทางหนึ่ง เพราะการขับร้องเพลงเพื่อประกอบการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชเป็นวิธีการใช้ภาษาในอีกรูปแบบหนึ่งด้วยเช่นกัน

1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อแบ่งประเภทวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช
- 1.2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

1.3 คำถามหลักในการวิจัย

- 1.3.1 ประเภทวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชมีลักษณะอย่างไร
- 1.3.2 กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชมีลักษณะอย่างไร

1.4 ความสำคัญของการวิจัย

- 1.4.1 ทำให้ทราบถึงประเภทวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช
- 1.4.2 ทำให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องวาทกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงโคราชที่มีเนื้อร้องสื่อถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีหรือย่าโม โดยเลือกเฉพาะจากคำประพันธ์ประเภทกลอนเพลงแหล่โคราชที่ใช้แก่นในโอกาสต่าง ๆ ของหมอลำโคราช ซึ่งรวบรวมได้จำนวนทั้งสิ้น 51 เพลง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลอนบายศรีสู่ขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบในพิธีบายศรีสู่ขวัญ
2. กลอนบวงสรวงพ่อขุนศรีกรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ณ โอกาสใช้สอนในพิธีบวงสรวงพ่อขุนศรีกรินทร์ 6 พ.ย.57
3. กลอนอาลัยผู้ล่วงลับ ณ โอกาสใช้ในการแสดงทั่วไป

4. กลอนลาและอวยพร ณ โอกาสใช้สำหรับพระนักเทศน์ ว่าในงานเทศน์ทั่วไป ก่อนลา
5. กลอนแก้บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน ณ โอกาสใช้แสดงงานแก้บนทั่วไป
6. กลอนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ณ โอกาสใช้แสดงประกวดโครงการหมู่บ้านศีล 5 วันที่ 8 มิ.ย.61 ณ ห้างเทอมินอล
7. กลอนอาลัยและส่งวิญญาณ ณ โอกาสใช้ในการแสดงทั่วไป
8. กลอนเรียกขวัญข้าว (ครูอาร์ต บ้านไพล) ณ โอกาสใช้แสดงประกอบการแสดงเรียกขวัญข้าว
9. กลอนวัดธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์) ณ โอกาสใช้แสดงประกอบกิจกรรมสมาธิกรูสมาธิ กลุ่มสีขาว รุ่น 43 (คุณธัญธร 088-8989324)
10. กลอนงานฉลองพระมหาเจดีย์ วัดหัวเขาแจรงธรรม ณ โอกาสแสดงในงานฉลองวัดหัวเขาแจรงธรรม 28 มี.ค.62
11. กลอนสืบสานประเพณีบูชาห่มผ้าพระนอน 1300 ปี ณ โอกาสประกอบการแสดงวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ณ วัดธรรมจักรเสมาราม อ.สูงเนิน
12. กลอนปู่ตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก้บน ณ โอกาส ใช้แสดงงานแก้บนทั่วไป
13. กลอนบายศรีสู่ขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบในพิธีบายศรีสู่ขวัญ
14. กลอนเพลงส่งวิญญาณ คุณพ่อ สว่าง นามรักษ์ ณ โอกาสใช้ว่าหน้าไฟ ก่อนเผาศพ วันที่ 4 ตุลาคม 2563
15. กลอนสวดดีแม่บุญเหลือ ณ โอกาสใช้แสดงในงานบวสรวง ที่โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ 4 มี.ค.64
16. กลอนบุญข้าวสาก ณ โอกาสใช้แสดงประกอบงานนาฏศิลป์
17. กลอนเรียกขวัญ เสริมขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะสำเภาเมืองคง) ให้ข้อมูลโดย นางสาวสำเภา ชาญนอก
18. กลอนเรียกขวัญ เสริมขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะบุญสมกำปัง)
19. กลอนเรียกขวัญ เสริมขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะเถาวรรณ โชคชัย)
20. กลอนเรียกขวัญ เสริมขวัญ ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะอรุณโชคชัย)
21. กลอนพิธีไหว้ครู โอกาสที่ใช้ นักเรียนโรงเรียนบึงพญาปราบ แสดงในงานไหว้ครู ณ ที่ บ้านนาย 10 ก.ค.51

22. กลอนคำขวัญเมืองโคราช โอกาสที่ใช้ให้นักศึกษาเทคโนโลยีราชมงคล นำไปแสดงที่ จ.สุรินทร์
23. กลอนไหว้ครู ณ โอกาส สอนเพลงโคราชโรงเรียนเทศบาล 1 รัษฎาภูธรสงเคราะห์ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
24. กลอนเพลงโคราชไหว้ครู ณ โอกาสให้นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 โนนสูงประกวดงานย่าโม 1-2 เม.ย.52
25. กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง ณ โอกาสส่งประกวดโรงเรียนพระราชทานระดับ จังหวัดนครราชสีมา
26. กลอนเพลงโคราขงานสวดิยาบุญเหลือ ณ โอกาส แสดงเปิดงานสวดิยาบุญเหลือ 4 มี.ค.54 ณ โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์
27. กลอนไหว้ย่าโมและขอพร 9 ส.ค.58 ณ ลานย่าโม ณ โอกาส นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มาฝากตัวเป็นลูกเป็นหลานย่าโม
28. กลอนนำนักศึกษา ม.ราชภัฏไหว้ย่าขอพร ฝากเนื้อฝากตัวเป็นหลานย่า ณ โอกาส ว่าถวายเป็นย่าโม กิจกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนำนักศึกษาพันกว่าคนไหว้ย่า
29. กลอนไหว้ย่าโมและขอพร 9 ส.ค.58 ณ ลานย่าโม /และ 26 ก.ค.61 ณ โอกาส นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มาฝากตัวเป็นลูกเป็นหลานย่าโม
30. กลอนคำขวัญ ของดีโคราช ณ โอกาส สอนนักเรียนโรงเรียนบ้านทัพมะขาม อ.คง
31. กลอนเครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก ณ โอกาส งานศิลปะนิพนธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
32. กลอนเพลงเชิญเที่ยวโคราช ณ โอกาส ที่ใช้แสดงทั่วไป เปิดในสถานีวิทย์
33. กลอนเพลงประวัติและตำนานเพลงโคราช ณ โอกาสที่ใช้แสดงทั่วไป
34. กลอนประวัติย่าโม ณ โอกาสที่ใช้สอนนักเรียน และใช้การแสดงทั่วไป
35. กลอนบวงสรวงเปิดงานย่าโม 23 มี.ค.51
36. กลอนเพลงโคราชประวัติประตู่ไชยณรงค์หรือประตู่ผี ณ โอกาส เด็กนักเรียนโรงเรียนบึงพลาญปราบแสดงในงานลอยกระทง 12 พ.ย.51
37. กลอนเพลงโคราชโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ ณ โอกาส แสดงสวดิวิกรรมนางสาวบุญเหลือ 4 มี.ค.52
38. กลอนเพลงโครახบวงสรวงย่าโม เชิดชูเกียรติย่าโม ณ โอกาส ประกวดเพลงโคราขงานย่าโมปี 2552
39. กลอนเพลงประวัติเพลงโคราช ตอนลูกสาวพญานาค ขึ้นมาว่าเพลงที่หนองบุญนาคน ณ โอกาส น้องกวาง นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ ประสานมิตร

40. กลอนเพลงโคราชบวงสรวงงานย่าโม ปี 2553 ณ โอกาส ประกอบการแสดง
บวงสรวงเปิดงานฉลองชัยชนท้าวสุรนารี

41. กลอนเพลงโคราช แก้งย่าโมและอวยพร ณ โอกาส แสดงในงานแก้งย่าโม

42. กลอนเพลงโคราช วิถีชีวิตคนโคราชในอดีต ณ โอกาส แสดงในงานฉลองย่าโม
อำเภอปักธงชัย 27 มี.ค.53

43. กลอนสี่อสร้าสรรค์ ของดีเมืองโคราช ณ โอกาส โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงเพลงโคราช ประจำปี 2554

44. กลอนเมืองโคราช ประวัตีย่าโม ณ โอกาส ใช้ประกอบการนำเสนอวีดิทัศน์งานย่าโม
ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีฯ

45. กลอนตำนานบ่อไก่แก้วพระปรางค์สีดา ณ โอกาส สอนเพลงโคราชโครงการสืบสาน
ศิลปวัฒนธรรมตำนานนิทานพื้นบ้านผ่านอัตลักษณ์ภาษาบทเพลงโคราชและสื่อละครหุ่นสร้างสรรค์
เพื่อชุมชน 3 ดีมีสุขภาวะ /10-12 ต.ค.58

46. กลอนเล่าเรื่องประตูเมือง นครราชสีมา ณ โอกาส ใช้ร้องประกอบการแสดงศิลปะ
นิพนธ์ /เจนนี้ 061-0305661/เม 093-8251744

47. กลอนปลัดทองคำเกียวย่าโม ณ โอกาส ใช้ร้องเล่าเรื่องประวัตีย่าโม อาสุนทร บ้าน
หนุกให้แต่ง

48. กลอนประวัติพระนอน (พระพุทธไสยาสน์บ้านคลองขวาง อ.สูงเนิน) ณ โอกาส ใช้
ร้องเล่าเรื่องเชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อ.สูงเนิน

49. กลอนเพลงแก้ง ณ โอกาสที่ใช้ในการแสดงทั่วไป

50. กลอนแก้งย่าโมและอวยพร ณ โอกาส แสดงแก้งย่าโม และทั่วไป

51. กลอนเพลงโคราชเรื่องตำนานบั้งไฟ ณ โอกาส ใช้รณรงค์โครงการบุญบั้งไฟปลอดภัย
เหล่าเครือข่าย องค์กรงดเหล่า

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช
พิธีกรรมการบวงสรวง วัฒนธรรม และกลวิธีการใช้ภาษา

1.2 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรม กลวิธีทางภาษา และเพลง
โคราช

1.3 รวบรวมข้อมูลตัวบทที่เป็นเพลงโคราช โดยเลือกศึกษาเฉพาะจากคำประพันธ์ประเภทกลอนเพลงแหล่โคราชที่ใช้แก่นในโอกาสต่าง ๆ ของหมอลำเพลงโคราชเท่านั้น

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ประเภทวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช โดยผู้วิจัยจะได้นำเอากรอบแนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงประเภทวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชมีลักษณะอย่างไร

2.2 วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช โดยผู้วิจัยจะได้นำเอากรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชมีลักษณะอย่างไร

3. ชั้นนำเสนอผลการวิจัย

3.1 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3.2 นำเสนอการวิจัยโดยใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

วัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารี หมายถึง ถ้อยคำที่สื่อสารออกไปผ่านท่วงทำนองในการขับร้องเพลงโคราชเพื่อทำให้เกิดผลหรือสิ่งต่าง ๆ ตามมา อันได้แก่ การสัญญา การสาบาน การร้องขอ การอ้อนวอน การวิงวอน และการขออนุญาต

เพลงโคราช หมายถึง เพลงพื้นเมืองของจังหวัดนครราชสีมา เป็นเพลงที่นิยมใช้ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายและหญิง โดยเนื้อร้องของทำนองเพลงใช้ภาษาถิ่นโคราช และบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารี ประพันธ์โดยคุณบุญสม สงฆ์สุข

การบวงสรวง หมายถึง การประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อที่มีต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกถึงความเคารพยำเกรง ตลอดจนการบอกกล่าว การร้องขอ ซึ่งเกิดจากการบนบานศาลกล่าวในสิ่งตนปรารถนา

กลวิธีการใช้ภาษา หมายถึง วิธีทางภาษาที่ใช้ในการประพันธ์บทเพลงโคราชที่ใช้ร้องเพื่อสื่อถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีหรือย่าโม อันได้แก่ 1. กลวิธีทางศัพท์ ได้แก่ 1) การเรียกขาน 2) การอ้างถึง 3) คำกริยา และ 2. กลวิธีทางวาทศิลป์ ได้แก่ 1) การใช้อุปมา 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้ภาษาถิ่นโคราช

1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดหลักที่ผู้วิจัยจะได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องวัจนกรรม การบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.8.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรม

1.8.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา

1.8.3 แนวคิดเกี่ยวกับเพลงโคราช

1.8.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรม

การศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำให้เห็นถึงประเภทวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมจากการอธิบายของ นักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดเรื่องวัจนกรรม (Speech acts) กล่าวคือวัจนกรรมเป็นการกระทำที่ผู้พูด หรือผู้เขียน (Speaker/Writer) กล่าวถ้อยคำใด ๆ (Utterance) กับผู้รับสาร (Hearer/Reader) ใน บริบทใดบริบทหนึ่ง (Context) โดยที่ถ้อยคำนั้นทำหน้าที่แสดงการกระทำไปพร้อม ๆ กับการกล่าว ถ้อยคำ (Dee pa dung, 2009: 77) แนวคิดวัจนกรรมของ John L. Austin เกิดขึ้นจากการรวบรวม งานทางด้านปรัชญาของเขา โดย Urmson and Warnock ในปี ค.ศ.1961 ภายหลังการเสียชีวิตของ ออสติน หนึ่งปีต่อมาในปี ค.ศ.1962 พวกเขาตีพิมพ์ผลงานนี้ในชื่อ How to do things with words (Cerf, 1966, p. 262) ซึ่งต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขและตีพิมพ์ใหม่ในปี ค.ศ.1975 ดังที่ อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559: 62) ได้ให้ความหมายของวัจนกรรมไว้ว่าหมายถึง เป็นการ ใช้ ภาษาเพื่อสื่อความหมายหรือแนวคิดที่บ่งบอกถึงเจตนาในการสื่อสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความ หลากหลายของรูปแบบทางภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมทั้ง ความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของ “วัจนกรรม” จะเป็นการ กระทำโดยเจตนาของผู้พูดซึ่งแสดงออกในรูปของคำพูด เช่น การขอร้อง การออกคำสั่ง และการขอ โทษ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังสามารถที่จะช่วยให้ผู้ฟังได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของความหมายและ เกิดความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่ผู้พูดกล่าวออกมาได้เป็นอย่างดีและชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วน วัจนกรรมตามแนวคิดของออสติน (Austin, 1962: 109; อ้างถึงใน พิมพ์ผกา ไชยโชค และสาวิตรี คทวนิช, 2562: 128) ได้แบ่งออกไว้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) วัจนกรรมตรงตามคำ (Locutionary) คือ การกล่าวถ้อยคำที่สื่อความหมายตรง ตามรูปแบบทางภาษาและคำที่ประกอบเป็นถ้อย

2) วัจนกรรมปฏิบัติ (Elocutionary) คือ การกระทำบางสิ่งบางอย่างของผู้พูดผ่าน ทางถ้อยคำ และถ้อยคำดังกล่าวก็ถือได้ว่าเป็นถ้อยคำที่มีพลัง ซึ่งเรียกพลั้งนี้ว่า “พลังวัจนกรรม

ปฏิบัติ” (Elocutionary force) กล่าวคือเป็นเจตนาที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำที่กล่าวออกมาซึ่งมักจะ เป็นไปตามแบบที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำที่กล่าวออกมาซึ่งมักจะเป็นตามแบบแผน ซึ่งพจนานุกรม ศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา ปี พ.ศ.2560 ให้นิยามไว้ว่าเป็น ข้อตกลงทางภาษาที่ใช้ร่วมกันและเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้ใช้ภาษาเดียวกัน เช่น ในประโยคคำถามผู้พูด ย่อมมีเจตนาต้องการคำตอบหรือความคิดเห็นบางอย่างจากผู้ฟังและผู้ฟังก็สนองตอบด้วยการแสดง ความเห็นหรือ ไขข้อข้องใจของผู้พูด

3) ผลวจนกรรม (Perlocutionary act) คือ เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำก็ย่อมที่จะ คาดหวังให้ผู้ฟังเข้าใจถึงเจตนาของผู้พูด รวมถึงการกระทำบางอย่างตามเจตนา นั้น ดังนั้นผลของ วจนกรรมจึงเปรียบเสมือนการแสดงผลของถ้อยคำที่กล่าวออกมา

นอกจากนี้ ทฤษฎีวจนกรรมในความคิดของเซอร์ล (Searle, 1976; อ้างถึงใน สุจิตต์ ลักษณะ ดีผดุง, 2552) เสนอว่า แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่อธิบายการกระทำโดยการใช้คำพูด การกระทำ ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดเจตนาสื่อความหมายมากกว่าความหมายตรงของถ้อยคำ และเจตนา นั้นจะสัมฤทธิ์ ผลก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไขเหมาะสม (Felicity Condition) และมนุษย์ใช้ภาษาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความประสงค์ ทั้งถ่ายทอดข้อมูล ขอรายละเอียด ขอร้อง ตักเตือน ช่มชู้ สัญญา ซึ่งแสดงให้เห็น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารมีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร อย่างไร โดยสรุปแล้วแนวคิดของเซอร์ลสามารถจำแนกประเภทวจนกรรมได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มบอกกล่าว (Representative) เน้นให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความจริงเกี่ยวกับสิ่ง ต่าง ๆ และความเป็นไปที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ดังนั้น จึงต้องการบอกเล่าข้อมูลดังกล่าวด้วยเห็นว่าผู้ฟัง ยังไม่ทราบหรือจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ตัวอย่างเช่น การพูด (Saying) การกล่าว (Stating) การ ยืนยัน (Asserting) การยืนยันกราน (Insisting) นอกจากวจนกรรมในกลุ่มบอกกล่าวจะให้ประโยชน์แก่ ผู้ฟังแล้วยังสามารถให้ประโยชน์แก่ผู้พูดได้เช่นกัน เช่น การพูดโอ้อวด (Boasting) วจนกรรมในกลุ่ม บอกกล่าวโดยทั่วไปอาจมีความหมายที่เป็นกลางหรือมีนัยไปในแง่บวก แต่ก็มีส่วนที่ส่อทัศนคติไปในแง่ลบ เช่น การวิจารณ์ (Criticizing) การต่อว่า (Complaining) การว่ากล่าว (Scolding) เช่น ผมขอยืนยัน ว่า เขาทำงานนี้ด้วยตนเอง หรือผมขออธิบายเรื่องนี้ด้วยตนเอง

2) กลุ่มชี้แนะ (Directive) แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำ การบางอย่าง เมื่อแยกประเภทลงไปแล้วจะเห็นว่าจันกรรมเหล่านี้มีตั้งแต่ประเภทที่มีจันกรรมแรง (Strong) ไปจนถึงพลังจันกรรมอ่อน (Weak) ได้แก่ การสั่ง (Ordering) การขอร้อง (Requesting) การถาม (Questioning) การอ้อนวอน (Begging) การวิงวอน (Praying) การอนุญาต (Permitting) การเสนอแนะ (Suggesting) การแนะนำ (Recommending) และการให้คำปรึกษา (Advising) เช่น ครูขอสั่งให้นักเรียนทำการบ้าน ผมขอร้องให้คุณไปจากที่นี่

3) กลุ่มผูกมัด (Commissive) มีคุณสมบัติพื้นฐานร่วมกับถ้อยคำในกลุ่มชี้้นำ กล่าวคือ ทั้งสองเกี่ยวข้องกับการพูดที่ส่งผลให้เกิดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ข้อแตกต่างมีอยู่ว่าถ้อยคำกลุ่มชี้้นำกำหนดให้ผู้ฟังเป็นผู้กระทำ แต่ถ้อยคำกลุ่มผูกมัดกำหนดให้ตัวผู้พูดเป็นผู้กระทำ วจนกรรมที่มีหน้าที่สื่อการผูกมัด ได้แก่ การสัญญา (Promising) การสาบาน (Vowing) การทำพนัน (Betting) การเสนอตัว (Offering) การปลอบโยน (Reassuring) การรับรอง (Guaranteeing) การแสดงความตั้งใจ (Intending) และการข่มขู่ (Threatening) เช่น ผมสัญญาว่าจะรักคุณตลอดไป ผมขอบอกให้คุณระวังตัวไว้

4) กลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressive) บ่งบอกถึงความรู้สึก และทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง หรือสิ่งที่มีอยู่ในบริบทรอบข้าง วจนกรรมกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้อื่นทราบว่าผู้พูดชอบไม่ชอบ ชื่นชมในตัวผู้ฟังหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟังเท่านั้น ทั้งนี้ผู้พูดไม่มีความประสงค์จะให้ ผู้ฟัง กระทำสิ่งใดหรือให้ผู้ฟังได้ทราบถึงข้อมูลที่มีสาระสำคัญใด ๆ ตัวอย่างวจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มแสดงความรู้สึก ได้แก่ การทักทาย (Greeting) การต้อนรับ (Welcoming) การขอโทษ (Apologizing) การขอบคุณ (Thanking) การแสดงความยินดี (Congratulating) การแสดงความเสียใจ (Expressing Condolences) การชม (Complimenting) และการอำลา (Expressing Farewell) เช่น ดิฉันขอบคุณมากที่กรุณาให้โอกาสดิฉัน ดิฉันขอแสดงความเสียใจด้วย

5) กลุ่มแถลงการณ์ (Declaration) ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบริบทที่เป็นทางการสูงและมีความสัมพันธ์กับวจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว กล่าวคือเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเช่นกัน แต่การบอกกล่าวโดยทั่วไปไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เป็นทางการสูง ตัวอย่างวจนกรรมกลุ่มนี้ ได้แก่ การแต่งตั้ง (Appointing) การเสนอชื่อ (Nominating) การกล่าวเปิดงาน (Opening a Ceremony) การคว่ำบาตร (Excommunicating) การประกาศสงคราม (Declaring War) การไล่ออกจากงาน (Firing from Employment) เช่น พวกเราขอเลิกคบกับคุณ ผมขอประกาศสงครามกับยาเสพติด

ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าหากนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับวจนกรรมดังกล่าวนี้ มาประยุกต์ใช้เป็นการรอบในการวิเคราะห์แล้ว ก็น่าจะทำให้เห็นถึงประเภทวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไรได้เช่นกัน ด้วยเนื้อร้องในบทเพลงโคราชจะมีความหมายเน้นเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวงสรวงหรือแก้บนถวายแก่ท้าวสุรนารี ซึ่งมีการกล่าวอ้างถึงความศักดิ์สิทธิ์ จนเกิดความสำเร็จจากการบนบานศาลกล่าวปรากฏอยู่แทบทั้งสิ้น

1.8.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา

การศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาจากการอธิบายของนักวิชาการต่าง ๆ ดังที่ จันทิมา อังคพญิกิจ (2561: 182) ได้ อธิบายให้เห็นว่า กลวิธีทางภาษาเป็นหนึ่งในการผลิตตัวบทที่เป็นวจนภาษาและอวจนภาษา เนื่องจาก

ตัวบทแต่ละตัวผ่านการคัดเลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสาร ก็มักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วย นอกเหนือข้อความปรากฏอยู่ทั่วไปในข้อความเนื่องจากตัวบทแต่ละตัวบทผ่านการเลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารสื่อไปยังผู้รับสาร นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำคัญในการวิเคราะห์ข้อความที่พูดถึงระดับคำศัพท์ ไปจนถึงระดับวาทกรรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวบทพร้อมกับความคิดเชิงสังคมที่อยู่เหนือตัวบท ซึ่งกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนยกมาเป็นทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อความที่ควรพิจารณา ตั้งแต่กลวิธีระดับคำศัพท์ (lexical strategies) ไปถึงระดับวาทกรรม (discourse) ซึ่งเป็นกาวิเคราะห์ตัวบทความคิดเชิงสังคมอยู่นอกเหนือตัวบท ไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการขยายความ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม กลวิธีทางวาทศิลป์ และกลวิธีทางสัญลักษณ์ ดังนี้

1) กลวิธีทางศัพท์ (lexical strategies) กลวิธีทางศัพท์เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้คำศัพท์ (lexical choices) เพื่อสื่อแทนความคิดหรือประสบการณ์ผู้ส่งสาร เป็นกาแสดงความคิดและสื่อความคิดของผู้ส่งสาร ทั้งนี้ จันทิม่า อังคพนิกิจ (2557) เสนอไว้ว่ากลวิธีทางศัพท์เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อแทนความคิด หรือประสบการณ์ของผู้ส่งสารเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านการเลือกใช้คำศัพท์ (lexical choices) อันเป็นการแสดงความคิดและความหมายเชิงบรรยายสภาพและการกระทำของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงตาม ความคิดและมุมมองของผู้ส่งสารซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความมากนัก และการใช้คำศัพท์ ดังกล่าวยังมีผลต่อการสร้าง ตोकย้า และแสดงทัศนคติของผู้ส่งสารที่มีต่อสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงนั้นอีกด้วย

2) วาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) การวิเคราะห์วาทกรรมจัดเป็นการศึกษาสังคมผ่านภาษาแนวทางหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความหมาย โดยปรากฏในรูปแบบของความคิดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งแสดงออกผ่านทาง การพูดและการเขียนที่รายล้อมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน โดยวาทกรรมเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการมองโลกหรือการจัดกรวิธีคิดของคนในและยุคสมัย วาทกรรมแต่ละเรื่องต่างมีระบบในการอธิบายหรือบอกเล่าความจริงที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ในการกล่าวถึงเรื่องเดียวกันจึงประกอบด้วยวาทกรรมหลายชุดที่เกี่ยวข้องและวาทกรรมแต่ละชุดอาจประกอบไปด้วยการยอมรับหรือปฏิเสธวาทกรรมอีกชุดหนึ่งก็ได้ ดังที่ ไชยรัฐ เจริญสินไธพร (2542) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมไว้ว่า วาทกรรมคือเหมือนประดิษฐ์กรรมที่ประกอบสร้างขึ้นท่ามกลางความหลากหลายในสังคมและ สามารถจะถูกหรือสร้างใหม่เพื่อสื่อแทนบางสิ่งบางอย่างได้ตลอดเวลาที่บุคคลและสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมยังมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การมองวาทกรรมในฐานะเป็นรูปแบบหนึ่งของวิถีปฏิบัติทางสังคมเช่นนี้จึงทำให้วาทกรรมมีนัยเป็นนามธรรมมากขึ้นและต้องเกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งจะมีเรื่องของอำนาจและอุดมการณ์แฝงอยู่ ซึ่งอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมมิได้มีอยู่หรืออยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างหรือปนแต่งทำให้เกิดขึ้นและดูเหมือนเป็นธรรมชาติ ส่วนใหญ่การประกอบสร้างจะทำ

โดยกลุ่มผู้มีอำนาจผ่านการใช้ภาษาทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาผ่านการใช้สื่อเพื่อนำเสนอและผลิตซ้ำจนสิ่งที่ถูกปั้นแต่งกลายเป็นความจริง (สรณี และคณะ, 2547) ด้วยเหตุนี้ วาทกรรมที่มีนัยนามธรรมจึงมักอยู่ในรูปของวาทกรรมเชิงสถาบัน หรือวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมที่แฝงอุดมการณ์บางอย่าง เช่น วาทกรรมการเมือง วาทเกิดภาษาหรือกิจกรรมอื่น ๆ ขึ้นมาในสังคมอีกด้วย (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2549) วาทกรรมเป็นตัวแทนทางความคิดผ่านภาษาและสัญลักษณ์ (นัทธนัย, 2557, น.161) อีกทั้งวาทกรรมเกิดขึ้นเนื่องเพราะการปฏิบัติของคนในสังคม ขณะเดียวกัน โครงสร้างและระบบทางสังคมก็มีผลต่อวิถีปฏิบัติของคนในสังคมด้วยเท่ากับวาทกรรม วาทกรรมจึงต้องเกี่ยวข้องกับระบบและโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีอำนาจและอุดมการณ์แฝงอยู่ (กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์และจันทิมา อังคพณิชกิจ, 2549, น. 9) ดังนั้น เมื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับบริบทต่าง ๆ ในสังคมจัดเป็นตัวกำหนดรูปแบบหรือแนวคิดของผู้คนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และยังส่งผลให้เกิดการวิพากษ์สังคมอีกด้วย ส่วน วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ (2558: 15) ได้ชี้ให้เห็นการวิเคราะห์ด้านกลวิธีทางภาษาผ่านการใช้กลวิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่าการใช้กลวิธีทางอรรถศาสตร์ซึ่งหมายถึงการใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความหมายแบบตรงตัวเป็นส่วนใหญ่ ไม่ต้องอาศัยบริบทในการตีความมากนัก แต่การใช้คำศัพท์ดังกล่าวมีผลต่อการสร้าง ตोकย้า และแสดงค่านิยม รวมถึงการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ คือการใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัยหรือซับซ้อน ต้องอาศัยบริบททั้งทางภาษาและความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันจึงจะตีความและเข้าใจสิ่งที่ถ้อยคำนำเสนอได้ ส่วนของภาษาที่วิเคราะห์มีตั้งแต่ระดับคำ วลี ประโยค หรืออนุพากย์ ดังนั้น เมื่อเป็นการวิเคราะห์ที่อยู่ในส่วนของระดับอนุพากย์ขึ้นไปจึงจัดว่าเป็นกลวิธีทางปริเฉทไปด้วย

3) วจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) กลวิธีทางศัพท์และกลวิธีการขยายความที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นกลวิธีทางภาษาที่เน้นขอบเขตในบทข้อความ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการวิเคราะห์ข้อความโดยพิจารณาจากวิธีทางศัพท์และกลวิธีการขยายความนั้นจำเป็นต้องอาศัยบริบทในตัวเป็นสำคัญ (จันทิมา อังคพณิชกิจ 2562, น. 198) วจนปฏิบัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาโดยไม่คำนึงว่าการใช้นั้นจะถูกไวยากรณ์หรือไม่ แต่จะมุ่งเน้นศึกษาบทบาทของบริบทในการตีความด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและผู้ใช้ภาษา วจนปฏิบัติศาสตร์ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ทางสังคม และเชื่อว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้เราเข้าใจสังคมได้ดีขึ้น การศึกษาภาษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์จึงครอบคลุมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปริชาน สังคม และวัฒนธรรม เรียกว่าวจนปฏิบัติศาสตร์มหัพภาค (macro pragmatic) ซึ่งให้ความสำคัญกับเกี่ยวกับเงื่อนไขในสังคม เช่น อำนาจและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษาของสถาบันต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า “วาทกรรม” เช่น สื่อมวลชน การศึกษา ศาสนา การเมือง การศึกษา (กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจิรณัฐ โชคสุวนิช, 2551: 174) นอกจากวจนปฏิบัติศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาแล้ว ยังให้ความสำคัญกับเงื่อนไขที่แอบแฝงทางสังคม เช่น อำนาจและต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงการกดขี่

ทางภาษา (linguistic repression) การให้อำนาจทางภาษาแก่ผู้ที่มีสถานภาพและบทบาททางสังคมที่สูงกว่า เช่น ภาษาระหว่างแพทย์กับคนไข้ ภาษาระหว่างอาจารย์กับศิษย์ หรือภาษาระหว่างนักการเมืองกับประชาชน เป็นต้น ซึ่งภาวะการใช้ภาษาในลักษณะนี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงอำนาจและอุดมการณ์ในการกดขี่ที่แอบแฝงอยู่ในการใช้ภาษาทั้งสิ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษายังสะท้อนให้เห็นการใช้กรอบทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 2010: 98; อ้างถึงใน วรพงศ์ ไชยฤกษ์ และพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์, 2559: 80) โดยเป็นการวิเคราะห์ตัวบท (Text Analysis) ในขั้นการบรรยายความ (Description) โดยเฉพาะที่เรียกว่า “การวิเคราะห์ภาษาระดับตัวบท” (Linguistic Analysis) คือการพิจารณาว่าเหตุใดผู้ผลิตตัวบทจึงเลือกรูปภาษา และการเชื่อมโยงความในลักษณะนั้น ตลอดจนพิจารณาโครงสร้างและการจัดเรียงองค์ประกอบของตัวบท สัมพันธ์กับการสื่อความหมายหรืออุดมการณ์อย่างไร

4) กลวิธีทางสัญลักษณ์ (semiotic strategies) กลวิธีทางสัญลักษณ์ (อ้างถึงใน จันทิมา อังคพณกิจ, 2562: 218) เป็นกลวิธีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อใช้ถ้อยคำ (nonverbal) ในการสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวบทและข้อความที่คนเราใช้ในการสื่อสารในปัจจุบันมีรูปถ้อยคำและไม่ถ้อยคำ การที่คนเราเข้าใจความหมายตัวบทที่ไม่มีถ้อยคำ การที่คนเราเข้าใจความหมายตัวบทแสดงว่าสื่อไร้อถ้อยคำเหล่านั้นที่จะสื่อความหมายให้คนเราเข้าใจของเดอ ซอซูร์ (de saussure) แล้ว ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์หนึ่ง อยู่ภายใต้สิ่งที่เขาเรียกว่าระบบของสัญลักษณ์ (system of sign) ภายหลังแนวคิดได้รับการพัฒนาจนแนวทางที่เรียกว่าสัญลักษณ์ศาสตร์ (semiotics) เครสและพาน ลีเออเวน เรียกว่าการวิเคราะห์วาทกรรมหลายรูปแบบ ประเภทสื่อโฆษณา มักจะเน้นการจัดวางองค์ประกอบของรูปแบบข้อความเพื่อใช้ในการสื่อสารความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาได้แสดงให้เห็นว่าการจัดวางตำแหน่งสื่อสัญลักษณ์ของการในข้อความ

ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าหากนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาดังกล่าวนี มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์แล้ว ก็น่าจะทำให้เข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชว่ามีลักษณะอย่างไรได้อีกทางหนึ่ง เพราะการขับร้องเพลงเพื่อประกอบการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชเป็นวิธีการใช้ภาษาในอีกรูปแบบหนึ่งด้วยเช่นกัน

1.8.3 แนวคิดเกี่ยวกับเพลงโคราช

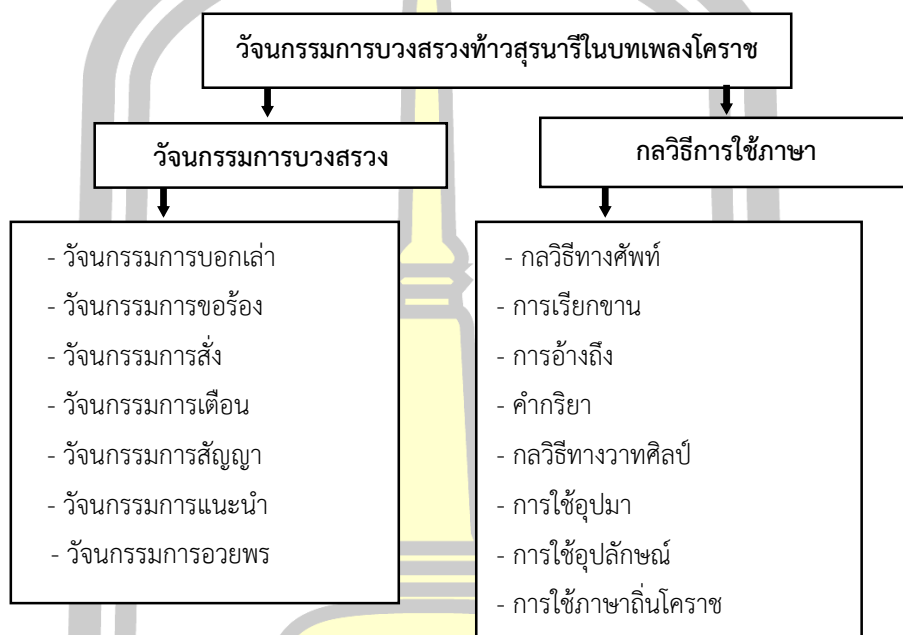
การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเพลงโคราชนั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ (knowledge transfer) (บุญส่ง สร้อยสิงห์, ปริญญญา เรื่องทิพย์, ประวิทย์ ทองไชย) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการจัดการความรู้ ในที่นี้หมายถึง การแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ องค์ความรู้ของเพลงโคราชเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในคน มีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นองค์ความรู้ที่อธิบายได้ยากหรือในบางครั้งไม่สามารถอธิบายว่าเกิดความรู้เหล่านั้นได้อย่างไร ไม่มีแบบแผนโครงสร้างแน่ชัด มักเกิดขึ้นกับตัวบุคคล ผลของการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดและผู้รับเป็นสำคัญ เป็นความรู้ที่ต้อง

ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น หรือจากประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอด ผู้เรียนหรือผู้รับการถ่ายทอด ต้องมาสร้างแบบแผนของตนเอง แต่ยังคงอยู่หรือใกล้เคียงจากผู้ถ่ายทอด การถ่ายทอดความรู้เพลงโคราชจึงหมายถึง การถ่ายโอนความรู้จากผู้รู้คือครูเพลงไปยังศิษย์ เพื่อให้ความรู้เพลงโคราชยังคงอยู่ องค์ความรู้ของเพลงโคราชมีลักษณะเฉพาะทางด้านภาษา การถ่ายทอดเพลงโคราช ก็คือการถ่ายทอดองค์ความรู้เพลงโคราชที่จะสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ประเพณี และวัฒนธรรมที่ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาวนครราชสีมา ได้ผ่านการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นการถ่ายทอดเพลงโคราชในอดีต การถ่ายทอดในสมัยก่อนมีทั้งการถ่ายทอดให้กับบุคคลในครอบครัวและบุคคลภายนอกที่มีความรักความสนใจในเพลงโคราช ส่วนใหญ่ผู้มีใจรักในการที่จะเป็นหมอเพลงแล้ว มักไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูเพลงโดยตรง มีบางรายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต้องการให้ลูกเป็นหมอเพลงก็นำไปฝากกับครูเพลง และบางรายที่ครูเพลงเห็นว่ามีความแววจะเป็นหมอเพลงที่ดีก็มักจะขอตัวไปอยู่ด้วย ครูจะดูหน่วยก้านของผู้ที่จะเป็นศิษย์ ดูกิริยาท่าทาง เสียงและปฏิภาณ การทดสอบเพื่อรับเป็นลูกศิษย์ อาจทำได้โดยให้ร้องว่าเพลงก้อมให้ฟัง ถ้าเห็นว่ามีแววพอจะเป็นหมอเพลงได้ก็รับไว้ก่อน จะหัดต้องมีการยกครูก่อน อุปกรณ์ที่จะใช้คือ กรวย 6 กรวย (ลักษณะเป็นกรวยก้นแหลม) ดอกไม้ขาว 6 คู่ เทียน 6 เล่ม รูป 6 ดอก ผ้าขาว 1 ผืน ยาวประมาณ 4 ศอก และเงิน 6 บาท บางครูก็ 12 บาท เมื่อรับไว้เป็นศิษย์แล้ว ผู้ที่จะหัดเพลงก็จะพักอยู่ที่บ้านครู ช่วยครูทำงานในตอนกลางวัน ตอนกลางคืนจะต่อเพลงกับครู ซึ่งเป็นการต่อเพลงแบบปากต่อปาก ไม่มีการเขียนหรือจดไว้ เพราะคนในสมัยก่อนมีผู้รู้หนังสือน้อย หมอเพลงที่มีชื่อเสียงมากในยุคก่อนบางคนไม่รู้หนังสือ การต่อกลอนในลักษณะนี้จะต่อกันคืนละ 1 กลอนเท่านั้น ศิษย์จะต้องท่องจนขึ้นใจ และต้องทำให้ครูฟังในตอนเช้า ก่อนที่จะออกไปทำงานให้ครู ถ้าจำไม่ได้ก็ต้องต่อกันใหม่ในคืนต่อไป จนกว่าจะจำได้ นอกจากจะต่อกลอนแล้ว ครูยังให้ฝึกการเอื้อนทำนอง และออกเสียงตัวกล่า "ร/ล" อีกด้วย ศิษย์คนใดมีความจำดี มีปฏิภาณก็อาจจะใช้เวลาเรียนไม่นาน 1-2 ปี ก็ออกเล่นได้ แต่บางคนเรียนช้า อาจใช้เวลาถึง 10 ปี เนื้อหาที่เรียนนั้น ถ้าเป็นผู้หญิงจะเรียนเฉพาะกลอนเพลง ถ้าผู้ชายจะเรียนคาถาอาคมด้วย ในสมัยก่อนพวกผู้ชาย ก่อนที่จะออกแสดงจะต้องทำพิธีเข้ากรรมในโบสถ์ เป็นเวลา 7 วัน กินข้าววันละ 7 ปัน วันแรกต้องทำนํ้ามนต์ไว้ดื่ม และต้องกินพริกไทพั่นเม็ด เพราะเชื่อว่าจะทำให้ปัญญาดีว่าเพลงออกในระหว่างที่เข้ากรรม 7 วันนี้ห้ามว่าเพลงเพราะทำให้กรรมแตก เรียกว่าถ้าใครกรรมแตกมักจะมีอันเป็นไป ผู้เข้ากรรมแต่ละคนจะมีไก่สีขาวเรียกว่าไก่ชีไว้เสี่ยงทาย ในระหว่างที่เข้ากรรม ไก่ของใครคิก เจ้าของไก่ มักจะเป็นหมอเพลงที่มีชื่อต่อไป ถ้าไก่ของใครหงอย เจ้าของมักจะไม่ประสบความสำเร็จ ในอาชีพหมอเพลงปัจจุบัน หมอเพลงที่สามารถว่าเพลงได้ ก็มีใช้ผู้ที่มีความสามารถในการแต่งกลอนเพลงเสมอไปทั้งนี้เกิดจากการฝึกฝนและการฝึกหัดแบบครูพักลักจำการฝึกโดยการท่องจำจากหนังสือ

สภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสร้างครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว พื้นที่ของที่อยู่อาศัยเพียงพอแค่คนอยู่อาศัยภายในครอบครัวเท่านั้น การสัญจรไปมา

สะดวกสบายทำให้การเรียนรู้ฝึกเพลงโคราชในลักษณะเช่นเดียวกับในอดีตเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน การฝึกเพลงโคราชจึงต้องปรับไปตามสภาพปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนการสอนทั้งนอกและในระบบการศึกษา (บุญสม สังข์สุข, สัมภาษณ์)

จากกรอบแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเขียนออกมาเป็นผังมโนทัศน์ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ภาพแสดงแผนผังมโนทัศน์ของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

พหุ ประถมศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชในครั้งนี้ จำเป็นที่ผู้วิจัยต้องศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสารต่าง ๆ ทั้งจากหนังสือ ตำรา บทความ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบในการศึกษาประเภทวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชตามความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ออกไว้เป็น 4 กลุ่ม ดังมีรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงโคราช

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของบทเพลงโคราช

2.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเพลงโคราช

2.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการขับร้องบทเพลงโคราช

2.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลงโคราช

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการบวงสรวง

2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง

2.2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพิธีกรรมการบวงสรวง

2.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวง

2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวง

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและองค์ประกอบของวัฒนธรรม

2.3.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของวัฒนธรรม

2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรม

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา

2.4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษา

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยโคราชในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยบทเพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญา

วัฒนธรรมของบรรพบุรุษผู้คิดสร้างสรรค์เอาไว้ในอดีต รวมถึงเนื้อหายังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนาความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้เห็นถึงการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงโคราช ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อหลัก ๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของบทเพลงโคราช เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเพลงโคราช เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการขับร้องบทเพลงโคราช และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพลงโคราช ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของบทเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะในด้านภาษาที่สะท้อนความเป็นสังคมของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราช ดังที่ ญัฐกฤตา นามมนตรี (2560: 62) ได้กล่าวว่า ในสังคมของชาวไทยโคราช จังหวัดนครราชสีมา เพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครราชสีมามีความหลากหลาย เนื่องจากสภาพพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมาเป็นประตูทางเข้าสู่สถานอยู่ระหว่างภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้มีผู้คนจากหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาอยู่อาศัยปะปนกัน เพลงพื้นบ้านที่สำคัญอันแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยโคราช จังหวัดนครราชสีมาคือ “เพลงโคราช” นอกจากนี้ เพลงโคราชยังเป็นเพลงร้องพื้นบ้านที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชาวไทยโคราชตั้งแต่คำเรียกขานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นของดนตรีและความเป็นชาติพันธุ์ การใช้ภาษาด้วยสำเนียงภาษาไทยถิ่นโคราชในการร้องหรือ “ว่า” เพลงความรู้พื้นบ้านกระบวนการความรู้และความหมายที่ปรากฏในเนื้อร้อง หรือแม้กระทั่งรูปแบบเนื้อหาของการเล่นเพลง การแต่งกายการร่ายรำล้วนเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงถึงสังคมวัฒนธรรมของชาวไทยโคราชอย่างชัดเจน (พชร สุวรรณภาชน์, 2553)

นอกจากนี้ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2558: 180-183) เสนอว่า ลักษณะเฉพาะของเพลงโคราชคือ เพลงร้องโต้ตอบของชายหญิง ภายหลังนักวิชาการกำหนดคำด้วยภาษาบาลีสันสกฤตว่า “ปฐิพากย์” มีพัฒนาการควบเดียวกับสำเนียงโคราช กล่าวคือ สำเนียงโคราชกับเพลงโคราชมียุทธนาการควบเดียวกับตระกูลเพลงภาษาไทยลาวของกลุ่มคนที่โยกย้ายเข้ามาสร้างหลักแหล่งในจังหวัดนครราชสีมา โดยหลัง พ.ศ. 2000 อยุธยาสถาปนาเมืองนครราชสีมา คนของอยุธยาถูกเกณฑ์ขับเคลื่อนย้ายเข้ามาหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น มอญ เขมร มลายู โดยผู้คนกลุ่มดังกล่าวต่างต้องใช้ภาษาไทยตระกูลไทยลาว ได้แก่ สำเนียงสองฝั่งโขงที่แพร่กระจายแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามาก่อน ในขณะที่แถบลุ่มแม่น้ำมูลจะเรียกว่า สำเนียงโคราช ซึ่งใกล้เคียงสำเนียงภาษาของคนจังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรีแถบชายฝั่งตะวันออก เพราะมีรากเหง้าจากสองฝั่งโขงเช่นกัน กลุ่มคนที่พูดภาษาสำเนียงดังกล่าว ต่างขับเคลื่อนมาจากกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะแถบจังหวัดอยุธยาและจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อยึดครองลุ่มแม่น้ำมูลบริเวณจังหวัดนครราชสีมา ด้วยเหตุนี้ “เพลงโคราช” กับ “เพลง

น้อย” อย่างภาคกลางเป็นเครือญาติที่มีต้นรากเดียวกัน มีพัฒนาการคราวเดียวกับสำเนียงโคราช หากแต่สำเนียงโคราชมีลักษณะเป็น “ร้อยแก้ว” ส่วนเพลงโคราชเป็น “ร้อยกรอง” ประเภทกลอนหัวเดียว ฉันทลักษณ์เดียวกันกับเพลงน้อยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทางภาคกลาง บทไหว้ครูเพลงน้อยมีการอธิบายว่า “ครูเพลงโคราชพาดควาย” นั้นหมายถึง เพลงโคราชกับเพลงพาดควายเป็นสองเพลง ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับเพลงน้อย นอกจากนี้พบว่ามีท่าทางการรำกรำถอยและการป้องหู สันนิษฐานว่า ประยุกต์มาจากการเล่นเจรีียงเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องของภาคกลาง คำอธิบายดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นว่าเพลงโคราชมีความสัมพันธ์กับเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างเพลงน้อย ซึ่งเป็นเพลงโต้ตอบของกลุ่มชนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีลักษณะของการร้องโต้ตอบด้วยปฏิภาณกวี ผู้แสดงแบ่งเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เริ่มต้นด้วยการไหว้ครู แล้วเกริ่นเรียกฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงเกริ่นออกรับ ฝ่ายชายเริ่มประหรือฉะหน้าโรงเพลง กล่าวคือการปลอบเบา ๆ จากนั้นฝ่ายหญิงว่าแก้ฝ่ายชายที่ เกี้ยว แล้วจึงจับเรื่องเล่น เพลงตามลำดับ เพลงโคราชมีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านทั่วไปที่มีเนื้อหา 4 อย่าง ประกอบด้วยลักหา พาหนี ดีหมากผัว (ทิ้งหวง) และชิงชู้สื้อขอ ปัจจุบันนิยมรับงานแก้บนหรือแสดงถวายทั่วไป โดยเฉพาะที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2557: 131) ในทำนองเดียวกับที่ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2540: 77) ได้กล่าวว่า เพลงโคราชมีลักษณะเป็นกลอนเพลงปฏิพากย์ ที่ใช้ไหวพริบในการแก้ปัญหา ร้องโต้ตอบกันระหว่างผู้เล่น เป็นเพลงพื้นเมืองที่นิยมกันมากในเขตจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง เพลงโคราชจะเป็นที่สนุกสนาน แต่ก็มีเพลงโคราชหลายเพลงที่ให้แง่คิดในรูปของ สุภาษิต ปรัชญา และสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตชนบในการเล่นเพลงโคราช คือ ผู้เล่นหญิงชายจะต้องเริ่มต้นด้วยบทไหว้ครู บทเกริ่น บทเกี้ยว บทลักหาพาหนี ดีหมากผัว ชิงชู้ และสื้อขอ เพลงชมดง เพลงลาจาก ลักษณะถ้อยคำในเพลงโคราช มักจะเป็นคำคมที่ให้ความหมายสองแง่สองง่าม แต่ก็ป็นศิลปะที่งดงามด้วยการเล่นคำสัมผัส

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าเพลงโคราชเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมด้านภาษา เป็นเครื่องบ่งชี้ลักษณะเฉพาะ (Characteristics) ตัวตนทางสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ เป็นเครื่องสะท้อนความคิด ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ภาษาวัฒนธรรม การดำรงชีวิตรวมถึงภูมิปัญญาทางศิลปะการแสดง พื้นบ้านทุก ๆ แขนง เช่น ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพลงโคราช เป็นต้น โดยเพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน ประเภทเพลงร้อง (เพลงโคราช) ลักษณะที่โดดเด่นคือการแสดงโต้ตอบกันในกลุ่มชายหญิงผ่านการร้องโดยใช้ภาษาโคราช สำนวนกลอนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านเนื้อหา ฉันทลักษณ์ สำนวน กลอน สำเนียงภาษา การแต่งกาย การไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบการร้องและการร่ายรำ ซึ่งล้วนแต่เป็นอัตลักษณ์ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

2.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นการแสดงพื้นเมืองของจังหวัดนครราชสีมาที่นอกจากจะแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยโคราชแล้ว เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการในด้านความเป็นมายังเป็นสิ่งที่ใช้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในวัฒนธรรมการรับรู้ของผู้คนชาวไทยโคราชได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นคติความเชื่อ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นมาของเพลงโคราชนั้นไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด มีเพียงตำนานเพลงโคราชและความเชื่อที่เล่าขานสืบต่อกันมา นักวิชาการทางคติชาวบ้าน (Folklorist) และ นักดนตรีวิทยา (Musicologist) บางท่านแสดงทัศนะว่า เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลจากเพลงพื้นบ้านภาคกลางบ้าง ก็ถือเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางชนิดหนึ่งดัดแปลงมาจาก “เพลงทรงเครื่อง” บ้างพบหลักฐานว่าเป็นเพลงครูของ “เพลงฉ่อย” เพราะมีรูปแบบเนื้อหาและขั้นตอนการร้องเล่นเพลงหลายประการที่คล้ายคลึงสัมพันธ์กัน อีกทั้งปรากฏเนื้อร้องที่เชิดชูเพลงโคราชว่าเป็นเพลงครู (อเนก นาวิกมูล, 2552) อีกทั้งยังมีผู้ให้ข้อสันนิษฐานต่าง ๆ ที่อธิบายให้เห็นถึงความเป็นมาอันเป็นพัฒนาของเพลงโคราชที่น่าสนใจเอาไว้ ดังที่ ถาวร สุกงกช (2536: 24-27) เสนอว่าตำนานเกี่ยวกับเพลงโคราชนั้น มีผู้รู้และหมอเพลงเล่าให้ฟังว่ามีนายพรานคนหนึ่งชื่อว่าเพชรน้อย ออกไปล่าสัตว์ในป่าเขตบ้านหนองขุนาค อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา คืนหนึ่งไปพบลูกสาวพญานาค ขึ้นมาจากหนองน้ำมานั่งร้องเพลงคนเดียว พรานเพชรน้อยประทับใจในความไพเราะและเนื้อหาของเพลง จึงจำเนื้อและทำนองมาร้องให้คนอื่นฟัง อีกตำนานหนึ่งเล่าว่า ชาวโคราชได้เพลงโคราชมาจากอินเดีย โดยพระยาเข้มเพชรเป็นผู้นำมาพร้อม ๆ กับลิเก และลำตัดอยู่ภาคกลาง ส่วนเพลงโคราชอยู่ที่นครราชสีมา เพลงโคราชระยะแรก ๆ เป็นแบบเพลงกัอม คนที่เรียนรู้เพลงโคราชจากพระยาเข้มเพชรชื่อตาจันบ้านสก อยู่ “ชุมชนบ้านสก” ติดสถานีชุมทางถนนจิระ นอกจากนั้น เพลงโคราชยังถือว่าเกิดขึ้นจากการเล่นถวายหน้าพระที่นั่งในงานประชุมลูกเสือครั้งที่ 1 ในนามการแสดงมหรสพของมณฑลนครราชสีมา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร เมื่อไทยชนะสงครามเขมรครั้งใด ชาวบ้านจะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะด้วยการขับร้อง และรำรำกันที่หมู่บ้านสก ที่เขาเรียกว่า “ชุมบ้านสก” ไกล ๆ กับชุมทางรถไฟจิระ และเริ่มเพลงโคราชกันที่หมู่บ้านนี้ ทำรำรำรำด้อน และการป้อนหู มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจริยง ที่เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องของภาคกลาง

นอกจากนั้น ระวีวรรณ บุญประกอบ (2553: 35-36) กล่าวว่าเพลงโคราชนิยมเล่นกันมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในสมัยของท่านท้าวสุรนารี (พ.ศ. 2313-2395) สอดคล้องกับที่มาของเพลงโคราชที่มีเรื่องเล่ามาจากความฝันที่เกี่ยวกับท้าวสุรนารีของนางสองเมือง อินทรกำแหง ผู้ก่อตั้งคณะเพลงโคราชแห่งแรกในจังหวัดนครราชสีมา ดังที่ ปรีชา อุตระกุล (2536: 10) เสนอว่าการนำเพลงโคราชมาเล่นแก้บนท้าวสุรนารีหรือยาโมที่หน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เริ่มปรากฏประมาณปี พ.ศ. 2499 เมื่อนางสองเมือง อินทรกำแหง หัวหน้าคณะเพลงโคราชสองเมืองได้เล่าว่า ใน

คืนนั้นตนนอนหลับแล้วฝันว่า ย่าโมมาเข้าฝันแล้วบอกว่าถ้าต้องการแก้บนท่านเมื่อประสบความสำเร็จ ให้แก้บนด้วยเพลงโคราช เพราะท่านชอบฟังเพลงโคราชมก ความฝันของนางสองเมืองได้ถูกพูดต่อ ๆ กันในกลุ่มหมอลำ เนื่องจากนางสองเมืองเป็นผู้รวบรวม หมอลำเพลงตั้งขึ้นเป็นคณะเพลงโคราชขึ้นเป็นคนแรก และมีจำนวนหมอลำเพลงมากที่สุดในขณะนั้นในขณะระยะเวลานั้น ๆ นางสองเมืองจึงเป็นที่เคารพนับถือของหมอลำ ประกอบกับความเชื่อความศรัทธาของชาวโคราชที่มีต่อท้าวสุรนารี ทำให้การบรรเลงด้วยเพลงโคราชเป็นที่ยอมรับ และแพร่หลายจากหมอลำเพลงสู่ชาวโคราชและคนทั่วไปที่มาบนบานศาลกล่าวต่อท้าวสุรนารี หรือคุณย่าโม อีกทั้งยังมีหลักฐานว่าเมื่อครั้งสมัยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จมายังจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเปิดถนนจอมสุรางค์ยาตร์ และเสด็จไปที่พิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2456 หมอลำเพลงโคราชชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่น เพลงโคราชถวายหน้าพระที่นั่ง ต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้จัดให้มีการฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารี เพลงโคราชได้มีโอกาสเล่นในงานฉลองนับแต่ปี พ.ศ. 2477 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเพลงโคราชได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2552 เพลงโคราชแบบดั้งเดิมนั้นนับได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นเป็นสิ่งจรรโลงใจแก่ผู้ชมผู้ฟังเรียกได้ว่า เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างสรรค์มาเพื่อความบันเทิงสนุกสนานแล้วยังสอดแทรกแง่คิด คติธรรมสะท้อนให้เห็นมุมมองการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา อย่างไรก็ตาม พบว่าเพลงโคราชได้รับความนิยมลดน้อยลง อีกทั้งเริ่มสูญหายไปจากวัฒนธรรมโคราช ขณะที่หมอลำเพลงก็มีจำนวนน้อยลงเนื่องจากวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเปลี่ยนไป ระบบความสัมพันธ์ของผู้คนก็เปลี่ยนไปโอกาสที่จะแสดงเพลงโคราชน้อยลงโอกาสที่จะฝึกฝนทักษะพัฒนาและสืบทอดก็ลดลงแม้ในปัจจุบันการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมนั้นยังมีการแสดงอยู่แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมดังเช่นในอดีตจำนวนหมอลำเพลงและคณะที่ทำการแสดงก็ลดลงอย่างเห็นได้ชัดซึ่งภาพลักษณ์ของการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมนั้น กลายเป็นสิ่งที่ล้าหลังไม่ทันสมัยบางคนนั้นไม่รู้จักรักด้วยซ้ำ เพลงโคราชละเลยถูกมองว่าเป็นการแสดงที่ใช้เพียงเพื่อแก้บนให้กับย่าโมเท่านั้นส่วนเพลงโคราชในแบบประยุกต์นั้น ถือได้ว่ายังได้รับความนิยมอยู่เนื่องจากเป็นการแสดงที่หลากหลายทั้งดนตรีหมอลำและเพลงโคราช (เบญจพร แจกจันทิก, 2557)

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าความนิยมเพลงโคราชในปัจจุบันซึ่งพบว่าการลดน้อยลงเรื่อย ๆ คณะหมอลำเพลงที่ตั้งขึ้นมีงานแสดงน้อย นอกจากหมอลำเพลงที่มีชื่อเสียงโด่งดังแล้ว เนื่องจากกระแสของเพลงสมัยใหม่ ทำให้เพลงโคราชได้รับความสนใจน้อยลง คณะหมอลำเพลงที่เหลืออยู่จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อให้ ได้รับความสนใจมากขึ้น (เสถียร ยอดดี, 2540: 7) สอดคล้องกับที่ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์ (2540: 40) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ปัจจุบันนี้เพลงโคราชได้รับความนิยมลดลง

ในขณะที่หมอลำเพลงสมัครเล่นก็มีจำนวนน้อยลง เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวนาเปลี่ยนไป เพราะเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้น เครื่องทุนแรงและระบบการจ้างแรงงาน ทำให้ระบบความสัมพันธ์ของคนเปลี่ยนไป โอกาสที่จะเล่นเพลงน้อยลง โอกาสที่จะฝึกทักษะเพื่อพัฒนาและสืบทอดเพลงโคราชก็ลดลงด้วย ส่วนการเล่นเพลงในปัจจุบันหมอลำเพลงจะถูกคนฟังขอให้ร้องเพลงลูกทุ่งมาก แต่ถ้าผู้ฟังส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยกลางคนจะชอบฟังเพลงโคราชมากกว่า รสนิยมในการฟังเพลงที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดเพลงโคราชซึ่งเป็นเพลงโคราชโดยมีเครื่องดนตรีไฟฟ้าเล่นประกอบเวลาร้องเพลงลูกทุ่ง และการเดินทางเครื่อง เลียนแบบการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่ง เพลงซึ่งจึงเป็นพัฒนาการของเพลงโคราชที่เกิดจาก รสนิยมของคนรุ่นใหม่

2.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการขับร้องบทเพลงโคราช

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเพลงโคราชนอกจากจะเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีมาอย่างยาวนานในสังคมของชาวไทยโคราช จังหวัดนครราชสีมาแล้ว บทเพลงดังกล่าวยังปรากฏให้เห็นถึงวัฒนธรรมในด้านการขับร้องที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะเพลงโคราชจัดเป็นกลอนปฐกียอย่างหนึ่ง คือการใช้ปฏิภาณในการแก้ปัญหาหรือโต้ตอบกันว่าแก้กันทันควันทันที่ไม่ต้องอาศัยบทใด ๆ เลย ซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนต้นและนิยมเล่นอักษรสัมผัสทำให้มีความไพเราะมากขึ้น ภาษาที่ใช้ในกลอนเพลงโคราชจะใช้ภาษาโคราชซึ่งมีลักษณะคล้ายภาษาไทยกลางแต่เพี้ยนหรือแปร่งไป เพลงโคราชจะเล่นในโอกาสมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวช งานโกนจุก งานทำบุญ หรือแม่แต่งงาน ศพก็เล่นเพลงโคราชได้ เพลงโคราชจึงมักเป็นที่นิยมนำเอามาเล่นในโอกาสต่าง ๆ อาจเป็นเพราะว่าเพลงโคราชเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับรากเหง้าความเป็นมาในแง่วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวไทยโคราชซึ่งนับเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวก็อาจเป็นไปได้

จากการการศึกษารูปแบบของการเล่นเพลงโคราชมีหลายประการคล้ายคลึงกับการร้องเล่น “หมอลำ” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวหรือการร้องเล่น “ปี่เร่เร่” เพลงร้องพื้นบ้านของชาวญ้อหรือ “เจรียง” ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวเขมร อย่างไรก็ตาม หมอลำเพลงโคราชและผู้รู้ในท้องถิ่นต่างเชื่อกันว่าเพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยโคราช เกิดขึ้นในบริบทของสังคมโคราชจากคำพูดของคนในสังคมพัฒนาเป็น “คำคู่” (Duplet) ที่ใช้หักท่าย ลงปัญญาถาม-ตอบความรู้เพื่อแก้ปัญหาในวิถีชีวิตประจำวันโดยเฉพาะการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว ซึ่งต่อมาได้ถูกเรียงร้อยเป็นบทร้อยกรอง (Verse) ในรูปแบบคำกลอนสั้น ๆ ที่เรียกว่า “เพลงก้อม” หรือ “เพลงคู่สอง” และพัฒนาต่อเนื่องเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นรูปแบบ “เพลงคู่” ได้แก่ “เพลงคู่หก” “เพลงคู่แปด” หรือเพลงโคราช (เบญจพร แจกจันทิก, 2557) จะเห็นว่าเพลงโคราชมีวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ ในปัจจุบันเพลงโคราชได้มีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะใช้ในการแก้บนต่อท้าวสุรนารี ซึ่งสื่อให้เห็นการแก้บนด้วยเพลงโคราชในวัฒนธรรมความเชื่อที่เชื่อมโยงกับยาโมหรือท้าวสุรนารีนั่นเอง ดังที่ นิรุช กมลยะบุตร (2563: 49-50) กล่าวว่า การเล่นเพลงโคราชแก้บนมีรูปแบบทั่วไปเหมือนกับเพลงโคราชดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ จะต่างกันที่ขั้นตอนในการแสดงบางครั้งอาจ

รวบรัดไปบ้าง เพราะมีการกำจัดเวลาในการแสดง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพที่มาหาเพลง ลักษณะของเพลงโคราชแก่นอยู่ที่เนื้อร้องของเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเจ้าภาพ วัตถุประสงค์ที่มาบนผลสำเร็จที่ได้รับและผลสำเร็จของการบ่นยาโมด้วยเพลงโคราช

นอกจากนี้ การเล่นเพลงโคราชยังแบ่งตามโอกาสที่จะเล่นได้เป็นกลุ่มที่เล่นเป็นอาชีพมีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานแสดงหรือสมโภชต่าง ๆ และกลุ่มเพลงชาวบ้านเป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงาน เพื่อความสนุกสนาน เช่น ในงานลงแขกไถนา ชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงาน เพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ประเภทที่สองแบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช ตั้งแต่แรกมาจนถึงยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาวที่ใช้เล่นกัน ในปัจจุบันนี้แบ่งได้ ดังนี้คือ เพลงซัดอัน เพลงก้อม เพลงหลัก เพลงจังหวะรำ และเพลงสมัยปัจจุบัน (ถาวร สุกงกช, 2524: 27)

2.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นภูมิปัญญาการแสดงหรือการเล่นพื้นบ้านแบบดั้งเดิมอย่างหนึ่งของชาวไทยโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา บทเพลงโคราชยังถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้แสดงความเป็นตัวตนของชาวไทยโคราช รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่ง อันสะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบสานได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชนี้ พบว่ามีการศึกษาในมิติที่หลากหลาย ทั้งในแง่การปรับตัว การผสมผสานเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัย ดังเช่น ในงานวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน: ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา” ของปัทมา บุญอินทร์ (2536) โดยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในเชิงมานุษยวิทยาโดยเน้นการปรับตัวของเพลงโคราช ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาความสัมพันธ์ของเพลงกับสภาพสังคมที่แวดล้อม และชี้ให้เห็นว่าเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจะเกิดการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร ด้วยเหตุที่เพลงโคราชเป็นเพลงที่เล่นในงานบุญของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีผ่านภาวะของชีวิต ได้แก่ งานบวช งานศพ งานโกนจุก งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นต้น การแสดงเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในชนบท ต่อมาเมื่อได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นในปี พ.ศ.2477 เพลงโคราชได้ถูกนำมาเป็นเพลงที่ร้องแก่นท้าวสุรนารี และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองมากขึ้น เมื่อเพลงโคราชได้เข้ามามีชีวิตอยู่ในเมืองที่แวดล้อมด้วยวัฒนธรรมเมืองที่ได้รับอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา การพาณิชย์และธุรกิจ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญมากต่อการอยู่รอดของหมอลำเพลงโคราชจึงจำเป็นต้องปรับตัวในด้านต่าง ๆ ซึ่งการปรับตัวของเพลงโคราชสามารถ พิจารณาได้ 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ การปรับตัวทางด้านวิถีชีวิตของเพลงโคราช และการปรับตัวทางด้านขนบและเนื้อหาการแสดง

เป็นที่น่าสังเกตว่า การปรับตัวทางด้านวิถีชีวิตของเพลงโคราช จากการศึกษาพบว่าวิถีชีวิตของเพลงโคราชได้ปรับตัวไปในลักษณะที่เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น กล่าวคือในปัจจุบันเพลงโคราชได้เข้าสู่ระบบธุรกิจ โดยการก่อตั้งเป็นคณะเพลงและมีหน้าร้านเป็นที่ติดต่อรับงาน มีหัวหน้าคณะเป็นนายหน้าหรือโต้ไฟในการรับงาน และเป็นคนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ว่าจ้างกับหมอเพลง นอกจากนี้ คณะเพลงโคราชมีการแข่งขันกันสูงขึ้น โดยการช่วงชิงกันครอบครองแหล่งรายได้ทั้งดงาม นั่นคือ การแข่งขันกันประมูลโรง เพลงสำหรับแสดงแกับ ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งระบบประมูลที่ดำเนินโดยเทศบาลเมืองนครราชสีมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เพลงโคราชได้กลายเป็นธุรกิจการแสดงอย่างหนึ่งสำหรับการปรับตัวทางด้านขนบและเนื้อหาการแสดง ปัจจุบันเพลงโคราชแบบเดิมที่เล่นในงานบุญทั่วไปได้ปรับตัว โดยการประยุกต์ด้วยการนำเพลงลูกทุ่งประกอบเครื่องดนตรี อิเลคโทนเข้ามาเล่นสลับ ช่วงเพลงโคราชประยุกต์นี้ได้เพิ่มการเต้นและการร้องเพลงตามคำขอของผู้ชม ซึ่งการแสดงเพลงโคราชประยุกต์นี้ หมอเพลงจะต้องใช้ทักษะในการเต้นประกอบจังหวะเพลงและร้องเพลงลูกทุ่งเพิ่มขึ้น ในส่วนของเพลงโคราชแกับ การแสดงแกันได้ลดขั้นตอนการแสดงลงเหลือเพียงไม่กี่ขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและอัตราค่าจ้างที่ตายตัว ประกอบกับการแสดงแกับคนดูไม่ใช่องค์ประกอบที่สำคัญ และการแสดงมิได้มีจุดประสงค์ที่เล่นเพื่อสนุก แต่ถือว่าเล่นให้ท้าวสุรนารีฟังเท่านั้น ดังนั้น หมอเพลงจึงไม่ต้องใช้ทักษะในการเต้นสด เพียงสามารถท่องกลอนเพลงได้ก็เพียงพอแล้ว ด้วยเหตุนี้ หมอเพลงโคราชในปัจจุบันจึงมีบทบาทเป็นศิลปินอาชีพหรือผู้แสดงมิใช่เป็นปัญญาชนท้องถิ่นเหมือนดังเดิม

นอกจากนี้ ในงานวิจัยเรื่อง “เพลงโคราช: การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี” ของพชร สุวรรณภาชน์ (2543) ยังสะท้อนให้เห็นการศึกษาเพลงโคราช ซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งของชาวไทยโคราช ซึ่งนับเป็นการร้องเพลงพื้นบ้านโต้ตอบระหว่างชายและหญิง ซึ่งต้องอาศัยไหวพริบ ปฏิภาณ ความรู้ และความสามารถเฉพาะตัวของหมอเพลงหรือผู้ร้องเป็นอย่างสูง โดยเพลงโคราชนี้อารมณ์และท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงวัฒนธรรมของชาวไทยโคราชอย่างเด่นชัด การศึกษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการ แนวคิด และทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการดนตรีเป็นแนวทางในการศึกษา โดยศึกษาถึงรูปแบบ เนื้อหา วิธีการ เล่นเพลงทั้งทางดนตรีและเนื้อร้อง เพื่อดูพัฒนาการของเพลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมุ่งเน้นที่เพลงโคราชแบบดั้งเดิมที่นับวันจะค่อย ๆ หายไป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เพลงโคราชมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนวิธีการเล่นเพลงมาโดยตลอด ทั้งนี้สาเหตุประการหนึ่งมาจากความคิดสร้างสรรค์ของหมอเพลงและรสนิยมของผู้ฟัง อีกประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่ง คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยโคราช ทำให้เกิดมีเพลงโคราชแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากแบบดั้งเดิม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน คือเพลงโคราชแกับ และเพลงโคราชชิง อย่างไรก็ตามไม่ว่าเพลงโคราชจะเปลี่ยนไปอย่างไร เนื้อร้องก็ยังคงรักษาลักษณะของกลอนเพลงโคราช รวมทั้งทำนอง “โอ” ซึ่งเป็น

ลักษณะของเพลงแต่ดั้งเดิมไว้ตลอดมา นอกจากนี้ เพลงโคราชที่ยังได้รับความนิยมยังต้องขึ้นอยู่กับความสามารถและลีลาของหมอลำเพลงแต่ละท่านอีกด้วย

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงเพลงโคราชคณะกำนันบ้านแท่นและคณะแสงสมจิต” ของกษมา มั่งประยูร (2544) ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราช และการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงเพลงโคราช ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการแสดงเพลงโคราช คณะกำนันบ้านแท่นและคณะแสงสมจิต มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านองค์ประกอบของการแสดง ได้แก่ จำนวนผู้แสดงในคณะที่มีจำนวนมากขึ้น ทั้งหมอลำเพลงรุ่นเก่า หมอลำเพลงรุ่นใหม่ และนักแสดงเพลงโคราชปัจจุบันหรือที่เรียกว่า เพลงโคราชชิง การแสดงเพลงโคราชปัจจุบันได้รับความสนใจจากคนหนุ่มสาวที่ชอบความสนุกสนาน เน้นการใช้ท่วงทำนองและจังหวะที่เร็ว การแต่งกายของหมอลำเพลงมีทั้งการแต่งกายแบบดั้งเดิม และการแต่งกายตามสมัยนิยม หมอลำเพลงรุ่นใหม่เน้นการแต่งกายสีฉูดฉาด เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมผู้ฟัง การแสดงเพลงโคราชในปัจจุบันจะนำเครื่องดนตรีไฟฟ้ามาใช้ประกอบการแสดง รวมทั้งการตกแต่งเวทีเหมือนกับเวทีของนักร้องเพลงลูกทุ่งทั่วไปที่เน้นความสวยงาม และการนำแสงสีมาประกอบการแสดง ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการแสดงเพลงโคราชปัจจุบัน หลังจากที่หมอลำเพลงรุ่นเก่าในคณะ 4 คน ขึ้นไหว้ครู และว่าเพลง เมื่อจบเพลงแล้ว จะเป็นการแสดงเพลงโคราชปัจจุบัน โดยกลุ่มหมอลำเพลงรุ่นใหม่ที่มีการนำเพลงลูกทุ่งมาร้อง แทรกบทเจรจาเพื่อให้เกิดความสนุกสนานมีทางเครื่องประกอบการร้อง แทรกบทเจรจา เนื้อหาที่ใช้แสดงเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และข่าวที่ได้รับความสนใจจากคนทั่วไป ส่วนภาษาที่ใช้จะมีภาษากลางเพิ่มขึ้น แต่ยังคงใช้ภาษาโคราชเป็นหลัก

อีกทั้ง ในงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การปรับตัวของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา” ของทิพย์พชร ฤกษ์สุนทร (2552) ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษาสื่อพื้นบ้านประเภทการแสดงอย่างเพลงโคราช ทั้งในแง่ลักษณะการปรับตัวของเพลงโคราชในอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านมิติด้านกาลเวลา รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศักยภาพในการต่อสู้ของสื่อพื้นบ้าน ตลอดจนแนวทางในการปรับตัวของเพลงโคราชในอนาคต ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า เพลงโคราชมีการปรับตัวออกเป็น 4 ยุค คือยุคเพลงโคราชดั้งเดิม ยุคเพลงโคราชแค้น ยุคเพลงโคราชประยุกต์หรือชิง และยุคโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) โดยมีการปรับตัวในแต่ละคุณลักษณะอันได้แก่ คุณลักษณะด้านรูปแบบและเนื้อหา คุณลักษณะด้านกระบวนการสื่อสาร คุณลักษณะด้านบทบาทหน้าที่ คุณลักษณะด้านการสืบทอด คุณลักษณะด้านการต่อรอง และคุณลักษณะด้านเครือข่าย การปรับตัวในด้านต่าง ๆ นี้เป็นผลมาจากปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือการเข้ามาของสื่อบันเทิงสมัยใหม่ การดำเนินธุรกิจเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น เงื่อนไขของการเกิดอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี วิฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้รับสารโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นลดน้อยลง การเข้ามาของหน่วยงาน

ภายนอกอย่างโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) และการสืบทอดผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวอย่างมากมาตาม แต่ทว่าเพลงโคราชก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการต่อสู้ของตัวสื่อ อันได้แก่ การใช้ทุนวัฒนธรรมเดิมมาต่อรอง การแตกตัวสร้างประเภทใหม่ ๆ อย่าง “เพลงโคราชประยุกต์” และ “เพลงโคราชซูเปอร์แดนซ์” การรวมตัวเป็นสมาคม และคุณลักษณะของสื่อที่เป็นสื่อขนาดกลาง การสร้างเครือข่ายใหม่ ๆ หรือการที่ศิลปินมีการขยายทักษะและศักยภาพในการสื่อสารของตนเองออกไปเฉกเช่นกัน สำหรับแนวทางในการปรับตัวของเพลงโคราชในอนาคตจำเป็นต้องนำการปรับตัวแบบวางแผน (By Plan) ที่มีแนวคิด ทฤษฎีและความรู้เป็นพื้นฐานรองรับมาใช้ โดยคำนึงถึงสิทธิเจ้าของวัฒนธรรม และยึดหลัก “เปลี่ยนแปลง ปรับกระพี้ และรักษาแก่น” เอาไว้ให้มั่น ประกอบกับควรนำกลยุทธ์การผสมผสานเก่าใหม่ (Articulation) เข้ามาปรับใช้เพื่อต่อรองและปรับประสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมตะวันตกให้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม เพลงโคราชควรมีทั้ง “ด้านที่อนุรักษ์และด้านที่ปรับประยุกต์” ไว้ทดทานอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรม นอกจากนี้เพลงโคราชไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเหมือนกันทั้งหมด แต่ควรมีความหลากหลายไว้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้ยังคงทำหน้าที่ตอบสนองภารกิจของชุมชนเพื่อนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและความยั่งยืนของสื่อพื้นบ้านในอนาคต

งานวิจัยเรื่อง “เพลงโคราช : แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาศิลปะการแสดงเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา” ของพระสุธีร์ ศรีชุมแสง (2553) โดยเพลงโคราชเป็นเพลงพื้นเมืองของชาวนครราชสีมาอย่างหนึ่งที่ยืนยาวอยู่มาจนถึงปัจจุบัน จะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด มีแต่เพียงคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาว่า นิยมเล่นตั้งแต่สมัยท่านท้าวสุรนารียังมีชีวิตอยู่ และถือปฏิบัติกันต่อมาว่า เมื่อมีงานฉลองท่านท้าวสุรนารีจะต้องมีการแสดงเพลงโคราชเสมอ ปัจจุบันประชาชนนิยมว่าจ้างเพลงโคราชสำหรับแก้บน ซึ่งพบว่ามีการแสดงทุกวัน จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาของศิลปะการแสดงเพลงโคราช รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศิลปะการแสดงเพลงโคราช กล่าวคือประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชที่ปรากฏในตำนานเพลงโคราชนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด เป็นเพียงตำนานที่เล่าสืบทอดต่อกันมาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เพลงโคราชถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีลักษณะเด่นในการใช้คำร้องซึ่งใช้ภาษาถิ่นผสมกับคำไทยภาคกลางมาร้อยเรียงเป็นบทเพลง มีความไพเราะ ใช้สำเนียงภาษาถิ่นโคราชดั้งเดิมที่มีเสน่ห์ เนื้อหาของเพลงโคราชเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ทำหน้าที่เสมือนเป็นแหล่งสะสมภูมิปัญญาท้องถิ่น การฝึกร้องเพลงโคราชสมัยก่อน ผู้มีความประสงค์จะเป็นหมอเพลงโคราชนั้น จะต้องได้รับการฝึกฝนจากหมอเพลงหรือครูเพลง ครูเพลงจะดูบุคลิกลักษณะวาจาภิรยาท่าทาง ปฏิภาณไหวพริบ หากเห็นว่ามีแววกก็จะรับไว้ และฝึกสอนให้ต่อไปจนสำเร็จเป็นศิลปินอาชีพต่อไป

ในสมัยก่อนนั้น การเล่นเพลงโคราชไม่จำกัดสถานที่อาจเล่นบนบ้านหรือลานบ้านก็ได้ ต่อมาจึงมีเวทียกพื้นเล็กน้อย แสงสว่างก็ได้จากการจุดได้ ต่อมาก็มีตะเกียงเจ้าพายุ ไม่มีเครื่องไฟฟ้า และเครื่องขยายเสียงเหมือนปัจจุบัน เพลงโคราชมี 2 จังหวะ คือจังหวะช้าและเร็ว เมื่อมีงานบุญ เจ้าภาพจะมาติดต่อไปทำการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเล่นแก้บน การเล่นในงานบวช และงานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น การแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมมีลำดับขั้นตอน และมีชื่อเรียกตามเนื้อร้องของเพลงดังนี้ คือเพลงเกริ่น เพลงชวน เพลงถามข่าว เพลงไหว้ครู เพลงปรึกษา เพลงเกี้ยว เพลงชมธรรมชาติ เพลงเรื่อง เพลงลองปัญญา เพลงเกี้ยวแกมจาก เพลงจาก เพลงคร่ำครวญ เพลงให้พร และเพลงลา ในอดีตเพลงโคราชมีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ ปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีสากลมาประกอบ เช่น กลองชุด กีตาร์ อีเลคโทน พร้อมด้วยฉาบ แสง สี เสียง เวทีก็ขยายใหญ่ขึ้น มีการนำเพลงลูกทุ่งเข้ามาประยุกต์เข้ากับการแสดง โดยการสลับกับการขับร้องเพลงโคราช มีการนำทางเครื่องเข้ามาประกอบและการแต่งกายของทางเครื่องด้วยชุดที่ตื่นตาตื่นใจ ปัญหาเพลงโคราชมีปัญหาด้าน ขบวนการสืบทอด เนื่องจากไม่มีคนหนุ่มสาวมาสืบทอด ผู้แสดงล้วนเป็นคนสูงอายุ เนื่องจากงานแสดงน้อย ค่าตอบแทนต่ำ ไม่มีคนมาว่าจ้าง ทำให้ขาดแรงจูงใจ ขาดองค์กรหรือหน่วยงานที่จะรับผิดชอบ ในด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา ยิ่งกว่านั้นอัตลักษณ์ก็ไม่ชัดเจน ไม่มีความอลังการ แต่มากด้วยพิธีกรรม และตามไม่ทันกับนวัตกรรมการแสดงใหม่ ๆ

สำหรับแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาศิลปะการแสดงเพลงโคราชนี้ มีดังต่อไปนี้ คือต้องมีองค์กรผู้รับผิดชอบในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา มีการบรรจุศิลปะการแสดงเพลงโคราชในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ มีการเรียนการสอนให้เยาวชนได้เข้าใจ ปฏิบัติได้หรือชื่นชม ทุกฝ่ายในชุมชน เช่น นักวิชาการ ข้าราชการ ปราชญ์ชาวบ้าน หมอเพลง เพื่อระดมความคิดจากทุกภาคส่วนมาใช้ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศิลปะการแสดงเพลงโคราชให้ประชาชนได้ชื่นชม โดยสรุป เพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงแก่สาธารณชนมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน สมควรที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้ร่วมมือร่วมใจกันในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาให้เพลงโคราชยังคงอยู่เพื่อเป็นเครื่องช่วยประเทืองสติปัญญา และให้คุณค่าด้านความบันเทิงแก่ประชาชนสืบไปชั่วกาลนาน

งานวิจัยเรื่อง “เพลงโคราช : การอนุรักษ์ และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา” ของระวีวรรณ บุญประกอบ (2553) โดยเพลงโคราชเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เดิมเพลงโคราชใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม ใช้เพื่อความบันเทิง และใช้เป็นสื่อในการสอนใจ ปัจจุบันเพลงโคราชได้รับความนิยมน้อยลง ซึ่งเป็นไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมา องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน รวมถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการอนุรักษ์ สืบสานเพลงโคราช และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ตลอดจนแนวทางในการ

อนุรักษ์ สืบสานเพลงโคราช และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน กล่าวคือศิลปะการแสดงเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อซึ่งมีอิทธิพลมาจากศาสนา และความเชื่อดั้งเดิม รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ การทำมาหาเลี้ยงชีพ ตลอดถึงค่านิยมต่าง ๆ เพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงต่างที่ไม่ใช่เครื่องดนตรี มีเพียงหมอเพลง 4 คน เป็นผู้ขับร้องบทกลอน เคยเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง การแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ ที่สำคัญของชาวนครราชสีมา ได้แก่ ลิเก มโหรี และปี่พาทย์ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้บทบาทของเพลงโคราช และการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีเหตุปัจจัยที่สำคัญ คือ มาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ คือ ด้านอุตสาหกรรม ด้านการสื่อสาร การบันเทิง และด้านการคมนาคม และยังไม่มีมีการรวมกลุ่มกันขององค์กรเพื่อการอนุรักษ์ และการสืบสานแต่อย่างใด

ส่วนสภาพปัจจุบันและปัญหาของการอนุรักษ์ การสืบสานและศิลปะการแสดงเพลงโคราช และเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ ของจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การแสดงเพลงโคราชใช้ภาษาโคราชเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ของคนโคราชฟังเพลงโคราชไม่เข้าใจ เนื่องจากไม่ได้ใส่ใจและไม่ให้ความสนใจ ซึ่งอาจส่งผลให้เพลงโคราช และการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ของชาวโคราชหายสาบสูญไปพร้อม ๆ กับภาษาถิ่นโคราชอย่างแน่นอน อีกทั้งพบว่าแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสานเพลงโคราช และศิลปะการแสดงพื้นบ้านนั้นจะต้องพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเผยแพร่ 2) ด้านการสืบทอด 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านเวที และ 5) ด้านผู้ฟังให้มีความสนใจและเห็นคุณค่าของเพลงโคราช และศิลปะการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ ของจังหวัดนครราชสีมา โดยสรุป ต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงเพลงโคราช ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และรสนิยมของผู้ฟัง พร้อมทั้งมีการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของภาษาถิ่นโคราช ศิลปะการแสดงเพลงโคราช และการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ องค์กรภาครัฐและเอกชนควนให้การสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ และสวัสดิการแก่ศิลปินเพลงโคราช และศิลปินเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ให้ดำรงตนอยู่ได้ในสังคมอย่างมีเกียรติและความภาคภูมิใจ

งานวิจัยเรื่อง “มุตโตแตก : ความรู้พื้นบ้านในการด้นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม” ของพชร สุวรรณภาพ (2554) โดยเพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่สำคัญของไทยโคราช ซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถ และทักษะทางดนตรี รวมทั้งมุตโตแตก ซึ่งเป็นปัญญาในการด้นเพลงโต้ตอบกันของผู้เล่นทั้งชายหญิง ซึ่งมีรูปแบบและเนื้อหาสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมดนตรีของไทยโคราชอย่างเด่นชัดจากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า เพลงโคราชเป็นการละเล่นร่วมกันของชาวบ้านเกิดจากการเรีงร้อยถ้อยคำขึ้นเป็นท่วงทำนองอย่างฉับพลัน ใช้ความรู้และกระบวนการความรู้พื้นบ้านในด้นกลอนเพลงโต้ตอบกันเป็นหลัก โดยเฉพาะในการเล่นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม หมอเพลงโคราชหรือนักร้องเพลงโคราชประยุกต์ใช้ความรู้ที่สั่งสมมาตลอดชีวิตจากการเรียนรู้และประสบการณ์การเล่นเพลงโคราชสร้างสรรค์และด้นกลอนเพลงโคราชขึ้นอย่างอิสระตามความรู้ความสามารถของตน ตามบริบท

ดังกล่าวนี้ หุโตแตกจึงไม่ได้เป็นเพียงปัญญาในการด้นกลอนเพลงที่แสดงถึงสุนทรียะของวัฒนธรรมเพลงโคราชเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสำเร็จสูงสุดในอาชีพหมอลำโคราช ด้วยการบรรลุศักยภาพของตนเอง การสร้างสภาวะไหลลื่นในการเล่นเพลง รวมถึงการเป็นที่ยอมรับของผู้ฟัง

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาษาและการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนคนโคราชผ่านเนื้อหาเพลงโคราช” ของเพ็ญพิมล กองวาริ (2556) สะท้อนให้เห็นการศึกษาภาษาในกลอนเพลงโคราช และการสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนคนโคราชผ่านเนื้อหาเพลงโคราช ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า เพลงโคราชเป็นเพลงปฏึกาพย์ซึ่งมีลีลาทำนองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว บทร้องมีท่วงทำนองและภาษาท้องถิ่น มีสัมผัสที่ไพเราะ โดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการแสดง ภาษาในกลอนเพลงโคราชมีบทบาทในการถ่ายทอดภาษาถิ่นโคราชที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวโคราช โดยผู้ฟังชาวโคราชได้ซึมซับ เรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจในภาษาถิ่น ขณะเดียวกันผู้ฟังที่ไม่ใช่ชาวโคราชก็ได้ชื่นชมอัตลักษณ์ด้านภาษาที่โดดเด่นของชาวโคราชผ่านการฟังเพลงโคราช เนื้อหาของเพลงทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวิถีชีวิตของชุมชน คนฟังเพลงโคราชรู้จักสถานที่ท่องเที่ยว อาหารการกิน ภูมิปัญญา การดำรงชีวิตที่งดงามตามแบบฉบับโคราชผ่านเนื้อหาที่สอดแทรกในเพลง ทำให้คนโคราชเกิดความภาคภูมิใจ และนักท่องเที่ยวต่างถิ่นอยากมาเที่ยวชมจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่าสิ่งที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนโคราชคือความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเชื่อในกฎแห่งกรรม โดยคนโคราชจะนำเอาความเชื่อเหล่านั้นมาใช้เป็นสื่อในการสั่งสอนโดยถ่ายทอดผ่านเนื้อหาของเพลงโคราช

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษาเพลงโคราชประยุกต์” ของกิตติศักดิ์ กัปโก (2557) ได้สะท้อนให้เห็นสภาพปัจจุบันและปัญหาของเพลงโคราช และเพลงโคราชประยุกต์ รวมถึงศักยภาพภูมิปัญญาในการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์เพลงโคราช อีกทั้งแนวทางในการอนุรักษ์เพลงโคราชโดยใช้กระบวนการสื่อสาร ซึ่งผลจากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและปัญหาของเพลงโคราชและเพลงโคราชประยุกต์พบว่า ผู้ส่งสารหรือหมอลำโคราชมีความรู้ภูมิปัญญาไหวพริบในการแสดง ปัจจุบันหมอลำโคราชประยุกต์ต้องสร้างสรรค์การแสดงแบบใหม่ เพื่อให้เป็นที่สนใจ เนื้อหาของเพลงโคราชมีทั้งทางโลกและศาสนา ส่วนเนื้อหาของเพลงโคราชประยุกต์เน้นความสนุกสนานเป็นหลัก ช่องทางการสื่อสารของเพลงโคราชใช้เวทีอย่างง่าย ๆ ในการแสดง แต่เพลงโคราชประยุกต์มีการใช้เครื่องดนตรีและอุปกรณ์การแสดงที่ทันสมัย ผู้รับสารหรือผู้ชมเพลงโคราชเป็นบุคคลทุกเพศทุกวัย ในขณะที่เพลงโคราชประยุกต์ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ส่วนการศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาในการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์เพลงโคราชพบว่า หมอลำโคราชที่มีความสามารถจะได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์ ผู้ชมเพลงโคราชเองก็มีความเข้าใจภาษาและความหมายของเพลงโคราชจึงจะมีส่วนร่วมในการแสดง ทำให้ได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน ปัจจุบันแม้จะยังมีการสืบทอดเพลงโคราชแบบมุขปาฐะไปสู่วัยรุ่น แต่ก็ทำได้จำกัดในสถานศึกษา

บางแห่งเท่านั้น ประกอบกับผู้ชมที่เป็นวัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาโคราช จึงทำให้ความสนใจต่อเพลงโคราชน้อยลง ส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารลดลงไปด้วย อีกทั้งการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์เพลงโคราชโดยใช้กระบวนการสื่อสารพบว่า ควรพัฒนาความทันสมัยและสอดแทรกภาษาโคราชในเนื้อหาของเพลง ใช้ช่องทางการแสดงที่หลากหลายสื่อทุกประเภท และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ชักชวนให้เยาวชนเกิดความรักความรู้ในภาษาโคราช รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะต้องมีการพัฒนาใน 5 ด้าน คือ การเผยแพร่ การสืบทอด บุคลากร สถานที่แสดง รวมทั้งการพัฒนาให้เกิดความนิยมและเห็นคุณค่าของเพลงโคราช

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมของจังหวัดนครราชสีมา” ของเบญจพร แจกจันทิก (2557) โดยการศึกษาภูมิปัญญาการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมของจังหวัดนครราชสีมา ได้สะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาของการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูปัญหาการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่ามีปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อจำกัดของภาษาในการชมการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิม ด้านมุมมองที่เปลี่ยนไปในการรับชมการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิม ด้านการสืบทอดและผู้รับการสืบทอดเพลงโคราชแบบดั้งเดิมมีน้อยลง ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญทางด้านเทคโนโลยี รวมถึงขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพลงโคราชแบบดั้งเดิมนับได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครราชสีมาซึ่งสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นสิ่งจรรโลงใจแก่ผู้ชมผู้ฟังเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่รังสรรค์ขึ้นมาเพื่อความบันเทิงสนุกสนานแล้วยังสอดแทรกแง่คิดคติธรรม สะท้อนให้เห็นมุมมองการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นจึงควรที่จะตระหนักถึงคุณค่า แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิม ควรจะรับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูเพลงและคณะหมอลำโคราช ประชาชนในพื้นที่ องค์กรเอกชน รวมถึงหน่วยงานจากภาครัฐ ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างทัศนคติความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนคนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีค่าและอนุรักษ์ฟื้นฟูให้อยู่สืบไป

บทความเรื่อง “พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของรูปแบบการแสดงเพลงโคราช” ของรัฐบุรุษ คัมภีร์พิทย์ และพัฒนศิณ สำเร็จรัมย์ (2558) โดยมุ่งศึกษาพัฒนาการจากอดีต สภาพปัจจุบันและการคงอยู่ของรูปแบบการแสดงเพลงโคราช ซึ่งพบว่ารูปแบบการแสดงเพลงโคราชแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เพลงชาวบ้านสำหรับเล่นในยามว่างงานหรือเพื่อความสนุกสนาน เช่น การลงแขกในการทำนา ลักษณะคือไม่ต้องมีพิธี ไม่ต้องสร้างเวที หรือ “โรงเพลง” และไม่มีการแต่งกายแบบหมอลำอาชีวะ 2) เพลงอาชีวะเป็นการแสดงในงานฉลองหรือสมโภชต่าง ๆ เช่น งานบวชนาค ทอดกฐิน

งานประจำปีหรือเล่นแก้บน โดยผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้เรียกว่า “หมอลำ” ซึ่งการแสดงจะเป็นแบบพิธีการ มีเวทีการแต่งกายตามแบบของหมอลำและมีการไหว้ครูเป็นต้น รูปแบบในลักษณะนี้หมอลำจะได้รับค่าตอบแทนและมีการว่าจ้างให้แสดง จุดเปลี่ยนสำคัญของเพลงโคราชคือ การสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะเพลงโคราชเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง การเข้าสู่กระบวนการทางธุรกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งและพลังต่อรอง การก่อตั้งสมาคมเพลงโคราช เพื่ออนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงเพลงโคราชโดยเฉพาะการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงเป็นเพลงโคราชประยุกต์หรือเพลงโคราชซิ่ง ซึ่งมีรูปแบบการแสดงคล้ายกับการแสดงของวงดนตรีเพลงลูกทุ่ง หมอลำ แต่เป็นการผสมผสานการเล่นเพลงโคราชแบบดั้งเดิมเข้าด้วย ลักษณะคือจัดเวทีคล้ายเวทีแสดงคณะเพลงลูกทุ่ง มีการจัดและตกแต่งเวทีให้สวยงาม มีการจัดระบบแสง สี เสียง ให้เป็นที่สนใจของชม (ขนาดของเวทีและอุปกรณ์ประกอบอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงกับผู้ว่าจ้าง) ใช้เครื่องดนตรีสากลมาประกอบการแสดง จัดให้มีทางเครื่องหรือนักเต้นประกอบการแสดงด้านหน้าเวทีมีการนำเพลงลูกทุ่งหรือกลอนหมอลำมาใช้ในการแสดง หรือประยุกต์ใช้ภาษาโคราชในการร้อง

ปัจจุบันเพลงโคราชแบบดั้งเดิมได้รับความนิยมโดยเฉพาะเพลงโคราชแก้บนท้าวสุรนารี อันเป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา การแสดงในงานต่าง ๆ ผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่สนใจจ้างคณะเพลงโคราชซิ่งและมีบางงานให้แสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมก่อนการแสดงเพลงโคราชซิ่งในเวทีเดียวกัน ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช คือ สภาพเศรษฐกิจและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อรสนิยมของกลุ่มผู้ฟังรุ่นใหม่ ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยโลกาภิวัตน์

งานวิจัยเรื่อง “เพลงโคราชแก้บน: การผนวกรวมวัฒนธรรมโดยรัฐส่วนกลางและการตอบโต้จากท้องถิ่น” ของปราโมทย์ ภัคตินรงค์ (2559) ได้สะท้อนให้เห็นมุมมองความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชแก้บน เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมักมีการดำเนินการในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของประชาชนที่มีต่อชีวิตและความสนุกสนานในความบันเทิงของโลกียะ การขับร้องเพลงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมชนบทของไทยเองก็มีลักษณะเช่นนี้ คือการแสดงที่มีลักษณะเป็นคู่ ประกอบด้วยนักแสดงฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่ละฝ่ายก็ต่างพยายามชิงไหวชิงพริบเพื่อเรียกเสียงหัวเราะและการตอบโต้ด้วยวาจาต่าง ๆ จากผู้ชม การแสดงนัยแฝงในเรื่องทางเพศก็มักเป็นส่วนที่โดดเด่นมากในบทเพลง คำพูดบางคำถือว่าเป็น “คำหยาบคาย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการตัดสินด้วยมาตรฐานของความเป็นไทยจากส่วนกลาง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างสองเสาหลัก คือรัฐส่วนกลางกับประเพณีพื้นถิ่นของประชาชน กล่าวคือ การครอบงำและการควบคุมวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยรัฐส่วนกลางและการตอบโต้จากคนท้องถิ่น ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยของหลวงวิจิตรวาทการ ในทศวรรษ 2480 เมื่อรัฐส่วนกลางได้ริเริ่มโครงการในการสร้างชาติและวัฒนธรรมที่มี “อารยะ” วัฒนธรรมพื้นถิ่นมักได้รับการเพ่งเล็งว่าทั้งไร้ระเบียบ หยาด

คาย และแม้กระทั่งอยู่นอกกฎระเบียบ ดังนั้นวัฒนธรรมพื้นถิ่นจึงควรได้รับการกำกับดูแลโดยรัฐ เพื่อมาตรฐานที่ไว้วางใจได้เกี่ยวกับการแสดงออกอย่างมี “อารยะ” โดยนอกจากการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว รัฐก็ได้เข้ากำกับดูแลสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ เพื่อควบคุมการแสดงใด ๆ ที่มีลักษณะของความเป็นพื้นถิ่นให้มี “ความเหมาะสม” ตาม “ความสุภาพ” ซึ่งรัฐเป็นฝ่ายสร้างคำจำกัดความ อย่างไรก็ตาม การควบคุมใด ๆ ของรัฐส่วนกลางไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์แบบ บางรูปแบบของ “ความเป็นพื้นถิ่นที่ไม่อารยะ” ได้รับการเก็บรักษาไว้โดยคนท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้และการตอบโต้อย่างไม่เป็นทางการต่อการเข้ามาควบคุมของรัฐส่วนกลาง

เพลงโคราชแก่นบนอาจได้รับการพิจารณาว่าเป็นความเชื่อฟังต่อมาตรฐานของรัฐส่วนกลาง จากการนำเสนอรูปแบบที่สุภาพเรียบร้อยของการสื่อสารแบบทางเดียว ในฐานะเป็นสิ่งของสำหรับตอบสนองค่านิยมสามัญที่ประชาชนมีต่อวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของท้าวสุนารี ผู้เป็นทั้งวีรสตรีของคนท้องถิ่นและวีรสตรีของชาติ อย่างไรก็ตาม พื้นที่กับการแสดงของเพลงโคราชแก่นบนนั้นยังมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ใจกลางเมือง ณ บริเวณหน้าอนุสาวรีย์ของท้าวสุนารี ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐนั้น เพลงโคราชแก่นบนได้รับการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อแสดงถึงความเชื่อฟังต่อมาตรฐานของความสุภาพ แต่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่ค่อนข้างไกลออกจากอำนาจรัฐ คือพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีลักษณะของชุมชนพื้นถิ่น ไม่ว่าจะเป็นวัดหรือหมู่บ้านก็ตาม เพลงโคราชแก่นบนสามารถใช้เวทีได้เพียงบางช่วงเวลา ทั้งยังต้องใช้เวทีนั้นร่วมกับความเชื่ออื่น ๆ และการแสดงของรูปแบบอื่น ๆ อาทิ เพลงโคราชซึ่ง เป็นต้น นั่นก็คือการแสดง “ความเป็นพื้นถิ่นที่ไม่อารยะ” รูปแบบหนึ่ง ซึ่งให้ความสนุกสนานในความบันเทิงของโลกียะ ทั้งหมดนี้เป็นภาพสะท้อนของทั้งการดำรงอยู่ร่วมกันและความขัดแย้งของรูปแบบและความคิดภายในสังคมที่กำลังก้าวไปสู่สมัยใหม่

บทความเรื่อง “ตำนานเพลงโคราช: นัยยะความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย (ปี พ.ศ. 2557-2558)” ของณัฐฤตา นามมนตรี (2560) มุ่งเน้นการศึกษานัยยะความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในตำนานเพลงโคราชในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย (ปี พ.ศ. 2557-2558) โดยศึกษาจากข้อมูลทั้งลายลักษณ์และข้อมูลมุขปาฐะจำนวนทั้งสิ้น 55 สำนวน ผลการศึกษาพบว่า นัยยะความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในตำนานเพลงโคราชในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย (ปี พ.ศ. 2557-2558) มีดังต่อไปนี้ 1. ความเป็นตัวตนชาวไทยโคราช 2. การสร้างความภาคภูมิใจและเกียรติศักดิ์ศรี 3. การปรับปรุง ประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต 4. การสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติ และ 5. การเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย

บทความเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานทำรำพื้นฐานและสร้างสรรค์กลอนเพลงทำรำพื้นฐานสำหรับเพลงโคราช” ของเรขา อินทรกำแหง (2560) เน้นการศึกษาองค์ความรู้ด้านมาตรฐานทำรำพื้นฐานของเพลงโคราช ภายใต้การมีส่วนร่วม โดยสร้างสรรค์

ในรูปแบบของการประพันธ์กลอนเพลงที่อธิบายชื่อทำร่ำ ลักษณะความหมายของการใช้ทำร่ำที่ถูกต้อง พร้อมกับนำทำร่ำพื้นฐานที่ได้มาตรฐานมาประยุกต์ร่วมกับกลอนเพลง ซึ่งผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าทำร่ำที่เป็นพื้นฐานในการนำไปใช้ประกอบเพลงโคราชมีทำร่ำที่เป็นมาตรฐานสำหรับประกอบการแสดงตามความหมายของคำร้องที่เหมาะสมในเพลงแต่ละประเภท ได้แก่ ทำร่ำพื้นฐานจำนวน 7 ทำ ประกอบด้วย ทำเตรียม 1 ทำ คือ ทำโอ้ และทำร่ำที่สื่อความหมาย 6 ทำ คือ 1) ทำรอ ทำย่อ่ง ทำล่อหรือทำอย่างสามชুম 2) ทำข้างเทียมแม่ 3) ทำปลาไหลพันพวง 4) ทำจก 5) ทำประจัญบาน และ 6) ทำปักหลัก อีกทั้งยังพบว่าลักษณะการแสดงเพลงโคราชมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่นหรือกลุ่มผู้ฟังใหม่ และเหมาะสมกับยุคสมัยเพิ่มขึ้น แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์และแสดงถึงความเป็นตัวตน ด้วยการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การเล่นคำในกลอนเพลงที่สละสลวย การเริ่มต้นเพลงด้วยการส่งเสียง “โอ้” หรือ การส่งเสียงร้อง “ชัย...ชัย ยะ...ชะ ชิ ชัย” ในการส่งสัญญาณการโต้ตอบของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ดังนั้นการส่งเสริมเพลงโคราชให้คงอยู่ จึงควรให้ความสำคัญทั้งในแง่ของการอนุรักษ์และการพัฒนาควบคู่กัน ดังเช่น กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ให้กับหมอเพลงรุ่นใหม่ กิจกรรมสร้างการยอมรับและสืบสานร่วมกันกับหมอเพลงโคราชนับเป็นสื่อหนึ่งที่ช่วยผลักดันให้เกิดการรักษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมสามารถนำไปใช้และเผยแพร่ได้อย่างถูกต้องต่อไปในอนาคต

บทความเรื่อง “เพลงโคราช: ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่มรดกทางวัฒนธรรม” ของวัลย์ลิกา เจริญศิลป์ (2562) ซึ่งพบว่าจากการละเล่นพื้นบ้านที่ใช้ไหวพริบของหมอเพลง เป็นเพลงที่ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบในการร้อง เพลงโคราชเป็นการละเล่นในงานพิธีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของชาวโคราชมาตั้งแต่อดีต เมื่อยุคสมัยกาลเวลาเปลี่ยน ความนิยมในการฟังเพลงเปลี่ยนไป ทำให้การละเล่นที่ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมกำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลา จึงจำเป็นที่จะต้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญนี้ให้อยู่คู่กับเมืองโคราชสืบไป ด้วยการใช้ส่วนประสมทางการตลาดตามทฤษฎีการส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือเพลงโคราชให้มีเนื้อหาที่หลากหลายตรงใจผู้ฟังมากขึ้น ด้านราคา (Price) ต้องมีการควบคุมราคาให้เหมาะสม ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้วยการใช้ช่องทางออนไลน์ การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้วยการนำเพลงโคราชเข้าร่วมงานเทศกาลและส่งเสริมการตลาดทางสื่อออนไลน์ ลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence) ด้วยการเพิ่มพื้นที่จัดถาวรรับส่งนักท่องเที่ยว และเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการนั่งฟังเพลงโคราช กระบวนการให้บริการ (Process) ด้วยการใช้ Application ในการให้ข้อมูลเพลงโคราชและการชำระค่าสินค้าผ่าน smart phone และบุคลากร (People) ด้วยการใช้ความรู้และฝึกฝนคนรุ่นใหม่ในการร้องเพลงโคราชในสถานศึกษาและการเพิ่มผู้บรรยายในการให้ข้อมูลเพลงโคราช

บทความเรื่อง “เพลงโคราช: การถ่ายทอดและองค์ความรู้” ของบุญส่ง สร้อยสิงห์ ปริญา เรื่องทิพย์ และประวิทย์ ทองไชย (2562) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นการนำเสนอมุมมองที่เกิดจากศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเพลงโคราช กล่าวคือการแสดงเพลงโคราชเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนอัตลักษณ์และสังคมของจังหวัดนครราชสีมา อัตลักษณ์เฉพาะที่เด่นชัดคือการใช้ภาษาโคราช และการแสดงที่ไม่มีดนตรีประกอบ สังคมที่ประกอบด้วยผู้คนที่อาศัยหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เสียงเห่โอโคราช เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นสำเนียงกึ่งภาคกลาง กึ่งอีสาน กึ่งอีสานใต้ จึงเรียกว่า “สำเนียงโคราช” การถ่ายทอดองค์ความรู้ของการแสดงเพลงโคราชจากอดีตสู่ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดจากบิดามารดาสู่บุคคลในครอบครัว หรือการถ่ายทอดจากครูสู่ลูกศิษย์ ถือว่าเป็นการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง

งานวิจัยเรื่อง “เพลงโคราช: การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยสู่สากล” ของบุญส่ง สร้อยสิงห์ (2562) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นการคงอยู่ของเพลงโคราช รูปแบบการถ่ายทอดของเพลงโคราช พื้นฐานความเป็นชุมชนเพลงโคราช การจัดการความรู้เพลงโคราช และแนวทางการนำเพลงโคราชขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ UNESCO กล่าวคือความคงอยู่ของเพลงโคราช ประกอบด้วยประวัติเพลงโคราช องค์ประกอบของการเล่นเพลงโคราช ได้แก่ หมอเพลง เจ้าภาพ ผู้ฟัง พิธีกรรม และโรงเพลง จารีตและความเชื่อเกี่ยวกับเพลงโคราช และการรวมเป็นสมาคมของหมอเพลงโคราช ส่วนรูปแบบการถ่ายทอดเพลงโคราช มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นใน สายตระกูล 2) ถ่ายทอดแก่บุคคลอื่น 3) การถ่ายทอดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในแง่ของวิถีชีวิตชุมชนเพลงโคราช ชุมชนที่ปรากฏในโคราช ได้แก่ ชุมชนประตุน้ำชุมชนวัดศาลาลอย ชุมชนวัดหัวสะพาน และชุมชนเกาะราชสามัคคี ตลอดจนองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดการความรู้ของเพลงโคราช ได้แก่ หมอเพลงโคราชการแต่งกาย บทกลอนเพลง (ภาษา) ท่ารำ ลำดับการว่าเพลงและฉันทลักษณ์ของกลอนเพลง รวมถึงเพลงโคราชมีองค์ประกอบของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ได้แก่ การรวมกลุ่ม จารีตประเพณีและพิธีกรรม องค์ความรู้เพลงโคราช และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ UNESCO ได้

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารความเชื่อผ่านการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บน” ของนิรุช กมลยะบุตร (2563) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นลักษณะของการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บน และการให้ความหมายของคุณค่าการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บน กล่าวคือลักษณะของการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บนประกอบไปด้วย 7 ลักษณะ ได้แก่ 1. รูปแบบฉันทลักษณ์ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสมบูรณ์แบบ ทำให้ยังคงถูกนำมาใช้จนถึงปัจจุบันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง 2. ประเภทของเพลงโคราชสามารถแบ่งได้ตามพัฒนาการของเพลง

หรือโอกาสที่จะเล่นก็ได้ โดยต้องใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด 3. การเขียนกลอนเพลงโคราชต้องใช้สติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ และประสบการณ์ในการแต่งกลอนเพลง 4. การแต่งกายในการแสดงเพลงโคราชมมีการปรับเปลี่ยนในบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมตามยุคสมัยแต่ยังคงความสวยงามไว้เช่นเดิม 5. ท่ารำที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราช เน้นการให้จังหวะมากกว่าความอ่อนช้อยงดงาม 6. สถานที่ทำการแสดงเพลงโคราชแก่นมีการจัดการแสดงทุกวันทั้งบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย และ 7. อัตราค่าจ้างของการแสดงเพลงโคราชแก่น (ต่อชั่วโมง) แบ่งเป็น ชุดเล็ก 899 บาท ชุดกลาง 1,099 บาท และชุดใหญ่ 1,999 บาท

สำหรับบทบาทหน้าที่ของการแสดงเพลงโคราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 1. หน้าที่ที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตและยังคงทำหน้าที่นั้นในปัจจุบันโดยวิเคราะห์ในระดับปัจเจก ได้แก่ ช่วยให้หมอลำเพลงมีสมาธิ ปฏิภาณไหวพริบ รวมถึงช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายของหมอลำเพลงให้แข็งแรง ระดับชุมชน ได้แก่ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ การสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความโดดเด่นและแตกต่าง ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน และระดับสังคม เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ 2. หน้าที่ที่คลี่คลายที่มีตั้งแต่ในอดีตซึ่งปัจจุบันยังคงมีอยู่แต่ไม่เหมือนเดิมทั้งหมด โดยวิเคราะห์ในระดับปัจเจก คือให้สุนทรียะและความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ระดับชุมชน คือเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และระดับสังคม คือการขัดเกลาทางสังคมให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน 3. หน้าที่ที่หายไปที่มีเฉพาะในอดีต ซึ่งในปัจจุบันไม่มีแล้ว โดยวิเคราะห์ในระดับปัจเจก คือการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมโดยหมอลำเพลงโคราช ระดับชุมชน คือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน และระดับสังคม คือการปลูกฝังค่านิยมที่ดีทางสังคม และ 4. หน้าที่ที่เพิ่มใหม่ซึ่งยังไม่เคยเกิดขึ้นในอดีตมีเฉพาะในปัจจุบัน ระดับปัจเจก คือเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ในยามวิกฤต ระดับชุมชน คือส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และระดับสังคม คือการขยายเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา และยกระดับการเป็นศิลปินแห่งชาติ

ส่วนการให้ความหมายของคุณค่าการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก่น โดยวิเคราะห์ในด้านผู้ผลิต คือหมอลำเพลง และด้านผู้บริโภค คือผู้มาแก่น พบว่าทั้งด้านผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ให้ความหมายของคุณค่าไว้ตรงกัน ดังนี้ การหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการระลึกถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารี นอกจากนี้ยังพบว่ามีส่วนที่มีเฉพาะหมอลำเพลงได้ให้ความหมายไว้ คือ การสร้างรายได้ การส่งเสริมสุขภาพ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และในส่วนผู้มาแก่นได้ให้ความหมายไว้ คือเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการบวงสรวง

การบวงสรวงถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมทางความเชื่ออย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความเชื่อความศรัทธา รวมถึงความเกรงกลัวต่ออำนาจสิ่งลี้ลับต่าง ๆ ที่เชื่อกันว่าสามารถดลบันดาล ทั้งโชคลาภ เงินทอง ความอยู่ดีมีสุขให้เกิดขึ้นกับชีวิตตนเองตลอดจนครอบครัวได้ ด้วยเหตุนี้ การบวงสรวงที่มีปรากฏให้เห็นอยู่ในวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตามล้วนแล้วแต่วางอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งนั่นก็คือเพื่อใช้ตอบสนองความต้องการของผู้คนเป็นหลัก เนื่องจากลัทธิพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนแฝงไปด้วยสิ่งที่เรียกกันว่า “การบนบาน” ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนในแต่ละสังคมวัฒนธรรมต่างรับรู้และเข้าใจความหมายร่วมกันมา ดังนั้น เพื่อให้เห็นถึงพิธีกรรมทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการบวงสรวง ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพิธีกรรมการบวงสรวง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวง ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพิธีกรรมการบวงสรวง

อย่างที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าการบวงสรวงเป็นลัทธิพิธีกรรมทางความเชื่ออย่างหนึ่งของผู้คนในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการบวงสรวงจึงเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่สื่อให้เห็นนัยทางความเชื่อต่าง ๆ ของผู้คนที่มิต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูตผีและวิญญาณต่าง ๆ ที่ตนเองนับถือและให้ความเคารพยำเกรง จนก่อให้เกิดการแสดงออกในรูปของพิธีกรรมทางความเชื่อต่าง ๆ ที่ได้ยึดถือสืบทอดต่อกันมา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากความกลัวและความไม่รู้ส่งผลให้เกิดความเชื่อ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เองล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา การประกอบพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความหวัง ความหวาดกลัว ความปรารถนา และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความนึกคิดของมนุษย์ มนุษย์ทุกกลุ่มสังคมต่างมีพิธีกรรมขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อของตนเอง รวมถึงเป็นพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ได้มาพบปะสังสรรค์และสร้างแบบแผนพิธีเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการดำรงชีวิตร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544) ในแง่นี้ ระบบความเชื่อย่อมรวมไปถึงศาสนาและความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ ศาสนาในความหมายกว้าง ๆ คือการบวงสรวงบูชา หรือการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างมนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติ และวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้น ศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 214) ทั้งนี้ หากมองย้อนกลับมาดูลักษณะความเชื่อในวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ในสังคมไทยที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นร่องรอยได้ในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่มักจะสื่อให้เห็น

ถึงเรื่องราวของการอ้อนวอนหรือการบนบานศาลกล่าวที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์แทบทั้งสิ้น ทั้งนี้ พระครูสิริรัตนานุวัตร และคณะ (2555: 32-33) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการบนบาน และการบวงสรวงที่มีปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยว่า เกิดขึ้นจากความเชื่อว่ามีอำนาจเหนือปรากฏที่เห็นโดยประจักษ์ให้อำนาจเหนือธรรมชาตินั้น ช่วยเหลือในเรื่องที่ตนปรารถนาเพราะเกรงว่าจะพลาดจากเรื่องนั้น เช่น การสอบเข้าศึกษาต่อ การสอบเข้าทำงาน การขอบุตร การขอโชคลาภ ตามที่ปรากฏในสื่อประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะบนบานบวงสรวงต่อองค์เคารพที่ศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งก็บนบานต่อสิ่งที่แปลกประหลาด เช่น ปลีกกล้วยออกกลางลำต้น วัวควายออกลูกมา 3 ขา ตัวกิ้งก่ามีหงอนดำก็ไปทำพิธีจุดธูป ดอกไม้ พวงมาลัย หัวหมู ไก่ ไข่ต้ม ผลไม้ ไปขอให้มีโชคถูกหวยรวยเบอร์ เมื่อได้ตามที่ตนบนบานแล้วก็จะทำพิธีแก้บน บวงสรวงบอกกล่าวให้องค์เคารพที่ตนบนบานนั้นได้รับเลี้ยงและรับทราบถือว่าทำตามสัญญาแล้ว เป็นลักษณะติดสินบนเทพเจ้าองค์เคารพหรือสิ่งแปลกประหลาดอื่น

2.2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพิธีกรรมการบวงสรวง

ความจริงที่ว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์มองเห็นด้วยตาหรือสัมผัสจับต้องด้วยอวัยวะต่าง ๆ ได้นั้นล้วนแล้วแต่เชื่อถือต่อ ๆ กันมามีจะมีเจ้ามีจอมครอบครองหรือสิ่งสถิตอาศัยอยู่ เช่น แม่น้ำก็จะเชื่อว่ามีพระแม่คงคาคุ้มครองดูแล ต้นไม้ก็จะเชื่อว่ามีรุกขารักษ์หรือเทพเทวดาประจำอยู่ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อในบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ว่าศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ต่างสะท้อนให้เห็นมูลเหตุของความเชื่อที่เป็นที่มาของการบนบาน และการบวงสรวงว่า เป็นเพราะเกิดขึ้นจากความเชื่อและการยึดถือว่ามีวัตถุศักดิ์สิทธิ์ เช่น ต้นไม้ ภูเขา เสาไม้ตะเคียนตม้น เป็นต้น มีวิญญาณมาสิงสถิต อีกทั้งเพราะเชื่อและถือว่าศาลต่าง ๆ มีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มาสิงสถิต เช่น ศาลพระภูมิเจ้าที่ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ ศาลเทพารักษ์ ศาลหลักเมือง เป็นต้น รวมถึงเพราะเชื่อและถือว่เป็นปูชนียวัตถุ เช่น พระพุทธรูป พระบรมรูป พระรูปและรูปบุคคลที่เคารพสักการะ ตลอดจนเพราะเชื่อและถือว่สถานที่แห่งนั้นจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไม่ หากเห็นปรากฏการณ์ทางวิญญาณบางประการว่า “น่าจะมี” ก็จะทำพิธีขอ (พระครูสิริรัตนานุวัตร และคณะ, 2555: 33-34) มูลเหตุของความเชื่อในเรื่องอำนาจนอกเหนือธรรมชาติเช่นนี้จึงเป็นมาของการนำไปสู่การเช่นสรวงบูชาในสิ่งต่าง ๆ ว่ามีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ทั้งที่เป็นวัตถุ บุคคล หรือสถานที่ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา ดังที่ สุริยา รัตนกุล (2555: 4-5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของพิธีกรรมในศาสนาที่ขาดไม่ได้ว่ามีอยู่ 2 อย่าง คือความศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) และความสูงส่ง (Holy) ซึ่งอธิบายให้เห็นว่าความคิดเรื่องการทำพิธีกรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีความคิดว่าศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งอยู่รอบตัวเขา ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เขาจับต้องไม่ได้ แต่รู้สึกได้ รูปแบบ (Form) ของสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์หรือสูงส่งแตกต่างกันไปแล้วแต่บริบททางวัฒนธรรม (Cultural context) และภูมิปัญญาที่อารยธรรมนั้น ๆ ตั้งอยู่แต่สิ่งที่เหมือนกันที่ต้องมีแน่นอนคือแนวความคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) และสูงส่ง (Holy) ถ้าพิธีกรรมใดไม่ได้ทำเพื่อความศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งก็ไม่ใช่วีธีกรรมความเชื่อทางศาสนา ส่วนเรื่องความสูงส่ง (Holy) นั้นเป็นของคู่กับความศักดิ์สิทธิ์

แต่ไม่ใช่เป็นคู่แบบแนบแน่นแยกกันไม่ได้ ในพิธีกรรมของศาสนาปฐมฐานบางส่วนที่เรียกว่าไสยดำ (black magic) นั้น ผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีต้องการให้มีความศักดิ์สิทธิ์ แต่เราไม่อาจจะเรียกว่าพิธีกรรมของเขว่าเป็นพิธีที่สูงส่ง (Holy) ได้ เพราะเขาทำพิธีที่ต่ำช้า เช่น การปล่อยมิดโต้เข้าท้องคน หรือการทำเสน่ห์ยาแฝด หรือพิธีกรรมที่ต่ำช้าพิสดารเกินกว่าจินตนาการของคนปรกติจะคิดไปได้ เช่น การตระเวนเอาศพแห้งของทารก (กุมารทอง) บรรจุไปในกระเปาะของเขาเองไปตามที่ต่าง ๆ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะศักดิ์สิทธิ์หรือไม่ ไม่ใช่เรื่องจะมาอภิปรายกัน ณ ตรงนี้ แต่ที่จะให้เรียกว่าเป็นพิธีกรรมที่สูงส่ง (Holy) นั้นคงจะไม่มีผู้ใดที่มีจิตใจปกติธรรมดาจะยอมเรียกให้หรือเห็นว่าสูงส่ง

นอกจากนี้ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2554: 12-13) ได้กล่าวไว้ว่า พิธีกรรมมีองค์ประกอบหลายประการที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) ความเชื่อ (believe) หรือความศรัทธา (faith) พิธีกรรมจักเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเชื่อ ความศรัทธาต่อลัทธิศาสนานั้น ๆ เช่น เชื่อว่ามีพระเจ้า เชื่อว่าได้กระทำเปตพลีแล้ว ญาติที่ล่วงลับไปแล้วจักได้รับกุศลที่ได้อุทิศไป หรือแม้แต่เชื่อว่าถ้าป่วยมีโรคโรคร้ายไข้เจ็บเกิดขึ้นอยู่เสมอ ให้นิมนต์พระสงฆ์มาพิธีสืบชะตาก็จักหาย เป็นต้น

2) ผู้ประกอบพิธีกรรม มักจะหมายถึง เจ้าพิธี หรือ ผู้ที่สามารถที่จะสื่อสารโลกมนุษย์นี้ไปยังสภาวะที่ลึกลับ หรืออำนาจลึกลับ ที่คนธรรมดาไม่สามารถที่จะสื่อไปได้ จึงต้องอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้สื่อความต้องการไปสู่อำนาจลึกลับนั้น เช่น พระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผี เป็นต้น

3) ภาษา การสื่อสารระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับหรือพระเจ้า เทพเจ้า ผู้ประกอบพิธีมักจะใช้ภาษาที่ผิดไปจากภาษามนุษย์สามัญกลุ่มนั้น ๆ ใช้หรือบางครั้งก็จะใช้สัญลักษณ์และการทำนายเป็นการสื่อสารจากอำนาจลึกลับนั้นมาสู่มนุษย์

4) สร้างขวัญและกำลังใจ พิธีกรรมนั้น ๆ จะต้องมีส่วนต่อจิตใจ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตามพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว จะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ตนเองประสบอยู่ได้

5) สัญลักษณ์ การจัดพิธีกรรมแบบต่าง ๆ จะต้องมียุพกรณ์ เช่น ดอกไม้ รูปเทียน เครื่องเซ่นต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงกิริยาท่าทาง เช่น ทำร้ายรำ การประนมมือ การไหว้ เป็นต้น

6) สื่อการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบและเอิบอิมใจ เพื่อให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์

อย่างไรก็ดี องค์ประกอบในเชิงพิธีกรรมยังบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่นอกเหนือจากโครงสร้างในสังคมปกติอีกด้วย ดังที่ เทอร์เนอร์ (อ้างถึงใน นิรุช กมลยะบุตร (2563: 16-17)) ได้กล่าวให้เห็นถึงองค์ประกอบของสภาวะการแยกตัวตนออกจากโครงสร้างสังคมปกติ (Liminality) เอาไว้ดังนี้

1) การสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Sacra) ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ มีการใช้วัตถุ (Symbol) เช่น รูปเคารพ รูปปั้น เครื่องดนตรี ฯลฯ วัตถุเหล่านี้ถือว่ามีศักดิ์สิทธิ์ และพยายามเชื่อมโยงตนเองเข้ากับศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุที่นำมาใช้บูชาในพิธีกรรม มีการแสดงตามตำนาน เทพนิยาย และคติความเชื่อในวัฒนธรรม เช่น การร่ายรำบวงสรวง มีการสั่งสอนเกี่ยวกับจักรวาล ระบบคุณค่า และการดำเนินชีวิต

2) การส่งเสริมให้เกิดการละเล่นและการกระทำที่ผิดไปจากเดิม เป็นการส่งเสริมให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่ผิดไปจากปกติหรือไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยในชีวิตประจำวัน เพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกันบางประการที่ได้รับจากการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ

3) การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม (Community) ซึ่งมีคุณสมบัติของการต่อต้านโครงสร้าง (Anti-Structure) เป็นการสร้างรูปแบบพฤติกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการบางประการ โดยผู้เข้าร่วมทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎกติกาใหม่ที่บัญญัติขึ้น ซึ่งสมาชิกในพิธีจะรู้สึกเป็นพวกเดียวกันเฉพาะในการร่วมพิธี

2.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำคัญของพิธีกรรมการบวงสรวง

พิธีกรรมการบวงสรวงที่จัดขึ้นในแต่วาระโอกาสต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักจะเป็นการกระทำที่เกิดจากความเชื่อความศรัทธาอยู่แทบทั้งสิ้น ดังนั้นพิธีกรรมในรูปแบบการแสดงออกต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของผู้คนที่นับถืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้กล่าวว่า พิธีกรรมในฐานะสื่อที่เกิดจากความเชื่อล้วนแล้วมีบทบาทความสำคัญไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ระดมพลังชุมชน หน้าที่สืบทอดความเชื่อ หน้าที่ในการสร้างภราดรภาพ/เอกภาพ/ความสามัคคีเป็นปึกแผ่นที่เป็นคุณค่า ซึ่งมีอยู่ในแทบจะทุกพิธีกรรม หน้าที่ในการสร้าง/สืบทอดอัตลักษณ์/ตัวตน หน้าที่ในการสร้างความอบอุ่น/ความมั่นคงทางจิตใจ หน้าที่ให้ความบันเทิง หน้าที่ในการจัดระเบียบสังคม หน้าที่ปลอบขวัญ/คลายความกังวล หน้าที่ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต หน้าที่ในการเป็นยาสมานแผลชุมชน หน้าที่ในการสร้างความทรงจำร่วม หน้าที่การอบรมบ่มเพาะ หน้าที่ในการแสดงความรู้สึกร่วมกัน และหน้าที่เป็นคลังเก็บความรู้

นอกเหนือจากนี้ เอกลักษณ์สำคัญของพิธีกรรมยังมีลักษณะเป็นทั้งสื่อที่เชื่อมโยงโลกสามมิติ คือระหว่างมนุษย์ สิ่งของ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ฉะนั้น มิติที่เพิ่มขึ้นมาในพิธีกรรม คือมิติพิศวงซึ่งเป็นมิติที่อยู่เหนือกว่าการรับรู้ของมนุษย์เรา เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นในปริณิถนาลของโลกดั้งเดิม (Sacred World) ที่ไม่อาจเอาระบบเหตุผล กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จับต้องสัมผัสได้ไปอธิบาย อีกทั้งพิธีกรรมยังเป็นสื่อที่ระดมพลังชุมชนได้อย่างเข้มข้น คือมีศักยภาพในการระดมพลังความร่วมมือได้ในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล หรือท้องถิ่นที่มีความเชื่อร่วมกัน เพราะรูปแบบของสื่อพิธีกรรมนั้นมีลักษณะเป็นส่วนรวม (Collectivity) ด้วยเหตุนี้ สื่อพิธีกรรมทุกชนิดจึงถูกออกแบบมาให้ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ มากมาย ทั้งการจัดเตรียมสถานที่ การจัดหาวัสดุ

อุปกรณ์ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยแรงงานของผู้คนจำนวน และไม่อาจกระทำได้ตามลำพังหรือเฉพาะแต่ละครอบครัว นอกจากนี้พิธีกรรมยังเป็นเครื่องหมายของการเปลี่ยนผ่านจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่งโดยมีการกำหนดรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา รวมถึงพิธีกรรมยังเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่น กล่าวคือการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในแต่ละชุมชนต้องอาศัยพื้นที่ที่จะสื่อสารความเป็นตัวตนของคนท้องถิ่นให้กับทั้งตนเองและคนอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน และเนื่องจากพิธีกรรมเป็นพื้นที่การสื่อสารที่ชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นเจ้าของและเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่รับใช้ชุมชนในการสร้างและบ่งบอกนัยแห่งอัตลักษณ์ร่วมได้อย่างมีศักดิ์ศรีนั่นเอง ตลอดจนพิธีกรรมยังเป็นสื่อที่เข้มงวดและเป็นทางการ กล่าวคือการสื่อสารในรูปแบบพิธีกรรมเป็นการสื่อสารที่มีรูปแบบที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามต้นฉบับ องค์ประกอบทุกอย่างในพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นวัสดุเครื่องประกอบพิธี สถานที่ เวลา ผู้เข้าร่วมพิธี เครื่องแต่งกาย ภาษาที่ใช้ ฯลฯ จำเป็นต้องเข้มงวดตามต้นแบบ นอกจากนี้แล้ว พิธีกรรมยังเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ได้ กล่าวคือสื่อพิธีกรรมนั้นจะมีลักษณะเหมือนภาษาซึ่งมีลักษณะ 2 ด้าน คือ ความเข้มงวด ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ แต่อีกด้านหนึ่ง คือภาษาก็มีลักษณะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่อยู่เสมอ เช่น การเกิดคำใหม่ ความหมายใหม่ ๆ จากคำเดิม รวมไปถึงพิธีกรรมยังเป็นระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชน กล่าวคือ ทุกสิ่งอย่างที่ปรากฏในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ สถานที่ ตัวบุคคล เครื่องแต่งกาย การกระทำล้วนแต่เป็นสัญลักษณ์เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเรากล่าวว่าสิ่งใดเป็นสัญลักษณ์นั้นย่อมหมายความว่าสิ่งนั้นย่อมมีความหมายมากไปกว่าตัวของมันเอง (นิรันดร์ ชลนที, 2563: 17-20) วัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจึงมีบทบาทและความสำคัญที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในแนววิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างหลากหลายในปัจจุบัน

2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวง

การบวงสรวงเป็นพิธีกรรมทางความเชื่ออย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ด้วยแต่เดิมมนุษย์เมื่อมีความหวาดระแวง กลัวภัยต่าง ๆ มักจะเสาะแสวงหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งบางครั้งก็นำไปสู่การอ่อนน้อม การบนบานศาลกล่าวในเรื่องราวต่าง ๆ และเมื่อใดที่สิ่งเหล่านั้นได้รับการสนองตอบ มนุษย์จึงเกิดมีวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแสดงออกถึงความเคารพและให้ความยำเกรงต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นหรือที่เรียกกันว่า “การเซ่นสรวงบูชา” ซึ่งจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการบวงสรวงพบว่าส่วนใหญ่แล้วมักเกิดขึ้นมาจากคติความเชื่อ โดยเฉพาะในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่น ในงานวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในพระตำราไหว้ครูโขนละครฉบับคุณครูทองสุข ทองหลิม” ของวีรพล ดิษเกษม (2546) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อส่วนพิธีกรรม และองค์ประกอบพิธีกรรมในพระตำราไหว้ครูโขนละครฉบับคุณครูทองสุข ทองหลิม กล่าวคือคติความเชื่อในพระตำราไหว้ครูโขนละครฉบับคุณครูทองสุข ทองหลิม เป็นระบบคติความเชื่อประเภทลัทธินับถือเทพเจ้าหรือเทวนิยม ซึ่งมีรากฐานทางคติ

ความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ คือ การบวงสรวงบูชาเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจ และประทานพรให้ผู้บูชาตามความประสงค์ ทั้งยังผสมผสานอิทธิพลคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการกล่าวบทนมัสการพระรัตนตรัยก่อนการกล่าวบทอัญเชิญเทพเจ้าต่าง ๆ เสมอ จากคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และคติความเชื่อของพระพุทธศาสนาได้มีการผสมผสาน มีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมไทย เช่น เครื่องบูชากระยาบวชสังเวย ล้วนเป็นของในท้องถิ่นหาได้ไม่ยากในประเทศไทย เป็นต้น คติความเชื่อในพระตำราไหว้ครูโขนละคร ฉบับคุณครูทองสุข ทองหลิมจึงเป็นคติความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา มีพัฒนาการมาจนเป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน คติความเชื่อต่าง ๆ ในพระตำราไหว้ครู เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความหมายในการศึกษาเล่าเรียน เป็นขวัญกำลังใจให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาและเป็นสิริมงคล คຸ້ມครองป้องกันภพภัยต่าง ๆ แก่ผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ไทยหรือนาฏศิลป์พหิธีไหว้ครูโขนละครมีความสำคัญในวิชานาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีของศิษย์ต่อครูอาจารย์และเป็นการส่งเสริมให้ศิษย์รุ่นต่อ ๆ ไป รู้สึกกตัญญูกตเวทีต่อครูอาจารย์ด้วย ทั้งยังเป็นขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นแก่ศิษย์ ในการเพียรพยายามศึกษาวิชานาฏศิลป์ เป็นการตรวจสอบและทบทวนท่ารำต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์เป็นมาตรฐาน และเป็นการร่วมกลุ่มทางสังคม (นาฏศิลป์) ทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาวิชานาฏศิลป์ ซึ่งถือว่าการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ยืนยงต่อไปด้วย

บทความเรื่อง “การศึกษาพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้าบ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ของจินดา แก่นสมบัติ (2552) ซึ่งการศึกษาสะท้อนให้เห็นการประกอบพิธีกรรม และทำนองรำพร้อมกับดนตรีประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษลำผีฟ้าพบว่าการประกอบพิธีกรรมปีละหนึ่งครั้ง ครั้งละ 3 วัน ดังนี้ วันแรก คือวันงพาคายใหญ่ ลงจากหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ โดยจะจัดในวันอาทิตย์แรก ข้างขึ้นเดือน 6 ของทุกปี เป็นพิธีกรรมเชื้อเชิญบอกกล่าวผีบรรพบุรุษว่าพรุ่งนี้จะมีการประกอบพิธีกรรม วันที่สอง คือวันประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า ตรงกับวันจันทร์ ข้างขึ้นเดือน 6 เครื่องเซ่นไหว้หลักประกอบไปด้วย ชัน 5 ชัน 8 รูปถ่ายของมารดา มีการล่ำอ้อนวอนให้ผีแล่น ผีฟ้า ผีบรรพบุรุษ มารับการเคารพ บูชากราบไหว้ วันที่สาม คือวันงพาทหวาน ตรงกับวันอังคาร ข้างขึ้นเดือน 6 เป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ประกอบด้วย กล้วยหั่น 8 ชั้น น้ำตาล 8 กอง ต่อ 1 พาทหวาน (สำหรับ) มีทั้งหมด 8 พาทหวาน ชาวบเนโนนทองยังคงรักษาวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องผีแล่นและปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีกรรมไว้อย่างชัดเจน และให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ส่วนทำนองลำประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้าพบว่าการสร้างหลักของทำนองซ้ำ วกไปวนมา ผู้ลำดัดแปลงแนวทำนองได้อย่างอิสระ มีการจบ

โดยสมบูรณ์ของแต่ละท่อนอย่างชัดเจน ไม่มีการประสานเสียง จึงไม่มีแบบแผนที่ตายตัวในจังหวะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของลายแคน ในด้านดนตรีประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า พบว่าใช้แคนแปดเพียงตัวเดียว โครงสร้างหลัก คือลายใหญ่มีการเคลื่อนที่ของทำนองแบบกระโดดข้ามชั้น ซึ่งเป็นชั้นคู่เสียงที่กลมกลืน มีการจับโดยสมบูรณ์ชัดเจน มีการถ่ายทอดความรู้สึก กระฉับกระเฉง มีการประสานเสียง ไม่มีแบบแผนที่ตายตัว สามารถดัดแปลงแนวทำนองได้อย่างมีอิสระ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในโครงสร้างหลักของทำนอง ในบันไดเสียงหลัก A minor ใช้เสียงโน้ต (Pentatonic) คือ A C D E G ซึ่งปรากฏโน้ตเสียงอื่น ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ของลายแคน

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ: กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย” ของพระปลัดวิทย์ สิริภุทโท (เที่ยงธรรม) (2553) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการสร้างพระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย รวมถึงความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุหล้าหนองของประชาชนจังหวัดหนองคาย กล่าวคือ พระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย เป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ คือพระธาตุพระบาทก้าขวา (เบื้องขวา) สร้างเมื่อ พ.ศ. 8 โดยพระอรหันต์ทั้ง 5 รูป ต่อมาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างเจดีย์ใหญ่ครอบไว้ในพุทธศตวรรษที่ 21 และพระธาตุหล้าหนอง ได้พังทลายลงในแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. 2390 ประชาชนจังหวัดหนองคายได้สร้างพระธาตุหล้าหนองจำลองขึ้นทดแทน เมื่อปี พ.ศ. 2548 ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความเชื่อว่า พระธาตุหล้าหนอง เป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริง และองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง พิธีกรรมการบูชาพระธาตุ คือ การบวงสรวง จุดบั้งไฟถวาย แข่งเรือยาวถวาย ถวายปราสาทผึ้ง การลอยอังคาร และการไหลเรือไฟ พิธีกรรมดังกล่าว เมื่อได้สืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทุกปี แต่ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการสักการบูชากลายเป็นการประกวดแข่งขันกันโดยมีเงินรางวัลเป็นตัวล่อในที่สุด

บทความเรื่อง “พิธีบวงสรวงเจ้าแม่สองนาง : พิธีกรรมที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ของกลุ่มชนเวียดนามกับกลุ่มชนชาวไทยในจังหวัดมุกดาหาร” ของภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2554) ซึ่งการศึกษาสะท้อนให้เห็นการปรับตัวที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ปรองดองของกลุ่มชนเวียดนามกับกลุ่มชนชาวไทยอันเกิดจากพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าแม่สองนาง ในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร กล่าวคือชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดมุกดาหารที่เข้าร่วมถวายตัวเป็นลูกศิษย์ของเจ้าแม่สองนางในพิธีบวงสรวงเจ้าแม่สองนางประจำปีจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเจ้าแม่สองนาง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มคนไทยจนได้รับการยอมรับในสังคมชาวเมืองมุกดาหาร พิธีบวงสรวงเจ้าแม่สองนางจึงมี

บทบาทสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มาเข้าร่วมพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน

งานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่น” ของพระครูเจติยภูมิพิทักษ์ (คำเจียง อาจาโร/ไยแก้ว) (2554) ซึ่งการศึกษาสะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาของพระธาตุ รวมถึงความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตลอดจนอิทธิพลความเชื่อของพระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่น กล่าวคือพระบรมสารีริกธาตุและพระสารีริกธาตุใช้เรียกสำหรับพระอัฐิธาตุของพระพุทธองค์และพระอรหันต์ หมายถึงกระดูกส่วนย่อยต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งพระธาตุเหล่านี้มีลักษณะที่หลากหลายชนิด เช่น กลม ยาวรี เหลี่ยม เป็นต้น ส่วนขนาดใหญ่เท่ากับเมล็ดถั่วหัก ขนาดกลางเท่าเมล็ดข้าวสารหัก และขนาดเล็กเท่ากับเมล็ดพันธุ์ฝักกาด อนึ่ง พระบรมสารีริกธาตุยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ชนิดกระจายออกจากกัน 2) ชนิดไม่กระจายออกจากกัน ผู้ที่รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุ คือ พระมหากัสสปเถระ และพระเจ้าอชาตศัตรู รวบรวมส่วนต่าง ๆ นำมารวมกันไว้ ส่วนผู้ที่กระจายพระบรมสารีริกธาตุ คือ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ และพระเจ้าโศกมหาราช ได้กระจายออกไปยังสถานที่ต่าง ๆ ความสำคัญของพระบรมสารีริกธาตุในประเทศศรีลังกานั้นให้ความสำคัญมาก ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องรักษาเอาไว้ เป็นสมบัติของชาติ ส่วนในอินเดียสมัยพระเจ้าโศกมหาราชก็ทรงบรรจุไว้ในสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละหัวเมือง เพื่อให้คนสักการบูชา สำหรับประเทศไทยมีความเชื่อต่อพระบรมสารีริกธาตุว่าเป็นสิริมงคล และเป็นการเจริญพุทธานุสติ ธรรมานุสติ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น เป็นความเชื่อและพิธีกรรมที่มุ่งสักการะบูชาพระอัฐิธาตุพระธาตุของพระพุทธเจ้าและอัฐิของพระอรหันต์ทั้ง 9 จึงมีการปฏิบัติบูชาด้วยจิตศรัทธาจริง ๆ วัตถุสิ่งของที่ใช้ในทุกพิธีกรรมได้แก่ ขัน 8 ขัน 9 ซึ่งหมายถึงอัฐิธาตุของพระอรหันต์ทั้ง 8 และทั้ง 9 ซึ่งหมายถึงพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า ส่วนอิทธิพลความเชื่อพระธาตุขามแก่นที่มีต่อวิถีชีวิตในด้านการเกษตรสังเกตได้จากการที่ชาวบ้านมีคำขอพรและบวงสรวงต่อพระธาตุให้ข้าวปลาอาหารมีความอุดมสมบูรณ์ ด้านสังคมได้มีนักปกครองในระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่นได้ขอพรอยู่เสมอ ด้านประเพณีท้องถิ่นสังเกตได้จากเทศกาล งานประเพณีผูกเสี่ยวต้องมีการบวงสรวงและแห่พระธาตุจำลองรอบเมืองขอนแก่น ด้วยมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคลแก่งานและชีวิตของผู้เข้าร่วมพิธี ชีวิตจะมีแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

จากการศึกษาของธวัชชัย ธาตุดี (2555) ในงานวิจัยเรื่อง “ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ได้สะท้อนให้เห็นประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ และพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กล่าวคือประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กำหนดจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่าประเพณีทำบุญเดือนหก เป็นการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ณ ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณป่าคำชะโนด ชาวบ้านโนนเมือง

จะมาร่วมทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว งานประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพนับถือศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ จรรโลงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน การจัดงานในประเพณีเริ่มจากการถวายภัตตาหารเช้าและเพลแด่ภิกษุสามเณร จากนั้นจึงมีพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ การรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ การแก้บน และการจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งหมายถึงพญาสุทโธนาคราช ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่ชาวบ้านโนนเมืองปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ได้แก่ พิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้าน และพิธีแก้บนจัดขึ้นหลังจากเสร็จพิธีการบวงสรวง โดยชาวบ้านจะแก้บนด้วยการถวายเครื่องสักการะการบวงสรวง การฉายภาพยนตร์ หรือการแสดงหมอลำ

บทความเรื่อง “การศึกษาคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนาที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงราย” ของสุทัศน์ คล้ายสุวรรณ (2556) ซึ่งสะท้อนให้เห็นการศึกษาคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมของล้านนาในจังหวัดเชียงรายทั้งในด้านบริบท ประเภท ค่านิยม รูปแบบ ความเชื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างคำบวงสรวงและพิธีกรรมกับวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงราย กล่าวคือด้านบริบทของคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนาของจังหวัดเชียงรายพบมีอยู่ 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านความเป็นมาของการบวงสรวง พบว่าพิธีกรรมการบวงสรวงมีการปฏิบัติและสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็นประเพณีของชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย จวบจนถึงในปัจจุบัน ด้านความหมายของคำบวงสรวง สรุปได้ว่าคำบวงสรวง คือคำกล่าวที่ใช้ในการสวดหรือท่องแบบมีทำนองในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนา หรือเป็นคำกล่าวในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมารับรู้และเป็นประจักษ์พยานในประเพณีและพิธีกรรม แสดงออกถึงความเคารพยำเกรงในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ด้านความสำคัญของพิธีกรรมบวงสรวง พบว่าการบวงสรวงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงรายอย่างยิ่ง เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมสิริมงคล ความสามัคคีและกำลังใจให้แก่ประชาชนและชุมชน ด้านพื้นที่ที่มีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง พบว่าพื้นที่การประกอบพิธีกรรมบวงสรวงทั้ง 4 อำเภอของจังหวัดเชียงรายมีภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของประชาชนแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมการบวงสรวง และมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมประจำแต่ละตำบล สำหรับด้านประเภทของคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนาของจังหวัดเชียงราย พบว่าคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนาของจังหวัดเชียงรายมี 2 ประเภท คือ การบวงสรวงบูชาเพื่อยกย่องสดุดีกษัตริย์หรือบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อบ้านเมืองและประชาชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และการบวงสรวงบูชาเพื่อแสดงออกถึงความเคารพยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ

บทความเรื่อง “การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง” ของนิมิตรชัย ชูบุ เกิดฉวา บุญปรการ และปัญญา เทพสิงห์ (2559) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นสถานที่เคารพบูชากราบไหว้ ภายในชุมชนและนอกชุมชนผ่านตำนาน เรื่องเล่าที่ประกอบสร้างความรู้ความเข้าใจของแต่ละชุดที่มีการช่วงชิงความหมายของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบสร้างว่าชุดความจริงดังกล่าวเป็นของชาวบ้านหรือของรัฐ ซึ่งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านประกอบสร้างขึ้น ได้แก่ พระบรมธาตุเจดีย์บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์โบสถ์พราหมณ์วิหารถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระแก้วจุลาลศรัมาโพธิ์ โคกเมืองเก่าพัทลุง (เสาหลักเมือง) พระพุทธรูปสองพี่น้อง และพระนางเลือดขาว ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นโบราณสถานที่มีความเก่าแก่ และจัดเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ไม่เฉพาะชุมชนที่อยู่ในบริเวณวัดเขียนบางแก้วเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนในจังหวัดพัทลุง และพิธีกรรมวัดเขียนบางแก้วมีการทำพิธีห่มผ้าพระธาตุ แสดงมนิราห์โรงครู และมนิราห์ประชันโรง

งานวิจัยเรื่อง “ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง” ของวิวรรธณ คชรัตน์ (2560) ซึ่งสะท้อนให้เห็นการศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวงแบบเขมรและดนตรีกันตรึมที่ใช้ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ในพื้นที่อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวคือพิธีกรรมของการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งแบบเขมร แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และส่วนที่ 2 พิธีเชิญชวนให้ร่วมทำบุญบวงสรวง ในส่วนของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ประกอบด้วยขั้นตอนการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย การอัญเชิญเทพเทวดาตามบทสวด และการรำถวายมือ ในส่วนที่สอง ประกอบด้วยการร้องทักทายผู้ฟัง การเชิญชวนให้มาร่วมทำบุญ การเล่นเกมสนทนากันไปมา ร้องโต้ตอบกัน และการกล่าวอวยพรผู้มาร่วมพิธี โดยมีอาจารย์เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ในส่วนของดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมของการบวงสรวงแบบเขมรใช้วงกันตรึมคณะสุริยชัย ส.สไบทอง (เกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง) เครื่องดนตรีประกอบด้วย ซอกันตรึม 1 คัน กลองกันตรึม 2 ตัว กรับ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่ และฉิ่ง 1 คู่ บรรเลงด้วยเพลง 9 เพลง ได้แก่ เพลงเปิดดวงเพลงที่ 1 เพลงเปิดดวงเพลงที่ 2 เพลงส่าย สะตือ เพลงรำปี (รำเปย) เพลงปทุมทอง เพลงทานอ เนียงนอ เพลงชะโอละหน้าย เพลงสาวกันตรึม เพลงอายยเวง เพลงที่ 3-9 เป็นเพลงที่มีการร้องประกอบ นอกนั้นเป็นเพลงบรรเลงแบบไม่มีร้อง

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (acts de parole) หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Speech acts เป็นกิจกรรมการสื่อสารอย่างหนึ่งโดยการใช้ถ้อยคำอย่างหนึ่ง เพื่อประสงค์ให้เกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งถือเป็นหน่วยความหมายที่เล็กที่สุด ดังนั้น เพื่อให้เห็นการใช้ถ้อยคำอันเป็นการแสดงเจตนาของผู้พูดในฐานะผู้ส่งสาร และส่งผลถึงความรู้สึกของผู้ฟังในฐานะผู้รับสารนั้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการ

นำเสนอออกไว้เป็น 3 หัวข้อหลัก ๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและองค์ประกอบของวัจนกรรม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของวัจนกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัจนกรรม ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและองค์ประกอบของวัจนกรรม

คำว่า speech acts หรือที่แปลในความหมายว่า “วัจนกรรม” เป็นคำที่ J.L. Austin (1962) ได้ตั้งขึ้นมาโดยหมายความถึง ทฤษฎีที่วิเคราะห์บทบาทของคำพูดที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้พูดและผู้ฟังในการสื่อสาร วัจนกรรมประกอบด้วยวัจนกรรมตรงตามคำพูด (locutionary acts) ได้แก่ การเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูดซึ่งอาจจะเป็นคำเพียงคำเดียวหรือหลายประโยคก็ได้ และวัจนกรรมปฏิบัติ (illocutionary acts) คือ จุดประสงค์ของผู้พูดในขณะที่เปล่งวาจา วัจนกรรมปฏิบัติ ได้แก่ การเสนอแนะ การให้สัญญา การเตือน การขอร้อง การข่มขู่ การสั่ง เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว วัจนกรรมคือ คำพูดที่ประกอบกับการกระทำ องค์ประกอบของวัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมตรงตามคำ คือคำพูดที่เปล่งออกมา วัจนกรรมปฏิบัติคือจุดประสงค์ของผู้พูด และผลวัจนกรรมคือผลของคำพูดที่มีต่อผู้ฟัง ทางด้านการใช้ในบริบทต่าง ๆ นั้น วัจนกรรมตรงตามคำแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ การกล่าวบ่งบอกการกระทำที่บ่งบอกการกระทำโดยตรงซึ่งมีลักษณะเฉพาะและมักจะเกิดขึ้นในพิธีที่เป็นทางการที่มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างตายตัวตามจารีตประเพณี เช่น พิธีแต่งงานของศาสนาคริสต์ พิธีบวชของศาสนาพุทธ การกล่าวเปิด/ปิดการประชุม คำพิพากษาของศาล เป็นต้น วัจนกรรมที่แบ่งตามการใช้ อีกชนิดหนึ่งคือ วัจนกรรมอ้อมซึ่งผู้พูดจะไม่ปฏิบัติตามหลักไวยากรณ์เก่า ๆ ที่ว่าคำถามจะต้องอยู่ในรูปแบบประโยคคำถาม คำสั่งและคำขอร้องจะต้องอยู่ในรูปแบบประโยคคำสั่ง และคำบอกกล่าวจะต้องอยู่ในรูปแบบประโยคบอกเล่า เป็นต้น นั่นก็คือคำขอร้องอาจจะอยู่ในรูปแบบประโยคบอกเล่า หรือประโยคคำถาม หรือประโยคคำสั่งก็ได้ นี่ย่อมแสดงว่าหน้าที่ของคำพูดและรูปแบบประโยคอาจจะไม่สัมพันธ์กันก็ได้ สุดท้ายก็เป็นผลของคำพูดหรือผลวัจนกรรม และการที่จะระบุว่าวัจนกรรมปฏิบัติใดมีผลต่อผู้ฟังนั้นต้องอาศัยบริบทช่วยในการพิจารณาด้วย

2.3.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของวัจนกรรม

การจำแนกกลุ่มวัจนกรรมนั้น ในแง่ของทฤษฎีวัจนกรรม (Speech Acts) ตามที่เซอร์ล (Searle, J. R., 1976) ได้จำแนกออกไว้ตามเจตนาในการสื่อสารของผู้พูดเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ของผู้ส่งสาร ก่อน และใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งนั้น เช่น การสั่ง การขอร้อง การแนะนำ

2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์บอกเล่าข้อมูลให้ผู้รับสารเข้าใจ โดยข้อมูลดังกล่าวผู้รับสารไม่เคยรู้มาก่อน และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆ ให้ผู้รับสารเข้าใจ เช่น การอธิบาย การรายงาน การวิจารณ์

3. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressive) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารแสดงอารมณ์ความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อผู้รับสารและสิ่งอื่นๆในบริบทนั้น และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆให้ผู้รับสารรับรู้ เช่น การทักทาย การขอบคุณ การขอโทษ

4. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคตเพื่อประโยชน์ของผู้รับสารและใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งนั้น เช่น การสัญญา การเสนอตัว การปลอมโยน

5. วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarative) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้ส่งสารประกาศเพื่อกระทำการบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งมีผลให้บุคคล เหตุการณ์ต่างๆเปลี่ยนแปลงไป และใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆให้ผู้รับสารรับรู้ เช่น การเปิดงาน การประกาศรับรองตำแหน่ง การแต่งตั้งสมณะศักดิ์

อย่างไรก็ดี ทฤษฎีวัจนกรรม 5 กลุ่ม (Speech Acts) ตามที่เซอร์ล (Searle, 1976) ได้ชี้ให้เห็นข้างต้นนั้นสามารถแยกออกเป็นประเภทย่อยต่าง ๆ (กุสุมา สุ่มมาตร และราชันย์ นิลวรรณภา, 2564: 166-167) ได้ดังนี้

1. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ

2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives) มีประเภทย่อย 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวพจณา-วิสัยนา วัจนกรรมเรื่องเล่า

3. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressive) มีประเภทย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้กำลังใจ วัจนกรรมแสดงความยินดี

4. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) มีประเภทย่อย 5 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมปณิธาน วัจนกรรมตักเตือน วัจนกรรมขอร้อง วัจนกรรมสัญญา วัจนกรรมอวยพร

5. วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarative) มีประเภทย่อย 1 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมประกาศ

2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัจนกรรม

วัจนกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นในแง่ของการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารอย่างหนึ่ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต่างสะท้อนให้เห็นการใช้ถ้อยคำของฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาจะสื่อออกไปซึ่งจะส่งผลไปสู่การกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรม พบว่ามีการศึกษาในแง่ของกลุ่มวัจนกรรมประเภทต่าง ๆ ดังเช่น ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัจน

กรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547” ของบุญโชค เขียวมา (2550) ซึ่งจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นประเภทวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 รวมถึงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมของข้อความบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 ผลการศึกษาวัจนกรรมที่ไขบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 พบว่ามี 4 ประเภทเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) วัจนกรรมที่พบคือ วัจนกรรมการสัญญา และวัจนกรรมการเสนอตัว 2. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) วัจนกรรมที่พบคือ วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการจูงใจ วัจนกรรมการทำทนาย และวัจนกรรมเชิญชวน 3. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Assertive) วัจนกรรมที่พบคือ วัจนกรรมการให้เห็นข้อมูล และ 4. วัจนกรรมประเภทแสดงความรู้สึก (Expressive) วัจนกรรมที่พบคือ วัจนกรรมการเตือน ส่วนวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมของข้อความบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 พบว่ามี วัจนกรรมตรงมากกว่าวัจนกรรมอ้อม วัจนกรรมที่ปรากฏบางวัจนกรรมสามารถเป็นได้ทั้งวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับถ้อยคำและบริบทที่ใช้ เช่น การสัญญา การเสนอตัว และเจตนาของผู้ส่งสาร

นอกจากนี้ ในงานวิจัยเรื่อง “การใช้วัจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554” ของอิงอร พึ่งจะงาม (2554) ยังสะท้อนให้เห็นการศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่พบจากป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 โดย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้ทฤษฎีเรื่องวัจนกรรมของ Searle (1969) เป็นกรอบการวิเคราะห์ ผลจากการวิจัยพบว่าประเภทของกลุ่มวัจนกรรมที่พบบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554 มี 4 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก โดยไม่พบวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ โดยวัจนกรรมที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ วัจนกรรมการสัญญา วัจนกรรมการขอร้อง และวัจนกรรมการจูงใจ เช่นเดียวกับ ในงานวิจัยเรื่อง “วัจนกรรมแสดงความรู้สึกของชาวตะวันออกกลางในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์” ของวลัยพร อ่อนน้อมดี (2556) สะท้อนให้เห็นการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาอังกฤษของชาวตะวันออกกลางและผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) ในการจำแนกรูปแบบวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ และอภิปรายผลโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับมิติของความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ Hofstede (1997) เป็นกรอบในการอภิปราย ผลจากการศึกษาพบว่าชาวตะวันออกกลางมีรูปแบบวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว กลุ่มแสดงความรู้สึก กลุ่มชี้แนะ กลุ่มผูกมัด และกลุ่มแถลงการณ์ ภายใต้อีก 5 กลุ่มวัจนกรรมนี้มีสำนวนที่ใช้ในการแสดงความไม่พอใจสามารถแยกออกได้เป็นวัจนกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) การต่อว่า

2) การขอบคุณ 3) การว่ากล่าวและการสั่ง 4) การบอกกล่าว 5) การถามและการผิดหวังเสียใจ 6) การทักทาย 7) การขอร้อง 8) การชมเชย 9) การข่มขู่ และลำดับสุดท้ายพบความถี่เท่ากัน 4 วัจนกรรม คือ การสัญญา การเสนอตัว การขอโทษ และการคว่ำบาตร สำหรับกลุ่มผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่พบรูปแบบการใช้วัจนกรรมทั้งหมด 4 กลุ่มวัจนกรรม ได้แก่ กลุ่มชี้แนะ กลุ่มบอกกล่าว กลุ่มแสดงความรู้สึกและกลุ่มผูกมัด เรียงตามลำดับวัจนกรรมที่พบคือ 1) การสั่ง 2) การต่อว่า 3) การขอบคุณ 4) การกล่าว การว่ากล่าวและการทักทาย 5) การถาม 6) การผิดหวังเสียใจ 7) การชมเชย 8) การขอร้องและการข่มขู่ 9) การเสนอตัว ซึ่งรูปแบบการแสดงความไม่พอใจที่พบในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางมิติของวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษทั้งสองกลุ่ม โดยสรุปได้ว่าชาวตะวันออกกลางมีการใช้ภาษาที่เน้นการแสดงความรู้สึกโดยตรงไปตรงมา มากกว่าและมีการใช้ภาษาที่แสดงความแตกต่างระหว่างอำนาจสูงกว่าผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่

อีกทั้ง ในงานวิจัยเรื่อง “วัจนกรรมการตำหนินักเรียนของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ของวิฑูรย์ เมตตาจิตร (2558) ก็สะท้อนให้เห็นการศึกษาวาจนกรรมการตำหนินักเรียนในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกำหนดสถานการณ์ขึ้นมา 8 สถานการณ์ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาโดยภาพรวมนั้นพบวัจนกรรมการตำหนิ ดังนี้ 1) วัจนกรรมตรง จำนวน 7 กลวิธี ได้แก่ บอกให้ปฏิบัติ บอกผลของการกระทำ บอกความผิดย้ำกฎเกณฑ์ สร้างเงื่อนไข กระตุ้นในรูปแบบการถาม และประเมินค่าทางลบ 2) วัจนกรรมอ้อม จำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ บอกข้อมูลบางอย่าง บอกให้ทำบางอย่าง ยกยอคำมากล่าว ให้โอกาสใช้ถ้อยคำเชิงบวกและถาม 3) วิธีการเสริม จำนวน 7 กลวิธี ได้แก่ เรียกว่านักเรียน ใช้คำสรรพนามเรียกชื่อ ใช้คำชม ใช้คำอุทาน ใช้คำว่านี้และใช้คำทักทาย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าพฤติกรรมการตำหนิของครูมีดังนี้ใช้วัจนกรรมตรงมากที่สุด ตามด้วยวัจนกรรมอ้อม และวิธีการเสริมตามลำดับ เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยเพศของผู้ตำหนิพบว่าครูเพศชายและครูเพศหญิงใช้วัจนกรรมการตำหนิที่คล้ายคลึงกัน เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยเพศของผู้ถูกตำหนิ พบว่านักเรียนหญิงถูกใช้วัจนกรรมอ้อมมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนชายถูกใช้วิธีการเสริมมากกว่านักเรียนหญิง และเมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยภาษาแม่ของผู้ตำหนิ พบว่าครูที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่และภาษามลายูเป็นภาษาแม่ใช้วัจนกรรมการตำหนิที่คล้ายคลึงกัน

อนึ่ง ในบทความเรื่อง “วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ. 2510–2550” ของอัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) สะท้อนให้เห็นการศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่ปรากฏในเพลงปลุกใจให้รักชาติ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทฤษฎีวิจันปฏิบัติศาสตร์และการแบ่งประเภทวัจนกรรมของ John R. Searle และใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรมตามเจตนาของการสื่อสารโดยใช้แนวคิดของ John R. Searle ซึ่งเสนอหลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่าเงื่อนไขวัจนกรรม (Speech Act Condition) รวมทั้งแนวคิดการแบ่งประเภท

วัจนกรรม ของนักร อังกุรสินธนา และ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ เป็นแนวทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประเภทวัจนกรรมโดยศึกษาเฉพาะความหมายประจำรูปประโยค แบ่งได้เป็น 12 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการบอกเล่า (Affirmative) วัจนกรรมการขอร้อง (Requesting) วัจนกรรมการสั่ง (Commanding) วัจนกรรมการเตือน (Warning) การสัญญา (Promising) วัจนกรรมการขู่ (Threatening) วัจนกรรมการแนะนำ (Advise) วัจนกรรมการถาม (Question) วัจนกรรมการแสดงความเสียใจ (Expressing Condolences) วัจนกรรมการบริภาษ (Reprimanding) วัจนกรรมการท้าทาย (Challenging) และวัจนกรรมการอวยพร (Wishing) วัจนกรรมที่พบมากที่สุดได้แก่ วัจนกรรมการบอกเล่า รองลงมา วัจนกรรมการสัญญา และพบน้อยที่สุด วัจนกรรมการถาม

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “วัจนกรรมคำคมความรักในเครือข่ายสังคมออนไลน์” ของ ปรีชา ณะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล (2559) ได้ศึกษาวัจนกรรมคำคมความรักในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเป็นข้อความที่มีลักษณะเป็นคำคมความรักในแฟนเพจของเครือข่ายสังคมออนไลน์ และใช้ทฤษฎีวัจนกรรมของ John R. Searle นำมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์วัจนกรรม 5 รูปแบบของ John R. Searle ผลการวิจัยพบว่า คำคมความรักมีการใช้วัจนกรรมกล่าวความจริงมากที่สุดรองลงมาคือกล่าวขี้น่า กล่าวแสดงความรู้สึก และกล่าวผูกพันตามลำดับ ไม่พบรูปแบบวัจนกรรมกล่าวประกาศ นอกจากนี้แล้ว ในบทความของ ณัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชติ และพัชลิน จินนุ่น (2561) เรื่อง “วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย” ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษาวัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์ (www.thairath.co.th) โดยใช้แนวคิดเรื่องวัจนกรรมของจอห์น อาร์ เซอร์ (John. R. Searle) เป็นกรอบในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าดีเจพี่อ้อยมีการใช้วัจนกรรมในการให้คำปรึกษา 4 กลุ่มวัจนกรรม คือ 1) วัจนกรรมกลุ่มขี้น่า ได้แก่ วัจนกรรมการแนะนำและวัจนกรรมการสั่งสอน 2) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก ได้แก่ วัจนกรรมการตำหนิ วัจนกรรมการเตือน และวัจนกรรมการชื่นชม 3) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว ได้แก่ วัจนกรรมการแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมการบอกเล่า และวัจนกรรมการยืนยัน และ 4) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด พบวัจนกรรมเดียวคือ วัจนกรรมการปลอบโยน เมื่อพิจารณาการใช้วัจนกรรมในภาพรวมพบว่าวัจนกรรมที่พบมากที่สุด คือ วัจนกรรมการแนะนำ รองลงมาคือวัจนกรรมการสั่งสอน และพบน้อยที่สุดคือวัจนกรรมการชื่นชม ผลการศึกษาค้นนี้ ทำให้เห็นการใช้วัจนกรรมในบริบทของการให้คำปรึกษาของดีเจพี่อ้อยอย่างหลากหลาย และยังเป็นที่ยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่า “ดีเจพี่อ้อยเป็นหนึ่งในกูรูด้านความรักในยุคปัจจุบัน”

บทความเรื่อง “วัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อผู้บริโภคตามหลักจิตปรมัตถ์” ของพระมหาสันติราชกูร ฌานสนติ (2562) โดยสะท้อนให้เห็นการศึกษาวัจนกรรมและผลของวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีต่อผู้บริโภคตามหลักจิตปรมัตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของกลุ่มวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์มี 4 ประเภท คือ วัจนกรรม กลุ่มขี้น่า วัจนกรรม

กลุ่มบอกกล่าว วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก โดยวัจนกรรมที่พบมากที่สุด ได้แก่ วัจนกรรมการจูงใจ ในด้านผลของวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีต่อผู้บริโภคพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีความรู้สึกต่อวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ในระดับเฉย ๆ หรือปานกลาง ชื่นชอบวัจนกรรมการเตือน และการให้ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับชมโฆษณาทางโทรทัศน์ของประชาชนที่ต่างกัน จะมีผลต่อความรู้สึกต่อวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่ต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และรายการโทรทัศน์ช่องที่รับชมบ่อยที่สุดที่ต่างกัน จะมีผลต่อความรู้สึกต่อวัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน ในด้านอภิปรัชญาพบว่า ประชาชนมีโลกมุขจิต (ชื่นชอบ) ดวงที่ 8 มากที่สุด มีโทสมุขจิต (ไม่ชื่นชอบ) เป็นส่วนน้อย และมีโมหมุขจิต (ข้อสงสัยและฟุ้งซ่าน) เป็นส่วนน้อย ในด้านผลต่ออภิปรัชญาพบว่า ประชาชนมีมหากุศลจิตดวงที่ 5 มากที่สุด เช่นเดียวกับ บทความเรื่อง “การศึกษาวัจนกรรมในพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส” ของพัฒน์นรี นกชัยภูมิ ศศิชนัญญ์ แยมกลิ่น ศโรชินี อาจารย์ และชอทอง บรรจงสวัสดิ์ (2562) โดยในบทความนี้สะท้อนให้เห็นการศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่ใช้ในการเขียนพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศสที่รวบรวมจากเว็บไซต์ www.lillil.fr โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมของ John R. Searle ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของวัจนกรรมที่ใช้พาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในฝรั่งเศสมากที่สุดคือ วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์เชิงยืนยัน วัจนกรรมกำหนดเหตุการณ์เชิงสั่ง ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า วัจนกรรมสองประเภทนี้มักปรากฏในประโยคบอกเล่าใน mode indicative present นอกจากนี้ยังพบว่าภาพประกอบ การใช้สรรพนาม ความรู้ทางวัฒนธรรม ยังเป็นส่วนประกอบสำคัญในงานโฆษณาอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ในบทความเรื่อง “การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน” ของกฤษณา สุ่มมาตร และราชนันท์ นิลวรรณภา (2564) ก็สะท้อนให้เห็นศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่ปรากฏในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งประเภทวัจนกรรมของ John R. Searle เป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสานมีการใช้วัจนกรรม 5 กลุ่มวัจนกรรม 18 วัจนกรรม กลุ่มวัจนกรรมที่พบมากที่สุดคือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ และวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว รองลงมาคือ วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด วัจนกรรมที่พบน้อยที่สุดคือ วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ โดยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมี 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมสั่งสอน วัจนกรรมบอกให้ทำ วัจนกรรมแนะนำ ส่วนวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวมี 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมกล่าวให้ข้อมูล วัจนกรรมกล่าวตำหนิ วัจนกรรมกล่าวเปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปิดเรื่อง วัจนกรรมกล่าวปฐกฐา-วิสันนา วัจนกรรมเรื่องเล่า ส่วนวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกมี 3 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมให้

กำลังใจ วรรณกรรมแสดงความยินดี ส่วนวรรณกรรมกลุ่มผู้กมดมี 5 ประเภท เช่น วรรณกรรมปณิธาน และวรรณกรรมกลุ่มแถลงการณ์ มี 1 ประเภท ได้แก่ วรรณกรรมประกาศ จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่ามีอุดมการณ์ 3 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ผู้นำศาสนา อุดมการณ์กลุ่มสังคม อุดมการณ์ผู้นำที่ใช้การใช้โน้มน้าวใจ

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้การสื่อสารของคนในสังคม การใช้ภาษาจึงเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม ซึ่งการใช้ภาษาให้ได้ดีและเกิดประสิทธิภพนั้น จะต้องรู้จักเลือกสรรถ้อยคำแล้วนำมาใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบท ทั้งในแง่กาลเทศะ บุคคล เหตุการณ์ ดังนั้น เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษา ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษา ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา

กลวิธีทางภาษาเป็นวิธีการใช้ภาษาที่สะท้อนให้เห็นระดับในการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ดังที่บรรจบ พันธุเมธา (2532: 227) ได้อธิบายเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สรุปได้ว่าเราจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามกาลเทศะและฐานะของบุคคล เพราะเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งของภาษาไทย เนื่องจากสังคมไทยนับถืออาวุโส ต้องมีความเคารพเกรงใจผู้ที่เหนือกว่า ทั้งชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ การใช้ถ้อยคำในทำนองนี้เราเรียกว่า ราชาศัพท์ที่หมายถึง ภาษาที่กำหนดขึ้นใช้สำหรับพระราชอา แต่กินความรวมไปถึงภาษาสุภาพอีกด้วย นอกจากการใช้ถ้อยคำดังกล่าว ยังมีถ้อยคำของบุคคลแต่ละอาชีพ ซึ่งจะต้องมีถ้อยคำสำนวน และศัพท์เฉพาะภาษาไม่เหมือนกัน ดังนั้น ถ้อยคำสำนวนก็เป็นเรื่องสำคัญในการใช้ถ้อยคำอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าไม่มีความหมายยอมใช้ไม่ถูก เรื่องเหล่านี้ จึงมีความสำคัญควรกล่าวถึง

อัศรา บุญทิพย์ (2535: 15-25) อธิบายเกี่ยวกับการใช้คำ สรุปได้ว่า การใช้คำคือการเลือกสรรคำมาใช้ให้ถูกต้อง และเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการเขียน โดยคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

1. การใช้คำให้ถูกความหมาย โดยคำนึงถึงความหมายที่ต้องการสื่อสาร ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1.1 ความหมายตามตำแหน่ง หรือลำดับของคำ หากตำแหน่งของคำเปลี่ยน จะทำให้ความหมายเปลี่ยนไปด้วย

1.2 ความหมายตามบริบท (Context) เป็นความหมายที่ขึ้นอยู่กับข้อความที่แวดล้อม

1.3 ความหมายโดยอรรถ (Denotation) คือ ความหมายโดยตรงที่เข้าใจตามรูปคำ

1.4 ความหมายโดยนัย (Connotation) คือ ความหมายที่ไม่ตรงตามรูปคำแต่ต้องเชื่อมโยงความคิดโดยการนำสิ่งหนึ่งไปสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น แก้วอึ้นายกรัฐมนตรี (แก้วหมายถึงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี)

2. ใช้คำให้ถูกระดับ ผู้เขียนต้องใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามวัฒนธรรมทางภาษา ซึ่งคำในภาษาไทยแบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับปาก ส่วนใหญ่เป็นภาษาพูด

2.2 ระดับภาษากึ่งแบบแผน เป็นทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน เช่น ภาษาที่ใช้ในการสนทนาของสุภาพชนโดยทั่วไป

2.3 ระดับภาษาแบบแผน เป็นภาษาที่ถูกต้องประณีต ใช้ในการเขียนมากกว่าการพูด

3. การใช้คำให้กะทัดรัด คือ ใช้คำคำเดียว หรือคำที่สั้นที่สุด ไม่ต้องใช้คำอื่นมาประกอบให้พุ่มเพี้ยนเกินความจำเป็น

4. การใช้คำให้ชัดเจน ไม่กำกวม ไม่สามารถตีความหมายเป็นหลายแง่หลายนัยได้

5. การใช้คำราชาศัพท์ให้ถูกต้อง ผู้ใช้ภาษาต้องใช้คำราชาศัพท์ให้ถูกต้องเหมาะสม

นอกจากนี้ ประภาศรี สีหอำไพ (2523: 1-11) อธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อการสั่งสอนสรุปได้ว่าวัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อการสั่งสอน ได้แก่ การใช้ถ้อยคำ สำนวนชี้แนะให้เห็นคุณโทษหรือแนวทางในการปฏิบัติตน ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการสั่งสอนสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. สำนวน คือ ความสั้น ๆ ที่เปรียบเทียบบ้าง ประชดประชันบ้าง หรือพูดเล่นสนุก ๆ จนติดปาก กล่าวถ้อยคำรวบรัดเพียงสั้น ๆ ก็สามารถตีความหมายรู้กันได้อย่างแจ่มชัด สำนวนเป็นคำกล่าวซึ่งไม่มีความหมายตามตัวอักษร เช่น ตื่นแต่ไก่โห่ กันหม้อไม่ทันดำ เป็นต้น

2. สุภาษิต คือ กล่าวที่มีหลักของความเป็นจริง เป็นคติสอนใจให้ประพฤติปฏิบัติตาม ถ้อยคำที่เรียบเรียง สั้น คล่องจอง และกินความลึกซึ้ง มีทั้งสั่งสอน หรือห้าม โดยใช้ความเปรียบเทียบให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น น้ำขึ้นให้รีบตัก ฟังชนะความชั่วด้วยความดี เป็นต้น

3. คำพังเพย เป็นวลีหรือประโยคก็ได้ เป็นคำที่กล่าวขึ้นลอย ๆ เป็นกลาง เพื่อตีความให้เข้ากับเรื่อง มีลักษณะคล้ายสุภาษิต คือ ตีชม หรือแสดงความคิดเห็นแต่ยังไม่ได้วางหลักความจริง เช่น เจอไม้งามเมื่อยามขวานบิน เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียง่าย เป็นต้น

4. คติพจน์ เช่น ผู้ชนะที่สุด คือ ผู้ไม่มีนิสัยชั่วในตัวเลย สะอาด สว่าง สงบ เป็นต้น

5. พระธรรมเทศนา เป็นการสั่งสอน โดยยกข้อความภาษาบาลีมาแล้วแปลในเชิงสั่งสอน

6. คำขวัญ เช่น งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข ชาติจีเรญตองประหยัด เป็นต้น

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษา

การใช้ภาษาเป็นกลวิธีทางวาทศิลป์อย่างหนึ่งที่ผู้เขียนหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานพยายามที่จะสื่อสารบางสิ่งบางอย่าง เป็นต้นว่าความคิด โลกทัศน์ ค่านิยม รวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ไปยังผู้อ่านหรือผู้รับสาร ด้วยเหตุนี้กลวิธีการใช้ถ้อยคำจึงถือเป็นการผลิตตัวบทที่สื่อให้เห็นความคิดเชิงสังคมที่แฝงฝังอยู่ในตัวบทเหล่านั้นอีกด้วย ซึ่งจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษาพบว่ามี ความคล้ายคลึงกัน ในแง่กรอบการศึกษา อีกทั้งขอบเขตด้านข้อมูลก็ปรากฏมีอยู่หลากหลายประเภท เช่น ในป้ายโฆษณา นิตยสาร บันทึคดี บทเพลง รายการโทรทัศน์ เพจมุกตลก เป็นต้น ดังเช่น ในงานวิจัยเรื่อง “การใช้วัจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2554” ของอิงอร พึ่งจะงาม (2554) ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษาด้านกลวิธีทางภาษาที่พบจากป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 กล่าวคือมีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวใจจากป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งจำนวนทั้งสิ้น 12 กลวิธี โดยเป็นไปตามกรอบการศึกษาทั้ง 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้จุดมุ่งใจให้สิ่งตอบแทน การใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน การใช้ภาษาที่มีชื่อเสียงส่วนตัวเป็นเครื่องจูงใจ การใช้ภาษาในการเน้นจุดเด่นของพรรค การใช้ภาษาที่แสดงถึงการขอโอกาสจากประชาชน และการใช้คำขวัญ รวมทั้งยังพบกลวิธีวิธีอื่น ๆ อีก 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้ภาษาแสดงข้อมูลเท็จจริงเพื่อนำเสนอสารซ้ำ ๆ การใช้สำนวนโวหาร การใช้ภาษาแนะนำเตือนใจผู้รับสาร การใช้ภาษาแสดงอารมณ์ขัน การใช้ภาษาเร้าอารมณ์ผู้รับสาร การใช้ภาษาให้ความรู้สึกถึงการทำความดีเพื่อคนอื่น ซึ่งกลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือการใช้จุดมุ่งใจให้สิ่งตอบแทน การใช้ภาษาในการเน้นจุดเด่นของพรรค และการใช้ภาษาที่แสดงถึงการขอโอกาสจากประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่ากลวิธีทางภาษาที่ใช้นั้นส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับวัจนกรรมแต่ละชนิดอีกด้วย

นอกจากนี้ ในบทความเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์ความเป็นชายในนิตยสาร จี เอ็ม” ของวรพงศ์ ไชยฤกษ์ และพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ (2559) ได้สะท้อนให้เห็นการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์ความเป็นชายในนิตยสาร GM กล่าวคือกลวิธีการใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์ความเป็นชายในนิตยสาร GM พบกลวิธีทางภาษาทั้งหมด 9 กลวิธี ดังต่อไปนี้ 1) กลวิธีในการเลือกใช้คำศัพท์ 2) กลวิธีในการใช้ภาษาภาพพจน์ 3) กลวิธีในการใช้คำ ถามเชิงวาทศิลป์ 4) กลวิธีในการเชื่อมโยงความระหว่างประโยค 5) กลวิธีในการใช้วัจนลีลาแบบเป็นกันเอง 6) กลวิธีในการแทรกวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ และเทคโนโลยี 7) กลวิธีในการแทรกเรื่องเล่าประสบการณ์ส่วนบุคคล 8) กลวิธีในการกล่าวอ้างว่าเป็นความจริงของผู้ชาย และ 9) กลวิธีในการใช้มุขบท ในทำนองเดียวกับบทความเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของมกุฏ อรฤดี” ของชัยวัฒน์ ไชยสุข และสมเกียรติ รักษ์มณี (2559) ซึ่งกลวิธีที่ใช้ภาษาไทยในวรรณกรรมบันเทิงคดีของ มกุฏ อรฤดี พบมีกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้คำ 11

ชนิด ได้แก่ คำมีความหมายโดยนัย คำแสดงอารมณ์ คำมีศักดิ์ คำเฉพาะกลุ่ม คำภาษาปาก คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ คำย่อ การซ้ำคำ การหลกคำ และคำแสดงภาพ โดยพบคำภาษาปากมากที่สุด พบคำภาษาต่างประเทศรองลงมา ด้านการใช้ประโยค พบประโยคสั้น ประโยคยาว และประโยคที่มีลักษณะแปลกออกไปจากธรรมดา โดยพบประโยคสั้นเป็นส่วนใหญ่ ด้านการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนเพื่อย่นย่อข้อความ เพื่อยขยายความ เพื่อแทนคำ ที่ไม่ต้องการกล่าวตรง ๆ และเพื่อเพิ่มความสะดวกสละสลวยของถ้อยคำ โดยพบการใช้สำนวนเพื่อย่นย่อข้อความมากที่สุด ด้านกลวิธีการใช้ภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์ 19 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สมมติภาวะ อติพจน์ อวพจน์ อุปนิษิต นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทัศน์ การอ้างถึง การแฝงนัยปฏิพจน์ ปฏิพจน์ เหน็บเทียบ สัทพจน์ ปฏิพจน์ และ อาวตพจน์ โดยพบอุปมามากที่สุด รองลงมาคือ สัทพจน์

อีกทั้ง ในบทความของ สิริชญา คอนกริต (2560) เรื่อง “กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น” ก็สะท้อนให้เห็นการศึกษาที่เน้นเรื่องของกลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อค้นหาว่าเพลงลูกทุ่งมีวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ของคนอีสานพลัดถิ่นอย่างไร และด้วยจุดประสงค์ใด โดยคัดเลือกเฉพาะเนื้อเพลงที่นำเสนอเรื่องราวของคนอีสานที่ต้องเดินทางจากอีสานไปอยู่ต่างถิ่น ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่เพลงลูกทุ่งใช้เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองของคนอีสานพลัดถิ่น มีการใช้ถ้อยคำภาษาถิ่นเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสื่อสารประสบการณ์ร่วมระหว่างคนอีสานพลัดถิ่น มีการใช้ภาษาถิ่นปะปนไปกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาต่างประเทศ เพื่อสื่อสารเรื่องราวกับคนนอก มีศิลปะของการใช้ภาษาทั้งการใช้ถ้อยคำและการใช้ภาพพจน์ ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาและวรรณศิลป์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนอีสานพลัดถิ่นให้มีลักษณะของนักสู้ชนชั้นแรงงาน และบอกเล่าความทุกข์ของคนอีสานจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนอีสานพลัดถิ่นผ่านภาษาในเพลงลูกทุ่งชี้ให้เห็นว่าเพลงลูกทุ่งไม่ใช่เพียงสื่อบันเทิง หากแต่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มคนอีสานพลัดถิ่นเลือกนำมาใช้เพื่อช่วงชิงความหมายในการนิยามตัวตนของพวกเขา และยังเป็นเครื่องมือของการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น ทั้งนี้พบมีการใช้คำและกลุ่มคำ รวมถึงการใช้ภาพพจน์เพื่อนำเสนอภาพชีวิตของคนอีสานพลัดถิ่น

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “กลวิธีทางภาษาและความหมายทางสังคมในเพลงลูกทุ่งอีสานแนวสองแ่งสองงาม” ของกุนทีนิ โคตรพัฒน์ (2560) ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษากลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งอีสานแนวสองแ่งสองงาม ซึ่งเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมสูงจากสื่อออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ กล่าวคือกลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งอีสานแนวสองแ่งสองงามแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การใช้คำ มีทั้งสิ้น 3 ประเภท คือ การใช้คำนาม การใช้คำกริยา และการใช้คำวิเศษณ์ 2) การใช้ข้อความ มีทั้งข้อความที่เป็นวลี สำนวน และประโยค โดยมีกลวิธีในการสื่อความหมายโดยนัย การใช้สัญลักษณ์ และวิธีอุปลักษณ์ 3) การสื่อความหมายผ่านใจความสำคัญ พบว่ามีการสื่อความหมายผ่านใจความ

สำคัญเกี่ยวกับเรื่องทางเพศของเพศหญิงและเพศชาย และ 4) การใช้อุปลักษณ์ พบว่ามีการใช้อุปลักษณ์อยู่ 3 ประเภทคือ อุปลักษณ์เกี่ยวกับอวัยวะเพศชาย อุปลักษณ์เกี่ยวกับอวัยวะเพศหญิง และอุปลักษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ เช่นเดียวกับในบทความเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาแสดงความรู้สึกไม่สุภาพในรายการ The Face Men Thailand” ของรัชพงศ์ หมื่นพันธ์ สิริวรรณ นันทจันทุลเมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา และสุริย์รัตน์ บำรุงสุข (2562) ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาแสดงความรู้สึกไม่สุภาพในรายการ The Face Men Thailand โดยศึกษาเฉพาะการสนทนาในห้องคัดออก (elimination room) ซึ่งพบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความรู้สึกไม่สุภาพแบบตรงมากกว่าแบบอ้อม ซึ่งกลวิธีที่ใช้ภาษาแสดงความรู้สึกไม่สุภาพแบบตรงพบ 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การตำหนิผู้ฟัง 2) การสั่งให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง 3) การย้าความผิด และ 4) การนำผู้ฟังไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น ส่วนกลวิธีที่ใช้ภาษาความรู้สึกไม่สุภาพแบบอ้อมพบ 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การแนะนำให้ผู้ฟังรู้ว่ามีข้อผิดพลาด 2) การประชดประชัน และ 3) การกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

นอกจากนี้แล้ว ในบทความเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันในเพจมุกตลกอีสาน “จอนฟอน”” ของ อ้อมทิพย์ มาลีสัย และประณิตา จันทรประพันธ์ (2563) ได้สะท้อนให้เห็นการศึกษากลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันในเพจมุกตลกอีสาน “จอนฟอน” กล่าวคือกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสร้างความขบขัน ประกอบด้วย ด้านกลวิธีทางภาษาระดับคำ ได้แก่ การเล่นคำพ้องเสียง การลากเข้าความ การใช้คำภาษาอีสาน การเล่นกับหน่วยเสียงภาษาอีสาน การแปลผิดและการเล่นคำพวน และด้านกลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉท ได้แก่ การใช้มุขลบท การใช้แนวเทียบผิด การอ้างถึง การใช้ความกำกวม การละเมิดหลักในการสนทนา การให้เหตุผลผิดแบบและการดัดแปลงถ้อยคำ ซึ่งกลวิธีที่พบมากที่สุดสามลำดับแรกได้แก่ การเล่นคำพ้องเสียง จำนวน 308 โพสท์ คิดเป็นร้อยละ 32.80 การใช้มุขลบท จำนวน 202 โพสท์ คิดเป็นร้อยละ 21.51และการใช้แนวเทียบผิด จำนวน 97 โพสท์ คิดเป็นร้อยละ 10.33 ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความขบขันจากกลวิธีทางภาษาข้างต้นคือความรู้ความเข้าใจใน ภาษาอีสาน วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวอีสาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นความไม่เข้ากันของเนื้อเรื่องมุกตลกได้ ทั้งนี้เป็นการทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาวอีสานได้มากยิ่งขึ้น

พูน บณฺ ศึกโต ชีเว

บทที่ 3

ประเภทของวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

การศึกษาวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช โดยใช้ทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์และการแบ่งประเภทวัจนกรรมของ John. R. Searle โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรมตามเจตนาของการสื่อสาร ซึ่งเสนอหลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่าเงื่อนไขวัจนกรรม (Speech Act Condition) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการแบ่งประเภทของวัจนกรรม ของอรรถ อังกูรสินธนา และ วิสัณ สุกวิสิทธิ์ เป็นแนวทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชได้เป็น 7 ประเภท จากนั้นน้อยไปมาก ได้แก่

- 1) วัจนกรรมสัญญา (Promises)
- 2) วัจนกรรมการบอกเล่า (Affirmative)
- 3) วัจนกรรมการขอร้อง (Request)
- 4) วัจนกรรมการเตือน (Warn)
- 5) วัจนกรรมการแนะนำ (Advise)
- 6) วัจนกรรมการอวยพร (Wishing)
- 7) วัจนกรรมการสั่ง (Command)

3.1 วัจนกรรมสัญญา (Promises)

วัจนกรรมสัญญา (Promises) คือ ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการสัญญาต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้คือเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำ ที่เกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน คือ ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังเงื่อนไขความจริงใจ เป็นเจตนาที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้พูดได้สัญญาไป เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (Searle, 1992) ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 7 บทเพลง โดยมีลักษณะการสัญญาดังต่อไปนี้

3.1.1 สัญญาว่าจะมาแก้บน ด้วยสิ่งของ เมื่อผู้ฟังได้ขอในสิ่งที่ปรารถนาสำเร็จ เป็นสิ่งที่ผู้ฟังสัญญาว่านำสิ่งของหรือสิ่งต่าง ๆ มาถวายแด่ท่าน ดังตัวอย่างบทกลอนต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอน แก้นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน

มาแก้บนแก้บน ตอนนี้ท่านก็รับรู้ เครื่องเซ่นไหว้ไก่หมู ดอกนางาม....เอ๋ย....ก็ได้หามา
รับรอง

สละเงินบุญเงินทาน ขอให้ท่านบันดาล รวยเงินทอง ลูกได้ทำตามจนครบ ไม่รับ
หลบรับเร้น

เพลงโคราชไอ้ไอ มีคนโห่คนฮา ท่านเจ้าภาพจัดมา จนผีรู้คนเห็น ผีรู้คนเห็น คน
คอยคนหวัง ที่ไม่ถูกก็ทักท้วง มี คน ห้าม *** หามอเพลงมีชื่อ คนมาลือมาลั่น ฟีน้อง
เห็นเป็นพยาน ตามที่เฝ้าบอกมาเล่า

แค้นสำเร็จจุลวง ไม่ต้องคอยหวัง ให้ใจเหงา ขอบคุณฟีน้อง เจ้าของงาน
เจ้าของเงิน ที่มีน้ำ ใจ งาม ***

กลอน แค้นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน (บุญสม สังข์สุข / 30 เม.ย. 2561)

ตัวอย่างที่ 2 กลอน ปู่ตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แค้น

2. ฟีน้องรู้เห็น ได้เป็นพยาน ลูกมาแค้นแค้น ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ไม่ใช่พูดสัพยอก
จัดอาหารหวานคาว หมูไก่เหล้า เอามาบอก หมอเพลงเล่นยืมหัว ก็พายั่วพาเข้า

มีดอกไม้พวงมาลัย หมอเพลงก็ได้หามาเล่น จัดเครื่องไหว้เครื่องเซ่น ให้ป้าลุงมาบอก
มาเล่าลุงมาบอกมาเล่า ไม่มาหลอกมาหลอน เรี่ยวแรง ก็ไม่มาอ่อน มา ล้า *** หมอเพลง
เสียงดีได้ยืงดังท่านคงฟังได้ยินดา มีตายายปู่ย่า มาร่วมแสดงความยินดี

สวดกสธมในใจหมั่น ทำให้ลูกหลาน กำลังใจมี ไม่มีหม่นหมอง เงินทองขึ้นมือ ก็
ตั้ง ใจ มา

กลอน ปู่ตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แค้น (บุญสม สังข์สุข 31 ก.ค. 2563)

ตัวอย่างที่ 3 กลอนเพลงโคราช แค้นย่าโมและอวยพร

4. คนเล่นเพลงได้ ก็ต้องใช้ปัญญาทัน ท่านเจ้าภาพมาแค้น ดอกน่าย่า.....เอ๋ย.....หา
เพลงมาให้ย่าดู ดวงทิพย์ วิญญาณย่า ก็ขอให้มารับรู้ ไม่เคยลบหลู่ คุณย่าดอก หมอเพลงมา
บอกคุณย่าดา

ลูกกราบไหว้ ไม่ได้ขาด อย่าได้ขัดได้ขวาง แค้นแล้วให้ลูวง อย่าได้ค้ำได้ค้ำ ค้าง
ได้ค้ำ ได้ค้ำได้คุณ นับถือ จนได้ค้ำ ได้ เคย *** ลูกหลานทุกคน ไม่เคยคิด จะแก้ปัดแก้
บัง บนเพลงโคราช ก็จัดให้ฟัง ไม่เชื่อนแซ การแค้น

ทั้งหมากทั้งยา ก็หาใส่พก ไม่มีการตก การหล่น ดอกไม้พวงมาลัย ก็มาถวายย่า
แล้ว ครบทุก ประ การ เลย ***

ตัวอย่างที่ 4 กลอน แก่บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน

มาแก่บนแก่บน ตอนนี้ท่านก็รับรู้ เครื่องเซ่นไหว้ไก่หมู ดอกนางาม...เอ๋ย...ก็
ได้หามารับรอง สละเงินบุญเงินทาน ขอให้ท่านบันดาล รวยเงินทอง ลูกได้ทำตามจนครบ
ไม่รับหลบรับเร้น

เพลงโคราชโอ้อื้อ มีคนโห่คนฮา ท่านเจ้าภาพจัดมา จนผีรู้คนเห็น ผีรู้คนเห็น
คนคอยคนห่วงที่ไม่ถูกก็ทักท้วง มี คน ห้าม *** หามอเพลงมีชื่อ คนมาล้อมาลัย พี่
น้องเห็นเป็นพยาน ตามที่มาบอกมาเล่า

แก่บนสำเร็จลุล่วง ไม่ต้องคอยห่วง ให้ใจเหงา ขอบคุณพี่น้อง เจ้าของงาน
เจ้าของเงิน ที่มิน้ำ ใจ งาม ***

(กลอน แก่บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน / บุญสม สังข์สุข / 30 เม.ย. 61)

เนื้อหาในบทเพลงเป็นวัจนกรรมการสัญญา จากเนื้อหาความเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นใน
อนาคตเงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานคือ ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังในอนาคต เช่น
การสัญญาว่าหากทำเรื่องจะได้ให้เครื่องเซ่นไหว้ต่อศักดิ์สิทธิ์ที่เคยได้ให้สัญญาไว้ในอดีต

3.1.2 สัญญาว่าจะปฏิบัติตนในศีลธรรม เมื่อผู้ฟังได้ขอในสิ่งที่ปรารถนาสำเร็จ เป็นสิ่งที่
ผู้ฟังสัญญาว่าจะปฏิบัติตามรักษาศีลธรรม เพื่อถวายบุญแด่ยาโม ดังตัวอย่างบทกลอนต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 กลอนไหว้ยาโมและขอพร

3.ดอกไม้อูปเทียน มาไหว้วันทา ด้วยความเคารพคุณย่า ดอกนายน่า.....เอ๋ย....ตั้งใจ
หลายวันเที่ยวลูกหลานจากบ้านมาไกล ก็อย่าให้ใจห่อเหี่ยว เรื่องที่ร้าย ขอให้เป่าปัด ยาหา
วันท้าวันทาน

เหมือนกางมุ้งกันแมง ทำแบ่งต้องการไม้ บารมียาโม มาช่วยป้องกันมาร
ป้องกันมารครูอาจารย์นำกันมา รู้จะมาไหว้ยา ก็พากัน เมาท์*** มาขอพักขอพากราบไหว้ยาขอ
พร จะตั้งใจศึกษาที่ครูสอน จึงมาขอพึ่งขอพิง

ขอปฏิญาณ ต่อท่านยาโม เป็นดั่งร่มโพธิ์ แม่หม่อมมิ่ง / อบายมุข ลูกลูกจะไม่ให้
มี เข้ามา มอม เมา ***

กลอนไหว้ยาโมและขอพร (บุญสม สังข์สุข / 31 ก.ค. 58 แก้ไขเพิ่มเติม 23 ก.ค. 61)

ตัวอย่างที่ 6 กลอนน่านักศึกษา ม.ราชภัฏไหว่ยาขอพร ผากเนื้อผากตัวเป็นหลานย่า

ไม่มีคนดื้อคนด้น มาตั้งพันกว่าคนดา มารับพรจากคุณย่า ขอให้ทุกคนเป็นคนดี
คนเป็นคนดี ผู้รักสามัคคี กันทุกคน เด่ *** พ่อแม่มีหน้ามีตา คุณครูบา ก็ไม่มีติ
ลูกศิษย์คิดดีทำดี ศักดิ์ศรีตน ไม่มีต่ำ ถ้าลูกดื้อ ทำไม่ดี พ่อแม่อีกมี แต่หน้าดำ จะไป
ทางไหน ใครก็พูดเต็ม นำ เวทนา เด่ ***

กลอนน่านักศึกษา ม.ราชภัฏไหว่ยาขอพร ผากเนื้อผากตัวเป็นหลานย่า

ตัวอย่างที่ 7 กลอนประวัติย่าโม

ไม่ได้ลื้อส่อเสียด ให้ใครมาเคียดมาชิง จัดเพื่อรำลึกถึง เรื่องความสามัคคี ความสามัคคี
หมู่มารร้ายภัยริ อย่าให้ มา เข้า *** ย่าเกิดมาเก่งมากกล้า เหล่าชาวประชา มาใกล้มาไกล
อยู่ทั่วถิ่น แผ่นดินไทย ได้มาไหว้มาราบ

กลอนประวัติย่าโม (บุญสม สมสุข / 25 พ.ย. 55)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการสัญญา จากเนื้อหาความเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นใน
อนาคตเงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานคือผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังในอนาคต เช่น
เป็นการสัญญาว่าจะปฏิบัติตัวดี โดยมีเงื่อนไขว่าหากผิดคำสัญญาก็ขอให้รับผลการกระทำที่ทำไว้

วัจนกรรมการสัญญาที่ปรากฏในบทเพลงสรรวท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วัจนกรรมการ
สัญญา คือ การที่ได้ให้คำมั่นสัญญาเมื่อได้รับสิ่งที่ผู้ฟังสมหวังปรารถนาแล้ว ผู้ฟังเชื่อว่าเกิดจากอำนาจ
บารมีที่ดลบันดาลให้ตนเองได้สมหวัง โดยมีเครื่องเช่นไหว้ อาหาร นอกจากนั้นยังพบว่าคำสัญญาใน
การปฏิญาณตนเป็นลูกศิษย์ตลอดชีวิต และวัจนกรรมการสัญญาที่ผู้ฟังหากปฏิบัติไม่ได้ตามคำสัญญา
แล้วก็จะขอให้ผลไม่ดีเกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย เป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้ฟังและผู้พูด

3.2 วัจนกรรมการบอกเล่า (Affirmative)

วัจนกรรมการบอกเล่า (Affirmative) คือ ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการบอกเล่าต้อง
เป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้เป็นเงื่อนไขเนื้อหาข้อความ เป็นข้อความใดก็ได้ ผู้เขียนไม่ทราบ
เงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เป็นข้อมูลที่ผู้เขียนประสบและมีเหตุผลสนับสนุนในเรื่องที่เขียน
เงื่อนไขความจริงใจมีเจตนาแจ้งให้ทราบและเงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นการแสดงความตั้งใจในการ
บอกเล่าข้อมูล (Searle, 1992) พบวัจนกรรมบอกเล่าได้ปรากฏการบวงสรรวท้าวสุรนารีในบทเพลง
โคราชจำนวน 8 บทเพลง โดยมีลักษณะการบอกเล่า ดังต่อไปนี้

3.2.1 วิจารณ์การบอกเล่าสถานการณ์ สถานการณ์ หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ หรือ สภาพที่กำลังเป็นไป วิจารณ์บอกเล่าสถานการณ์นี้ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ถือเป็นวันมงคล มาแก้บนเจ้าที่ ได้ฤกษ์งามยามดี ดอกนางาม....เอ๋ย
.....มาเลี้ยงเจ้าฐานเจ้าถิ่นหมอลงเสียงสดใส ท่านอยู่ที่ไหน ก็ได้ยิน เชิญ
มาตุ้มร้องรำ ทั้งเจ้าน้ำเจ้าท่า

กลอน แก่บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน บุญสม สังข์สุข / 30 เม.ย.61

ตัวอย่างที่ 2 กลอนเรียกขวัญข้าว

วันนี้วันดี เป็นฤกษ์ศรีพญาวัน ลูกขอเอ็นเชิญขวัญ ดอกนาแม่โพสพ....
เอ๋ย....ลมก็อย่าพัดอย่าวิเครื่องเช่นไหว้จืดไว้ครบ เลี้ยงแม่โพสพ โพศรี พวกผี
ซุกผีซุน ก้อย่าวันก้อย่าวาย

กลอนเรียกขวัญข้าว (บุญสม สังข์สุข / 25 ส.ค.61)

ตัวอย่างที่ 3 กลอน บุญข้าวสาก

ลูกขอทำพิธี บายศรีสู่ขวัญ ท่านหญิงชาย มาหลายมวล ดอกนางาม
.....เอ๋ย.....มาสู่ซ่ายสู่ขวาในใจในอกไม่ปกติ ที่ขวัญหนี ไม่อยู่กะตัว เทียว
เคลื่อนคล้อย ลอยลับ จะเรียกกลับมาสู่คืน

ที่หลงออกหนีไปเอง ผีเลี้ยงเอาไปอิง ขวัญที่หายชายหญิง ออกจาก
กายไปอื่น กายไปอื่น ไม่สดชื่นคื่นคำ เพราะมีสิ่ง เอาไปอำ ไป อวม ***
เกิดขวัญเซขวัญชวน มีสิ่งกักกวนจนขวัญเสีย จะนั่งนอน ก็อ่อนเพลีย เพราะ
ขวัญโศกขวัญเศร้า

วิถีชาวบ้าน ทำกันนานมา คือประเพณีอุทิศหา ดอกนางาม...เอ๋ย....
แต่โบราณตำนานมี เป็นทรัพย์สินของใช้ ทำบุญให้ คนตายเป็นผี คนโคราช
ภาคอีสาน สืบทอดกันมานานมาก

กลอน บุญข้าวสาก (บุญสม สังข์สุข 24 ก.พ. 64)

ตัวอย่างที่ 4 กลอน เครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก

จะยกเรือนอยู่ ก็ต้องดูฤกษ์ยาม เครื่องมงคลพิธีกรรม ดอกนางาม...เอ๋ย....
 บุษากุศลเข้า ฤกษ์เย็น ยกเสาเอกฤกษ์งามยามดี เทวดาเจ้าที่ รับรู้เห็น ชัน
 น้ำมนต์ทรายเสก ยกเสาเอกมีฤกษ์ใหญ่

กลอน เครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก (บุญสม สังข์สุข 19 ก.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 5 กลอน เครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก

1. จะยกเรือนอยู่ ก็ต้องดูฤกษ์ยาม เครื่องมงคลพิธีกรรม ดอกนางาม...เอ๋ย....บุษากุศลเข้า
 ฤกษ์เย็นยกเสาเอกฤกษ์งามยามดี เทวดาเจ้าที่ รับรู้เห็น ชันน้ำมนต์ทรายเสก ยกเสาเอกมีฤกษ์
 ใหญ่

เป็นเครื่องหมายจะพามี สุขไม่พาลหมอง เตรียมใบนาคเงินทอง ทั้งผ้าแพรผ้าไหม ผ้า
 แพรผ้าไหมปักธงชัยนั้นผ้ามาก แต่ไม่มี ผ้าหมัก ผ้า หมม *** โยงด้ายสายสิญจน์ ผูกแขวนผูก
 สร้อย นอกกล้วยอ้อยมาผูกเสา แผ่นทองเปลวก็ต้องเอา ผ้าสามสีมาผูกสวย

เรือนพ่อคงแม่พุ่ม ดวงเศรษฐีรุ่ม ใส่ทองรวย ตลอดปีเดือนที่เรือนโคราช มีแต่เงิน ทอง
 โรม ***

กลอน เครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก (บุญสม สังข์สุข 19 ก.ค.2563)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการบอกเล่าเหตุการณ์ เพราะมีเจตนาแจ้งให้ทราบ บอก
 เล่าข้อมูลหรือเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อจากนี้ จึงต้องการบอกเล่าข้อมูลดังกล่าวด้วยเห็นว่า ผู้ฟัง
 ยังไม่ทราบหรือจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ดังจะพบเห็นการบอกเล่าสถานการณ์ การเกริ่นก่อนจะทำ
 พิธีมงคลต่าง ๆ เช่น กลอนแก้บนเจ้าที่ กลอนสู่ขวัญ กลอนเรียกขวัญข้าว กลอนบุญข้าวสาก และ
 กลอนพิธีมงคลยกเสาเอก ดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น ข้อความจะเป็นการบอกเล่าประวัติที่มาของ
 พิธีกรรมจะเริ่มต้นทำอย่าให้มีอุปสรรค ขอเชิญเทพเทวดาทั้งหลายมาร่วมพิธีและร่วมเป็นสักขีพยาน
 ในพิธีกรรมครั้งนี้แน่นอน

3.2.2 วัจนกรรมบอกเล่าชีวประวัติบุคคล ชีวประวัติบุคคล หมายถึง งานเขียนชนิดหนึ่งที
 เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของบุคคลในช่วงชีวิต ชีวประวัติของบุคคลหนึ่ง ๆ ไม่เพียงแต่กล่าวถึง วันเกิด
 อาชีพ การศึกษา แต่จะมีการเล่าถึงเรื่องราวของแต่ละช่วงชีวิต และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิต
 ของบุคคลนั้น วัจนกรรมบอกเล่าชีวประวัติบุคคลนี้ ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6 กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง

จะเกริ่นกล่าวลำนํ้า วีรกรรมหญิงเก่ง ด้วยเพลงโคราชบ้านเอง ดอกนา
งาม...เอ๋ย..... ยกหญิงงามหญิงโก้ / สดุดีรำลึกเพื่อ นางสาวบุญเหลือ คุณย่า
โม วางแผนงานให้สัมฤทธิ์ ก็ยังคิดยิ่งกะ

กลอนสดุดีแม่บุญเหลือ (บุญสม สังข์สุข 22 ก.พ. 64)

ตัวอย่างที่ 7 กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง

เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมาหญิงเก่ง ไครอย่ามาชมเหง ดอกนางาม.....เอ๋ย
.....หญิงก่อนเคยปราบหมู่ ปัจจามิตร จนชีวิตม้วยมร เพลก็ไกว ดาบก็กำ
เป็นหญิงงาม หญิงโก้

ด้วยคุณย่าปัญญา มี ต่อตีพญามาร จนขึ้นชื่อลือลั่น เมืองหญิงกล้า
คือย่าโม กล้าคือย่าโม บุญคุณแก่ มากเกิน อย่าให้หลาน ย่าเมิน ย่า
เหม่อ *** เกียรติประกาศ

กึกก้อง เพลงตั้งหน้าร้องหน้ารำ พระนั่งเกล้า ขนานนาม เป็นท้าว
สุรนารี ชาวโคราช หายเดือดร้อน ไม่ใช่ย่อน ย่าโมนี เรามีสถานอยู่ มี
อุ่นอน ก็ย่อน ย่า โม เนอ ***

กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง (บุญสม สังข์สุข 15 ก.ย. 52)

ตัวอย่างที่ 8 กลอนเพลงโคราช แก้นย่าโมและอวยพร

หมอลงโคราช มาเล่าประวัติย่าโม ที่ขึ้นชื่อลือชื่อ.....เอ๋ย.....เพราะ
ย่าปัญญา มีท่านกำเนิดเกิดปีเถาะ ตรง พ.ศ.๒๓๑๔ มุงกระท่อมสมัยเก่า ก็ยัง
เอาดับหญ้ามัด

เกิดในเมืองราชสีมา ไม่หามาหาไร่ อยู่ในยุคสมัย พระเจ้าตากสิน
มหาราชสินมหาราช อย่ากรูเรื่องเก่า กันแล้วก็ ทุกคนต้องหารอ หา ไร่
*** คนไหนสร้าง

คนไหนก่อ ท่านมีพ่อ ชื่อนายกิม จะชงชาเอามาชิม น้ำร้อนยังใส่
ไว้ในกา คุณย่าโม ท่านบุญหมั่น แม่ของท่าน ชื่อบุญมา ท่านให้กำเนิด
เกิดย่าโม เป็น คน บุญ มี ***

เมื่อคราวลูกหลาน เตือดร่อน จะเคยมีบ่อน ดีใหม่ เพราะบาร์มี
คุณย่าโม ที่เคยป่วยไข้ จึงหาย ดี มา ***

กลอนเพลงโคราช แก่บ้นย่าโมและอวยพร (บุญสม สังข์สุข 17 ก.พ. 53)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการบอกเล่าข้อมูลกล่าวถึงประวัติและคุณงามความดีของย่าโมที่ผู้ฟังเคารพนับถือ กล่าวถึงในการรบศึกสงคราม แสดงให้เห็นเหตุการณ์คุณงามความดี แม้ย่าโมจะเป็นผู้หญิงแต่ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรกรรมหญิงเก่งไม่แพ้ผู้ชาย และมีปฏิญาณไหวพริบในการรบ ชาวโคราชนับถือย่าโมและถือว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณ มีบาร์มีในการปกป้องผู้ที่นับถือและไปกราบไหว้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง

วัจนกรรมการบอกเล่าได้ปรากฏการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ที่พบมีทั้งบอกเล่าเหตุการณ์ คือ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นบทเกริ่นนำในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเทวามาเป็นสักขีพยานในพิธีกรรมที่กำลังจะดำเนินต่อไป และวัจนกรรมการบอกเล่าชีวประวัติ ที่บอกเล่าชีวิตของย่าโม และคุณงามความดีของย่าโมต่อเมืองโคราชในฐานะผู้สร้างบ้านแปงเมืองทำให้เป็นแผ่นดินโคราชปัจจุบันนี้ วัจนกรรมการบอกเล่าที่ปรากฏนี้เพื่อเป็นการบอกเล่าข้อมูลให้ผู้ฟังได้ทราบข้อมูล และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

3.3 วัจนกรรมการขอร้อง (Request)

วัจนกรรมการขอร้อง คือ ถ้อยคำที่จัดวาเป็นวัจนกรรมการขอร้อง ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้เป็นเนื้อหาขอความเป็นการกระทำในอนาคต ของผู้ฟังเงื่อนไขความรู้พื้นฐาน เป็นสิ่งที่ผู้ฟัง กระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกันเงื่อนไขความจริงใจ เป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและสาระสำคัญแสดงความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด (Searle , 1992)

การขอร้อง หมายถึง การที่ผู้พูดขอร้องให้ผู้ฟังกระทำพฤติกรรมบางอย่างตามที่ผู้พูดประสงค์ วัจนกรรมการขอร้อง ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 7 บทเพลง โดยมีลักษณะการขอร้อง ดังต่อไปนี้

3.3.1 วัจนกรรมขอร้องขอบาร์มีคุ้มครอง ผู้ฟังได้ขอร้องให้บุญบาร์มีของย่าโมคุ้มครองตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอนวัตรธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ

ไม่แบ่งชั้นระบุงชน หลายคนได้บูชา ด้วยหลวงพ่ót่านนิมิต เลย
สร้างไว้ให้บูชา ไว้ให้บูชา ขันบรรณระบุงช่อง ขอบารมีท่านคัมครอง กิระบุง
ชื่อ ***

สอนคนไม่ให้ไฟในบาป หลงในคลับหลงในบาร์ พระพิณโนภาสศาสดา
คือหลวงพ่อก็คือใหญ่ อยู่ในโบสถ์

กลอนวัตรธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์) (บุญสม สังข์สุข / 20 พ.ย.61)

ตัวอย่างที่ 2 กลอนไหว้ยาโมและขอพร

มาแต่ละบ้านแต่ละเมือง อย่าให้มีเรื่อง อูราหม่น ขอฝากตัวฝากตน ฟัง
บุญยาบารมี ยาบารมี ที่ไม่ดีให้ละมัน ไปไหว้ใคร ที่ไหนอื่น ไม่สุข อูรา เหมือน *** มา
ฝากตัวเป็นลูก

เป็นหลาน ให้ยาท่านดูแล อย่ามีหมีมาร มาพาลรังแก ยาคอยดูหน้าดูหลัง
จากอ้อมอกพ่อแม่มา มุ่งเฝ้าศึกษา ตั้งใจตั้ง หากพลังพลาด ขาดสติ ก็ให้ยาคอยตาม ดลจิต
ดลใจ เตือน ***

กลอนไหว้ยาโมและขอพร (บุญสม สังข์สุข / 31 ก.ค. 58 แก้ไขเพิ่มเติม 23 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมขอร้อง โดยมีเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต
เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน ในบทกลอนกลอนไหว้ยาโมและ
ขอพร มีคำแสดงการขอร้อง คือ “อย่าให้มีเรื่อง” “อย่ามี” และ “ก็ให้ยาคอยตาม” ซึ่งเป็นการ
ขอร้องต่อยาโมที่ผู้ฟังเคารพนับถือให้ยาโมช่วยดูแลเหมือนเป็นลูกหลาน เพราะมาจากต่างบ้านเมือง
เปรียบเสมือนการห่างจากพ่อแม่ผู้ปกครอง มาฝากตัวเป็นลูกหลานให้ท่านช่วยดูแล

ตัวอย่างที่ 3 กลอน เมืองโคราช ประวัตียาโม

ถึงเวลาที่พันฟาด ลาวนั้นคาดคะเนยาก ตายถมเพราะลมปาก กลเหล่เสน่ห์
หญิง เหล่เสน่ห์หญิง การพูดหวานชวนเพราะ นั่นก็เป็น เสน่ห์ย่อ เสน่ห์ เยื่อ ***
จัดงาน ฉลอง

ท้าวสุรนารี วีรสตรี สร้างวีรกรรม ชนะศึกสงคราม จนละฉ้อละ
โกง แต่สงคราม ก็นำความโศกเศร้า ฟันธงไทยลาว ยังฆ่ากันลง **ขอให้ทุกที่ มีแต่
ความรัก**

กลอน เมืองโคราช ประวัตียาโม (บุญสม สังข์สุข / 10 มี.ค.56)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมขอร้อง โดยมีเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน ในบทกลอนเมืองโคราช ประวัตียาโม มีคำแสดงการขอร้อง คือ “ขอให้ทุกที่” และ “มีแต่ความรัก” ซึ่งแสดงถึงการผลเสียของสงครามนำมาแต่ความโศกเศร้า ผู้พูดจึงขอร้องให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ คือ การมีจิตใจที่ดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนอื่นและให้มีแต่ความสงบสุข

3.3.2 วัจนกรรมขอร้องเรื่องสุขภาพ ผู้ฟังขอร้องในสิ่งที่ตนเองปรารถนาในเรื่องสุขภาพที่แข็งแรงให้หายป่วยไข้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 กลอนแก่นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน

อย่าให้มีโศกมีเศร้า เป็นเจ้าที่มีศาล คอยดูแลลูกหลาน ให้อยู่ดีมีสุข
ดีมีสุข มีแหวนมีสร้อย เหมือนยังตัดผมสอย ยัง มี เสย *** ลูกหลานอยู่
ดีมีโชค แล้วไม่ให้ตกให้หล่นไม่เชื่อนแซมมาแก่นบ แล้วขอให้ลูให้ลวง
อันเสสั้งมั่งคลา ให้เป็นยา ทิพย์วิเศษ ต่างยาน้ำยาเม็ด กินดีทวิสุข
ดีทวิสุข ผมเสยหัวสั้นอยู่สุขชี ทวีวัน ทวี ชื่น *** ทั้งด้านยาวด้านมน อย่ามี
ด้านหม่นด้านหมอง ทั้งทรัพย์สินเงินทอง ให้มีเหมือนท่าน บันดาลมา
คนเฒ่าอยู่ดีมีแรง ก้าวเดินดีแข่งดีชา เส้นยึดตามข้อ เอ็นงอตามเข่า
ก็ขอให้คลาย หาย ดี คื่น ***

กลอนแก่นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน (บุญสม สังข์สุข / 30 เม.ย.61)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมขอร้อง โดยมีเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน ในบทกลอนแก่นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน มีคำแสดงการขอร้อง คือ “อย่าให้”, “บันดาลมา”, “ให้อยู่ดีมีสุข”, “แล้วไม่ให้ตกให้หล่น”, “กินดีทวิสุข”, “ก็ขอให้”, “มีความสุข” และ “มีทรัพย์สินร่ำรวยเงินทอง” ซึ่งเป็นการขอร้องต่อ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ฟังเคารพนับถือให้ผู้ฟัง ผู้ที่ได้กระทำสิ่งนั้นได้ มีความสมปรารถนาในสิ่งที่ขอร้อง ให้มีเรื่องราวดีๆ ประสบความสำเร็จในชีวิต

3.3.3 วัจนกรรมขอร้องเรื่องทรัพย์สิน ผู้ฟังขอร้องในสิ่งที่ตนปรารถนาเรื่องทรัพย์สินเงินทอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6 กลอนไหว้ยาโมและขอพร

ให้ยารับรู้ คอยดูช่วยดา ยาผู้เลิศด้วยปัญญา ดอกนายา....เอ๋ย....คน
ทั่วแดนก็ช่วยได้ มาเป่ากระหม่อม ลูกหลานทั้งมวล เพื่อเสริมขวัญกำลังใจ
เรียนได้เกรด คะแนนดี คุณยาณี จงช่วยดล

อย่าทุกข์ข่มทุกข์ซี เกิดมีความทุกข์ขัด ให้หลานปราดเปรียว เฉลียว
ฉลาด เรียน จบครบทุกคนจบครบทุกคน อย่าทุกข์ค้ำทุกข์คา เหมือนยังเขา
ปลูกข้า เป็น ทุกข์ จิง *** พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง แม่บารมีส่งมา
ช่วยลูกหลาน ผ่านการศึกษา ตามความประสงค์หมาย

กลอนไหว้ยาโมและขอพร (บุญสม สังข์สุข / 31 ก.ค. 58 แก้ไขเพิ่มเติม 23 ก.ค. 61)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมขอร้อง โดยมีเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน ในบทกลอนไหว้ยาโมและขอพร มีคำแสดงการขอร้อง คือ “จงช่วยดล” “ความประสงค์หมาย” “อย่าทุกข์” และ “ความประสงค์หมาย” ซึ่งเป็นการขอร้องให้ผู้ฟังได้สมปรารถนาเรื่องการเรียนรู้ให้ออกมาได้ดี และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ฟังได้มีขวัญกำลังใจในการศึกษาและได้ประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างที่ 7 กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ให้โชติช่วงดวงดี ทั้งดวงปีดวงเดือน เเคราะห์ร้ายก็คล้ายเคลื่อน หน้าใสกว้าง
คือดวงดาวกว้างคือดวงดาว หมออย่างกล่าวนับดวงดู หากคนไหนไม่มีคู่ ให้ มี ดวง
เด้อ*** ทั้งขวัญโชคขวัญ หมาย ขอให้ท่านขวัญมี ได้ตกห้วงดวงเศรษฐี ขวัญเอ๋ยขวัญมา
ขวัญอยู่นี้เฝ้าอยู่ตัว อย่าได้หมองมัว ไปภายหน้า จะเดินทางใกล้ไกลไปได้ไปเหนือ แคล้ว
คลาด ปลอดภัย ภัย เนอ ***

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ (บุญสม สังข์สุข 27 ก.พ.2564)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมขอร้อง โดยมีเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกันขอให้ตนเองมีโชคลาภร่ำรวยตามสิ่งที่ปรารถนา

วัจนกรรมการขอร้องที่ปรากฏในบทเพลงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ที่ผู้วิจัยพบคือ วัจนกรรมการขอร้อง ผู้พูดขอร้องให้ผู้ฟังทำสิ่งนั้นจริง ๆ คือ การขอร้องให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือให้ตนเองได้สมหวังที่ปรารถนาทุกอย่างในชีวิต การขอร้องให้ตนเองมีความสุข ไม่มีความทุกข์ วัจนกรรมการขอร้องนี้ ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้น

3.4 วัจนกรรมการเตือน (Warn)

วัจนกรรมการเตือน (Warn) ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการเตือนต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้คือ เนื้อหาข้อความ เป็นเหตุการณ์ ในอนาคตหรือการแจ้งเหตุการณ์ในอนาคต เงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้ พื้นฐาน ผู้พูดและผู้ฟังไม่ทราบว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นจริง เงื่อนไขความจริงใจ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ การกระทำที่นำไปสู่ผลที่ว่าเหตุการณ์ ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง (Searle ,1992)

การเตือน หมายถึง การที่ผู้พูดบอกให้ผู้ฟังรู้ว่าการกระทำ ของผู้ฟังเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรืออาจทำให้เกิดความเสียหาย หรือ ความเดือดร้อน เพื่อที่จะให้ผู้ฟังไม่กระทำหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำนั้น วัจนกรรมการเตือนได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 6 บทเพลง โดยมีลักษณะการเตือน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.4.1 วัจนกรรมการเตือนเกี่ยวกับมีสติในการดำเนินชีวิต คือ การเตือนในลักษณะให้ผู้ฟังได้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติที่ดีในการดำเนินชีวิต โดยมีศีลธรรมอยู่ในใจเสมอ เพื่อเตรียมรับกับทุกสถานการณ์ในชีวิตที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอนหมู่บ้านรักษาศีล 5

ถ้ามีหลานมีลูก ก็จะถูกโดนกระทำ ให้อับอายกายซ้ำ บ้างเป็นหมันเป็นกระเทย
หมันเป็นกระเทย กะไถ่กะถาม เวรกรรมก็จะตาม มา กะ ท่าน *** เทียว
เกลือกกลัว

มัวมุ่น วงศ์ตระกูลก็มีหมอง โดนเขาทิ้งทำให้ท้อ ง ใฝ่ทางซังมัวเมา
ไม่มีความสุข มีแต่ทุกข์เข็ญ ก็ย้อนเป็น ด้วยกรรมเก่า หากใครรู้สึก สำนึกกลัว
อย่ามัว กาม กัน ***

กลอนหมู่บ้านรักษาศีล 5 (บุญสม สังข์สุข / 28 พ.ค.61)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการเตือน มีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว ทำให้มีสติ เป็นการบอกให้รู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น หากใครทำไม่ดีผิดศีลห้า ก็จะได้รับผล การกระทำที่ตนเองก่อไว้ ผลกระทำนี้ส่งผลให้ลูกหลานครอบครัวไม่มีความสุข ให้ทุกคนรักษาศีลห้าและ รู้สึกสำนึกถึงเวรกรรม

ตัวอย่างที่ 2 กลอน ปู่ย่าตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่บ่น

ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมใจไทยทั้งชาติ ดอกนางาม....เอ๋ย....เราอยู่สุข
เกษม สีน้าเงินแดงขาว เลือดไทยเรา สีแดงเข้ม ประเทศไทย **อย่าให้ใครยื้อ** ยึดถือเป็น
เอก สิทธิ์ ถึงเป็นบ่าวเป็นนาย รักกันไว้ให้เป็นหนึ่ง มีศาสนาเป็นที่พึ่ง รักษาใจไว้เป็น
นิจ

ใจไว้เป็นนิจ ปลุกไฟให้เป็นหน่อ รักกันให้เป็นต่อ เป็น **เนื่อง *** เรา**
ทุกคนมีหน้าที่ รักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ดำรงอยู่คู่สยาม พร้อมพัฒนาไทย
กลอน ปู่ย่าตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่บ่น (บุญสม สังข์สุข 31 ก.ค.63)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการเตือน มีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว ทำให้มีสติ เป็นการบอกให้รู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ เช่น รู้ถึงหน้าที่คนไทยช่วยกันรักษาชาติ ที่หมายถึง ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเตือนสติว่าการรักษั ประเพณี วัฒนธรรมไทย คือหน้าที่ของพวกเราคนไทย

ตัวอย่างที่ 3 กลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโม

เราอย่าทำสกปก ให้มันรกร้างร้าง ลูกหลานอย่ามาพากันสร้าง เมืองโคราชให้รุ่งเรือง
ราชให้รุ่งเรือง ใครจะคนบำรุงรอ ลูกยังมีแม่พ่อ คอยบำรุง เรา *** จะหมั่นขาย
หรือหมั่นค้า อย่าให้มันคา มันค้าง เองเป็นลูกหลานรุ่นหลัง รักษาเมืองบ้าน ให้
หมั่นคง

เรามาช่วยกันยืนหยัด ให้เมืองโคราช เรายืนยง จนเมืองคุณย่า น่ายู้อย่าง
ยัง ยืน ยาว ***

กลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโม

ตัวอย่างที่ 4 กลอน คำขวัญเมืองโคราช

ขอให้อย่าโมผู้ปราบมาร ใครจะมาระราน ดอกนงา.....เอ๋ย.....ให้อย่าปราบ
หมด อยู่กะเรือนกะบ้าน ยาเคยประหาญ ผู้เป็นกบฏ ถือนิดไว้ในมือ ใครคิดไม่ซื่อ
ต้องปราบมัน เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมามีหญิงเก่ง ใครอย่ามาข่มเหง ดอกนางาม.....
เอ๋ย.....

หญิงก่อน เคยปราบหมูปัจจามิตร จนชีวิตม้วยมร เปลกไกว ดาบก็กำ
เป็นหญิงงาม หญิงโก้

กลอน คำขวัญเมืองโคราช (บุญสม สังข์สุข / 3 ก.ค. 51)

ตัวอย่างที่ 3 และ 4 เป็นวันฉัตรมงคลเดือน มีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว
ทำให้มีสติ เป็นการบอกให้รู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น หากใครจะมาระรานหรือมาทำ
ไม่ดีต่อผู้ที่ถูกหลานยาโม หรือทำไม่ดีต่อบ้านเมืองยาโม ก็จะเกิดอันตรายขึ้นแก่ตัว โดยยกเหตุการณ์ที่
ยาโมเป็นหญิงแกร่ง ได้รับชัยชนะศึกสงครามมาแล้ว

ตัวอย่างที่ 5 กลอนเพลงโคราชโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

เดือนให้คิด ปลุกจิตสำนึก เพื่อหวลระลึก ถึงแม่บุญเหลือ เพื่อเมืองโคราช
เอาชีวิตเข้าแลก จน ลิ่น บุญ ลง ***

กลอนเพลงโคราชโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ (บุญสม สังข์สุข 27 ม.ค.52)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นวันฉัตรมงคลเดือน มีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว ทำให้มี
สติ เป็นการบอกให้รู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ เช่น
การสำนึกถึงบุญคุณวีรสดิผู้สร้างเมืองนี้ขึ้นมา เพื่อให้ผู้ฟังเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อบ้านเมือง

ตัวอย่างที่ 6 กลอนเพลงโคราช วิถีชีวิตคนโคราชในอดีต

เกิดเป็นคนโคราช ไม่มีขัดศีลธรรม แปรคำสับห้าคำ ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ก็
ถือศีลเที่ยงพอคนเฒ่าเข้าวัด ลูกหลานจัด หาเสเปียง เข้าวัดวา จนชาชิน อยู่ในถิ่น
ศีลทาน

กลอนเพลงโคราช วิถีชีวิตคนโคราชในอดีต (บุญสม สังข์สุข 17 มี.ค.53)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการเตือน มีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว ทำให้มีสติ เป็นการบอกให้ผู้รู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ เช่น รู้สำนึกไว้เสมอหากได้เกิดเป็นลูกหลานอย่าโม้ จะไม่มีคนผิดศีลธรรม มีแต่ผู้ที่ประพฤติดีและปฏิบัติดีเสมอ

วัจนกรรมการเตือนที่ปรากฏในบทเพลงสรรเสริญพระบารมีในบทเพลงโคราช พบวัจนกรรมการเตือนสติให้นักถึงเหตุการณ์ในอนาคต การเตือนให้มีสติในการคิดและสำนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตซึ่งจะนำส่งผลต่อปัจจุบันให้ผู้ฟัง เป็นวัจนกรรมการเตือนที่นำไปสู่ผลที่ว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเหตุการณ์นั้นอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

3.5 วัจนกรรมการแนะนำ (Advise)

วัจนกรรมการแนะนำ (Advise) คือ ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการแนะนำ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรม คือเนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคต เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่สาธารณชน ความจริงใจ คือสังคมได้รับประโยชน์ ซึ่งต่างจากวัจนกรรมการเตือน คือการเตือนนั้น มีเจตนาบอกให้ผู้รู้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ฟัง รู้ตัว, มีสติ แต่อาจจะไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังเหมือนกับการแนะนำ (Searle, 1992) ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 5 บทเพลง โดยมีลักษณะการแนะนำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.5.1 วัจนกรรมการแนะนำรักษาศีล คือ แนะนำประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธได้รักษาศีลเพื่อใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและบารมีของอย่าโม้คุ่มครอง หากปฏิบัติตามก็จะเกิดมงคลต่อชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอนหมู่บ้านรักษาศีล 5

คนไหนอยากสวย ก็ให้รักษาศีล ทำให้เป็นอาจิม ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ผลบุญ
สะสมรักษากาย วาจาใจ ไม่กล่าวร้าย ในอาจิม อานิสงส์ ส่งหมดขุม รักษาหนุ่ม
รักษาสาวไม่ต้องพึ่งยาขาย รักษาสิ่วแล้วอย่าขาด เชิดโฉมปิยะชาติ ไม่ต้องคอยกินยา
ขาว คอยกินยาขาว

พระพุทธท่านชี้ทาง พวกเราก็อ่อย่าง ออย่า คา*** อยากเป็นเศรษฐี ให้ทำ
ทาน มากน้อยนั้น ก็ทำเถิด เตียวทรัพย์สิน อันประเสริฐ ไหลมาเหมือนน้ำ เขาทำท่อ

กลอนหมู่บ้านรักษาศีล 5 (บุญสม สังข์สุข / 28 พ.ค.61)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการแนะนำ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของเนื้อหาข้อความ เป็นเรื่องที่ชี้แนวทางให้ทำหรือปฏิบัติแนวทางการรักษาศีลห้า หากทำหรือปฏิบัติตามก็ได้ผลดีแก่ตนเอง แสดงให้เห็นซึ่งแนวทางปฏิบัติพื้นฐานและความปรารถนาพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน

ตัวอย่างที่ 2 กลอนวัตรธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์)

สมาธิมีคุณยิ่งใหญ่ กำหนดลมหายใจ ท่องพุทโธนั้น ก่อนหลับก่อนนอน
กำหนด ภาวนา พุทโธ เนอ ***

กลอนวัตรธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์) (บุญสม สังข์สุข / 20 พ.ย.61)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการแนะนำ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของเนื้อหาข้อความ เป็นเรื่องที่ชี้แนวทางให้ทำหรือปฏิบัติในการทำสมาธิ เจริญสติในการดำเนินชีวิต การสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนนอน จะทำให้ชีวิตมีศีลธรรมประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างที่ 3 กลอนไหว้ยาโมและขอพร

การเคารพผู้ใหญ่ จริงใจตั้งไหว้ญาติ นักศึกษาราชภัฏ ดอกนายา....เอ๋ย.....มา
น้อมใจไหว้ยาหวังความเจริญรุ่งเรือง กราบแม่เมือง ราชสีมา กลิ่นธูปตะลบ อบ
อวน

ไม่ใช่ไหว้ยวนไหว้ยี่ มาแต่ละบ้านแต่ละเมือง อย่าให้มีเรื่อง อูราหม่น ขอฝากตัว
ฝากตน พึ่งบุญยาบารมี

ยาบารมี ที่ไม่ดีให้ละมัน ไปไหว้ใคร ที่ไหนอื่น ไม่สุข อูรา เหมือน *** มา
ฝากตัวเป็นลูก เป็นหลาน ให้ยาท่านดูแล อย่ามีหมู่มาร มาพาลรังแก ยาคอยดูหน้าดูหลัง

กลอนไหว้ยาโมและขอพร (บุญสม สังข์สุข / 31 ก.ค.58)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการแนะนำ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของเนื้อหาข้อความ เป็นเรื่องที่ชี้แนวทางให้หรือปฏิบัติตนเป็นลูกหลานที่ดีต่อญาติผู้ใหญ่มีความกตัญญูรู้คุณต่อยาโม โดยกราบไหว้ทำความเคารพฝากไว้เป็นลูกหลานยาโมให้ท่านคุ้มครอง

ตัวอย่างที่ 4 กลอนเพลงโคราช วิธีชีวิตคนโคราชในอดีต

พ่อทำไร่ทำนัว ไร่กันลั่วกันงา แม่อยู่บ้านทอผ้า ไม่เกลียดคร้าน
 การงาน คร้านการงาน ไม่แก่งแย่ง แข่งขัน แต่เรื่อง การ เงิน *** ไม่วัน
 วายในชีวิต อยู่ตามวิถี ชีวิต รุ่งเรืองเรื่องเศรษฐกิจ ไร่ทุกข์สุขชีวิต
 ทำมาค้าขาย อยู่ในระเบียบ ไม่เอาเปรียบ ชื้อตรงกัน พ่อค้าแม่ขาย
 ตั้งใจหากิน อย่าง ชื้อ ตรง เกิน ***

กลอนเพลงโคราช วิธีชีวิตคนโคราชในอดีต (บุญสม สังข์สุข 17 มี.ค.53)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการแนะนำ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของเนื้อหาข้อความ เป็นเรื่องที่ชี้แนวทางให้ทำหรือปฏิบัติวิถีชีวิตของคนที่ยึดทำมาหากินด้วยอาชีพสุจริต ไม่เกียจคร้าน ทำการทำงาน ไม่คดโกงมีความซื่อสัตย์ ชีวิตก็จะพบเจอความเจริญรุ่งเรือง

ตัวอย่างที่ 5 กลอน งานฉลองพระมหาเจดีย์ วัดหัวเขาแจรงธรรม

จัดกองเกวียนโคเทียม เขาไม่เตรียมดอกโคเฒ่า พระธาตุมาจาก
 เมืองเก่า ที่จังหวัด สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แต่ก่อนไม่มีรถไฟ ชาวนาก็ยังใช้
 แรง โค หุ่น *** ประดิษฐ์ทิศหัวเรือ
 คือพระเจ้าเปิดโลก ใครดวงต่ำดวงตก ก็มาเปิดโชคเปิดลาภ
 มาร่วมทำถ้ำฉลอง ขวนพี่ชวนน้อง ลดละทางบาป ได้หลุดจากกลุ่ม หลุม
 อบาย มาไผ่ ทาง บุญ ***

(กลอน งานฉลองพระมหาเจดีย์ วัดหัวเขาแจรงธรรม / บุญสม สังข์สุข / 13 มี.ค.62)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการแนะนำ ซึ่งเนื้อหาข้อความ เป็นเรื่องที่ชี้แนวทางให้ทำ หรือปฏิบัติ คือ การแนะนำเชิญชวนให้มากราบไหว้พระที่วัด เพื่อแนะนำสำหรับผู้ฟังที่ต้องการทำบุญ เพื่อให้จิตใจสงบสุข

วัจนกรรมการแนะนำที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช คือ มีเจตนาที่ บอกให้ผู้ฟังรู้ล่วงหน้า เช่น การแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรมตามหลักศาสนาพุทธ แนะนำ แนวทางให้ทำหรือปฏิบัติวิถีชีวิตอาชีพ มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ และแนะนำแนวทางให้เป็น ลูกหลานที่ดีต่อพ่อแม่ ไม่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเสียใจรวมทั้งแนวทางแนะนำเป็นลูกหลานที่ดีของย่า ไม่อีกด้วย วัจนกรรมการเตือนนั้น เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่สาธารณชน คือความจริงใจ สังคมได้ ประโยชน์อาจไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง

3.6 วัจนกรรมการอวยพร (Wishing)

วัจนกรรมการอวยพร (Wishing) คือ ถ้อยคำเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นใน อนาคต เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังเงื่อนไขความจริงใจ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์ (Searle, 1992) ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 7 บทเพลง โดยมีลักษณะการอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.6.1 วัจนกรรมการอวยพรให้หายป่วย คือ การอวยพรให้ร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอน ลาและอวยพร

หายป่วยหนักกรักรุข ไม่รักทุกข์รักโศก ให้ปู่ชิวชิวก เอายาวิเศษมารักษา
วิเศษมารักษา รักสร้างรักสรรค์ ครอบครัวรักวัน รัก ชื่น ***

ลูกหลานย่าโมศักดิ์ศรีมี อย่าให้กายีราศีหมอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ทั้งพระ
ชัยเมืองราชสีมา

อย่าได้มารุม คลายอย่าได้มารุม ชีวิตเราอาจมาร่วง เหมือนยังนก บินมา
บ่วง มา แล้ว ***เคยเป็นปีศาฐาปีหมอง งานเงินไม่คล่อง ตลอดปีมา ทั้งกำลัง
วังชา ให้แข็งแรงดี ตลอดปีใหม่

ยังไม่มีตอน จะให้ผ่อนให้ผ้า ก่อนลงธรรมมาส่นลา ดอกนาโยม....เอ๋ย.....พระจะ
ขอให้พรขอให้ศักดิ์สิทธิ์ ดังคำสงฆ์ เหมือนพุทธองค์ เอ่ยคำสอน กายใจได้ศีลเสริม
สวยงามให้เพิ่มให้พูน

กลอน ลาและอวยพร (บุญสม สังข์สุข / 11 ธ.ค. 60)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมการอวยพรซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต เกี่ยวกับ ความรู้พื้นฐาน ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นจริงและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งในที่นี้หมายถึงตัว ผู้ฟังเอง ให้มีความสุขสมหวังปรารถนาและสุขภาพร่างกายแข็งแรง ร่ำรวยเงินทอง เพราะเป็นลูกหลาน ย่าโม

ตัวอย่างที่ 2 กลอนแก่นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน

ท่านศักดิ์สิทธิ์เดช อย่าให้เหตุให้ภัย ท่านจงได้อวยชัย ดอกนางาม....เอ๋ย....ให้
พรทั้งโรคาภัยให้พ่าย เจ็บป่วยไข้ ก็ขอให้ผ่อน ในร่างกายใส่พุง ก็อย่าให้มัดให้
ผูก

กลอนแก่นเจ้าที่ ตาปู่บ้าน (บุญสม สังข์สุข / 30 เม.ย.61)

ตัวอย่างที่ 3 กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ให้โชติช่วงดวงดี ทั้งดวงปีดวงเดือน เคราะห์ร้ายก็คล้ายเคลื่อน หน้าใสกว้าง
คือดวงดาวกว้างคือดวงดาว หมอຍ်ก่ลำนับดวงดู หากคนไหนไม่มีคู่ ให้ มี ดวง
เด้อ*** ทั้งขวัญโชคขวัญหมา นขอให้ท่านขวัญมี ได้ตกห้วงดวงเศรษฐี ขวัญเอ๋ยขวัญมา
ขวัญอยู่เนืออยู่ตัว อย่าได้หมองมัว ไปภายหน้า จะเดินทางไกลไกลไปได้ไป
เหนือ แคล้วคลาด ปลอดภัย ภัย เนอ ***

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ (บุญสม สังข์สุข 27 ก.พ.2564)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมการอวยพรซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต
เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นจริงและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งในที่นี้
หมายถึงตัวผู้ฟังเอง อวยพรให้มีแต่ความสุขสมหวัง หายป่วยไข้ สุขภาพกายและจิตใจแข็งแรง

3.6.2 วัจนกรรมการอวยพรให้มีทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินเงินทองเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่
จะมี จะเกิดวัจนกรรมการอวยพรในบทบวงสรวงเมื่อทำพิธีกรรมต่าง ๆ สำเร็จเสร็จสิ้น ดังตัวอย่างไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ให้โชติช่วงดวงดี ทั้งดวงปีดวงเดือน เคราะห์ร้ายก็คล้ายเคลื่อน หน้าใสกว้าง
คือดวงดาว กว้างคือดวงดาว หมอຍ်ก่ลำนับดวงดู หากคนไหนไม่มีคู่ ให้ มี ดวง
เด้อ*** ทั้งขวัญโชคขวัญหมา นขอให้ท่านขวัญมี ได้ตกห้วงดวงเศรษฐี ขวัญเอ๋ยขวัญมา

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ (บุญสม สังข์สุข 27 ก.พ. 64)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นวัจนกรรมการอวยพรซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นจริงและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งในที่นี้หมายถึงตัวผู้ฟังเอง ให้พ้นเคราะห์กรรมมีแต่เรื่องราวดี ๆ เข้ามาในชีวิต

ตัวอย่างที่ 5 กลอนไหว้ครู

เทพเบื้องบนอย่ามาบดมาบัง ให้ปัญญาสวะสว่าง ดอกนาครู..เอ๋ย...ยกมือ
วันทาขึ้นมาบอกเพลงเคยต่อก็อ่าให้ติด ให้ลูกศิษย์ คิดออก สิ่งไหนเป็นเสนียด
อย่าได้มาเบียดมาเบียนทั้งพระภูมิเจ้าที่ ก็อ่าให้มีพากัย เพลงที่ท่องจำไว้ อย่าให้
ศิษย์ผิดเพี้ยน ศิษย์ผิดเพี้ยน

ไหว้เจ้าบ้านเจ้าเรือน อย่าผิด ผี *** ตัวอักษร ศัพท์เสียง มีสำเนียงซับซ้อน
จะเอื้อนเอ่ยให้ออดอ้อน ไม่ตักอับ สับสน ถึงจะหัดเพลงเดาะ ว่าเพลงต่อเพลงดัน
จนคนนิยม มาโรมดู ว่าเล่น เพลง ดี

กลอนไหว้ครู (บุญสม สังข์สุข 22 ส.ค.51)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการอวยพร ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นจริงและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่กล่าวถึง หรือหมายถึงผู้ฟัง ให้เป็นผู้ที่มีปัญญามีความรู้ฉลาด ภัยร้ายอย่าเข้ามาไร้อุปสรรคในชีวิตมีแต่ความสุข

ตัวอย่างที่ 6 กลอนบายศรีสู่ขวัญ

9. สวัสดิ์ปีใหม่ คนไทยทั่วประเทศ เข้าปีสองพันห้าร้อยห้าสิบเจ็ด ดอกนาพีน้อง.....
เอ๋ย....ให้พบทางสว่างดังประทีป / มีความสุขกันถ้วนหน้า ทุกสาขาอาชีพ เป็นผู้รู้ผู้ตื่นผู้เบิก
บาน โผล่พ้นสายธารเหมือนดอกประทุม

ให้ชื่อเสียงมาเรืองมารอง มีเงินทองมาระมาโรม เรื่องขุนเคือง ทางสังคม ให้ผ่อน
คลาย อย่าได้มารุม คลายอย่าได้มารุม ชีวิตเราอาจมาร่วง เหมือนย่นก บินมาบ่วง มา แร้ว ***
เคยเป็นปีเศร้ายปีหมอง งานเงินไม่คล่อง ตลอดปีมา ทั้งกำลังวังชา ให้แข็งแรงดี
ตลอดปีใหม่

คิดทบทวนย้อนหลัง สิ่งทีหะหลวม จนอาจเสียความ เสียเวลาหลาย อย่างมาร่วมหลง
อยู่เลยมัจจุราช ไล่หลัง มาทุก เวลา แลว ***

กลอนบายศรีสู่ขวัญ (บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค. 2559)

ตัวอย่างที่ 7 กลอนลาและอวยพร

ยังไม่มีตอน จะให้ผ่อนให้ผ้า ก่อนลงธรรมมาส่นลา ดอกนาโยม....เอ๋ย.....พระจะขอให้พร
ขอให้ศักดิ์สิทธิ์ ดังคำสงฆ์ เหมือนพุทธองค์ เอ่ยคำสอน ภายใจได้ศีลเสริม สวยงามให้เพิ่มให้พูน

อานิสส์ทำทาน ที่ทุกท่านทำถึ ให้ได้เป็นเศรษฐี สละเงินทองมาทำทาน ทองมาทำ
ทุนไม่ทำท้อทำถอย ดูหินงอกหินย้อย ยัง ถ้าม ถ้า *** ท่านมีทานมีศีล อยู่อย่างจืด ไม่มีสูญ
คุณธรรมคำจูน ทำให้มีสติมีใส

ฟังธรรมะพาฉลาด ไม่มองประมาท ในกองกาย กิเลสก็หมด รู้กฎรู้เกณฑ์ จนพ้นกอง
กรรม ***

กลอน ลาและอวยพร (บุญสม สังข์สุข / 11 ธ.ค. 2560)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการอวยพร คือผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นจริงและเป็น
ประโยชน์ต่อผู้ที่กล่าวถึง หรือหมายถึงผู้ฟัง ผลบุญที่ได้จากการทำทานทุกครั้ง จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้มีเงิน
เป็นเศรษฐี ไม่ขาดแคลนในรูปทรัพย์

วัจนกรรมการอวยพรที่ปรากฏในบทพวงสรดวงในบทเพลงท้าวสุรนารี คือ วัจนกรรมการอวย
พรที่ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้น คือ การอวยพรให้ผู้ฟังได้สมหวังปรารถนาจากการหายป่วย หายไข้ ขอให้
ผู้ฟังได้รับกำลังใจในการดำเนินชีวิต มีโชคผลในด้านการเงินและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ฟังปรารถนา
และอยากให้เกิดขึ้นจริง

3.7 วัจนกรรมการสั่ง (Command)

วัจนกรรมการสั่ง (Command) คือเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง
เงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน คือ ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน เงื่อนไข
ความจริงใจ แสดงว่าผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและเงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นความพยายาม
ที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูดบอก (Searle ,1992)

การสั่ง หมายถึง การใช้ถ้อยคำแสดงการสั่งสอนที่ผู้พูดสั่งให้ผู้ฟังเลิกหรือแก้ไขการกระทำนั้น
พบถ้อยคำบ่งชี้ให้การสั่งคือ “ต้อง, อย่า, ห้าม” และคำกริยาแสดงเจตนาการสั่งเพื่อให้ผู้ฟังกระทำ
หรือไม่กระทำ วัจนกรรมการสั่ง ได้ปรากฏในบทเพลงโคราช จำนวน 3 บทเพลง โดยมีลักษณะการสั่ง
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.7.1 วัจนกรรมการสั่งห้าม คือ การใช้คำสั่งห้ามให้ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กลอนบายศรีสู่ขวัญ

อย่าเอาแสงเดือนต่างได้ เอร่มไม้ต่างชายคา ชมหมู่วิหคนกกา ไปขาย
ป่าขายเขา ป่าขายเขาขายโคขายเขื่อน กลับมาย่าน บ้านเรือน มี ชัย ชื่น***
มาเข้าโคลงอย่าทราบ มาเข้าคราบแล้วอย่าลอย ที่ขวัญหายใจลอย กลับมาเถิดขวัญ
อย่าเที่ยว

อย่าเก็บกินของเดนผิชาก อย่ากินหมาก เดนผิเคี้ยว มากินอาหารหวาน
ควา ให้ อ้วน พี คื่น***

กลอนบายศรีสู่ขวัญ (บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค.59 /แต่งเพิ่มเติม 14 ส.ค.63)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงวัจนกรรมการสั่ง เนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง พยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูดบอกในบทกลอนเพลงบายศรีสู่ขวัญ มีคำแสดงวัจนกรรมการสั่ง คือ “อย่าเอา” , “อย่าเก็บกิน” , “อย่ากิน” มีถ้อยคำที่แสดงว่าเป็นวัจนกรรมคำสั่ง คือ “อย่า” เพราะผู้พูดมีเจตนาออกคำสั่งให้ผู้ฟังอย่าทำของไม่ดีเข้ามาสู่ตัวเอง หรือการออกคำสั่งที่ปฏิบัติตนไม่ต้ออย่ากระทำ

3.7.2 วัจนกรรมการสั่งให้สำเร็จ คือ เป็นการออกคำสั่งให้ประสบความสำเร็จในเรื่องที่ปรารถนา เมื่ออยู่ในพิธีกรรมบวงสรวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2 กลอนเพลงโคราชไหว้ครู

ขอให้ลูกศิษย์ครูเรึง ละเนอครูรำ จะไหว้ถึงเทพอัปสร ดอกนาครู...
เอ๋ย...มาเป็นครูพื่อนครูรำ ลงประสิทธิ์ สลิตกาย ลูกรำราย ก็ให้งาม
จะดำเนินเดินก้าว ไม่ให้ครูรำวครูราญ

กลอนเพลงโคราชไหว้ครู (บุญสม สังข์สุข 13 มี.ค.52)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงวัจนกรรมการสั่ง เนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง พยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูดบอกในบทกลอนเพลงโคราชไหว้ครู มีคำแสดงวัจนกรรมการสั่ง คือ ขอให้และคำที่บอกความหมายให้สำเร็จ “ก็ให้” และ “ไม่ให้” เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความหวังของครูคือลูกศิษย์ตั้งใจพื่อนรำ ไม่ให้ครูอาจารย์ที่สั่งสอนต้องเสียใจ

ตัวอย่างที่ 3 กลอนเพลงโคราชไห้วครุ

ให้เสียงฉันทิ เหมือนปีไฉน ว่าประชันกันกะใคร ดอกนาครุ.....เอ๋ย.....
ก็ให้ชนะไห้วครุเพลงโคราช ผู้เป็นปราชญ์ ภูมิปัญญา ถ่ายทอดทำนันทนาการ
ฝึกให้ร้องมาช้านาน

กลอนเพลงโคราชไห้วครุ (บุญสม สังข์สุข 13 มี.ค.52)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงวัจนกรรมการสั่ง เนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง พยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูดบอกในบทกลอนเพลงโคราชไห้วครุ มีคำแสดงวัจนกรรมการสั่ง คือ ให้และคำที่บอกความหมายให้สำเร็จ “ก็ให้” เพื่อแสดงให้เห็นว่า ให้ฉันทิเสียงดีประกวดแล้วได้รับชัยชนะ

วัจนกรรมการสั่งที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วัจนกรรมการสั่งที่พบ คือการสั่งห้ามให้ผู้ฟังกระทำคือ ห้ามประพฤติปฏิบัติสิ่งไม่ดีอย่าทำ สั่งห้ามไม่ให้คิดสิ่งที่ไม่ดี และสั่งให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด คือ การสั่งให้ตนเองสมหวังในชีวิต

สรุป

จากการศึกษาและแบ่งประเภทของวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช จำนวน 51 บทเพลง โดยใช้ทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์และการแบ่งประเภทวัจนกรรมของ John. R. Searle และใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรมตามเจตนาของการสื่อสารโดยใช้แนวคิดของ John. R. Searle ซึ่งเสนอหลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่าเงื่อนไขวัจนกรรม (Speech Act Condition) รวมทั้งแนวคิดการแบ่งประเภทของวัจนกรรม ของณภัทร อังกูรสินธนา และ วิสัณห์ สุขวิสิทธิ์ เป็นแนวทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชได้เป็น 7 ประเภท จากมากไปน้อย ได้แก่

1) วัจนกรรมสัญญา (Promises) วัจนกรรมสัญญาที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วัจนกรรมสัญญา คือ การที่ได้ให้คำมั่นสัญญาเมื่อได้รับสิ่งที่ผู้ฟังสมหวังปรารถนาแล้ว ผู้ฟังเชื่อว่าเกิดจากอำนาจบารมีที่ดลบันดาลให้ตนเองได้สมหวัง โดยมีเครื่องเช่นไห้วอาหาร นอกจากนั้นยังพบว่าคำสัญญาในการปฏิญาณตนเป็นลูกศิษย์ตลอดชีวิต และวัจนกรรมสัญญาที่ผู้ฟังหากปฏิบัติไม่ได้ตามคำสัญญาแล้วก็จะขอให้ผลไม่ดีเกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย เป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้ฟังและผู้พูด

2) วัจนกรรมการบอกเล่า (Affirmative) วัจนกรรมบอกเล่าได้ปรากฏการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ที่พบมีทั้งบอกเล่าเหตุการณ์ คือ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นบท

เกริ่นนำในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเทวา มาเป็นสักขีพยานในพิธีกรรมที่กำลังจะดำเนินต่อไป และวัจนกรรมการบอกเล่าชีวิตประวัติ ที่บอกเล่าชีวิตของย่าโม และคุณงามความดีของย่าโมต่อเมืองโคราชในฐานะผู้สร้างบ้านแปงเมืองทำให้เป็นแผ่นดินโคราชปัจจุบันนี้ วัจนกรรมการบอกเล่าที่ปรากฏนี้เพื่อเป็นการบอกเล่าข้อมูลให้ผู้ฟังได้ทราบข้อมูล และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

3) วัจนกรรมการขอร้อง (Request) วัจนกรรมการขอร้องที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ที่ผู้วิจัยพบคือวัจนกรรมการขอร้อง ผู้พูดขอร้องให้ผู้ฟังทำสิ่งนั้นจริง ๆ คือ การขอร้องให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือให้ตนเองได้สมหวังที่ปรารถนาทุกสิ่งอย่างในชีวิต การขอร้องให้ตนเองมีความสุข ไม่มีความทุกข์ วัจนกรรมการขอร้องนี้ ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำการนั้น

4) วัจนกรรมการเตือน (Warn) วัจนกรรมการเตือนที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช พบวัจนกรรมการเตือนสติให้นึกถึงเหตุการณ์ในอนาคต การเตือนให้มีสติในการคิดและสำนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตซึ่งจะนำส่งผลต่อปัจจุบันให้ผู้ฟัง เป็นวัจนกรรมการเตือนที่นำไปสู่ผลที่ว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเหตุการณ์นั้นอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

5) วัจนกรรมการแนะนำ (Advise) วัจนกรรมการแนะนำที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช คือ มีเจตนาที่บอกให้ผู้ฟังรู้ล่วงหน้า เช่น การแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรมตามหลักศาสนาพุทธ แนะนำแนวทางให้ทำหรือปฏิบัติวิถีชีวิตอาชีพ มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ และแนะนำแนวทางให้เป็นลูกหลานที่ดีต่อพ่อแม่ ไม่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเสียใจรวมทั้งแนวทางแนะนำเป็นลูกหลานที่ดีของย่าโมอีกด้วย วัจนกรรมการเตือนนั้น เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่สาธารณชน คือความจริงใจ สังคมได้ประโยชน์อาจไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง

6) วัจนกรรมการอวยพร (Wishing) วัจนกรรมการอวยพรที่ปรากฏในบทบวงสรวงในบทเพลงท้าวสุรนารี คือ วัจนกรรมการอวยพรให้ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้น คือ การอวยพรให้ผู้ฟังได้สมหวังปรารถนาจากการหายป่วย หายไข้ ขอให้ผู้ฟังได้รับกำลังใจในการดำเนินชีวิต มีโชคลาภในด้านการเงินและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ฟังปรารถนาและอยากให้เกิดขึ้นจริง

7) วัจนกรรมการสั่ง (Command) วัจนกรรมการสั่งที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วัจนกรรมการสั่งที่พบ คือการสั่งห้ามให้ผู้ฟังกระทำคือ ห้ามประพฤติปฏิบัติสิ่งไม่ดีอย่าทำ สั่งห้ามไม่ให้คิดสิ่งที่ไม่ดี และ สั่งให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด คือ การสั่งให้ตนเองสมหวังในชีวิต

บทที่ 4

กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

บทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ผลจากการศึกษาสามารถแบ่งประเภทของกลวิธีการใช้ภาษาได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1. กลวิธีทางศัพท์ และ 2. กลวิธีทางวาทศิลป์

4.1 กลวิธีทางศัพท์ (Lexicalization)

จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557) เสนอไว้ว่ากลวิธีทางศัพท์เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อแทนความคิด หรือประสบการณ์ของผู้ส่งสารเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านการเลือกใช้คำศัพท์ (lexical choices) อันเป็นการแสดงความคิดและความหมายเชิงบรรยายสภาพและการกระทำของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง ตามความคิดและมุมมองของผู้ส่งสารซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความมากนัก และการใช้คำศัพท์ ดังกล่าวยังมีผลต่อการสร้างตอกย้ำ และแสดงทัศนคติของผู้ส่งสารที่มีต่อสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงนั้นอีกด้วย เมื่อวิเคราะห์กลวิธีทางศัพท์ที่ปรากฏในบทเพลงการแสดงบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช พบว่าประกอบไปด้วยกลวิธีต่างๆ ได้แก่ การเรียกขาน การอ้างถึง และการใช้คำกริยาเพื่อสื่อแสดงวัฒนธรรม ดังนี้

4.1.1 การเรียกขาน (system of address) การเรียกขานเป็นกลวิธีทางศัพท์ที่ใช้สื่อแทนบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งในแต่ละสังคมวัฒนธรรม อาจมีระบบการเรียกขานไม่เหมือนกัน หรือแม้แต่ในบางสถานการณ์ของการสื่อสารก็อาจใช้การเรียกขาน ต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดต้องการแสดงความสัมพันธ์กับผู้ฟังในลักษณะใด ซึ่งการเรียกขานนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นทัศนคติทั้งในดานบวกและด้านลบของผู้ส่งสารต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กล่าวถึง การใช้ คำศัพท์เพื่อเรียกขานจึงมิใช่เป็นเพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มีในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2557) เมื่อพิจารณาบทเพลงการแสดงบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช สามารถจัดแบ่งประเภทของการเรียกขานได้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

4.1.1.1 คำนามเรียกขาน หมายถึง เป็นคำที่ใช้แทนคำนาม เพื่อไม่ต้องใช้ชื่อซ้ำ หรือไม่ต้องการเรียกชื่อนั้นโดยตรง ปรากฏในบทเพลงการแสดงบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงไอ้โอ้ ดอกนาคร...เอ๋ย....
ขอให้ปัญญามีอย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ คุณย่าโมกู้เมืองได้ ด้วยท่านใช้
ปัญญามาก

อย่าช่นเคื่องเรื่องอะไร เทพไทยเอื้ออารีย์ ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ เหล่าเทพา
อารักษ์ เทพอารักษ์พระเสื้อเมืององค์ประมุข อย่าให้มี ระอารุก ระอา ราษฎร ***
ลูกร้องรำยามใด ก็ขอให้ได้ยามดีเชิญพระเสาร์ชัยศรี (สามารถเปลี่ยนได้ตามวันแสดง)
นำเบิกฤกษ์ยามดาเรียกขวัญคนไข้ให้หายดี ถ้าหากจะมี ภัยมา ขอให้มิติดาบย่าโม
คอยปราบ ภัย มาร ***

(กลอนบายศรีสู่ขวัญ บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค.2559 /แต่งเพิ่มเติม 14 ส.ค.2563)

อย่ามีสิ่งมาบังเบียด ให้ปู่เสียดยาสี ที่ลูกหลานได้ดี เพราะมีปู่ต่าย่าสอน ปู่ต่า
ย่าสอน แต่หมอลายช่ม ก็ยังรู้ยาหนุ่ม ยา สาว *** เชื้อย่าปู่จึงรูประสา การพูดจา
ปราศรัย ที่บนบานท่านเอาไว้ ก็ได้สมความประสงค์

(กลอน ปู่ต่าย่าสอนร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก้ม (บุญสม สังข์สุข 31 ก.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 2

ลูกหลานเจริญก้าวหน้า หาเพลงมาว่าแก้มบน พูดไว้ไม่ให้ตกหล่น ดอกนา
งาม...เอ๋ย....ไม่แก่เบี่ยงแก้มบ้าย พ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน เป็นสักขีพยาน กัน
มากมาย ได้ฤกษ์งามยามดี มาแก้ที่แก้บ่อน

อย่ามีสิ่งมาบังเบียด ให้ปู่เสียดยาสี ที่ลูกหลานได้ดี เพราะมีปู่ต่าย่า
สอน ปู่ต่าย่าสอน แต่หมอลายช่ม ก็ยังรู้ยาหนุ่ม ยา สาว *** เชื้อย่าปู่จึง
รูประสา การพูดจาปราศรัย ที่บนบานท่านเอาไว้ ก็ได้สมความประสงค์

ตัวอย่างที่ 3

พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงไอ้โอ้ ดอกนาคร...เอ๋ย....
ขอให้ปัญญามีอย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ คุณย่าโมกู้เมืองได้ ด้วย
ท่านใช้ปัญญามาก

อย่าช่นเคื่องเรื่องอะไร เทพไทยเอื้ออารีย์ ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ เหล่าเทพา
อารักษ์ เทพอารักษ์ พระเสื้อเมืององค์ประมุข อย่าให้มี ระอารุก ระอา ราษฎร ***
ลูกร้องรำยามใด ก็ขอให้ได้ยามดี เชิญพระเสาร์ชัยศรี (สามารถเปลี่ยนได้ตามวันแสดง)

นำเบิกฤกษ์ยามดาเรียกขวัญคนไข้ให้หายดี ถ้าหากจะมี ภัยมา ขอให้มิดดาบยาโม
คอยปราบ ภัย มาร ***

(กลอนบายศรีสู่ขวัญ บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค.2559 /แต่งเพิ่มเติม 19 ส.ค.2563)

ตัวอย่างที่ 4

ท่านเจ้านานได้จัดการไหว้ครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ดอกนาครุ.....เอ๋ย.....
ตั้งใจไหว้ครบ ท่านท้าวสุนาริ ลูกหลานนี้ขอเคารพ ได้จัดเครื่องบูชาครู เอาไว้ครบไว้ครั้น
จิตระวังสังวร มะเพ็ร้าวอ่อน เครื่องสังเวย ขออันเชิญ มาชมเชย ทั้ง
กล้วยอ้อยสร้อยสังวาลย์ อ้อยสร้อยสังวาลย์ อธิฐานรูปเทียน โดยไม่ได้สังเวียน
สัง วน ***ลูกได้จัดรูปให้ พวงมาลัย และรูปหอม ผ้าเจ็ดสีมีมาพร้อม ทั้งเทียนห่อรูปห่อ
หมากเคี้ยวก็จัดเป็นคำ ไม่ต้องให้ถาม ให้ยาขอ ตั้งจิตรำลึก นึกถึงคุณครู
ผู้ให้ปัญญา คน ****

(กลอน พิธีไหว้ครู บุญสม สังข์สุข 10 ก.ค.2551)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเรียกขานคำนามที่มีค่านำหน้าชื่อ เช่น ท่าน คุณ ท้าว แล้วตาม
ด้วยชื่อบุคคลคือ ท่านยาโม คุณยาโม ท้าวสุนาริ แสดงให้เห็นสถานภาพที่ผู้พูดกล่าวเรียกขานนับถือ
เป็นญาติ ซึ่งแสดงสถานภาพทางสังคมไทยการเรียกขานมีความสำคัญมากในแง่การบ่งชี้บุคคลหรือมี
ผลต่อการสนทนาหรือการพูดคุยระหว่างกัน โดยเฉพาะสังคมไทยที่มีระบบวัฒนธรรมอาวุโส เป็นการ
แสดงความสุภาพเพื่อความเคารพหรือให้เกียรติกันเป็นดังญาติและมีความเคารพนับถืออย่างสูงสุด

4.1.1.2 คำเรียกญาติเรียกขาน หมายถึง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533: 63) กล่าวว่า
คำเรียกญาติเป็นสรพนามและเรียกขานในหมู่คนที่ไม่ใช่ญาติกันว่า คำเรียกญาติที่นำมาใช้เป็นสรพน
นามสำหรับแทนและคำเรียกขานสำหรับคนที่ไม่ใช่ญาติกันได้แก่ ตา ยาย ลุง ป้า น้า พี่และน้อง
ปรากฏในบทเพลงการแสดงบวงสรวงท้าวสุนาริในบทเพลงโคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณยาโม ลูกว่าเพลงไอ้โอ้ ดอกนาครุ...เอ๋ย.....
ขอให้ปัญญามี อย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ คุณยาโมกู้เมืองได้
ด้วยท่านใช้ปัญญามาก

อย่าชวนเคืองเรื่องอะไร เทพไทยเอื้ออารีย์ ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ เหล่าเทพา
อารักษ์ เทพอารักษ์พระเสื้อเมืององค์ประมุข อย่าให้มี ระอารุก ระอา รากู ***

ลูกร้องรำยามใด ก็ขอให้ไฉ่ยามดี เชิญพระเสาร์ชัยศรี (สามารถเปลี่ยนได้ตามวันแสดง)
 นำเบิกฤกษ์ยามดาเรียกขวัญคนไข้ให้หายดี ถ้าหากจะมี ภัยมา ขอให้มิดดาบยาโม
 คอยปราบ ภัย มาร ***

(กลอนบายศรีสู่ขวัญ บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค.2559 /แต่งเพิ่มเติม 14 ส.ค.2563)

ตัวอย่างที่ 2

จะเกริ่นกล่าวลำนํ้า วีรกรรมหญิงเก้ง ด้วยเพลงโคราชบ้านเอง ดอกนางาม...เอ๋ย
ยกหญิงงามหญิงไก่อ / สดุดีรำลึกเพื่อ นางสาวบุญเหลือ คุณยาโม วางแผนงาน
 ให้สัมฤทธิ์ ก็ยิ่งคิดยิ่งกะ ดอกมะลิมาร้อยมาลัย รูปเทียนดอกไม้ หลากมาลี ลูกหลานมา
 พึ่งบารมี บวงสรวงด้วยพวงมาลา

สรวงด้วยพวงมาลา มาหล้ามาหล่อย โขคลาภ อางมาลอย มา เลื่อน ***
 โคราชถิ่นแผ่นดินย่า ราชสีมาแผ่นดินใหญ่ ย่าคุ่มมารอันตราย แผ่นชุ่มแผ่นดินเย็น

(กลอน สดุดีแม่บุญเหลือ บุญสม สังข์สุข 22 ก.พ.2564)

ตัวอย่างที่ 3

ชาวโคราชดี นีมีบุญหลาย ได้อยู่บนแผ่นดินใหญ่ ดอกนางาม...เอ๋ย.....เพราะยาโม
แม่บุญเหลือ วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ แลกด้วยชีวิต เลือดเนื้อ กู้เมืองราชสีมา
หลานสาวย่า สิ้นบุญลง

ท่านดีเด่นเห็นประจักษ์ ย่าสูงศักดิ์สูงศรี ขอเชิดชูสดุดี ยกผดุงให้สูงส่ง ผดุง
 ให้สูงส่งสูงส่งสูงชื่อ เพราะว่าย่า สูง ชื่อ สูง เสียง *** เหล่าวีระชนคนกล้าหาญ
 รักษาเมืองบ้าน

เป็นปึกแผ่นดา เราอยู่อาศัย ทุกตารางวา แลกเลือดเนื้อ เจือแผ่นดิน
ลูกหลานรุ่นหลังเคารพบูชา ไม่กล่าววาจา ผญา มิน ทุกคนลึกซึ้ง พึ่งบารมี แม่
 พญา เมือง ***

(กลอน สดุดีแม่บุญเหลือ บุญสม สังข์สุข 22 ก.พ.2564)

ตัวอย่างที่ 4

การเคารพผู้ใหญ่ จริใจตั้งไหว้ญาติ นักศึกษาราชภัฏ ดอกนายน่า....เอ๋ย.....มา
 น้อมใจไหว้ย่าหวังความเจริญรุ่งเรือง กราบแม่เมือง ราชสีมา กลิ่นธูปตะลบ อบ
 อวน ไม่ใช่ไหว้ยวนไหว้ย มาแต่ละบ้านแต่ละเมือง อย่าให้มีเรื่อง อูราหม่น ขอฝากตัว
 ฝากตน พึ่งบุญยาบารมี

ยาบารมี ที่ไม่ดีให้ละมัน ไปไหว้ใคร ที่ไหนอื่น ไม่สุข อูรา เหมือน ***
มาฝากตัวเป็นลูกเป็นหลาน ให้อย่าท่านดูแล อย่ามีหมุมาร มาพาลรังแก ย่าคอยดู
หน้าดูหลังจากอ้อมอกพ่อแม่มา มุ่งเฝ้าศึกษา ตั้งใจตั้ง หากพลั้งพลาด ขาดสติ ก็ให้
ย่าคอยตาม ดลจิตดลใจ เดือน ***

(กลอนไหว้ย่าโมและขอพร 9 ส.ค.2558 ณ ลานย่าโม (บุญสม สังข์สุข / 31 ก.ค.2558)

ตัวอย่างที่ 5

พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงไอ้โอ้ ดอกนาคร...เอ๋ย.....
ขอให้ปัญญามี อย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ คุณย่าโมก็เมืองได้ ด้วยท่านใช้
ปัญญามากอย่าขุนเคื่องเรื่องอะไร เทพไทยเอื้ออารีย์ ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ เหล่าเทพอารักษ์
เทพอารักษ์

พระเสื้อเมืององค์ประมุข อย่าให้มี ระอา รุก ระอา ราชู *** ลูกร้องรำยามใด
ก็ขอให้ได้ยามดีเชิญพระเสาร์ชัยศรี (สามารถเปลี่ยนได้ตามวันแสดง) นำเบิกฤกษ์ยามดา
เรียกขวัญคนไข้ให้หายดี ถ้าหากจะมี ภัยมา ขอให้มิตดาบย่าโม คอยปราบ ภัย มาร ***

(กลอนบายศรีสู่ขวัญ บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค.2559 /แต่งเพิ่มเติม 14 ส.ค.2563)

ตัวอย่างที่ 6

เป็นเมืองหญิงกล้า น่านิรมย์ ขอเชิญท่านมาชม ดอกนางาม...เอ๋ย.....มาเซย
อยากชวนวังปราศรัยปราสาท เมืองโคราช ก็มาเลย มีวีระสตรี ที่ดีเด่น ไม่ว่ามาเย็น
หรือมาเช้า

เมืองปักผ้าไหมหลาย ทั้งไหมลายไหมเหลือง มาราบแม่ศรีเมือง ฟังเพลง
โคราช กันไหมเหล่า ราชกันไหมเหล่า ไม่เหน้อยไม่เหล่า คนเมืองราชสีมา พุดไม่
ลื้ม *** จะขับรดเข้ามาวน หรือจะบนเอาเพลงมาว่า คนต่างบ้านผ่านมา เขายังแวะเข้า
มาไหว้

ด้วยความเก่ง ของหญิงกล้า เขากลับบูชากันหลาย ท่านท้าวสุรนารี มีบุญคุณ
ต่อเรา อย่า พา กัน ลื้ม ***

(กลอน เพลง เชิญเที่ยวโคราช / บุญสม สังข์สุข)

ตัวอย่างที่ 7

ท่านเจ้างานได้จัดการไหว้ครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ดอกนาครู.....เอ๋ย.....
ตั้งใจไหว้ครบ ท่านท้าวสุรนารี ลูกหลานนี้ขอเคารพ ได้จัดเครื่องบูชาครู เอาไว้ครบไว้
ครั้น

จิตระวังสังวร มะพร้าวอ่อน เครื่องสังเวท ขอนันเชิญ มาชมเชย ทั้งกล้วย
อ้อยสร้อยสังวาลย์ อ้อยสร้อยสังวาลย์ อธิฐานรูปเทียน โดยไม่ได้สังเวียน สั้ วน ***

ลูกได้จัดรูปให้ พวงมาลัย และรูปหอม ผ้าเจ็ดสีมีมาพร้อม ทั้งเทียนห่อรูปห่อ
หมากเคี้ยวก็จัดเป็นคำ ไม่ต้องให้ถาม ให้ย่าขอ ตั้งจิตรำลึก นึกถึงคุณครู ผู้ให้
ปัญญา คน ****

(กลอน พิธีไหว้ครู บุญสม สังข์สุข 10 ก.ค.2551)

ตัวอย่างที่ 8

เพลงโคราชฉลอง ตั้งนาร้องนารำ เดือนมีนาวันที่ ๒๓.....เอ๋ย....ชาวโคราซก
นารัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าท่าน พระราชทาน ฐานันดรศักดิ์ ทรงยกย่องให้ย่า
เป็นท้าวสุรนารี

ไม่ได้ลื้อส่อเสียด ให้ใครมาเคียดมาชิง จัดเพื่อรำลึกถึง เรื่องความสามัคคี ความ
สามัคคี หม่อมราชวงศ์ยัยรี อย่าให้ มา เข้า *** ย่าเกิดมาเก่งมากล้ำ เหล่าชาว
ประชา มาไกลมาไกล อยู่ทั่วถิ่น แผ่นดินไทย ได้มาไหว้มากกราบ เพลงโคราช เล่น
ฉลอง ไม่มีปี่กลองดนตรีรับ เพื่อชาวโคราซกที่เสียสละ และท้าวสุรนารีวีระ สตรี เรา

(กลอนประวัติย่าโม บุญสม กำปิง / ๒๕ พ.ย. ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำเรียกญาติเรียกขานคือคำว่า ย่า, แม่ ซึ่งแสดงสถานภาพ
คำเรียกญาติที่เพศหญิง และแสดงความสัมพันธ์ของผู้พูดที่ให้ความเคารพและศรัทธาเหมือนย่าและ
แม่

ยังปรากฏคำเรียกขานคำเรียกญาติที่แสดงว่าเป็นเพศหญิงคือ หญิงเก่ง หญิงงามหญิงโก้
นางสาวบุญเหลือ

4.1.2.2 คำเรียกขานที่ระบุเพศชาย คือ อีกทั้งยังปรากฏคำเรียกญาติที่เป็นระบุเป็นเพศชาย
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

บอกปู่ขุนคอง เจ้าตงเจ้าด่าน ทั้งตาปู่เจ้าบ้าน ดอกนางาม....เอ๋ย.....เจ้าเขตเจ้าแดนพ่อใหญ่แม่ใหญ่เป็นผู้นำ เจ้าภาพก็ทำ ตามแบบแผน หากพลั้งพลาด คาดไม่ถึงอย่าให้เจ้าตงเจ้าต้อ

ทั้งบริวารก็ให้มา คนค้าม้าค้าช้าง ลูกเกิดใหม่ใหญ่หลัง ไม่รู้จักหน้าข้าชื่อ หน้าข้าชื่อข้าชุ่มข้าชื่น เดินอย่าให้ขามีน ขา ขา *** มากินไก่กินหมู มากินพลูกินหมาก ทั้งน้ำขาวเหล้าก็มากินชุ่มกินมัน

มาทางป่าทางดง หรือตัดตรง มาทางด่าน ข้าวของมากมาย จิให้ห่อเดิน กินตาม ทาง ดา ***

(กลอน แก่บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน บุญสม สังข์สุข / ๓๐ เม.ย.๖๑)

ตัวอย่างที่ 10

ไหว้เทพอารักษ์ ที่ปักปักเป็นเจ้าถิ่น ไหว้พ่อขุนศักรินทร์ ดอกนางาม....เอ๋ย....และเจ้าน้ำเจ้าท่า มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เหล่านางงามทั้งปวง มารับวงสรวงเจ้าที่

ท่านเมตตาการุณ พ่อขุนศักรินทร์ กราบบูชาเป็นอาจินต์ คล้ายผู้บุพการี ผู้บุพการีเดือนปีมาบรรจบ ลูกหลาน ไม่กะหลบ กะ เร้น *** พิธีกรรมทำมาเชิญให้ท่านพลัดเพลิน มาชมมาเชย เครื่องบูชา เช่นสังวैया สิ่งดีเลิศมาเซตมาชู ขาวมหาวิทยาลัย พิงพาอาศัย พ่อขุนอยู่ เหมือนเดินทางไกล แล้วได้มาหยุด ได้ร่ม คุ้ม เย็น ***

(กลอนบวงสรวงพ่อขุนศักรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา บุญสม สังข์สุข/๑๗ ต.ค.๕๗)

ตัวอย่างที่ 11

บอกปู่ขุนคอง เจ้าตงเจ้าด่าน ทั้งตาปู่เจ้าบ้าน ดอกนางาม....เอ๋ย.....เจ้าเขตเจ้าแดนพ่อใหญ่แม่ใหญ่เป็นผู้นำ เจ้าภาพก็ทำ ตามแบบแผน หากพลั้งพลาด คาดไม่ถึงอย่าให้เจ้าตง เจ้าต้อ ทั้งบริวารก็ให้มา คนค้าม้าค้าช้าง ลูกเกิดใหม่ใหญ่หลัง ไม่รู้จักหน้าข้าชื่อ หน้าข้าชื่อ

ข้าชุ่มข้าชื่น เดินอย่าให้ขามีน ขา ขา *** มากินไก่กินหมู มากินพลูกินหมาก ทั้งน้ำ ขาวเหล้าก็มากินชุ่มกินมัน

มาทางป่าทางดง หรือตัดตรง มาทางด้าน ข้าวของมากมาย จิให้ห่อเดิน กิน
ตาม ทาง ดา ***

(กลอน หมู่บ้านรักษาศิล ๕ / บุญสม สังข์สุข / ๒๘ พ.ค.๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้นได้ปรากฏคำเรียกญาติที่ระบุเพศชาย คือ พ่อ ตา ปู่ พ่อใหญ่ ซึ่งแสดง
สถานภาพต่อผู้พูดเป็นญาติเพศชาย แสดงความสัมพันธ์ที่มีความเคารพนับถือและให้เกียรติเป็นญาติ
ผู้ใหญ่

อีกทั้งยังปรากฏคำเรียกขานที่บุคคลใช้เรียกผู้อื่นแสดงถึงสถานภาพและบทบาททางสังคม
คือผู้ที่เป็นภิกษุในสังฆไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12

ญาติโยมศรัทธา นิมนต์พระมาเทศน์ ได้ขัดเกลาเบากิเลส ดอกนาโยม....เอ๋ย....
มาทวนมาทบทวนกรรมมาแสดง โจทย์แจ่งฟังจนจบ อยากเพิ่มพูน สติปัญญา พอได้
เวลา ก็มาโถม

เมื่อมันถึงเวลาย้าย ต้องจำใจลาญาติ เคลื่อนองค์ ลงธรรมมาสน์ ทิวถูงยามลา
โยม ถูงยาม ลาโยม หันเหละเยะละยะ จักวันไหนจิได้มา อีกจัก เวลา เยอ ***
เป็นเจ้าพึ่งเจ้าพา ขอลาทั้งเจ้าภาพ มีบุญทานท่านกั๊บบ เป็นเจ้าจ้งหันเจ้าเพล

ท่านจรจรโลง พระพุทธศาสนา ช่วยบำรุงพระ ศรัทธาเถร มังงานวันหน้า
นิมนต์มาอีกเนอ ฉันไม่ขัด ศรัทธา เนอ ***

(กลอน ลาและอวยพร บุญสม สังข์สุข / ๑๑ ธ.ค.๖๐)

ตัวอย่างที่ 13

เป็นบุญกุศลน้อมนำ ได้เรียนทำสมาธิ เจริญวาสนาบารมี ดอกนางาม...เอ๋ย....
วิปัสสนา กรรมฐาน ไม่มีคนยืคนย้า หลวงพ่อพระธรรม มงคลญาณ เหมือนเข้าป่าพง
หลงทิศ แล้วได้มิด เหามาถาง

ยิ่งกว่าแสงสุริยา จันทราสุริยน ได้ไปวัดธรรมมงคล ไหว้หลวงพ่อวิริยงค์
หลวงพ่อวิริยงค์ ส้ารวมกายชายหญิง ไม่มีคู่อารีหยิ่ง อารี เยอ *** เหมือนได้ปราบ
หมู่ อัญพิช สถาบันพลังจิต ตานาภาพ ความสุขพิเศษซึมทราบ ยิ่งกว่ามูลค่าอนุพันธ์

สมาธิมีคุณยิ่งใหญ่ กำหนดลมหายใจ ท่องพุทโธนั่น ก่อนหลับก่อนนอน
กำหนดภาวนา พุทโธ เนอ ***

(กลอน วัดธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานาภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์) บุญสม สังข์สุข / ๒๐ พ.ย.๖๑)

ตัวอย่างที่ 14

แต่คนเป็นไข้มาก ก็ยังถามหมอ ขอกราบนมัสการหลวงพ่อดอกนา หลวงพ่อ.....
 เอย.....คุณะ ธรรมโม / หลวงพ่อธีระยุทธ ท่านเปรียบประดุจ ดังร่มโพธิ์ ทำเหลี่ยม
 ทำมุม ถ้าชัยภูมิก็ทำหมา
 ท่านเป็นประทีปแจ้งทั่ว คั่นคว้างจนแจ้งทาง สืบหาปีที่ได้สร้าง วัดหัวเขา
 แจงธรรม หัวเขาแจงธรรม แจงบาลีแจงไทย ญาติโยมก็แจ้งไถ่ แจ้ง ถาม *** ทั้ง
โยมทั้งพระมาสัมภาษณ์

ท่านสร้างวัด เป็นเรือสำเภา สูงโตอยู่บนเขา ช่วยคนดับทุกข์ผูกสัมพันธ์
 (กลอน งานฉลองพระมหาเจติย์ วัดหัวเขาแจงธรรม บุญสม สังข์สุข / ๑๓ มี.ค.๖๒)

จากตัวอย่างจะเห็นการเรียกขานที่ใช้เรียกผู้อื่นแสดงถึงสถานภาพทั้งของผู้พูดเองและผู้
 พูดด้วย ที่แสดงสถานภาพเป็นพระภิกษุ สังคมไทยจะมีคำเรียกขานที่บ่งชี้เฉพาะภิกษุ ดังที่ปรากฏใน
 ข้อความที่ว่า “ญาติโยมศรัทธา นิมนต์พระมาเทศน์ ได้ขัดเกลาเบากิเลส ดอกนาโยม....” โดย
 เรียกบุคคลธรรมดาที่มาทำบุญว่า ญาติโยม และเรียกตนเองว่า พระ สถานภาพที่แสดงความสัมพันธ์
 กับผู้พูด เป็นคำเรียกขานที่ปรากฏใช้เฉพาะภิกษุเท่านั้น ซึ่งแสดงสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าที่ได้รับ
 ความเคารพจากสังคมไทย

กลวิธีการการเรียกขานที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ได้แสดงให้เห็น
 เห็นสภาพทางสังคมที่ประชาชนนับถือและเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมือนญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด จึงมีลักษณะ
 คำเรียกขานญาติ และยังระบุเพศ เปรียบเสมือนตัวเองเป็นลูกหลานท่านด้วย

4.2 การอ้างอิง (referencing)

จันทิมา อังคพณิกิจ (2557) อธิบายเกี่ยวกับการอ้างอิงไว้ว่า การอ้างอิงเป็นการใช้คำเพื่อ
 บ่งชี้ ลักษณะ สถานภาพและตัวตนของผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึง และเป็นการแสดงมุมมองของผู้สงสารที่มีต่อ
 สิ่งหรือบุคคลที่กำลังกล่าวถึง โดยการใชกลวิธีการอ้างอิงอาจประกอบไปด้วยคำคำเดียว วลี หรือ
 ประโยคก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองของผู้สงสารในสถานการณ์ของการสื่อสารนั้น การอ
 างถึงจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming) เพียงแต่การอ้างถึงนั้น
 จะใช้คำบางชี้ต่างๆ เช่น นี่ นั้น โนน แทนการกล่าวถึงชื่อโดยตรงเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่
 ผู้สงสารต้องการกล่าวถึง ในตัวบทได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาบทเพลงการสวดบวงสรวงท้าว
 สุรนารีในบทเพลงโคราช ได้ปรากฏการอ้างอิงดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

เจ็บในถอนออก เจ็บนอกถอนหาย ปวดตามข้อก็ให้คลาย ดอกนางาม....เอ๋ย....
ถอนคิดถอนห่วงจิตสดใสข้างในสุข ปลดเปลื้องความทุกข์ ที่อยู่ในทรวง เคราะห์เสนียด
นอกใน ก็หลุดหายถอนหา

หายป่วยหนักรักสุข ไม่รักทุกข์รักโคก ให้ปู่ชิววิวก เอายาวิเศษมารักษา วิเศษ
มารักษา รักสร้างรักสรรค์ ครอบครัวรักวัน รัก ชื่น *** ลูกหลานยาโมศักดิ์ศรีมี
อย่าให้กายปราศหมอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ทั้งพระชัยเมืองราชสีมา

หายห่อเหี่ยวมีเรียวมีแรง ร่างกายเข้มแข็ง ดีแข่งดีชา พอผูกมัดขวัญ เจ็บป่วย
กายใจ ก็ขอให้คลาย หาย ดี คื่น ***

กลอนบายศรีสู่ขวัญ (บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค. 59)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีกลวิธีการอ้างถึงปู่ชิววิวก ซึ่งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของ
พระเจ้าพิมพิสาร ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ตามความเชื่อของคนที่นับถือศาสนาพุทธ โดยการ
กล่าวอ้างชื่อท่านจะทำให้หายป่วย ใน “หายป่วยหนักรักสุข ไม่รักทุกข์รักโคก ให้ปู่ชิววิวก
เอายาวิเศษมารักษา” เพื่ออ้างถึงและแทนความหมายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะทำให้หายป่วยและร่างกาย
แข็งแรง ผู้ร่วมสื่อสารทุกคนจะให้ความตระหนักถึงความสำคัญและให้ความเคารพ ซึ่งแสดงออกมาใน
บทเพลงกลอนบายศรีสู่ขวัญข้างต้นนี้

ตัวอย่างที่ 2

ไหว้พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงไอ้โอดอกนาคร...เอ๋ย.....
ขอให้ปัญญามีอย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ ย่าโมกุมเมืองได้ ท่านต้องใช้
ปัญญามาก

อย่าขุนเคืองเรื่องอะไร ผู้มีใจเอื้ออารีย์ ไหว้เจ้าถิ่นเจ้าที่ ทั้งเทพอารักษ์
เทพอารักษ์พระเสื้อเมืองผู้ประมุข อย่าให้มีระอา รุกระอา รามู *** ลูกร้องรำยามใด
ก็ขอให้ได้ยามดีอัญเชิญพระเสาร์ชัยศรี มานาเบิกฤกษ์ยามดา

เรียกขวัญคนไข้ให้หายดีหากจะมี ภัยมารมา ขอให้มิดดาบยาโม ช่วยปราบ
ภัย มาร ***

กลอนบายศรีสู่ขวัญ (บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค. 59)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีกลวิธีการอ้างถึงบุคคลสำคัญที่ถือว่าเป็นวีรสตรีของเมือง นครราชสีมา ที่คนเคารพนับถือเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยกลวิธีการอ้างถึงด้วยคำว่า คุณย่าโม, ย่าโม และ เจ้าที่ เทพอารักษ์ ฝัพระเสื้อเมือง เป็นการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาเป็นพยานในพิธีอันเป็นมงคลนี้ ใน วิธีบายศรีสู่ขวัญพร้อมทั้งเรียกขวัญกำลังใจให้คนป่วยได้หายดี

ตัวอย่างที่ 3

ลูกหลานเจริญก้าวหน้า หาเพลงมาว่าแก่นบน พุดไว้มิให้ตกหล่น ดอกนาง
งาม...เอ๋ย....ไม่แก่เปียงแก่บ้าย พ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน เป็นสักขีพยาน กัน
มากมาย ได้ฤกษ์งามยามดี มาแก้ที่แก้บ่อน

อย่ามีสิ่งมาบังเบียด ให้ปู่เสียดยาสี ที่ลูกหลานได้ดี เพราะมีปู่ด้าย่า
สอน ปู่ด้าย่าสอน แต่หมอยายาซุ่ม ก็ยังรู้ยาหนุ่ม ยา สาว *** เชื้อย่าปู่จึง
รูประสา การพุดจาปราศรัย ที่บนบานท่านเอาไว้ ก็ได้สมความประสงค์

กลอน ปู่ด้าย่ายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่นบน (บุญสม สังข์สุข 31 ก.ค. 63)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นกลอนปู่ด้าย่ายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่นบน โดยแสดง
กลวิธีการอ้างถึง “พ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน” เพื่อให้เป็นสักขีพยานในการพิธีการแก้บนต่อหน้าย่าโม

ตัวอย่างที่ 4

ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมใจไทยทั้งชาติ ดอกนางงาม...เอ๋ย....
เราอยู่สุขเกษม สิ้นน้ำเงินแดงขาว เลือดไทยเรา สีแดงเข้ม ประเทศไทย อย่าให้
ใครยื้อ ยึดถือเป็นเอกสิทธิ์

ถึงเป็นป่าวเป็นนาย รักกันไว้ให้เป็นหนึ่ง มีศาสนาเป็นที่พึ่ง รักษาใจ
ไว้เป็นนิจใจไว้เป็นนิจ ปลุกไฟให้เป็นหน่อ รักกันให้เป็นต่อ เป็น เนือง ***
เราทุกคนมีหน้าที่ รักษาประเพณี วัฒนธรรม ดำรงอยู่คู่สยาม พร้อมพัฒนาไทย
อยู่สุขสบาย กินไก่กินหมู อย่าทำบ้านฝุ คือมอดกินไม้ ช่วยกัน
ร่วมมือ คอยปราบภัยมารจะแอบ กิน เมือง ***

กลอน ปู่ด้าย่ายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่นบน (บุญสม สังข์สุข 31 ก.ค. 63)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงกลวิธีการอ้างถึงโดยใช้วลีว่า “ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์” เพื่อ
เป็นคำที่สื่อถึงการหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนชาวไทย

กลวิธีการอ้างอิง ที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ได้กล่าวบุคคลสำคัญที่ถือว่าเป็นวีรสตรีของเมืองนครราชสีมานั้นคือย่าโม และเหล่าเทพเทวา ที่ตนเองเคารพนับถือ และผู้ที่สามารถดลบันดาลสิ่งที่ตนเองปรารถนา จึงแสดงให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการอ้างอิงในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

4.3 กลวิธีการใช้ภาษาภาพพจน์

การใช้ภาพพจน์ โวหารภาพพจน์ เป็นศิลปะการประพันธ์อย่างหนึ่งที่มีการเลือกใช้ถ้อยคำอันจะทำให้ผู้อ่าน เกิดจินตนาการและมีอารมณ์เคลิบเคลิ้มไปตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2542: 167) โดยได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการใช้โวหารไว้ว่า “การใช้โวหาร คือ การใช้ชั้นเชิงในการแต่งให้มีรสของถ้อยคำลึกซึ้งประทับใจมุ่งเอาความรู้สึกด้านอารมณ์เป็นสำคัญมากกว่าขอเท็จจริง” และ ภาพพจน์ คือ การกล่าวด้วยโวหารมิใช่เป็นการเล่าอย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น โวหารภาพพจน์จึงเป็นศิลปะในการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะขยายความ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ปลุกเร้าอารมณ์ของผู้อ่านให้เคลิบเคลิ้ม เมื่อผู้ประพันธ์นำโวหารมาประกอบในการแต่งบทเพลงก็จะ ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามและเข้าใจความหมายได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อต้องการให้ผู้อ่านเกิดภาพ มีส่วนร่วมในการคิดเข้าใจและรู้สึกอย่างลึกซึ้งตามผู้เขียน กลวิธีการใช้ภาษาภาพพจน์ ที่พบในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ปรากฏได้แก่

1. การใช้อุปมา
2. การใช้อุปลักษณ์
3. การใช้ภาษาถิ่น

4.3.1 การใช้อุปมา

อุปมา หมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ มักใช้เข้าคู่กับ อุปไมย โดยลักษณะของการเปรียบเทียบนั้น เป็นการเปรียบสิ่งที่รู้จักดีอยู่แล้วนำมาเปรียบเพื่อให้เห็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนั้น อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพ หรือเกิดความรู้สึกชัดเจน ที่ต้องการจะอธิบายหรือ เชื่อมโยงความคิด โดยนำคำมาเชื่อม เช่น ดุจ, เฉก, เหมือน, ราวกับ, ดูราว, ประหนึ่ง, ประดุจ (วรารักษ์ บำรุงกุล, 2537: 335) จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์พบในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

สวัสดีปีใหม่ คนไทยทั่วประเทศ เข้าปีสองพันห้าร้อยห้าสิบเจ็ด ดอกนาพิน้อง
.....เอ๋ย.....ให้พบทางสว่างดังประทีป / มีความสุขกันถ้วนหน้า ทุกสาขาอาชีพ เป็นผู้รู้
ผู้ตื่นผู้เบิกบาน โพล่พันสายธาร เหมือนดอกประทุม

ให้ชื่อเสียงมาเรืองมารอง มีเงินทองมาระมาโรม เรื่องขุนเคื่อง ทางสังคม ให้
ผ่อนคลาย อย่าได้มารุม คลายอย่าได้มารุม ชีวิตเราอาจมาร่วง เหมือนยังนก บินมา
บ่วง มา แล้ว *** เคยเป็นปีเศร้าปีหมอง งานเงินไม่คล่อง ตลอดปีมา ทั้งกำลังวังชา
ให้แข็งแรงดี ตลอดปีใหม่

กลอนบายศรีสู่ขวัญ (บุญสม สังข์สุข / 19 มี.ค. 59)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นกลอนบายศรีสู่ขวัญเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ คำที่แสดงคำอวยพรให้แก่
ผู้ฟังโดยใช้ภาพพจน์การอุปมาที่แสดงให้ว่าใช้ชีวิตพบเจอแต่เส้นทางสว่างให้แสงเทียนที่นำทางชีวิตไป
ในทางที่ดีงาม เช่นคำว่า ให้พบทางสว่าง ดัง ประทีปและคำอวยพรในบทกลอนนี้โดยใช้ภาพพจน์
การอุปมาให้เป็นผู้รู้ผู้ตื่นผู้เบิกบานชีวิตในทางธรรม ใช้ชีวิตตามคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า ดังคำว่า เป็น
ผู้รู้ผู้ตื่นผู้เบิกบาน โพล่พันสายธาร เหมือน ดอกประทุม

ตัวอย่างที่ 2

ไหว้เทพอารักษ์ ที่ปกปักเป็นเจ้าถิ่น ไหว้พ่อขุนศักรินทร์ ดอกนางาม....เอ๋ย....
และเจ้าน้ำเจ้า ทามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เหล่านางงามทั้งปวง มารำ
บวงสรวงเจ้าที่

ท่านเมตตาการุณ พ่อขุนศักรินทร์ กราบบูชาเป็นอาจินต์ คล้ายผู้บุพการี
ผู้บุพการีเดือนปีมาบรรจบ ลูกหลาน ไม่กะหลบ กะ เร้น *** พิธีกรรมทำมาเชิญ
ให้ท่านพลิตพลิน มาชมมาเชย เครื่องบูชา เช่นสังวैया สิ่งดีเลิศมาเชิดมาชู

กลอนบวงสรวงพ่อขุนศักรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (บุญสม สังข์สุข/ 17 ต.ค. 57)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นกลอนบวงสรวงพ่อขุนศักรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
เป็นประโยคที่แสดงความรักและศรัทธาของประชาชนที่ต่อพ่อขุนศักรดีโดยเปรียบท่าน ดังพ่อแม่ที่ให้
กำเนิดโดยมีคำว่า คล้าย ดังประโยคที่ว่า ท่านเมตตาการุณ พ่อขุนศักรินทร์ กราบบูชาเป็นอาจินต์
คล้ายผู้บุพการี และยังมีการอุปมาโวหารผู้มีพระคุณ โดยจะมีคำเปรียบเทียบที่แตกต่างกันตามบท
กลอนเนื่องในโอกาสต่าง ๆ

ตัวอย่างที่ 3

แต่คนเป็นไข้มาก ก็ยังถามหมอ ขอกราบนมัสการหลวงพ่อดอกนา หลวงพ่อ.....
 เอย.....คุณะธรรมโม / หลวงพ่อธีระยุทธ ท่านเปรียบประดุจ ดั่งร่มโพธิ์ ทำเหลี่ยมทำ
 มุม ถ้าชัยภูมิก็ทำหม่า

กลอน งานฉลองพระมหาเจดีย์ วัดหัวเขาแจ้งธรรม

จากตัวอย่างข้างต้น ได้มีการกล่าวถึงการสรรเสริญและนมัสการหลวงพ่อดอกนาและหลวงพ่อดอกนาโดย
 เปรียบเทียบว่า ท่าน ดั่งร่มโพธิ์ ที่แผ่กิ่งก้านและร่มเงาที่ทุกคนได้พักพิงและร่มเย็นเป็นสุข

ตัวอย่างที่ 4

น้ำอบน้ำหอม พร้อมโฉม ดูข้าม งามแฉล้ม ทั้งปะแป้ง แต่งแต้ม มาร่าย
 รำ นาคลอง ดูแคล้วคล่อง ขาญฉลาด สมศักดิ์ศรี ชาวโคราช แม่โถม ชะ
 เหลา *** บวงสรวง ผู้สูงศักดิ์ รวมใจภักดิ์ ที่สูงสุด คุณย่าเทียบ เปรียบ ประดุจ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สูงส่ง

กลอนเพลงโคราช บวงสรวงงานย่าโม ปี 2553 (บุญสม กำปิง 25 .ม.ค.53)

จากตัวอย่างข้างต้น ได้มีการกล่าวถึงย่าโม ซึ่งเป็นกลอนบวงสรวงงานย่าโม โดยการ
 มีเปรียบเทียบว่า ท่าน เปรียบประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สูงส่งและทุกคนเคารพท่าน โดยใช้ประโยคที่ว่า
คุณย่าเทียบ เปรียบ ประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สูงส่ง

ตัวอย่างที่ 5

พ่อแม่อยู่เรือน ลูกมาระมาโรม มีข้าวต้มขนม ดอกนางาม...เอย...ก็ไปเรื่อยมา
 เรื่อยคนน้อยไปคนใหญ่มา หาปู่ย่าตายายเอื้อย เข้าเียนได้เห็นหน้า ยามไปนมาไร
 ถึงลำบากยากจน ไม่เคยบ่นกะจ้อกกะแจ็ก ขาดพ่อแม่ เหมือนแพแตก เพพลัด
กระจัดกระจายพลัดกระจัดกระจาย พันไม้ไผ่ติดกะเจื้อ พ่อแม่ มีแต่กะเจื้อ กะ จุน

*** บางครอบครัวนั้นก็ดี

ได้เห็นพี่เห็นน้อง พ่อแม่ป่วยช่วยประคอง ได้เห็นตาเห็นหน้าบางคนหวังหาเงิน
 หาทอง เอา ข้าวเอาของ มาแทนค่า ถึงวันดับขันธุ์ ลูกหลานบางคน เลยไม่ทัน
 แทน คุณ ***

กลอน อาลัยผู้ล่วงลับ / บุญสม สังข์สุข / 27 ธ.ค.57)

จากตัวอย่างข้างต้น ได้มีการกล่าวถึงอารมณ์การที่ได้สูญเสียพ่อแม่ โดยการใช้อุปมา ว่าการสูญเสียพ่อแม่เหมือนแพแตกกระจาย การใช้ชีวิตที่ไร้ทิศทางโดยขาดสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การพ่ายเรือที่ไร้ทิศทาง

ตัวอย่างที่ 6

ยังไม่มีตอน จะให้ผ่อนให้ผ้า ก่อนลงธรรมมาสน์ลา ดอกนาโยม....เอ๋ย.....พระเจ้า
ขอให้พรขอให้ศักดิ์สิทธิ์ ดังคำสงฆ์ เหมือนพุทธองค์ เอ๋ยคำสอน ภายใจได้ศีลเสริม
สวยงามให้เพิ่มให้พูน

(กลอน ลาและอวยพร บุญสม สังข์สุข / 11 ธ.ค. 60)

จากตัวอย่างข้างต้น ได้มีการกล่าวถึงการได้ฟังธรรมะจากพระสงฆ์ที่เทศน์สั่งสอน แล้วการที่ได้รับพรจากพระสงฆ์ อุปมา ดังคำสอนพระพุทธเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก

การใช้กลวิธีทางภาษาการใช้อุปมาที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช การใช้อุปมาในกาเปรียบเทียบให้เห็น ในบทเพลงที่มีเนื้อหาที่กล่าวคำสั่งสอนพระพุทธเจ้าที่ใช้ภาษาอย่างลึกซึ้งพร้อมทั้งได้เห็นอารมณ์ความรู้สึก และบทเพลงที่กล่าวถึงบทบวงสรวงแก่น และการกล่าวลาอวยพร

4.3.2 การใช้อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ หมายถึง การนำของที่มีลักษณะคล้ายกันหรือเหมือนกันกับสิ่งที่ต้องการจะสื่อ ความหมายมาเทียบ โดยการเปรียบเทียบนั้นเพื่อเป็นการชักจูงความคิดให้มองสิ่งสองสิ่งนั้นว่ามีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน จะใช้คำว่า เป็น เท่า คือ มาเชื่อม” (วรารักษ์ บำรุงกุล, 2537: 354) จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์พบในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช พบว่ามีการใช้อุปลักษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมายุ่งเก่ง ใครอย่ามาข่มเหง ดอกนางาม.....เอ๋ย.....
หญิงก่อนเคยปราบหมู่ปัจเจกมิตร จนชีวิตม้วยมร เปลกไกว ดาบก็กำ เป็นหญิงงาม หญิงโก้

กลอน คำขวัญเมืองโคราช (บุญสม สังข์สุข / 3 ก.ค. 51)

เป็นเมืองหญิงกล้า นารีภมรย์ ขอเชิญท่านมาชม ดอกนางาม...เอ๋ย.....มาเขย
อยากชวนวังปราสาทปราสาท เมืองโคราช ก็มาเลย มีวีระสตรี ที่ดีเด่น ไม่ว่ามาเย็น
หรือมาเช้า

กลอน เพลง เชิญเที่ยวโคราช ณ โอกาส ที่ใช้แสดงทั่วไป เปิดในสถานีวิทย์

จากตัวอย่างข้างต้น ข้อความที่ว่า เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมามหญิงเก่ง อุปลักษณ์ให้
เห็นว่าจังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองที่มีด้านประวัติศาสตร์ไทยการสู้รบและได้รับชัยชนะ จนได้รับเอก
ราชทุกวันนี้ หากกล่าวถึงการสู้รบจะนึกผู้ชายผู้ชายร่วมรบแต่ ผู้หญิงเป็นผู้นำแห่งการสู้รบและได้รับ
ชัยชนะจนเป็นที่นับถือและเป็นวีรสตรีที่ทุกคนเคารพนับถือจนมาถึงปัจจุบันนี้ และเมื่อกล่าวถึง เมือง
ย่าโม, หรือ เมืองหญิงเก่ง ประชาชนคนไทยจะรู้ว่า กล่าวถึงจังหวัดนครราชสีมาของประเทศไทย

อยากให้มาคือมาควร นำคำขวัญ ขึ้นมาไข ประพจน์ดี มีวินัย ใฝ่วิชา
สามัคคีสามัคคี หมอเพลงน้อย มาคอยเชิญ ท่านอย่าได้ มาเงิน มา เคอะ ***
นักเรียน ครู รู้คณิต วิสัยทัศน์ เหมือนเล็งธนู ผู้ปกครอง นักเรียน ครู มีส่วนร่วมการ
พัฒนา

กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง (บุญสม สังข์สุข 15 ก.ย. 52)

จากตัวอย่างข้างต้น ข้อความที่ว่า นักเรียน ครู รู้คณิต วิสัยทัศน์ เหมือนเล็งธนู
ผู้ปกครอง นักเรียน ครู มีส่วนร่วมการพัฒนา เป็นการอุปลักษณ์ของการการเล็งวิสัยของ
โรงเรียน ที่มีการวางแผนให้ให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียน เหมือนการเล็งธนูที่
แม่นยำชัดเจนและตรงเป้าหมาย

การใช้อุปลักษณ์ที่ปรากฏในบทบวงสรวงทำสุนารีในบทเพลงโคราช วิธีการอุปลักษณ์ให้
เห็นถึงภาษาที่ใช้การเปรียบเทียบถึง ภาษาที่ประพันธ์ต้องการสื่อเรื่องการเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึก
ศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระหว่างที่ทำพิธีกรรม คือ การเคารพต่อย่าโม ทำให้ผู้ฟังเปรียบเสมือนเป็น
ผู้อยู่ได้อ่านใจ และเชื่อฟังสิ่งที่ตนเองเคารพนับถือ ในพิธีกรรมและการกล่าวบทเพลงบวงสรวงไป
พร้อม ๆ กัน

4.3.3 ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดกันในพื้นที่ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากภาษามาตรฐาน
ภาษาไทยเรามีภาษาถิ่นที่หลากหลาย ซึ่งแล้วแต่นิยมของคนในท้องถิ่นที่ใช้กันในสังคมส่วนใหญ่

ของแต่ละภูมิภาค (ไพบูลย์ ดวงจันทร์, 2542: 38) จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏพบในในการแสดงวัฒนธรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

เมื่อมันถึงเวลาบ่าย ต้องจำใจลาญาติ เคลื่อนองค์ ลงธรรมมาสน์
หิ้วถุงย่ามลาโยม ถุงย่ามลาโยม
หันเหละเยะละย๊ะ จักวันไหนจิได้มา อีกจักเวลา เยอ*** เป็น
เจ้าพี่เจ้าพา ขอลาทั้งเจ้าภาพ มีบุญทานท่านก็รับ เป็นเจ้าจ้งหันเจ้าเพล
ท่านจรจรโลง พระพุทธศาสนา ช่วยบำรุงพระ ศรัทธาเนร มืงาน
วันหน้า นิมนต์มาอีกเนอ ฉันไม่ขัดศรัทธาเนอ**
(บุญสม สังข์สุข, 11 ธันวาคม 2560)

จากเนื้อหาในกลอนบายศรีสู่ขวัญข้างต้น คำว่า “หันเหละเยะละย๊ะ” ในภาษาโคราช หมายถึง หันมองแบบอาลัย ซึ่งคำศัพท์ดังกล่าวเป็นสำเนียงที่มีลักษณะเฉพาะหรือเรียกอีกอย่างว่า “ภาษาสำเนียงโคราช” และแตกต่างอย่างเด่นชัดจากศัพท์ในภาษาถิ่นอีสานและภาษาเขมร นอกจากนี้ ในกลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโมย่าบุญเหลือที่มีเนื้อร้องว่า

นางสาวบุญเหลือ ก็แพ่งเหล่าเข้าปะเลาะ พาสาว ๆ เข้าล้อ...เอย
...ปอบปะโลม
แกล้งนั้งเกยเซยชิด ทหารก็คิดหวังเซยชม ให้กินข้าวเหนียวจิ้มป
ร่ำ นั้งปะหน้าปะหลัง
บั้งร้องร่ำทำจังหวะ พอป็นพระคนละวัด ทหารเมา แล้ว
ประมาท ซะล่าใจ ไม่ระวัง ใจไม่ระวัง นอนนั้ง ระเวีกระวิน เมาหลับ
แล้วไม่ตื่น ไม่ระแวง*** ท่านไม่เคยคิดหวั่นเกรง ยอมเสียสละกาย ไม่รัก
ตัวกลัวตาย เป็นสตรี สร้างวีรกรรม ทั้งร่างกาย มลายมุ่น จุดเกวียน
กระสุนดินดำ เลือดเนื้อก็ขาด สาดกระเด็น จนพื้นดินแดง ***
(บุญสม สังข์สุข, 19 มีนาคม 2559)

จากเนื้อหาในกลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโมย่าบุญเหลือข้างต้น คำว่า “ปะเลาะ” ในภาษาสำเนียงโคราชนั้นหมายถึง เอาอกเอาใจ หรือปอบ และคำว่า “ระเวีกระวิน” ซึ่งหมายถึง วุ่นวาย หากมองในแง่ของความหมายจากเนื้อร้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คำว่า ปะเลาะ จะมีความหมายตรงกับคำในภาษาอีสานว่า “ย่อง”(ซึ่งหมายถึง ยกย่อง) หรือคำว่า ระเวีกระวิน จะมีความหมายเหมือนกับคำ

ในภาษาอีสานว่า “อนอ้ว” (ก่อกวน, ทำให้รำคาญใจ) ก็ได้ ดังนั้น คำศัพท์เกิดขึ้นมาใหม่ในภาษาถิ่นโคราชจึงมีความหมายตรงกับภาษาถิ่นอีสานในหลาย ๆ คำ

สรุป

จากการศึกษาวิธีการใช้ภาษาเพื่อแสดงวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชนี้ พบว่าถ้อยคำที่สื่อสารออกไปเพื่อให้เกิดผลหรือสิ่งต่าง ๆ ตามมา ผ่านความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีหรือย่าโมในท่วงทำนองการขับร้องเพลงโคราช มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการประพันธ์คำกลอนเพลงแหล่โคราชที่ใช้แก่นในโอกาสต่าง ๆ ของบุญสม สังข์สุขซึ่งเป็นหมอลำเพลงโคราชที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้การอ้างถึง การเรียกขาน การใช้โวหารภาพพจน์ คือ การใช้คำอุปมา การใช้คำอุปลักษณะ และการใช้คำภาษาถิ่นโคราช และการอ้างถึง ซึ่งล้วนเกิดจากการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อที่มีต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกถึงความเคารพยำเกรง ตลอดจนการบอกกล่าว การร้องขอในการบนบานศาลกล่าวตามสิ่งที่ตนปรารถนาแทบทั้งสิ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិจัยเรื่องวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชครั้งนี้ เพื่อศึกษาประเภทวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชและ เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชซึ่งรวบรวมได้จำนวนทั้งสิ้น 51 เพลง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุป

5.1.1 ประเภทวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

งานวิจัยนี้ ศึกษาและแบ่งประเภทของวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช โดยใช้ทฤษฎีวรรณปฏิบัติศาสตร์และการแบ่งประเภทวรรณกรรมของ John. R. Searle และใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วรรณกรรมตามเจตนาของการสื่อสารโดยใช้แนวคิดของ John. R. Searle ซึ่งเสนอหลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่าเงื่อนไขวรรณกรรม (Speech Act Condition) รวมทั้งแนวคิดการแบ่งประเภทของวรรณกรรม ของณัฏฐ์ อังกูรสินธนา และ วิสัณ สุขวิสิทธิ์ เป็นแนวทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของวรรณกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่

5.1.1.1 วรรณกรรมสัญญา (Promises)

วรรณกรรมสัญญา (Promises) Searle (1992) ได้กล่าวไว้ว่าถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวรรณกรรมสัญญาต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวรรณกรรมต่อไปนี้คือเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำ ที่เกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน คือ ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังเงื่อนไขความจริงใจ เป็นเจตนาที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้พูดได้สัญญาไป เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง วรรณกรรมสัญญาที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วรรณกรรมสัญญา คือ การที่ได้ให้คำมั่นสัญญาเมื่อได้รับสิ่งที่ผู้ฟังสมหวังปรารถนาแล้ว ผู้ฟังเชื่อว่าเกิดจากอำนาจบาปมีที่ดลบันดาลให้ตนเองได้สมหวัง โดยมีเครื่องเช่นไห้ว อาหาร นอกจากนั้นยังพบว่าคำสัญญาในการปฏิญาณตนเป็นลูกศิษย์ตลอดชีวิต และวรรณกรรมสัญญาที่ผู้ฟังหากปฏิบัติไม่ได้ตามคำสัญญาแล้วก็จะขอให้ผลไม่เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย เป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้ฟังและผู้พูด

5.1.1.2 (Request) วรรณกรรมการบอกเล่า (Affirmative)

วรรณกรรมการบอกเล่า (Affirmative) Searle (1992) กล่าวว่า ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวรรณกรรมการบอก เล่าต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวรรณกรรมต่อไปนี้คือ เนื้อหาเนื้อหาข้อความ เป็นข้อความใดก็ได้ผู้เขียนไม่ทราบ เงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เป็นข้อมูลที่ผู้เขียนประสบและมีเหตุผล

สนับสนุนในเรื่องที่เขียนเงื่อนไขความจริงใจ มีเจตนาแจ้งให้ทราบและเงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นการแสดงความตั้งใจในการบอกเล่าข้อมูล วัจนกรรมบอกเล่าได้ปรากฏการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ที่พบมีทั้งบอกเล่าเหตุการณ์ คือ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นบทเกริ่นนำในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเทวา มาเป็นสักขีพยานในพิธีกรรมที่กำลังจะดำเนินต่อไป และวัจนกรรมการบอกเล่าชีวประวัติ ที่บอกเล่าชีวิตของย่าโม และคุณงามความดีของย่าโมต่อเมืองโคราชในฐานะผู้สร้างบ้านแปงเมืองทำให้เป็นแผ่นดินโคราชปัจจุบันนี้ วัจนกรรมการบอกเล่าที่ปรากฏนี้เพื่อเป็นการบอกเล่าข้อมูลให้ผู้ฟังได้ทราบข้อมูล และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

5.1.1.3 วัจนกรรมการขอร้อง

วัจนกรรมการขอร้อง Searle (1992) กล่าวว่าถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการขอร้อง ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้คือเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต ของผู้ฟัง เงื่อนไขความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกันเงื่อนไขความจริงใจ เป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและสาระสำคัญแสดงความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด วัจนกรรมการขอร้องที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ผู้วิจัยพบคือวัจนกรรมการขอร้อง ผู้พูดขอร้องให้ผู้ฟังทำสิ่งนั้นจริง ๆ คือ การขอร้องให้อ่านวาลสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือให้ตนเองได้สมหวังที่ปรารถนาทุกสิ่งอย่างในชีวิต การขอร้องให้ตนเองมีความสุข ไม่มีความทุกข์ วัจนกรรมการขอร้องนี้ ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้น

5.1.1.4 วัจนกรรมการเตือน (Warn)

วัจนกรรมการเตือน (Warn) Searle (1992) กล่าวว่า ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการเตือนต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้คือ เนื้อหาข้อความ เป็นเหตุการณ์ ในอนาคตหรือการแจ้งเหตุการณ์ในอนาคต เงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้ พื้นฐาน ผู้พูดและผู้ฟังไม่ทราบว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นจริง เงื่อนไข ความจริงใจ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ การกระทำที่นำไปสู่ผลที่ว่าเหตุการณ์ ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง วัจนกรรมการเตือนที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช พบวัจนกรรมการเตือนสติให้นึกถึงเหตุการณ์ในอนาคต การเตือนให้มีสติในการคิดและสำนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตซึ่งจะนำส่งผลต่อปัจจุบันให้ผู้ฟังเป็นวัจนกรรมการเตือนที่นำไปสู่ผลที่ว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเหตุการณ์นั้นอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

5.1.1.5 วัจนกรรมการแนะนำ (Advise)

วัจนกรรมการแนะนำ (Advise) Searle (1992 : 67) กล่าวว่าถ้อยคำที่จัดว่าเป็นวัจนกรรมการแนะนำ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขวัจนกรรม คือเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำในอนาคต เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่สาธารณชน ความจริงใจ คือสังคมได้รับประโยชน์ ซึ่งต่างจากวัจนกรรมการเตือน คือการเตือนนั้น มีเจตนาบอกให้รู้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ฟัง รู้ตัว, มีสติ

แต่อาจจะไม่ได้ อยู่ในความสนใจของผู้ฟังเหมือนกับการแนะนำ วจนกรรมการแนะนำที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช คือ มีเจตนาที่บอกให้ผู้ฟังรู้ล่วงหน้า เช่น การแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรมตามหลักศาสนาพุทธ แนะนำแนวทางให้ทำหรือปฏิบัติวิถีชีวิตอาชีพ มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ และแนะนำแนวทางให้เป็นลูกหลานที่ดีต่อพ่อแม่ ไม่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเสียใจรวมทั้งแนวทางแนะนำเป็นลูกหลานที่ดีของย่าโมอีกด้วย วจนกรรมการเตือนนั้น เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่สาธารณชน คือความจริงใจ สังคมได้ประโยชน์อาจไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง

5.1.1.6 วจนกรรมการอวยพร (Wishing)

Searle (1992) ไม่ได้กล่าวถึงวจนกรรมการอวยพรโดยตรงแต่ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างวจนกรรมการอวยพรกับการแนะนำไววาเป็นวจนกรรมตามเงื่อนไข คือเนื้อหาข้อความ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังเงื่อนไขความจริงใจ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์ วจนกรรมการอวยพรที่ปรากฏในบทบวงสรวงในบทเพลงท้าวสุรนารี คือ วจนกรรมการอวยพรที่ผู้ฟังต้องการให้เกิดขึ้น คือ การอวยพรให้ผู้ฟังได้สมหวังปรารถนาจากการหายป่วย หายไข้ ขอให้ผู้ฟังได้รับกำลังใจในการดำเนินชีวิต มีโชคความในด้านการเงินและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ฟังปรารถนาและอยากให้เกิดขึ้นจริง

5.1.1.7 วจนกรรมการสั่ง (Command)

วจนกรรมการสั่ง (Command) Searle (1992) ไม่ได้กล่าวถึงวจนกรรมการสั่งโดยตรง นภัทร อังกูรสินธนา (2551) กล่าวว่า Searle ได้เปรียบเทียบกับวจนกรรมการขอร้อง โดยการกล่าวถึงข้อแตกต่างของทั้งสองวจนกรรมนี้ซึ่งสรุปเงื่อนไขของวจนกรรมการสั่ง ได้คือเงื่อนไขเนื้อหาข้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟังเงื่อนไขเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน คือ ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน เงื่อนไขความจริงใจ แสดงว่าผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและเงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูดบอก วจนกรรมการสั่งที่ปรากฏในบทบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช วจนกรรมการสั่งที่พบ คือการสั่งห้ามให้ผู้ฟังกระทำคือ ห้ามประพฤติปฏิบัติสิ่งไม่ดีอย่าทำ สั่งห้ามไม่ให้คิดสิ่งที่ไม่ดี และ สั่งให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด คือ การสั่งให้ตนเองสมหวังในชีวิต

5.1.2 กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช

ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ซึ่งรวบรวมได้จำนวนทั้งสิ้น 51 เพลง ผลจากการศึกษาสามารถแบ่งประเภทของกลวิธีการใช้ภาษาได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1. กลวิธีทางศัพท์ และ 2. กลวิธีทางวาทศิลป์ ดังนี้

5.1.2.1 การเรียกขาน (system of address) การเรียกขานเป็นกลวิธีทางศัพท์ที่ใช้สื่อแทนบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งในแต่ละสังคมวัฒนธรรม อาจมีระบบการเรียกขานไม่เหมือนกัน หรือแม้แต่ในบางสถานการณ์ของการสื่อสารก็อาจใช้การเรียกขาน ต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดต้องการแสดงความสัมพันธ์กับผู้ฟังในลักษณะใด ซึ่งการเรียกขานนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นทัศนคติทั้งในด้านบวกและด้านลบของผู้ส่งสารต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กล่าวถึง การใช้ คำศัพท์เพื่อเรียกขานจึงมิใช่เป็นเพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มีในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย (จันทิมา อังคพณิกิจ, 2557)

5.1.2.2 การอ้างถึง (referencing) จันทิมา อังคพณิกิจ (2557) อธิบายเกี่ยวกับการอ้างถึงไว้ว่า การอ้างถึงเป็นการใช้คำเพื่อบ่งชี้ ลักษณะ สถานภาพและตัวตนของผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึง และเป็นการแสดงมุมมองของผู้ส่งสารที่มีต่อสิ่งหรือบุคคลที่กำลังกล่าวถึง โดยการใช่วิธีการอ้างถึง อาจประกอบไปด้วยคำคำเดียว วลี หรือประโยคก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองของผู้ส่งสารในสถานการณ์ของการสื่อสารนั้น การอ้างถึงจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming) เพียงแต่การอ้างถึงนั้นจะใช้คำบ่งชี้ต่างๆ เช่น นี่ นั้น โน่น แทนการกล่าวถึงชื่อโดยตรงเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการกล่าวถึง ในตัวบทได้อย่างต่อเนื่อง

5.1.2.3 อุปมา หมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ มักใช้เข้าคู่กับ อุปไมย โดยลักษณะของ การเปรียบเทียบนั้น เป็นการเปรียบสิ่งที่รู้จักดีอยู่แล้วนำมาเปรียบเพื่อให้เห็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนั้น อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพ หรือเกิดความรู้สึกชัดเจน ที่ต้องการจะอธิบายหรือ เชื่อมโยงความคิด โดยนำคำมาเชื่อม เช่น ดุจ, เฉก, เหมือน, ราวกับ, ดุราว, ประหนึ่ง, ประดุจ (วรารณ บำรุงกุล, 2537: 335)

5.1.2.4 การใช้อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยการนำของสองสิ่งที่ต่างจำพวกกันแต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน

5.1.2.5 การใช้คำภาษาถิ่นโคราช เป็นการเลือกใช้คำสื่อความหมายถิ่นที่อยู่ในโคราช ส่วนใหญ่เป็นคำเรียบง่าย มักไม่ค่อยมีคำศัพท์ยาก โดยมีการสอดแทรกภาษาท้องถิ่นไว้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังได้รับบรรยากาศในการฟังอย่างเต็มที่

5.2 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ประเภทวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช และวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัจนกรรมการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช พบว่าส่วนใหญ่เป็นรูปแบบวัจนกรรมที่มีการปรากฏถ้อยคำแสดงเจตนาร่วมกับส่วนเสริมหน้าและส่วนเสริมหลัง ทั้งนี้เนื่องจากการการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชมีลักษณะเป็นภาษาชักจูงที่ผู้ประพันธ์ มีอิทธิพลในการโน้มน้าวผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังที่ Lakoff (1982) กล่าวว่าภาษา

ชักจูงเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ได้อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ฟังเนื่องจากผู้พูดมีเจตนาชัดเจนที่จะชักจูงให้ผู้ฟังเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิดเห็น โดยอาศัยกลวิธีการสื่อสาร ดังนั้น นอกจากการแสดงเจตนาที่ชัดเจนในการสั่งสอนผ่านถ้อยคำแสดงเจตนาแล้วผู้ประพันธ์ยังต้องอาศัยการขยายความเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นให้ผู้รับสารเข้าใจวัตถุประสงค์ในการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ บทประพันธ์ลงส่วนหนึ่งยังมีเจตนาเพื่อสั่งสอนให้ผู้รับสาร ได้ทราบถึงเรื่องราวที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของท้าวสุรนารี โดยการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชเรื่องดังกล่าวต้องอาศัยการบรรยายการอธิบายหรือการพรรณนาเพื่อให้เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสารครบถ้วนภายใต้ข้อจำกัดเรื่องความยาวของบทประพันธ์เพลง ส่งผลให้เกิดรูปแบบวรรณกรรมที่มีการปรากฏถ้อยคำแสดงเจตนาเพียงส่วนเดียว

ในส่วนของกลวิธีที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้พบกลวิธีการบอกกล่าวมากที่สุดซึ่งหมายรวมถึง การอธิบายการพรรณนา และการบรรยายซึ่งสามารถทำให้ผู้รับสารเข้าใจ และเกิดความสนใจ ในขอมูลนั้น ๆ ได้ดังที่ Verderber (1996) กล่าวว่า การบรรยายเป็นลักษณะหนึ่งของการพูด แบบจงใจ เพราะการบรรยายเป็นการพยายามอธิบายข้อมูลด้วยวิธีการที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจ และสร้างความสนใจด้วยการสร้างความน่าสนใจให้แก่ข้อมูล นอกจากนี้ พระมหารุ่งเพชร (2548) ยังกล่าวว่าการบรรยายเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการแสดงธรรมท่ามกลางคณะสงฆ์หมู่ใหญ่หรือที่ๆ มีคนมากโดยที่กลุ่มคนเหล่านั้นมีความเลื่อมใสศรัทธาและมีความรู้พื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งการบรรยาย การอธิบาย และการพรรณนาดังกล่าวพบมากในบทประพันธ์ของการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชในบทประพันธ์กล่าวถึงบุคคลสำคัญ นอกจากนี้การแนะนำยังนับเป็นอีกหนึ่งกลวิธีสำคัญที่ใช้เพื่อการสั่งสอน โดย อิศเรศ ตลเพ็ญ (2544) กล่าวว่า การแนะนำเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารกระทำการบางอย่างเพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้รับสารเองด้วยวิธีการที่ไม่บังคับหรือยัดเยียดความคิดของผู้ประพันธ์แก่ผู้รับสารจนเกินไปโดยให้ทางเลือกแก่ผู้ฟัง ซึ่งถือเป็นการจงใจให้ผู้รับสารคล้อยตาม และยอมรับนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้รับสารต้องการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคม ต้องการเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รักของผู้อื่น รวมไปถึงความต้องการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของชีวิต ผู้รับสารย่อมรับฟัง คิด พิจารณาคำแนะนำนั้น และนำไปปฏิบัติเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตนปรารถนา ส่วนการใช้โวหารภาพพจน์อันได้แก่การอุปมา และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ถือเป็นกลวิธีที่ช่วยในการโน้มน้าวหรือชักจูงเพื่อการสื่อสารบรรลุผลเพราะการใช้โวหารภาพพจน์ดังกล่าว ทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจนั้นได้ง่ายขึ้นเนื่องจากหลักการหรือเนื้อหาในคำสั่งสอนบางเรื่องอาจมีความลึกซึ้งหรือซับซ้อนเกินไปทำให้ผู้รับสารไม่สามารถเข้าใจได้ในทันทีตามที่ พระนพวรรณ ตู่ทอง (2550) กล่าวว่า การเปรียบเทียบคือการทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับที่เกลียวพร พุทธิภิธยา (2551) กล่าวว่า การเปรียบเทียบที่ดีสามารถสร้างมโนภาพ และจินตนาการที่แจ่มชัดย่อมทำให้รับสารเข้าใจและจดจำเรื่องราว นั้น ๆ ได้

ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ร่วมคล้ายตาม อันจะนำไปสู่การน้อมนำการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราชดังกล่าวไปปฏิบัติในที่สุด

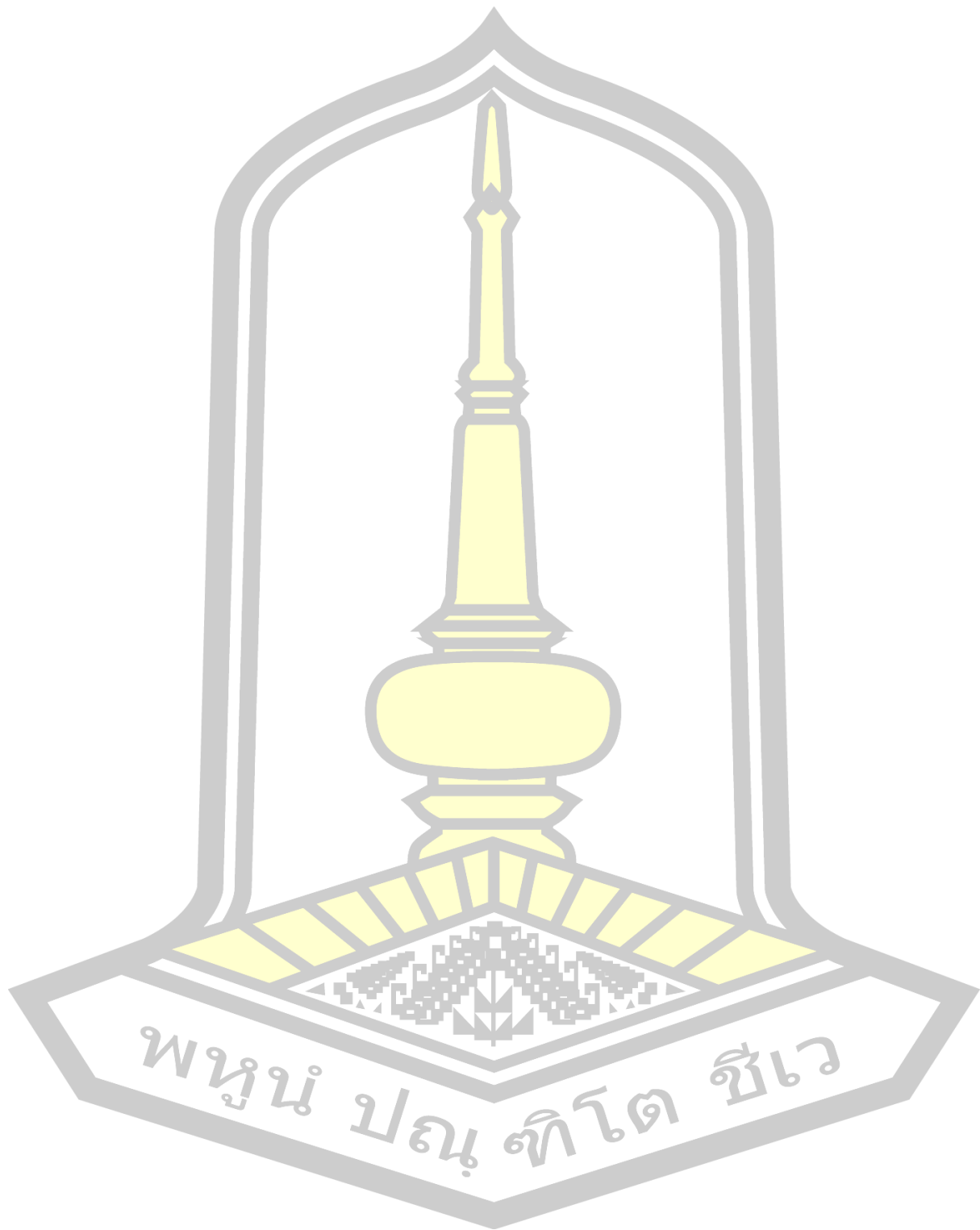
สิ่งที่น่าสนใจอีกประการคือการสั่งสอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการโน้มน้าวใจ ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ว่าวัจนกรรมย่อยที่ปรากฏในส่วนเสริมหน้าและส่วนเสริมหลังและกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏมากที่สุดในการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช น่าจะเป็นการแนะนำ แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลับพบว่า วัจนกรรมย่อยที่ปรากฏในส่วนเสริมหน้า และส่วนเสริมหลัง และกลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุดในการบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช คือ การบอกกล่าว ทั้งนี้เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวความเป็นจริงที่เป็นประวัติศาสตร์ หากประพันธ์เพียงแต่แนะนำ หรือโน้มน้าวผู้รับสารให้เชื่อ หรือปฏิบัติตาม โดยไม่กล่าวถึงข้อเท็จจริง หรือผลจากการปฏิบัติการบวงสรวงท้าวสุรนารีสิ่งที่ผู้ส่งสารกล่าวย่อมไม่สมเหตุสมผลและไม่น่าเชื่อถือเท่าที่ควร ผลการวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่สำคัญอันจะส่งผลทำให้เรื่องราวที่ผู้ส่งสารต้องการถ่ายทอดนั้นมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ จากข้อมูลยังพบว่ากลวิธีการแสดงความคิดเห็นปรากฏเพียงข้อมูลเดียว ซึ่งสอดคล้องกันว่า การใช้กลวิธีในกลุ่มการกล่าวความจริงมากที่สุด เพราะเป็นการใช้ข้อเท็จจริงซึ่งตรงข้ามกับการแสดงความคิดเห็น

5.3 ข้อเสนอแนะ

การบวงสรวงท้าวสุรนารีในบทเพลงโคราช ควรมีการถ่ายทอดภาษาที่ชักจูง ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบเดียวกัน ทั้งนี้ควรมีการศึกษาลักษณะภาษาและกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการบวงสรวงท้าวสุรนารีในรูปแบบอื่น ๆ หรืออาจเป็นการกล่าวถึงท้าวสุรนารีในเครือข่ายสังคมออนไลน์ทั้งในเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของเนื้อหาของสื่อออนไลน์จะมีลักษณะการใช้วัจนภาษาที่แตกต่างกัน

พหุ มณ สิโรต ชีเว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *พิธีกรรมและประเพณี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กษมา มั่งประยูร. (2544). *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงเพลงโคราชคณะกำนันบ้านแท่นและคณะแสงสมจิต*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (กลุ่มมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และคณะ. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2551). *วัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติศักดิ์ กัปโก. (2557). *กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน :กรณีศึกษาเพลงโคราชประยุกต์*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุนทีนิ โคตรพัฒน์. (2560). *กลวิธีทางภาษาและความหมายทางสังคมในเพลงลูกทุ่งอีสานแนวสองแ่งสองแ่วม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กุสุมา สุ่มมาตร และราชนัย นิลวรรณภา. (2564). การใช้วัจนกรรมในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานอีสาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(1), 162-180.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินดา แก่นสมบัติ. (2552). การศึกษาพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้าบ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 20(1), 11-23.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2540). *ภูมิปัญญาหมอลำเอก : ความรู้โรจน์ของอดีตกับ ปัญหาของหมอลำ*. กรุงเทพฯ: ศุภกาลาตพรวัว.
- ชัยวัฒน์ ไชยสุข และสมเกียรติ รักษ์มณี. (2559). กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของมกุฏ อรฤดี. *วารสารรมยสาร*, 14(1), 54-64.

- ชาญวิทย์ เยาวฤทธา. (2561). วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครองและปัจจัย
ที่ผู้พูดคำนึงถึง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา*, 12(2) , 96-126.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (2557). *สารานุกรมเพลงไทย*. นครปฐม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐกฤตา นามมนตรี. (2560). ตำนานเพลงโคราช: นัยยะความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในบริบท
สังคมไทยร่วมสมัย (ปี พ.ศ. 2557-2558). *วารสารช่อพะยอม*, 28(1), 61-70.
- ณัฐดี คมประมูล จริญญา ธรรมโชติ และพัชลิน จินนุ่น. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษา
เรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียนของดีใจพี่อ้อย. *Proceedings การประชุมมหาดใหญ่
วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.*
- ถาวร สุงข. (2536). *เพลงโคราช : การศึกษาในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์*. นครราชสีมา:
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- ทิพย์พชร กฤษสุนทร. (2552). *การวิเคราะห์การปรับตัวของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช
จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะ
วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัชชัย ธาตุดี. (2555). *ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา
สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภัทร อังกุลสินธนา. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบวัจนกรรมอ้อมในบทสนทนาในนวนิยายไทยต่าง
สมัย. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 16 (2), 147-159.
- นิมิตรชัย ชูบุ เกิดถาวา บุญปรากการ และปัญญา เทพสิงห์. (2559). การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
และพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว อำเภอบางบาล จังหวัดพิจิตร. ใน *การประชุมมหาดใหญ่
วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559* หน้า 69-89. สงขลา:
มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- นรินทร์ กมลยะบุตร. (2563). *การสื่อสารความเชื่อผ่านการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้
บน*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานคร ปี 2547*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญส่ง สร้อยสิงห์ ปริญญา เรื่องทิพย์ และประวิทย์ ทองไชย. (2562). เพลงโคราช: การถ่ายทอดและ
องค์ความรู้. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 255-267.

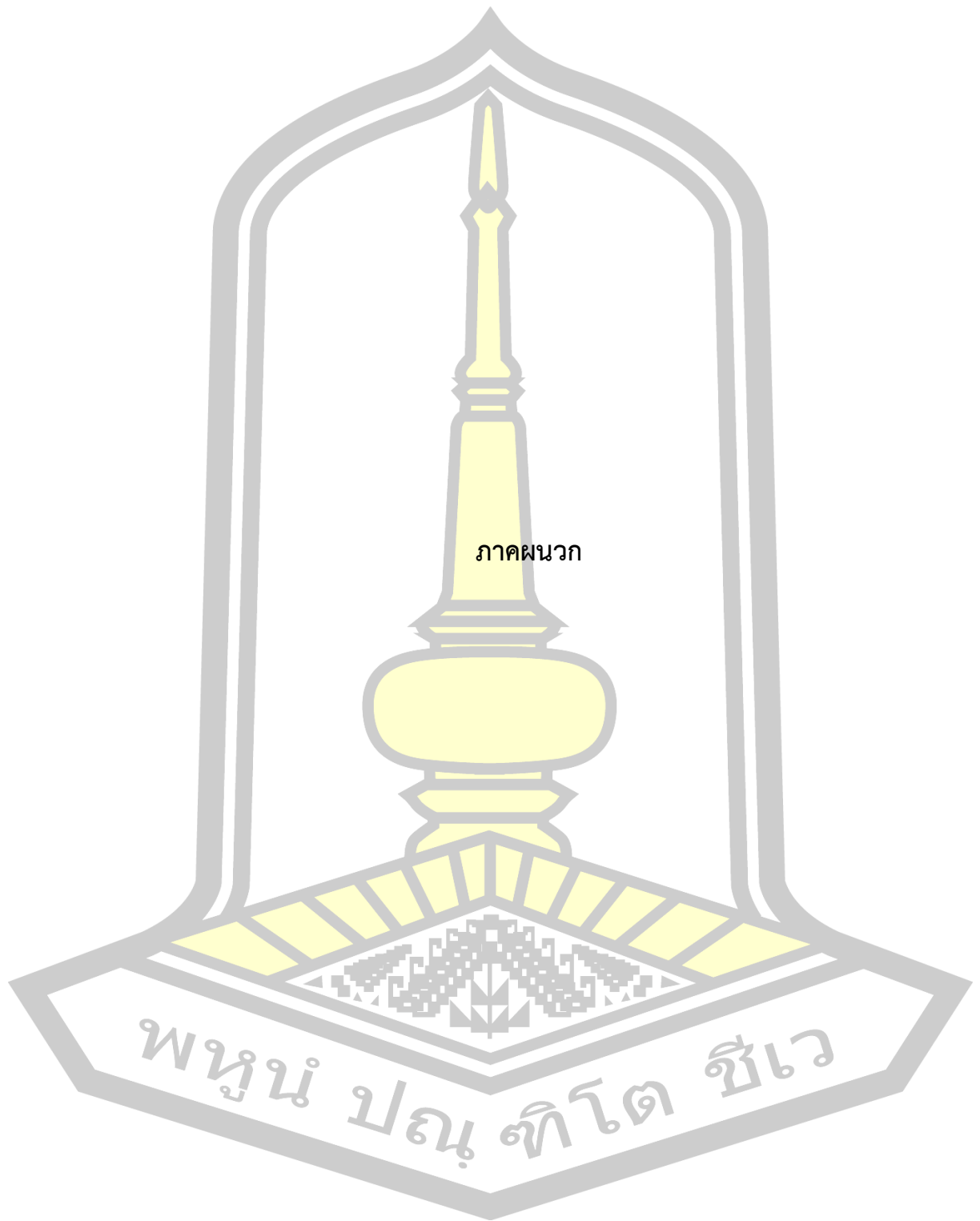
- บุญส่ง สร้อยสิงห์. (2562). เพลงโคราช: การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยสู่สากล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา วิทยาลัย วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรจบ พันธุมธนา. (2532). อันเนื่องด้วยคำต้องห้าม. *ภาษาและวรรณคดีไทย*, 6,3 (ธันวาคม 2532), 26-33.
- เบญจพร แจกจันทิก. (2557). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการแสดงเพลงโคราชแบบ ดั้งเดิมของจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราโมทย์ รักตืนรงค์. (2559). เพลงโคราชเก่าแก่: การผนวกรวมวัฒนธรรมโดยรัฐส่วนกลางและการ ตอบโต้จากท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา ธนะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2559). วัจนกรรมคำคมความรักในเครือข่ายสังคม ออนไลน์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 10(1), 137-150.
- ปรีชา อุยตระกูล และคณะ. (2536). เพลงโคราช. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศิริอักษร.
- ประภาศรี สีอำไพ. (2523). *ปริทัศน์วัฒนธรรมในภาษาและวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ปัทมา บุญอินทร์. (2536). การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน: ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พชร สุวรรณภาณุ. (2543). เพลงโคราช: การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี. วิทยานิพนธ์วิทยา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พชร สุวรรณภาณุ. (2553). การจัดการความรู้ในการด้นเพลงของหมอลำเพลงและผลกระทบที่มีต่อ วัฒนธรรมเพลงโคราชแบบดั้งเดิม. งานวิจัยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- พชร สุวรรณภาณุ. (2554). มุตโตแตก : ความรู้พื้นบ้านในการด้นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระครูเจติยภูมิพิทักษ์ (คำเจียง อาจาโรโยแก้ว). (2554). อิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ พระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาว จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริรัตนานุวัตร และคณะ. (2558). อิทธิพลการบนบาน บวงสรวงในสังคมไทย. *กระแส วัฒนธรรม*, 16(29), ม.ค.-มิ.ย.

- พระปลัดวิทย์ สิริภุโท (เที่ยงธรรม). (2553). *ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ: กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสันติราษฎร์ ฌานสนธิ. (2562). วิจารณ์ในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อผู้บริโภคตามหลักจิตปรมัตถ์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(1), 174-186.
- พระสุธี ศรีชุมแสง. (2553). *เพลงโคราช : แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาศิลปะการแสดงเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัฒน์ นกชัยภูมิ ศศิณัฐ แยมกลิ่น ศโรชินี อาจหาญ และชอทอง บรรจงสวัสดิ์. (2562). *การศึกษาวิจารณ์ในพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส*. การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2562. หน้า 496-507.
- พิมพ์ภา ไชยโชค และสาวิตรี คทวนิช. (2562). การศึกษาวิจารณ์ในเพลงประท้วง (Protest Songs) ยอดนิยมตลอดกาล. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 8(2), 125-153.
- เพียงพิมล กองวาริ. (2556). *การศึกษาภาษาและการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนคนโคราชผ่านเนื้อหาเพลงโคราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2554). *พิธีบวงสรวงเจ้าแม่สองนาง : พิธีกรรมที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ของกลุ่มชนเวียดนามกับกลุ่มชนชาวไทยในจังหวัดมุกดาหาร*. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(1), 60-68.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2553). *สรุปการบรรยาย การเมืองของดนตรี และการดนตรีของการเมือง*. ในหนังสือรวมบทความและบทเสวนาจากการประชุมประจำปี ครั้งที่ 8 ผู้คน ดนตรี ชีวิต เล่ม 2. หน้า 286-300 กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระวีวรรณ บุญประกอบ. (2553). *เพลงโคราช : การอนุรักษ์ และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชพงศ์ หมื่นพันธ์ สิริวรรณ นันทจันทุล เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา และสุริย์รัตน์ บำรุงสุข. (2562). *กลวิธีการใช้ภาษาแสดงความไม่สุภาพในรายการ The Face Men Thailand*. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 2(2), 25-37.

- รัฐบุรุษ คัมภีร์พย และพัฒนศิลป์ สำเร็จรัมย์. (2558). พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของรูปแบบการ
แสดงเพลงโคราช. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และ
พัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2558
หน้า 403-414. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
- เรา อินทรกำแหง. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานทำรำพื้นฐาน
และสร้างสรรค์กลอนเพลงทำรำพื้นฐานสำหรับเพลงโคราช. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
ราชภัฏภูเก็ต, 13(1), 173-197.
- วรพงศ์ ไชยฤกษ์ และพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์. (2559). กลวิธีการใช้ภาษาในการสื่ออารมณ์ความ
เป็นชายในนิตยสาร จี เอ็ม. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ,
11(2), 75-96.
- วลัยพร อ่อนน้อมดี. (2556). วัจนกรรมแสดงความไม่พอใจของชาวตะวันตกในจดหมาย
อิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่าง
วัฒนธรรม ภาควิชาภาษาตะวันตก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ. (2558). กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- วัลย์ลิกา เจริญศิลป์. (2562). เพลงโคราช: ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่มรดกทางวัฒนธรรม. วารสารการวิจัย
การบริหารการพัฒนา, 9(2), 172-180.
- วิฑูรย์ เมตตาจิตร. (2558). วัจนกรรมการตักเตือนนักเรียนของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วีรพล ดิษเกษม. (2546). คติความเชื่อในพระตำราไหว้ครูโขนละครฉบับคุณครูทองสุข ทองหลิม.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วีรารณ คชรัตน์. (2560). ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดุริยางค์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร ธัญญลักษณ์นันท์. (2532). วัฒนธรรมพื้นบ้านนครราชสีมา. นครราชสีมา: โคราชออฟเซต
การพิมพ์
- ศิริพร ภักดีผาสุก. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษา
ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

- สิริขญา คอนกรีต. (2556). *เพลงลูกทุ่งอีสาน : อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสาน พลัดถิ่น*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา ภัทรราชย์. (2540). *ภูมิปัญญาไทยในเพลงพื้นบ้านของไทย*. ใน *งานสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาไทยในวัฒนธรรมทางภาษา คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 3 กรกฎาคม 2554*.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2558). *โคราชของเรา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุจิตต์ลักษณะ ดีผดุง. (2552). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ. (2556). การศึกษาคำบวงสรวงในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนาที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 7(13), 35-54.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). *พิธีกรรมในศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนก นาวิกมูล. (2552). *เพลงนอกศตวรรษ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2533). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2510-2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 61-69.
- อัครา บุญทิพย์. (2535). *ภาษาถิ่นใต้*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิงอร พึ่งจะงาม. (2554). *การใช้วัจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ภาควิชาภาษาตะวันตก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อ้อมทิพย์ มาลี้อย และคณะ. (2563). กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันในเพจมุกตลกอีสาน “จอนพอน”. *วารสารมนุษยกับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 65-82.
- Searle, J.R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

พูน บณ สิโต ชเว

ภาคผนวก ก
เพลงโคราช

พหุมนุ ปณ จักโต ชีเว

เพลงโคราช

กลอนบายศรีสู่ขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบในพิธีบายศรีสู่ขวัญ

(บุญสม สังข์สุข / ๑๙ มี.ค.๕๙)

๑.ให้พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงไอ้โอ้ ดอกนาครู...เอ๋ย.....ขอให้
ปัญญามืออย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ ย่าโมกู้เมืองได้ ท่านต้องใช้ปัญญามาก

อย่าชุ่นเคื่องเรื่องอะไร ผู้มีใจเอื้ออารีย์ ให้เจ้าถิ่นเจ้าที่ ทั้งเทพาอารักษ์ เทพา
อารักษ์พระเสื้อเมืองผู้ประมุข อย่าให้มีระอารุก ระอา ราญ *** ลูกร้องรำยามใด ก็ขอให้ได้
ยามดีอัญเชิญพระเสาร์ชัยศรี มานำเบิกฤกษ์ยามดา

เรียกขวัญคนไข้ให้หายดี หากจะมี ภัยมารมา ขอให้มิดดาบย่าโม ช่วยปราบ ภัย มาร ***

๒.ลูกขอทำพิธี บายศรีสู่ขวัญ ท่านหญิงชาย มาหลายมวล ดอกนางาม....เอ๋ย.....เข้าสู่
ซ้ายสู่ขวาในใจในอกไม่ปกติที่ขวัญหนี ไม่อยู่กะตัว เทียวเคลื่อนคล้อย ลอยเหาะ ลูกจะขอสู่คืน

ที่หลงออกหนีไปเอง ผีร้ายเล็งเอาไปอิง ที่ขวัญหายชายหญิง ออกหนีกายไปอื่นกายไป
อื่นไม่สดชื่นคืนค่า เพราะมีสิ่ง เอาไปอำ ไป อวม *** เกิดขวัญเซขวัญชวน มีสิ่งกุกกวนจนขวัญเสีย
จะนั่งนอนก็อ่อนเพลีย ขวัญโคกขวัญเศร้า

เคยนอนตระหนกตกใจ ทำให้ขวัญหาย จากกายเรา เชิญขวัญมาวาง ให้ร่างมารับ สู่
จิต กาย รวม ***

๓.ที่ขวัญหนีดีฝ่อ นั้นก็ขอให้มาด้วย ไปอยู่ตามคลองหนองห้วย ดอกนางาม....เอ๋ย...ขวัญเอ๋ย
มาเด้อจะไปไหนมาไหน เทียวใกล้ไกล ก็มาเนอ ไปเทียวหลง ตามดงดอน ก็ให้ย้อน
กลับมาดา

ขอเอ๋ยชวนขวัญมิ่งชายหญิงก็ขวัญมี ขวัญหายจากกายหนี ก็ขวัญเอ๋ยขวัญมา ขวัญเอ๋ยขวัญ
มาขวัญหมองขวัญหมาง อย่าไปอยู่กะขวัญช้าง ขวัญ ม้า *** ให้เข้ามาร่างมากาย ขวัญอยู่กะไหน
ให้มาเกย อยู่ไหนไรก็มาเลย ว่าขวัญเอ๋ยมากู

ให้กลับคืนชนบ้านเรือน อย่าไปเทียวตามเพื่อน เทียวตามหมู่ ได้ยินเสียงหมอ ก็ให้มี
หมั่นรีบ ตาม มา ***

๔.เรียกทั้งขวัญน้ำ ละเนอขวัญอา อยู่กะไหนก็ให้มา ดอกนางาม....เอ๋ย.....เกิดขวัญเอ๋ย
จัดบายศรีมาทำเชิญ หมอเรียกเอ็น อย่าทำเฉย เส้นด้ายงาม ทำเป็นจับ รอดูกรับขวัญเอา

อย่าเอาแสงเดือนต่างได้ เอร่มไม้ต่างชายคา ชมหมู่วิหคนกกา ไปชายป่าชายเขา ป่า
ชายเขาชายโคกชายเขื่อน กลับมาย่าน บ้านเรือน คงมี ชัย ขึ้น *** มาเข้าโคลงอย่าหลาบ มาเข้า
คาบแล้วอย่าถอย ที่ขวัญหายใจลอย ก็กลับมาเกิดขวัญอย่าเทียว

อย่าเก็บกินของเดนผีซาก อย่าเที่ยวกินหมาก เเดนผีเคี้ยว ให้ขวัญจงกลับ เข้าคาบเข้าโคลง ให้ อ้วน พื คีน***

๕.อย่านอนคว่ำกีนน้ำลาย อย่านอนหงายกีนน้ำค้ำ อยู่ตามหลูตามทาง ดอกงาม...เอ๋ย...ให้หนามดำ หนามชวน / อย่าหลงเมาวสิ่งยั่วเย้า ผีป่าเขา ที่ยั่วชวน อย่าให้ภูตผีจี้บังคับ ไปนำหยาบนำคาย

อย่าเกร็ดเกรรื้อร้อน หลับนอนก็เรรวน เที่ยวตามนาป่าสวน ฟังจักจั่นเรไร จั่นเรไรอย่ามัวไปเรร้อนให้เข้าห็น มาเรฟอน เร รำ *** มาขึ้นเรือนใหญ่กะไคสูง ป่าล่งได้ส่งได้เสริม อยู่ดีกินดีเหมือนแต่เดิม ไม่ได้โตก็ได้เศร้า

มาสู่เรือนทองเรือนเงิน สุขเพลิดเพลิน ไม่มีเรือนเหงา หมอขวัญเรียกเชิญ ก็ให้เดินโหม่ง ๆ มาขึ้น เรือน งาม ***

๖.น้าด้ายมงคล มาไว้ผูกข้อ นังลือมวงส่งต่อ ดอกนางาม...เอ๋ย...คอยผูกขวัญกล่าวชื่นชม อย่าเชิญเข้า ให้เอ่ยวาจา ขึ้นเชิญชวน พอได้ฤกษ์เบิกล้างบน ให้ทุกคนได้ผู้แขน

จะให้ชายหน้านี้ ทั้งหน้าพี่หน้าน้อง ฤกษ์สะดวกพวกพ้อง เพื่อนก็มาหนาแน่นมาหนาแน่นยัมแป้นแม่หน้านวล สิ่งไม่ดีอย่ามีกวน ตั้ง น้า เหนี่ยว *** เเคราะห์เสนียดก็ให้หน่าย เเคราะห์ร้ายก็ให้หนี ทั้งเคราะห์เดือนเคราะห์ปี จงสลายหายเนอ

พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ตามคำจูน ทุกคนเออะ ขอให้ทุกท่าน ได้พบสิ่งที่สิริ มงคลเทียว ***

๗.มาปะร่างปะกาย ขวัญขอให้มาเกย มาเคอขวัญเอ๋ย ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ขวัญเอ๋ย มาสู่มาเช่าร่างเช่ากาย ขึ้นเรือนใหญ่ ที่เคยอยู่ พร้อมทั้งเพื่อทั้งหมด เข้ามาสู่มาท่อง

อย่าหลงอยู่ชุมไหน ทั้งชุมใหญ่ชุมน้อย เข้าโคลงอย่าหลาบ เข้าคราบอย่าถอย มาอยู่ชุมพี่ชุมน้องชุมพี่ชุมน้อง ชุมหวังชุมเหนี่ยว ก้อย่ามีชุมเหนี่ยว ชุม เหนอะ *** อย่ากินของเดนผีซาก อย่าห้วงหมาก เเดนผีคาย มาเข้าจิตเขาใจ ทั้งพวกพ้องร้องพี่คอย

สักหมื่นปีก็อย่าไปไหน เทียวไปใหญ่ไปน้อย มาอยู่เรือนอยู่ที่ กับพี่กับน้อง ตลอดไป เนอ

๘.เจ็บในถอนออก เจ็บนอกถอนหาย ปวดตามข้อก็ให้คลาย ดอกนางาม...เอ๋ย...ถอนคิดถอนหวังจิตสดใสข้างในสุข ปลดเปลื้องความทุกข์ ที่อยู่ในทรวง เเคราะห์เสนียดนอกใน ก็หลุดหายถอนหา

หายป่วยหนักรักสุข ไม่รักทุกข์รักโสก ให้ปู่ยี่ชีวิต เอายาวิเศษมารักษา วิเศษมารักษา รักสร้างรักสรรค์ ครอบครวัก็รักวัน รัก ขึ้น *** ลูกหลานอย่าโม้ศักดิ์ศรีมี อย่าให้กายราศีหมอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ทั้งพระชัยเมืองราชสีมา

หายห่อเหี่ยวมีเรี่ยวมีแรง ร่างกายเข้มแข็ง ดีแข่งดีชา พอผู้รับขวัญ เจ็บป่วย
กายใจ ก็ขอให้คลาย หาย ดี คื่น ***

๔.สวัสดิ์ปีใหม่ คนไทยทั่วประเทศ เข้าปีสองพันห้าร้อยห้าสิบเจ็ด ดอกนาพีน้อง.....เอ๋ย
.....ให้พบทางสว่างตั้งประทีป / มีความสุขกันถ้วนหน้า ทุกสาขาอาชีพ เป็นผู้รู้ผู้ตื่นผู้เบิกบาน
โผล่พ้นสายธารเหมือนดอกประทุม

ให้ชื่อเสียงมาเรืองมารอง มีเงินทองมาระมาโรม เรื่องขุนเคื่อง ทางสังคม ให้ผ่อนคลาย
อย่าได้มารุม คลายอย่าได้มารุม ชีวิตเราอาจมาร่วง เหมือนย้งนก บินมาบ่วง มา แล้ว ***
เคยเป็นปีเศร้าปีหมอง งานเงินไม่คล่อง ตลอดปีมา ทั้งกำลังวังชา ให้แข็งแรงดี ตลอดปี
ใหม่

คิดทบทวนย้อนหลัง สิ่งทีหะหลวม จนอาจเสียความ เสียเวลาหลาย อย่างมารุ่มหลง
อยู่เลยมัจจุราช ไล่หลัง มาทุก เวลา แล้ว ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนบวงสรวงพ่อขุนศักรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ณ โอกาสใช้สอนในพิธีบวงสรวงพ่อขุนศักรินทร์ ๖ พ.ย.๕๗

บุญสม สังข์สุข / ๑๗ ต.ค.๕๗

๑.ไหว้เทพอารักษ์ ที่ปักปักเป็นเจ้าถิ่น ไหว้พ่อขุนศักรินทร์ ดอกนางาม....เอ๋ย....และเจ้า
น้ำเจ้าท่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เหล่านางงามทั้งปวง มารำบวงสรวงเจ้าที่

ท่านเมตตาการุณ พ่อขุนศักรินทร์ กราบบูชาเป็นอาจินต์ คล้ายผู้บุพการี ผู้บุพการี
เดือนปีมาบรรจบ ลูกหลาน ไม่กะหลบ กะ เร้น *** พิธีกรรมทำมาเชิญ ให้ท่านเพลิดเพลิน
มาชมมาเชย เครื่องบูชา เช่นสังวैया สิ่งดีเลิศมาเชิดมาชู

ชาวมหาวิทยาลัย พิงพาอาศัย พ่อขุนอยู่ เหมือนเดินทางไกล แล้วได้มาหยุด
ได้รู้ม คุณ เย็น ***

พูน บณ สิโต ชีเว

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน อาลัยผู้ล่วงลับ

ณ โอกาสใช้ในการแสดงทั่วไป / บุญสม สังข์สุข / ๒๗ ธ.ค.๕๗

๑.ลูกหลานสุดอาลัย ด้วยใจจิต พ่อแม่มาเสียชีวิต ดอกนางาม...เอ๋ย.....สิ้นใจ
มาจากเรือน ที่เคยอยู่ มาหนีอยู่ ที่เคยนอน ลูกทุกข์ร้อน ท่านช่วยเหลือ ด้วยใจเจือใจจน
เมื่อยามหลับยามนอน ถึงจะร้อนอบอ้าว มีพ่อแม่แก่เฒ่า อยู่ครบก็อบอุ่น ครบก็
อบอุ่นหัวใจลูกแทบขาดรอน มีแต่ทาง อบอุ่น อบอุ่น เอน *** เห็นแต่มุ้งที่เคนนอน เห็นแต่
หมอนท่านเคยหนุน มีแต่ความอบอุ่น พ่อแม่เอ๋ย ไม่เคยหน่าย
ลูกได้ไปได้มา กับบ้านย่าเรือนยาย ลูกหลานมาเยี่ยม พ่อแม่ไม่อยู่ ก็ บ้าน เรือน
เย็น ***

๒.ลูก ๆ หลิงชาย มีอยู่หลายคนแน่ ก็รักพ่อรักแม่ ดอกนางาม....เอ๋ย.....ทุกคนนั้น
บางคนอาจ มาแซมมาเชือน ก็กลับมาเรือนมาชาน พ่อแม่อยู่ชื่นชใจ ไม่ว่าคนใหญ่คนน้อย
เคยอยู่ชุ่มเย็นจริง ลูกชายหญิง ก็เย็นใจ แม่มาร้างห่างหาย แลไม่เห็นก็เย็นจ้อย ไม่เห็น
ก็เย็นจ้อยเย็นพูดเย็นจา เคยได้พูดคุยดา เข้า เย็น จ้อ *** คนเป็นพ่อเป็นแม่ คนแก่เห็น
เป็นมาก ลูกเค้าเอามาฝาก นั่งเคี้ยวหมาก ปากเป็นมัน
หมากพลุหมด ลูกไม่มา นั่งคันตะกร้า ตะคลุกตะกลาน เห็นตะกร้าหมาก
ปราศจากเจ้าของลูกน้ำ ตา คลอ ***

๓.เสรำโศก อกระกำ มีแต่ทางข้าทางชอก คัดขึ้นมาน้ำตาออก ดอกนางาม...เอ๋ย...มีแต่ทา
มีนทางชาลูกบังเอิญเห็นทาง แม่ไม่ได้สั่งได้ลา ยามกินข้าวกินน้ำ ก็ไม่ได้ถาม ทั้งคำทั้งเข้า
คนนั้นก็การกัณ ลูกไม่มาบ้านแม่ถึงอน พอพลัดพรากจากจร บ้านก็เงียบ ลูกก็เหงา
เงียบลูกก็เหงา เดือนดาว เมื่อก่อนก็หงาย ดูอะไร มันก็ใส ก็ แงว *** ลูกหลานจะรู้ประสา
มียายดำตาสอน พ่อท่านม้าม้วยมร ต้องนั่งโศกน้ำตาซึม

ครอบครัวมีปัญหา พ่อแม่ให้คำปรึกษา ไม่เคยลืม ต่อไปลูกทุกข์ร้อน ไม่มีบ่อนหาหรือ
เหมือน เช่น เคย แลว ***

๔.พ่อแม่อยู่เรือน ลูกมาระมาโรม มีข้าวต้มขนม ดอกนางาม....เอ๋ย....ก็ไปเรื่อยมาเรื่อย
คนน้อยไปคนใหญ่มา หาปู่ตายายเอื้อย เข้าเย็นได้เห็นหน้า ยามไปนมาไร

ถึงลำบากยากจน ไม่เคยบ่นกะจ้อกะแจ็ก ขาดพ่อแม่ เหมือนแพแตก เพพลัดกระจัด
กระจายพลัดกระจัดกระจาย ฟันไม้ไผ่ติดกะเจื้อ พ่อแม่ มีแต่กะเจื้อ กะ จุน *** บาง
ครอบครัวนั้นก็ดี ได้เห็นพี่เห็นน้อง พ่อแม่ป่วยช่วยประคอง ได้เห็นตาเห็นหน้า

บางคนหวังหาเงินหาทอง เอาข้าวเอาของ มาแทนค่า ถึงวันดับขันธ์ ลูกหลานบางคนเลยไม่ทัน แทน คุณ ***

๕.ลูก ๆ เสียใจ มากมายดา ถึงจะฟังทางพระ ดอกนางาม...เอ๋ย...ก็ยังไม่ดี พระคุณเจ้าบอกให้ปลง ความหมั่นคง สังขารไม่มี เกิดแก่เจ็บตาย เป็นธรรมดา แต่ทำอะไรไม่ได้

เห็นเก้าอี้เห็นแคร่ พ่อแม่เคยเห็นครบ ท่านมาจากชีวิตจบ เข้าเียนจะเห็นใคร เียนจะเห็นใครเห็นน้ำเห็นครอง ยามฝนมาฟ้าคะนอง ยัง เห็น ครีမ် *** ลูกได้อยู่ทะนุถนอม เข้ารายล้อมถนัดนี้พ่อแม่ดับจากโลกนี้ ก็สิ้นบ่วงห่วงเวทนา

เกิดมาพบแล้วพลัดพราก ต้องมีวันจาก วันลา รู้ว่าท่านพ้นทุกข์ แต่ลูกก็อาลัย ไม่มี วัน สิ้น ***

๖.ครอบครัวบางคุ่ม ก็อยู่ซุ่มกินเย็น มีความสุขไม่ทุกข์เข็น ดอกนางามนางาม...เอ๋ย... ต้องกินหวานกินยา / แต่บางครอบครัว ขาดคนช่วย พ่อแม่ป่วยทุกข์ ทอระมาหวังลูกหลานพยาบาล ดูในการกินอยู่

ถือกำเนิดเกิดมาได้ เจ็บตายมันธรรมดา แต่ก่อนจะมรณา ให้ลูกเต้าเข้ามาดู เต้าเข้ามาดูเคยได้เห็นได้ยิน ก่อนธาตุดับ ท่านมาดิ้น มา แด้ว *** ระหกระเหินเดินยาก ลำบาก ลำบากการเดินทางย่องมีลูกต้อมอ้อมประคอง หายเคอะเขินการเดินทาง

เรื่องบิดามารดา เราควรเหลียว หน้าแลหลัง บางทีมีเงินเป็นล้าน ก็ไม่เท่าลูกหลาน อยู่ ดู แล แล ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน ลาและอวยพร

ณ โอกาสใช้สำหรับพระนักเทศน์ ว่าในงานเทศน์ทั่วไป ก่อนลา

บุญสม สังข์สุข / ๑๑ธ.ค.๖๐

๑.ญาติโยมศรัทธา นิมนต์พระมาเทศน์ ได้ขัดเกลาเบากิเลส ดอกนาโยม...เอ๋ย.....มาทวน มาทบทวนธรรมะมาแสดง โจทย์แจ่งฟังจนจบ อยากเพิ่มพูน สติปัญญา พอได้เวลา ก็มาโถม เมื่อมันถึงเวลาย้าย ต้องจำใจลาญาติ เคลื่อนองค์ ลงธรรมมาสน์ หิ้วถุงย่ามลาโยม ถูย่ามลาโยมพันเหละเยะละย๊ะ จักวันไหนจิได้มา อีกจัก เวลา เยอ *** เป็นเจ้าฟังเจ้าพา ขอลาทั้งเจ้าภาพมีบุญทานท่านก็รับ เป็นเจ้าจ้งหันเจ้าเพล

ท่านจรโรลง พระพุทธศาสนา ช่วยบำรุงพระ ศรัทธาเณร มีงานวันหน้า นิมนต์มาอีก เนอ ฉ้นไม่ขัด ศรัทธา เนอ ***

๒.ยังไม่มีตอน จะให้ผ่อนให้ผ้า ก่อนลงธรรมมาสน์ลา ดอกนาโยม....เอ๋ย.....พระจะขอให้
พรขอให้ศักดิ์สิทธิ์ ดังคำสงฆ์ เหมือนพุทธองค์ เอ๋ยคำสอน ภายใจได้ศีลเสริม สวยงามให้เพิ่ม
ให้พูน

อานิสสัททำทาน ที่ทุกท่านทำดี ให้ได้เป็นเศรษฐี สละเงินทองมาทำทาน ทองมาทำ
ทานไม่ทำท้อทำถอย ดูหินงอกหินย้อย ยัง ถ้าม ถ้า *** ท่านมีทานมีศีล อยู่อาจันต์ ไม่มี
สูญ คุณธรรมคำจูน ทำให้มีสคติมีใส

ฟังธรรมะพาตลาด ไม่มองประมาณ ในกองกาย กิเลสก็หมด รู้กฎรู้เกณฑ์ จนพ้น
กอง กรรม ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน แก่บนเจ้าที่ ตาปู่บ้าน

ณ โอกาสใช้แสดงงานแก่บนทั่วไป

บุญสม สังข์สุข / ๓๐ เม.ย.๖๑

๑.ถือเป็นวันมงคล มาแก่บนเจ้าที่ ได้ฤกษ์งามยามดี ดอกนางาม....เอ๋ย.....มาเลี้ยงเจ้า
ฐานเจ้าถิ่นหมอลงเสียงสดใส ท่านอยู่ที่ไหน ก็ได้ยิน เชิญมาดื่มน้ำ ร่ำ ทั้งเจ้าน้ำเจ้าท่า
คนเฒ่าแก่แม่พ่อ ไม่ได้ฉ้อฉล ที่ลูกหลานบานบน มาแก้ให้ไม่ได้ซ้ำ ให้ไม่ได้ซ้ำ
ได้ลาภได้โชค เหมือนยังเลี้ยง ไก่โอด ยังได้ ชน *** ไม่มาหลอนมาหลอก ลูกได้มาบอก
มาเล่าจัดอาหารหวานคาว เหล้ายาหามาเลี้ยง

เพลงโคราซก็จัดมาให้ ไม่มีการบ้าย การเปียงเจ้าภาพพูดไว้ วันนี้ได้มาบอก ไม่ผิด การ
บน ***

๒.เจ้าภาพตั้งใจ ขอไว้ก็ได้ผล วันนี้จึงมาแก่บน ดอกนางาม....เอ๋ย.....พูดไว้ไม่ได้ผิด
ท่านก็รักในศักดิ์ศรี นับถือเจ้าที่ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ทำข้ามเกินท่าน ที่ได้พันได้ผูก

อย่าให้มีโศกมีเศร้า เป็นเจ้าที่มีศาล คอยดูแลลูกหลาน ให้อยู่ดีมีสุข ดีมีสุข
มีแหวนมีสร้อย เหมือนยังตัดผมสอย ยัง มี เสย *** ลูกหลานอยู่ดีมีโชค แล้วไม่ให้ตกให้
หล่นไม่เชื่อนแชนมาแก่บน แล้วขอให้ลูให้ล่วง

รูปเทียนดอกไม้ พวงมาลัย ก็จัดมาใหญ่ มาหลวง ถ้าปู่ย่าตายาย จะให้โชคลาภ
ก็บอก มา เลย ***

๓.บอกปู่ขุนคอง เจ้าดงเจ้าด่าน ทั้งตาปู่เจ้าบ้าน ดอกนางาม....เอ๋ย.....เจ้าเขตเจ้าแดน
พ่อใหญ่แม่ใหญ่เป็นผู้นำ เจ้าภาพก็ทำ ตามแบบแผน หากพลั้งพลาด คาดไม่ถึง อย่าให้เจ้า
ตั้งเจ้าต้อ

ทั้งบริวารก็ให้มา คนค้าม้าค้าช้าง ลูกเกิดใหม่ใหญ่หลัง ไม่รู้จักหน้าข้าชื่อ หน้าข้าชื่อ
ข้าชุ่มข้าชื่น เดินอย่าให้ขามีน ขา ขา *** มากินไก่กินหมู มากินพลูกินหมาก ทั้งน้ำขาว
เหล้าก็มากินชุ่มกินมัน

มาทางป่าทางดง หรือตัดตรง มาทางด่าน ข้าวของมากมาย จิให้ห่อเดิน กินตาม
ทาง ดา ***

๔.ท่านศักดิ์สิทธิ์เดช อย่าให้เหตุให้ภัย ท่านจงได้วยชัย ดอกนางาม....เอ๋ย....ให้พร
ทั้งโรคาก็ให้หาย เจ็บป่วยไข้ ก็ขอให้ผ่อน ในร่างกายใส่พุง ก็อย่าให้มัดให้ผูก

อันเสสสังมัจฉา ให้เป็นยา ทิพย์วิเศษ ต่างยาน้ำยาเม็ด กินดีทวิสุข ดีทวิสุข ผม
เสียทวิสันอยู่สุขี ทวิวัน ทวี ชื่น *** ทั้งด้านยาวด้านมน อย่ามีด้านหม่นด้านหมอง ทั้งทรัพย์สิ้น
เงินทองให้มีเหมือนท่าน บันดาลมา

คนเฒ่าอยู่ดีมีแรง ก้าวเดินดีแข่งดีชา เส้นยึดตามข้อ เอ็นงอตามเข่า ก็ขอให้คลาย
หาย ดี คื่น ***

๕.มาแก้บนแก้บาน ตอนนี้ท่านก็รับรู้ เครื่องเช่นไหว้ไก่หมู ดอกนางาม....เอ๋ย....ก็ได้หามา
รับรองสะเงินบุญเงินทาน ขอให้ท่านบันดาล รวยเงินทอง ลูกได้ตามตามจนครบ ไม่รับ
หลบรับเร้น

เพลงโคราชโอ้อื้อ มีคนโศคนฮา ท่านเจ้าภาพจัดมา จนผีรู้คนเห็น ผีรู้คนเห็น คน
คอยคนห่วงที่ไม่ถูกก็ทักท้วง มี คน ห้าม *** หาหมอเพลงมีชื่อ คนมาล้อมาลัย ฟัน้อง
เห็นเป็นพยาน ตามที่มาบอกมาแล้ว

แก้บนสำเร็จจุลวง ไม่ต้องคอยห่วง ให้ใจเหงา ขอบคุณพี่น้อง เจ้าของงานเจ้าของ
เงิน ที่มีน้ำ ใจ งาม ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน หมู่บ้านรักษาศีล ๕

ณ โอกาสใช้แสดงประกวดโครงการหมู่บ้านศีล ๕ วันที่ ๘ มิ.ย.๖๑ ณ ห้างเทอมินอล

บุญสม สังข์สุข / ๒๘ พ.ค.๖๑

๑.โคราชมีโครงการ หมู่บ้านศีลห้า มาช่วยกันรักษา ดอกนางาม....เอ๋ย....อย่าให้ศีลหาย
หันมาเป็นกัลยาณมิตร เลิกเบียดเบียนชีวิต ให้ล้มตาย ไม่ระกำขำกมล ถ้าทุกคนมีศีลห้า

มีพระสงฆ์องค์แสดง โจทย์แจ้งให้สดับ สอนไม่ให้ทำบาป ตามรอยเดินพระศาสดา
เดินพระศาสดา ไม่ว่าคนใหญ่ หรือเด็ก ก็ให้รู้ภาษาดี ภาษา เด่น *** การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
ท่านซักรมชี้เวร เคียดโกรธก็งดเว้น ส่วนทางดีพระชี้ไว้

ศีลข้อสองไม่ลักของเขา จะทำให้เรา สู่กรรมไป ถึงมีมากมาย ก็ล้มละลายหายเปล่า
ไม่หมด กรรม เป็น ***

๒.ผู้คนดำเนินดิน ใครผิดศีลข้อสาม ประพฤติตัวเลวทราม ดอกนางาม....เอ๋ย....มีแต่
ข้อเสียมีครบครันก็หย่าร้าง กรรมทำให้ห่าง กะลูกกะเมีย มีแต่ข้อทรุดข้อโทรม ข้างตัดผม
ยังขอเสีย

ถ้ามีหลานมีลูก ก็จะถูกโดนกระทำ ให้อับอายกายซ้ำ บ้างเป็นหมันเป็นกระเทย
หมันเป็นกระเทย กะไถ่กะถาม เวรกรรมก็จะตาม มา กะ ท่าน *** เทียวเกลือกกลั้วมัวมุ่น
วงศ์ตระกูลก็มัวหมอง โดนเขาทิ้งทำให้ท้อง ใฝ่ทางซังมัวเมา

ไม่มีความสุข มีแต่ทุกข์เข็ญ ก็ย้อนเป็น ด้วยกรรมเก่า หากใครรู้สึก สำนึกกลัว
อย่ามัว กาม กัน ***

๓.ศีลข้อสี่ไม่มุสา พุทธินทาพูดปด กล่าวคำหยาบ ไร้ประโยชน์ ดอกนางาม.....เอ๋ย....มีปากก็
พูดไป พูดแย้งให้แตกกัน พูดประจาร ใส่ร้าย ทำลือกล่อกคือกะลึง เรื่องไม่จริง ก็พูดเป็น

อัปลักษณ์ปากมั่ว เกิดมาถึงปากมี พูดจาแต่ละที ปานกลืนชากปากเหม็น ชากปาก
เหม็น ปากมั่วปากเมา ล่อเด็กน้อยกินข้าว อ้า ปาก หม่า *** ถึงว่ามีปัญญามา ใครกินสุรา
ยาเมาทำให้เป็นคนโง่เขลา ปัญญาหมองปัญญามืด

เกิดเป็นคนเอ๋อ ปัญญาอ่อน มีแต่เรื่องเดือดร้อน ระกำตัว ทำอะไรพลั้งพลาด
เพราะขาดสติด้วยเวร กรรม ตาม ***

๔.ไม่ว่าชนชาติใด ว่าไทยว่าจีน ก็จะต้องมีศีล ดอกนางาม....เอ๋ย....รักษากาย ใจวาจา
คนจะดีหรือไม่ดี ให้ดูที่มี ศีลห้า จะเลือกคู่อยู่ ประคอง ก็ยังว่าจงว่าจับ

ไม่มีชุกมีชน ถ้าคบคนมีศีล ได้เป็นคู่อยู่กิน โชคดีกว่ามีทรัพย์ ดีกว่ามีทรัพย์
ไม่มีโศกมีเศร้า แต่เขาทำนองเท้า ยัง มี สั้น *** จิตอารมณ์ก็จะรู้ ไม่ข่มขู่คือจะร้าย คนมี
ศีลธรรมประจักษ์ ทำอะไรก็เจริญ

หมู่บ้านศีลห้า เมืองย่าโม อยู่สนุกสุข ไม่ทำหน้าเขิน เพราะศีลจะคอย ค้ำครอง
และพัฒนา คน ***

๕.บาปปามาฆ่าสัตว์ ทำให้อายุสั้น เพราะเวรกรรมตามจองกัน ดอกนางาม.....เอ๋ย.....
จึงอยู่ทุกข์อยู่โศก / ควรสงเคราะห์แผ่เมตตา ทุกชีวิตเกิดมา อยู่ร่วมโลก ละเว้นเช่นฆ่ากัน
ไม่ว่าอยู่วันอยู่คืน

อันบาปผลของเขา ขโมยเอาของคน ต้องอาบัติอับจน ต้องให้เงินทองเจ้าของคืนทอง
เจ้าของคืนของซื้อของขาย อย่าฉกฉกอยากได้ เอา ของ เขา *** ใครชอบมั่วกามา
ผิดบาปหนาตัวกาเมครอบครัวยุติขาดเซ ผิดฝ่าผิดตัวกะผัวกะเมีย

บาปพุดปดหมดคนเชื่อถือ สู่ราเมก็คือ ปานกinyaเปื้อ พอแต่เกิดมา ก็บ้าง บอๆ
สติ ปัญญา เบา ***

๖.คนไหนอยากสวย ก็ให้รักษาстил ทำให้เป็นอาจิน ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ผลบุญสะสม
รักษากาย วาจาใจ ไม่กล้ากลาย ในอาจมน อานิสส์ สงหมดชุม รักษาหนุ่มรักษาสาว

ไม่ต้องพึ่งยาขาย รักษาстилไว้แล้วอย่าขาด เชิดโฉมปิยะชาติ ไม่ต้องคอยกinyaชาว
คอยกinyaชาวพระพุทธท่านชี้ทาง พวกเราก็อ่อย่าง อ่า คา *** อยากเป็นเศรษฐี ให้ทำงาน
มาน้อยนั้น ก็ทำเกิดเดียวทรัพย์สิน อันประเสริฐ ไหลมาเหมือนน้ำ เขาทำท่อ

ทำนาทำไร่ได้มันได้ข้าว อะไรจะเท่า ทำบุญหนอ มีคนคอยรับ สนับสนุน ก็ย่น
ผล บุญ เนอ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน อาลัย และส่งวิญญาณ

ณ โอกาสใช้ในการแสดงทั่วไป / บุญสม สังข์สุข / ๒ มิ.ย.๖๑

๑.ลูกหลานสุดอาลัย ด้วยใจจิต พ่อแม่มาเสียชีวิต ดอกนางาม...เอ๋ย.....สิ้นใจจร
มาจากเรือน ที่เคยอยู่ มาหนีอยู่ ที่เคยนอน ลูกทุกข์ร้อน ท่านช่วยเหลือ ด้วยใจเจือใจจน
เมื่อยามหลับยามนอน ถึงจะร้อนอบอ้าว มีพ่อแม่แก่เฒ่า อยู่ครบก็อบอุ่น ครบก็
อบอุ่น หัวใจลูกแทบขาดรอน มีแต่ทาง อบอุ่น อบอุ่น เอน *** เห็นแต่มุ่งที่เคนนอน เห็นแต่
หมอน ท่านเคยหนุน มีแต่ความอบอุ่น พ่อแม่เอ๋ย ไม่เคยหน่าย
ลูกได้ไปได้มา กับบ้านย่าเรือนยาย ลูกหลานมาเยี่ยม พ่อแม่ไม่อยู่ ก็ บ้าน เรือน
เย็น ***

๒.ลูก ๆ หลิงชาย มีอยู่หลายคนแน่ ก็รักพ่อรักแม่ ดอกนางาม...เอ๋ย.....ทุกคนนั้น
บางคนอาจ มาแซมมาเชือน ไม่กลับมาเรือน มาชาน พ่อแม่อยู่ชื่นชูใจ ไม่ว่าคนใหญ่คนน้อย
เคยอยู่ชุ่มเย็นจริง ลูกชายหลิง ก็เย็นใจ แม่มาร้างห่างหาย แลไม่เห็นก็เย็นจ้อย ไม่เห็น
ก็เย็นจ้อย เย็นพูดเย็นจา เคยได้พูดคุยดา เข้า เย็น จ้อ *** คนเป็นพ่อเป็นแม่ ตอนเฒ่าแก่
เห็นเป็นมาก ลูกเฒ่าเฒ่าของมาฝาก นั่งเคียงหมาก ปากเป็นมัน

หมากพลูหมด ลูกไม่มา นั่งคันตะกร้า ตะคลุบตะคลาน เห็นตะกร้าหมาก พลัดพราก
เจ้าของ ลูกน้ำ ตา คลอ ***

๓.เศร้าโศก อกระกำ มีแต่ทางข้าทางชอก คิดขึ้นมา น้ำตาออก ดอกนางาม...เอ๋ย.....มีแต่ทา
มินทางชา / ลูกบังเอิญเห็นทาง แม่ไม่ได้สั่ง ได้ลา ยามกินข้าวกินน้ำไม่ได้ถาม ทั้งคำทั้ง
เข้า

คนนั้นก็การนี้ก็งาน ไม่มาบ้านแม่กิ่งอน พอพลัดพรากจากจร บ้านก็เงียบ ลูกก็เหงา
 เงียบลูกก็เหงา เดือนดาว เมื่อก่อนก็หงาย ดูอะไร มันก็ใส ก็ แง้ว *** ลูกหลานจะรู้ประสา
 มียายดำ ตาสอน พอท่านมาม้วยมร ต้องนั่งโศกน้ำตาซึม

ครอบครัวมีปัญหา ท่านให้คำปรึกษา ไม่เคยลืม ยามลูกทุกข์ร้อน ไม่มีบ่อนหาหรือ
 เหมือน เช่น เคย แลว ***

๔. พ่อแม่อยู่เรือน ลูกมาระมาโรม มีข้าวต้มขนม ดอกนางาม...เอ๋ย....ก็ไปเรื่อยมาเรื่อย
 คนน้อยไปคนใหญ่มา บิบบ้างบิบบ้าง ก็หายเหมื่อย เข้าเย็นได้เห็นหน้า ยามไปนมาไร

ถึงลำบากยากจน ไม่เคยบ่นกระจอกกระแจ็ก ขาดพ่อแม่ เหมือนแพแตก เพพลัด
 กระจัดกระจาย พลัดกระจัดกระจาย ฟันไม้ไผ่ติดกะเจื้อ พ่อแม่ มีแต่กะเจื้อ กะ จุน ***
 บางครอบครัวนั้นก็ดี ได้เห็นพี่เห็นน้อง พ่อแม่ป่วยช่วยประคอง เข้าเย็นได้เห็นหน้า

บางคนหวังหาเงินหาทอง เอาข้าวของ มาแทนค่า ถึงวันดับขันธ์ ลูกหลานบางคน
 ไม่ทัน ได้แทน คุณ ***

๕. ลูก ๆ เสียใจ มากมายดา ถึงจะฟังทางพระ ดอกนางาม...เอ๋ย....ก็ยังไม่ดี
 พระคุณเจ้าบอกให้ปลง ความหมั่นคง สังขารไม่มี เกิดเจ็บตาย เป็นธรรมดา แต่ทว่าทำใจ
 ไม่ได้

เห็นเก้าอี้เห็นแคร่ พ่อแม่เคยเห็นครบ พรหมลิขิตชีวิตจบ เข้าเย็นจะเห็นใคร เย็นจะ
 เห็นใคร เห็นครอบครัวเห็นครอง ยามฝนมาฟ้าคะนอง ยัง เห็น ครีမ် *** ลูกได้อยู่ทะนุถนอม
 เข้ารายล้อมถนอดนี้ พ่อแม่ดับจากโลกนี้ ให้สิ้นทุกข์เวทนา

เกิดมาพบแล้วพลัดพราก ต้องมีวันจาก วันลา รู้ว่าท่านหายทุกข์ แต่ลูกก็อาลัย ไม่มี
 วัน ลืม ***

๖. ครอบครัวบางคุ่ม ก็อยู่ชุ่มกินเย็น มีความสุขไม่ทุกข์เข็น ดอกนางามนางาม...เอ๋ย....
 ต้องกินหวานกินยา / แต่บางครอบครัว ขาดคนช่วย พ่อแม่ป่วย ทุกข์ทรมาน หวังลูกหลานพยาบาล
 ดูในการกินอยู่

ถือกำเนิดเกิดมาได้ เจ็บตายมันธรรมดา ก่อนแม่พอมรณา ให้ลูกเต้าเข้ามาดู เต้า
 เข้ามาดู อยากได้เห็นได้ยิน ก่อนท่าน จะมาดั้น มา แด้ว *** ระหกระเหินเดินยาก ลำบาก
 ลำบาก การเดินย่อง มีลูกตมอุ้มประคอง หายเคอะเขินการเดินทาง

เรื่องบิดามารดา เราควรเหลียวหน้า แลหลัง มีเงินเป็นล้าน ก็ไม่เท่าลูกหลาน
 อยู่ ดู แล แลว ***

๗. ให้วิญญาณสู่เบื้องบน หลุดพ้นบ่วงอบาย มารับผลบุญลูกหลานทำให้ ดอกนางาม...เอ๋ย
เหมือนดอกอุบลอำบาน/ไม่ต้องพะวงสงสัย มาเวียนว่าย วัฏสงสาร เป็นมนุษย์มีแต่วัน ระอา
 บุญระอาบาป

สูญมะลายกายยี่ ขาดธาตุสี่ ก็กายเย็น ถึงคราวก็น่าเหม็น อย่าห่วงอาลัย เลยกาย
 หยาบอาลัยกายหยาบ พบแสงสว่างในทางมืด ไม่ต้องห่วงกายยี่ด กาย หย่น ***ท่านได้เห็นได้รู้
 ไม่ได้ดูได้ร้าย ลูกหลานทำบุญไป ก็ขอให้ท่านได้รับ

อย่ามีพุดมีบัน สร้างแต่กุศล ไม่มีบาป เทวดารับรู้ นำไปอยู่เบื้องบน เป็น ผู้ มี
 บุญ ***

๘.ไม่มีความทุกข์ มีแต่สุขสงบ บนชั้นวิมานภพ ดอกนางาม...เอ๋ย.....มีแต่สงบเสงี่ยม
 จะเปรียบที่ไหนก็ไม่เท่า เมืองมนุษย์เรา นี่ไม่เทียม สวยสดใสกายทอง ผุดผ่องงามสง่า
 เป็นดินแดนสุชาติ ถิ่นที่ดาวดั่งส์ ขอให้ท่านขึ้นไปถึง ได้สรวนเสกเทวดา เสกเทวดา
 ว่าแต่ดีว่าเดียว มีคู่ยิ่งว่าเกี้ยว ว่า ดอง *** จะกินอะไรก็ต้องหยิบ เสวยทิพย์สมบัติ
 เมืองสวรรค์วิมานมาศ มีแต่รื่นรมย์ อย่างสมบูรณ์

ขอให้วิญญูณ ท่านรับบุญเอา ไปตามเค้า ตามมูล อันหม่มาร นั้นอย่าให้มี มาติด ตาม
 มอง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เรียกขวัญข้าว (ครุอาร์ต บ้านไพล)

ณ โอกาสใช้แสดงประกอบการแสดงเรียกขวัญข้าว

บุญสม สังข์สุข / ๒๕ ส.ค.๖๑

๑.วันนี้วันดี เป็นฤกษ์ศรีพญาวัน ลูกขอเอ็น้เชิญขวัญ ดอกนาแม่โพสพ....เอ๋ย....ลมก็อย่า
 พัดอย่าวีเครื่องเช่นไหว้จัดไว้ครบ เลี้ยงแม่โพสพ โพศรี พวกผีซุกผีซุน ก้อย่าวันก้อย่าวาย
 ลูกกระเกรียมแต่งกัน แป้งน้ำมันให้แต่งก่อน ทั้งเสื้อผ้าอาภรณ์ แม่จัดแจงแต่งกาย แจง
 แต่งกายแต่งกอดแต่งกอก พวกไม่ดี อย่างแต่งกัก แต่ง ก้วน *** กรวยเทียนดอกไม้ ได้มาเชิญ
 บทสรรเสริญลูกมาไซ้ ผลหมากรากไม้ เช่าต้มเช่าหนม ให้มาชมมาเชย
 ให้ข้าวรวงละหม้อกละเกวียน ขนขึ้นยุ้งขึ้นเรือน รถเกี่ยวมาเกย บุ่งแมงจะกร่อน เจาะ
 หนอนกอ อย่ามี มา กวน ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน วัดธรรมมงคล สถาบันพลังจิตตานุภาพ (หลวงพ่อวิริยงค์)

ณ โอกาสใช้แสดงประกอบกิจกรรมสมาชิกรุชมสมาธิ กลุ่มสีขาว รุ่น ๔๓ (คุณธัญธร ๐๘๘-

๘๘๘๘๓๒๔)

บุญสม สังข์สุข / ๒๐ พ.ย.๖๑

๑.เป็นบุญกุศลน้อมนำ ได้เรียนทำสมาธิ เจริญวาสนาบารมี ดอกนางาม...เอ๋ย...วิปัสสนา
กรรมฐานไม่มีคนยี่คนย่ำ หลวงพ่อพระธรรม มงคลญาณ เหมือนเข้าป่าพงหลงทิศ แล้วได้มีด
เอามาถาง

ยิ่งกว่าแสงสุริยา จันทราสุริยน ได้ไปวัดธรรมมงคล ไหว้หลวงพ่อวิริยงค์ หลวงพ่อวิ
ริยงค์ สรรพกายชายหญิง ไม่มีคู่อริหยิ่ง อารี เยื่อ *** เหมือนได้ปราบหมุ่ อนุพิช สถาบัน
พลังจิต ตานุภาพ ความสุขพิเศษซึมซาบ ยิ่งกว่ามูลค่าอนุพันธ์

สมาธิมีคุณยิ่งใหญ่ กำหนดลมหายใจ ท่องพุทโธนั่น ก่อนหลับก่อนนอน กำหนด
ภาวนา พุทโธ เนอ ***

๒.วัดธรรมมงคลนี้ มีของดีมากมาย เห็นเจดีย์สูงใหญ่ ดอกนางาม....เอ๋ย....คนส่วนมากมา
หลวงพ่ót่านสร้าง บรรจุพระเส้น เกศา องค์สมมาสัมพุทธเจ้า ผู้คนเข้า มากหม่อมมากมิตร

พระเกศาศักดิ์สูง ยกมดุมมากศักดิ์ศรี พระโคกขยาพันปี นี่ก็สิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที
ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้หวังสร้างกระแส เพื่อให้เกิด ศักดิ์แซ่ ศักดิ์ ช้อง *** หลวงพ่อวิริยงค์หยั่ง
ญาณ หล่อรูปหลวงปู่หมั่น องค์อย่างใหญ่ ผู้คนค่านับกราบไหว้ คล้ายกับวันท่านยังอยู่

สมาธิกรรมฐาน หลวงปู่หมั่น บรมครู (บอ รม มะ ครู) สอนศิษย์ให้ฉลาด กำจัดความเขลา
ไม่ให้เข้า มา ครอง ***

๓.พระอรชรก็มี หลังเจดีย์หลวงพ่อดำ หรือพระ ภาปร.อีกหนึ่งนาม ดอกนางาม....
เอ๋ย....นี่ก็องค์เด่น / พระหยกเขียวองค์ใหญ่ ใครได้กราบไหว้ ใจชุ่มเย็น หนึ่งในมงคลเก้าอย่าง
ไม่ได้สร้างหลายองค์ดา

ไม่แบ่งชั้นระบุชน หลายคนได้บูชา ด้วยหลวงพ่ót่านนิมิต เลยสร้างไว้ให้บูชา ไว้
ให้บูชา ขันบรรดาระบุช่อง ขอบารมีท่านคุ้มครอง ภิระบุ ชื่อ *** สอนคนไม่ให้ใฝ่ในบาป หลงใน
คลับหลงในบาร์พระพินโนภาสศาสดา คือหลวงพ่อดำใหญ่ อยู่ในโบสถ์

หากใครลละอาสวะกิเลส ก็ตัดต้นเหตุ บาปกรรมหมด อุกุศลมูล ไม่เหลือให้มี
พอตีต กำ มือ ***

๔.เรียนแต่ต้นจนจบ ต้องหาวันทบทวน พระอวโลกิเตศวร ดอกนางาม....เอ๋ย....ก็นำกัน
วันทาองค์อยู่ในถ้ำงามสุด คือพระพุทธรเมตตา บรรดาลูกศิษย์ที่มา ได้ทุกเวลา ทุกวันที่

ไม่มาถากมาถาง คนฝรั่งที่มาไทย พอเข้าถ้ำเย็นสบาย ก็ได้ทำสมาธิ ทำสมาธิ
สร้างบุญหนีบาป กรรมก็ไม่มาทับ มา ฌ *** เกิดสัมมาทิฐิ เจริญสติในทางที่ถูก คลาย
กังวลพันทุกข์ด้วยทฤษฎี วิธีทำ

มีจิตเมตตาพาอ่อนโยน เหมือนดอกอุบลพันธุ์ในด้า ไม่เป็นภักษา ของปลาเต่า คือบัว
ใน ตม ***

๕.ไม่ใช้มนต์เสก โดยท้าวโกสีย์ พระวิริยะมงคล มหาเจดีย์ ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ศรีรัตน
โกสินทร์ /เจดีย์สูงที่สุดในประเทศไทยศูนย์รวมใจ ในฐานถื่นบรรจุพระบรมสารีริกธาตุอยู่คู่ชาติ อย่าง
โก้สา

มีธรรมะมาแสดง โจทย์แฉ่งให้สดับ เป็นคำสอนคำศัพท์ องค์สมเด็จพระศาสดา
สมเด็จพระศาสดา ขมเป็นยา คือสะเดา พุดก็รู้ภาษาชาว ภาษา ด้า *** สมาธิเป็นผลทุน
ทั้งผลบุญผลทาน พระพุทธเจ้าเข้านิพพาน สอนคนให้พ้นทุกข์

เปี่ยมลาภยศสรรเสริญ กับผู้เดินทางถูก อยากรเกิดปัญญา มีสัมมาทิฐิ ต้องพึง ทาง
ธรรม ***

๖.รู้จักตนกายตน ทุกคนไม่มีภัย หลวงพ่อสอนเข้าใจง่าย ดอกนางาม...เอ๋ย.....ไม่มีผิดมี
เพี้ยนท่านลำบากตรากตรำ ในการทำ ความเพียร สอนสมาธิถึงต่างประเทศ อย่างมีเหตุ มี
ผล

เลิกยึดติดหัวโขน หายเป็นคนหัวแข็ง สละหมดยศตำแหน่ง ไม่มองข้ามหัวคน ข้าม
หัวคนหัวเราหัวเขา รักษาไม่ดี ก็มีเหา ทำ หัว คัน *** หลวงพ่อนั้นเห็นทาง ตาสว่างเห็น
ธรรม หากดวงจิตติดมืดด้า ยังเห็นผิดเห็นถูก

นั่งสงบใจกาย ไม่ไปวันวาย อบายมุข หลวงพ่อวิริยงค์ ได้สร้างเครื่องมือ ไว้ปราบ
พญามาร ***

พญานัง ปณ สกิต ชีเว

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน งานฉลองพระมหาเจดีย์ วัดหัวเขาแจรงธรรม

ณ โอกาสแสดงในงานฉลองวัดเขาแจรงธรรม ๒๘ มี.ค.๖๒

บุญสม สังข์สุข / ๑๓ มี.ค.๖๒

๑.แต่คนเป็นไ้มาก ก็ยังถามหมอ ขอรบามมัสการหลวงพ่อดอกนา หลวงพ่อดอกนา.....เอ๋ย.....
คุณธรรมโม / หลวงพ่อดอกนา ท่านเปรียบประดุจ ดังร่มโพธิ์ ทำเหลี่ยมทำมุม ถ้าชัยภูมิก็
ทำหม่า

ท่านเป็นประทีปแจ้งทั่ว คั่นคว้างแจ้งทาง สืบห้าปีที่ได้สร้าง วัดหัวเขาแจรงธรรม
หัวเขาแจรงธรรม แจงบาลีแจรงไทย ญาติโยมก็แจ้งได้ แจง ถาม *** ทั้งโยมทั้งพระมา
สัมภาษณ์ท่านสร้างวัด เป็นเรือสำเภา สูงโตอยู่บนเขา ช่วยคนดับทุกข์ผูกสัมพันธ์
เรือบรรทุกเวไนยสัตว์ ให้ข้ามวัฏ ทะสงสาร คนมีทานมีศีล ภายใจจะสว
ไม่รูป ทรง ทรม ***

๒.สร้างวัดสร้างวา สร้างพระมหาเจดีย์ พุทธะชยันตี ดอกนางาม....เอ๋ย.....ทรงไม่จำเจ
ด้านสองพันหกร้อยปี ที่มีชัยชนะ พญามาร สง่าเด่นเห็นงาม ช่างไม่ทำจำเจได้

ทรงคือพระธาตุพระนม ผู้คนชมอีกโหล่น เรียกว่าทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ แบบเจดีย์
สุโขทัยเจดีย์สุโขทัย ชาวอินทรีเป็นเลิศ ยังนับถือ โคเทิด โค ทูล *** นับแต่ฐานชั้นล่าง
ให้แก่ฟังคำฉันเล่า

ช่างในบรรจของเก่า ของโบราณทุกชิ้นเลย

นอกจากที่วัดหัวเขา ในโคราชเรา ยังไม่เคย เชิญมากราบไหว้ ให้พระคัมภีร์
ฟังบาร มี คุณ ***

๓.มีพระเก่าจากกรุ และบรรจุพลอยแดง ยังไม่ว้าวพราวแสง ดอกนางาม.....เอ๋ย.....
เพราะเป็นพลอยดิบ / ทั้งองค์ สีทองตลอด แต่ที่ส่วนยอด อันสูงลิบ บรรจุพระบรม
สารีริกธาตุ ค่ากว่ารัตนชาติเพชรพลอยใด

จัดกองเกรียนโคเทียม เขาไม่เตรียมดอกโคเฒ่า พระธาตุมาจากเมืองเก่า ที่จังหวัด
สุโขทัยจังหวัดสุโขทัย แต่ก่อนไม่มีรถไฟ ขวานาก็ยังใช้ แรง โค ทุ่น *** ประดิษฐ์ทิศหัว
เรือ คือพระเจ้าเปิดโลก ใครดวงต่ำดวงตก ก็มาเปิดโชคเปิดลาภ

มาร่วมทำถ้ำฉลอง ขวนพี่ชวนน้อง ลดละทางบาป ได้หลุดจากกลุ่ม หลุมอบาย
มาไฟ ทาง บุญ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน สืบสานประเพณีบูชาห่มผ้าพระนอน ๑๓๐๐ ปี

ณ โอกาสประกอบการแสดงวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ณ วัดธรรมจักรเสมาราม อ.สูงเนิน

บุญสม สังข์สุข / ๖ มิ.ย.๖๒

๑.เชิญร่วมบูชา ห่มผ้าพระนอน ด้ายภูษาอาภรณ์ ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ชบวนแห่พระ
นำชาวตำบลเสมารักษ์ วัดธรรมจักร เสมาราม หลวงพ่อพระนอน อำเภอสสูงเนิน ยิ่งใหญ่เกิน
กว่าพระไหน

มาสืบศักดิ์สืบศรี ประเพณีสืบสาน ถิ่นโคราชเมืองโบราณ มีพุทธศาสน์สืบสาย ศาสน์
สืบสายสืบยาวสืบสัน เชิญมาร่วม สืบสรรค์ สืบ เสริญ *** นักदैยวิชาล่า มาร่วมนำเฉลิม
ฉลอง หนุ่มสาวงามรำร้อง เหวกลมโหมเฉลา

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ทั้งแบบพื้นบ้าน โบราณเก่า หมอเพลง ลีเก ฮาเฮเกรียวกราว
บ้าน เราสำราญ เกิน ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน ปู่ย่าตายายร่วมแสดงความยินดีที่ลูกหลาน แก่น

ณ โอกาส ใช้จัดงานแก่นทั่วไป

บุญสม สังข์สุข ๓๑ ก.ค.๖๓

๑.ลูกหลานเจริญก้าวหน้า หาเพลงมาว่าแก่น พุดไว้มิให้ตกหล่น ดอกนางาม...เอ๋ย.....ไม่
แก่เบี่ยงแก่บ้าย พ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน เป็นสักขีพยาน กันมากมาย ได้ฤกษ์งามยามดี มาแก้ที่
แก่น่อน

อย่ามีสิ่งมาบังเบียด ให้ปู่เสียดยาสี ที่ลูกหลานได้ดี เพราะมีปู่ย่าสอน ปู่ย่าสอน
แต่หมอหายาซุ่ม ก็ยังรู้ยาหนุ่ม ยา สาว *** เชื้อยาปู่จึงรูประสา การพูดจาปราศรัย ที่บน
บานท่านเอาไว้มิได้สมความประสงค์

คนเฒ่าแก่พ่อแม่ยืนยัน เพื่อให้ลูกหลาน อยู่ยืนยง หลานอยู่สบาย ย่ายายนั่งยิ้ม อายุ
ยืน ยาว ***

๒.พี่น้องรู้เห็น ได้เป็นพยาน ลูกมาแก่นแก่นบาน ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ไม่ใช่พุดสัฟยอก
จัดอาหารหวานคาว หมูไก่เหล้า เอามาบอก หมอเพลงเล่นยิ้มหัว ก็พายั่วพาเข้า

มีดอกไม้พวงมาลัย หมอเพลงก็ได้หามาเล่น จัดเครื่องไหว้เครื่องเซ่น ให้ป้าลุงมาบอก
มาเล่าลุงมาบอกมาเล่า ไม่มาหลอกมาหลอน เร็วแรง ก็ไม่มาอ่อน มา ล้า *** หมอเพลง
เสียงดีได้ยืנדั่งท่านคงฟังได้ยินดา มีตายายปู่ย่า มาร่วมแสดงความยินดี

สะดวกสะดวกในใจหมั้น ทำให้ลูกหลาน กำลังใจมี ไม่มีหม่นหมอง เงินทองขึ้นมือ ก็
ตั้ง ใจ มา ***

๑.เป็นที่ยึดเหนี่ยว ของมวลมนุษย์ คนไทยนับถือศาสนาพุทธ ดอกนางาม....เอ๋ย....มานาน
สมัยกรุงสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหง มีหลักฐาน หลักศิลาจารึก ปุทธจิตสำนึก ให้เกิด
มานะ

เรื่องของศาสนา ยกขึ้นมาสาธยาย ทั้งในสมัย พระนารายณ์ กรุงศรี
อยุธยา ศรีอยุธยา ยึดถือมาอยู่เสมอ โดยไม่มีท่าเย่อ ท่า หยิ่ง *** พระราชินีพนธ์
เอาไว้นั้น พระเจ้าตากสิน แห่งกรุงธน กู้ชาติลำบากก็ไม่บ่น สืบทอดถึง กรุงเทพกรุงไทย
คำสั่งสอน ขององค์สัมมา คนไทยรักษา อยู่ที่ใจ อยากมีกฎหมาย เขียนให้ชัดเจน
รับรอง สักที จจริง ***

๒.ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ไม่มีพระราชบัญญัติ ดอกนางาม.....เอ๋ย.....เพื่อ
จดจำใช้ไม่มีบันทึกข้อมูล ไม่ว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับไหน ฉบับใหม่กำลังร่าง อยากให้จำทางจำ
ช่อง

จะรับดีหรือรับร้าย ที่คนไทยจะรับร่าง เอาพุทธศาสตร์ ขึ้นมาวาง มีตรา
ประทับรับรองประทับรับรอง ถ้าให้คนอื่นมารับเรา ก็มีแต่จะรับร้าย รับ ราน ***
เรามีพุทธศาสนา เป็นมหาสมบัติ ควรจะมีพระราชบัญญัติ ให้เต็มใบ อย่างสมบูรณ์

ศาสนาพุทธ ประจำชาติไทย บัญญัติไว้ ในธรรมนูญ ไม่ดูอย่างเอียง ของเมือง
นอก เขาทำ มา นาน ***

๓.ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมใจไทยทั้งชาติ ดอกนางาม....เอ๋ย....เราอยู่สุขเกษม
สีน้ำเงินแดงขาว เลือดไทยเรา สีแดงเข้ม ประเทศไทย อย่าให้ใครยื้อ ยึดถือเป็นเอกสิทธิ์

ถึงเป็นป่าวเป็นนาย รักกันไว้ให้เป็นหนึ่ง มีศาสนาเป็นที่พึ่ง รักษาใจไว้เป็นนิจ
ใจไว้เป็นนิจ ปลุกไฟให้เป็นหน่อ รักกันให้เป็นต่อ เป็น เนื่อง *** เราทุกคนมีหน้าที่
รักษัประเพณี วัฒนธรรม ดำรงอยู่คู่สยาม พร้อมพัฒนาไทย

อยู่สุขสบาย กินไกกินหมู อยู่ทำบ้านผู้ คือมอดกินไม้ ช่วยกันร่วมมือ คอยปราบ
ภัยมารจะแอบ กิน เมือง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนบายศรีสู่ขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบในพิธีบายศรีสู่ขวัญ

บุญสม สังข์สุข / ๑๙ มี.ค.๕๕ / แต่งเพิ่มเติม ๑๔ ส.ค.๖๓

๑. พระชัยเมืองนครราชสีมา และคุณย่าโม ลูกว่าเพลงโอ้อือ ดอกนาคร...เอ๋ย.....ขอให้
ปัญญามืออย่าให้ตกภาษาต่ำ เอ๋ยทุกคำ อย่างมีสติ คุณย่าโมกู้เมืองได้ ด้วยท่านใช้ปัญญา
มาก

อย่าขุนเคื่องเรื่องอะไร เทพไทยเอื้ออารีย์ ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ เหล่าเทพอารักษ์
เทพอารักษ์พระเสื้อเมืององค์ประมุข อย่าให้มี ระอา รุก ระอา รากู *** ลูกร้องรำยามใด
ก็ขอให้ได้ยามดีเชิญพระเสาร์ชัยศรี (สามารถเปลี่ยนได้ตามวันแสดง) นำเบิกฤกษ์ยามดา

เรียกขวัญคนไข้ให้หายดี ถ้าหากจะมี ภัยมา ขอให้มิดดาบยาโม คอยปราบ ภัย
มาร ***

๒. ลูกขอทำพิธี บายศรีสู่ขวัญ ท่านหญิงชาย มาหลายมวล ดอกนางาม.....เอ๋ย.....มาสู่
ซ้ายสู่ขวาในใจนอกไม่ปกติ ที่ขวัญหนี ไม่อยู่กะตัว เทียวเคลื่อนคล้อย ลอยลับ จะเรียก
กลับมาสู่คืน

ที่หลงออกหนีไปเอง ผีเลี้ยงเอาไปอิง ขวัญที่หายชายหญิง ออกจากกายไปอื่น กายไป
อื่นไม่สดชื่นคึกคัก เพราะมีสิ่ง เอาไปอำ ไป อวม *** เกิดขวัญเซขวัญชวน มีสิ่งกุกกวนจน
ขวัญเสีย จะนั่งนอน ก็อ่อนเพลีย เพราะขวัญโคกขวัญเศร้า

เคยนอนตระหนกตกใจ ทำให้ขวัญหาย จากกายเรา เชิญขวัญมาวาง ให้ร่างมารับ
สู่ ใจ กาย รวม ***

๓. ที่ขวัญหนีดีฝ่อ ก็ขอให้มาด้วย ไปอยู่ตามคลองหนองห้วย ดอกนางาม....เอ๋ย...ขวัญ
เอ๋ยมาเด้อจะไปไหนมาไหน อยู่ใกล้ไกล ก็มานะ ไปเทียวหลง ตามตงดอน ขวัญให้
ย้อน กลับมาดา

ขอเอ๋ยชวนขวัญมิ่ง ชายหญิงก็ขวัญมี ขวัญหายจากกายหนี เรียกขวัญเอ๋ยขวัญมา ขวัญ
เอ๋ยขวัญมา ขวัญหมองขวัญหมาง อย่าไปอยู่กะขวัญข้าง ขวัญ ม้า *** ให้เข้ามาร่างมากาย
อยู่กะไหนให้มาเกย หมอเรียกเชิญ แล้วอย่าเฉย ว่าขวัญเอ๋ยมาก็

กลับคืนขานบ้านเรือน อย่าเทียวตามเพื่อน เทียวตามหมู่ ได้ยินเสียงหมอ ก็ให้หมิ
หมั่นรีบ ตาม มา ***

๔.เรียกทั้งขวัญน้ำ ละเนอขวัญอา อยู่กะไหนก็ให้มา ดอกนางาม....เอ๋ย.....เกิดขวัญเอ๋ย
จัดบายศรีมาทำเชิญ หมอเรียกเอ็น อย่าทำเฉย เส้นด้ายงาม ทำเป็นจับ รอดูกรับขวัญอา
อย่าเอาแสงเดือนต่างได้ เอาร่มไม้ต่างชายคา ชมหมู่วิหคนกกา ไปชายป่าชายเขา ป่า
ชายเขาชายโคกชายเขื่อน กลับมาย่าน บ้านเรือน มี ชัย ชื่น*** มาเข้าโคลงอย่าหราบ มาเข้า
คราบแล้วอย่าถอย ที่ขวัญหายใจลอย กลับมาเกิดขวัญอย่าเที่ยว
อย่าเก็บกินของเดนผิซาก อย่ากินหมาก เดนผิเคี้ยว มากินอาหารหวานควา ให้ อ้วน
พี คื่น***

๕.อย่านอนคว่ำก้นน้ำลาย อย่านอนหงายก้นน้ำค้าง อยู่ตามหลูตามทาง ดอกงาม...เอ๋ย....ให้
หนามตำ หนามข่วน / อย่าหลงเมา้มัวสิ่งยั่วเย้า ผีป่าเขา ที่ยั่วชวน อย่าให้ภูตผีจี้บังคับ ไปนำ
หยาบนำคาย

อย่าเกร็ดเกรร่ร้อน หลับนอนเรรวน เทียวตามนาป่าสวน ฟังหรีดหรีงเรไร หรีดหรีงไร
อย่ามัวไปร่ร้อน ให้เข้ามา เรฟ่อน เร ไร่ *** มาขึ้นเรือนใหญ่กะใดสูง ป่าลึงได้ส่งได้เสริม
อยู่ดีกินดีเหมือนแต่เดิม ไม่ได้โสกได้เศร้า

มาสู่เรือนทองเรือนเงิน สุขเปลิดเพลิน ไม่มีเรือนเหงา หมอขวัญเรียกเชิญ ก็ให้เดิน
โหม่ง ๆ มาขึ้น เรือน งาม ***

๖.นำด้ายมงคล มาไว้ผูกข้อ นั้งล้อมวงส่งต่อ ดอกนางาม...เอ๋ย....คอยผูกขวัญ
กล่าวชื่นชม อย่าเชิญช้า ให้เอ๋ยวาจา ขึ้นเชิญชวน พอได้ฤกษ์เบิกล้างบน ให้ทุกคนได้ผู้แซน
จะให้ชายหน้านี้ ทั้งหน้าพี่หน้าน้อง ฤกษ์สะดวกพวกพ้อง ปูย่าก็หนาแน่น ย่าก็หนาแน่น
ยัมแป้นแม่หนานวล สิ่งไม่ดี อย่ามีกวน ตั้ง น้า เหนี่ยว *** เเคราะห์เสนียดก็ให้หน่าย
เคราะห์ร้ายก็ให้หนี ทั้งเคราะห์เดือนเคราะห์ปี จงสลายหายเนอ

พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ตามคำจูน ทุกคนเออะ ขอให้ทุกท่าน ได้
พบสิ่งที่สิริ มงคลเทียว ***

๗.เข้ามาร่างมกาย ขวัญขอให้มาเกย มาเดอขวัญเอ๋ย ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ขวัญเอ๋ย
มาภูที่เคยเห้ายเคยเยื่อน มาขึ้นเรือน ที่เคยอยู่ พ่อแม่พี่น้องเพื่อทั้งหมู่ เข้ามากุม่าก้อง
อย่าหลงอยู่ชุมไหน ทั้งชุมใหญ่ชุมน้อย เข้าโคลงอย่าหลาบ เข้าคราบอย่าถอย มาอยู่ชุม
พี่ชุมน้องชุมพี่ชุมน้อง ชุมหนองชุมเหนี่ยว ก็อย่ามีชุมเหนี่ยว ชุม เหนอะ *** อย่ากินของ
เดนผิซาก อย่าห้วงหมาก เดนผิคาย มาเข้าจิตเข้าใจ ทั้งพวกพ้องน้องพี่คอย
สักหมื่นปีก็อย่าไปไหน เทียวไปใหญ่ไปน้อย มาอยู่เรือนอยู่ที่ กับพี่กับน้อง ตลอดไป
เนอ ***

๘.เจ็บในถอนออก เจ็บนอกถอนหาย ปวดตามข้อก็ให้คลาย ดอกนางาม....เอ๋ย....ถอนคิด
ถอนห่วง

ร่างสดใสในใจสุข ปลดเปลื้องความทุกข์ ที่อยู่ในทรวง เคราะห์เสนียดนอกใน ก็หลุดหาย
ถอนหา

หายป่วยหนักรักสุข ไม่รักทุกข์รักโคก ให้ปู่ชื้อชืวก มียาวิเศษช่วยรักษา วิเศษช่วย
รักษา รักสร้างรักสรรค์ ครอบครัวรักวัน รัก ชื่น *** ลูกหลานยาโมศักดิ์ศรีมี อย่าให้กาย
ราศีหมอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ทั้งพระชัยเมืองราชสีมา

หายห่อเหี่ยวมีเรี่ยวมีแรง ร่างกายเข้มแข็ง ดีแข่งดีชา พอผู้รับขวัญ ป่วยเล็ด
เจ็บไข้ ก็หาย ดี คื่น ***

๙.บ้างมาขอพรย่า เพื่อเสริมค้าเสริมขาย หมอเพลงจะตั้งใจ ดอกนางาม.....เอ๋ย....เพิ่มเติม
เสริมขวัญ มียศตำแหน่งสูงชันหน้า ผิวพรรณกายา ก็ขึ้นนวล เอ่ยคำให้เสริมคิด ถ้าเป็นมิด ก็
เสริมคม

กินอะไรก็อร่อย มีคนคอยเอื้ออาทรย์ มาเสริมศักดิ์เสริมศรี ทุกวันคื่นขึ้นอารมณ์ คื่นขึ้น
อารมณ์ จะเดินทางย่างก้าว อย่าได้มีระอาราว ระอา เรื่อง *** อย่ามีขวัญเหนียวขวัญล้ำ ทั้ง
ขวัญป่าขวัญลุง ให้เทวดามาผดุง เสริมขวัญลูกขวัญหลาน

จะอยู่ต่างถิ่นต่างแดน ก็กลับคื่นแม่น คื่นหมั่น ตั้งเวสสันดร ตอนนำลูกเมีย ได้กลับคื่น
เมือง ***

๑๐.มีเทวดาอยู่ คอยดูแลท่าน ต่อเติมเสริมขวัญ ดอกนางาม....เอ๋ย....ไม่ว่าสุขและทุกข์
เสริมมิ่งขวัญให้เป็นมงคล บังเกิดผล แต่ทางสุข เหล่าทวยเทพทั่วไทย ก็ขอให้ดูแลเถิด

ยามพูดจาปราศรัย เรื่องร้ายอย่าประสพ ขอให้ท่านนั้นได้พบ ปะแต่สิ่ง อันประเสริฐ
สิ่งอันประเสริฐ สดใสใจปลื้ม แล้วอย่าได้ประซึม ปะ เชื้อ *** จะอยู่เหนืออยู่ใต้ ขวัญก็ให้อยู่ตน
ส่วนโพยกัยออกไปให้พ้น อย่าอยู่ติดอยู่ตาม

ราศีหน้าชาวดินนวล ก็เพราะมีขวัญ ที่ดีนำ การงานแคล้วคล่อง ลูกน้องเจ้านาย
มี แต่ คนดี เนอ ***

พูน บณ สิโต ชีเว

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เพลงส่งวิญญาณ คุณพ่อ สว่าง นามรักษ์

ณ โอกาสใช้ว่าหน้าไฟ ก่อนเผาศพ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๓

บุญสม สังข์สุข ๓ ต.ค.๖๓

๑.น้ำเสียงพ่อ ก็สิ้นสุด ไม่มาพูดมาจา เพราะว่าท่านนั้นมาลา ดอกนางาม...เอ๋ย.....มาจาก
นับแต่วันจะไกลห่าง กับคุณตาสว่าง นามรักษ์ ผลบุญที่พ่อทำ อย่ามีกรรมมาเจือมาจาง
เดือนดาวพราวไสว เปิดบันไดช่องสวรรค์ บุญกุศลดลบันดาล ส่งขึ้นฟ้าตาสว่าง
ฟ้าตาสว่าง เดินทางอย่าได้สละหาย มีแต่ทางชาลวย ซา เว้น *** สิ้นแล้วรูปนามร่าง คุณ
ตาสว่างนามรักษ์ สวรรค์ชั้นพรหมเป็นที่พัก ไม่มีบาปกรรมไปนำร้อน

ตัวนผลทำคุณงามความดี นำข้ามนที สิ้นอันตราย มีเทวดาพาไปดาวดึงส์ ไม่ต้อง พ้น
เดิน ***

๒.หมดกรรมข้ามเขต กิเลสอาสวะ ไม่ต้องเวียนว่ายในวัฏฏะ ดอกนางาม...เอ๋ย.....แล้ว
คุณตาสว่าง / หมดพะวงลงน้ำท่า มีเทวดา มานำทาง ขบวนขอพา มานำพาไป
สวรรค์

การหนีโรคหนีภัย พ่อก็ได้หนีพ้น ต้นทุนบุญกุศล จะพ่อสู้นิพาน พ่อสู้นิพาน หนี
เพิ่มหนีพูน พ่อก็ได้ หนี ฝุ่น หนี ผง *** อย่ามีบาปกรรมไหนมันเกาะ จิตเหี่ยวห่อเพราะ
มารเกิด ลูกเป็นสงฆ์องค์ประเสริฐ นำขึ้นสวรรค์วิมานแก้ว

เมื่อสูญชีวิตรื้อชีวิต ร่างการจิต ปล่อยาวแล้ว ตั้งเรือมนุษย์ที่หยุดล่องลอย ปลด
ปล่อย ระวัง ลง ***

๓.ทั้งลูกทั้งหลาน ก็จะมีทำบุญ พระครูโฆธานธรรมคุณ ดอกนางาม.....เอ๋ย....ท่าน
ทำบ่อส่งบุญต่อให้พ่อสว่าง เป็นเสบียงทาง ไม่มีสละหาย มงคลดีมีฤกษ์ ยังทำเบิกทำ
บาน

พ่อมีศีลเป็นสะพาน มีทานเป็นบันได อยู่ครบอายุขัย ได้รับผลดลบันดาล ผลดล
บันดาล สรรพสวรรค์เป็นบ้านด้วย เกิดเป็นชาย ไม่ต้องสวຍ คือ บัน เคาะ *** สิ่งไม่ดี
อย่ามีบัง คุณพ่อสว่างท่านมีบุญ ลูกหลานกรวดน้ำตามไปหนุน ให้พ่อนี้อย่ามีบาป

บุญกุศลทำที่ไหน ก็ขอให้ พ่อได้รับ เข้าประตูสวรรค์ องค์เทวัญก็ลง มา เปิด
บัน ได รอ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน สดุดีแม่บุญเหลือ

ณ โอกาสใช้แสดงในงานบวงสรวง ที่โรงเรียนบุญเหลือ วิทยานุสรณ์ ๔ มี.ค.๖๔

บุญสม สังข์สุข ๒๒ ก.พ.๖๔

๑.จะเกริ่นกล่าวลำนํ้า วีรกรรมหญิงเก่ง ด้วยเพลงโคราชบ้านเอง ดอกนางาม...เอ๋ย.....ยก
หญิงงามหญิงไ้ / สดุดีรำลึกเพื่อ นางสาวบุญเหลือ คุณย่าโม วางแผนงานให้สัมฤทธิ์ ก็ยัง
คิดยิ่งกะ

ดอกมะลิมาร้อยมาลัย รูปเทียนดอกไม้ หลากมาลี ลูกหลานมาพึ่งบารมี บวงสรวงด้วย
พวงมาลาสรวงด้วยพวงมาลา มาหล่ามาหล่อย โขคลาก อาจมาลอย มา เลื่อน *** โคราชถิ่น
แผ่นดินย่า ราชสีมาแผ่นดินใหญ่ ย่าคุ้มมารอันตราย แผ่นชุ่มแผ่นดินเย็น

โรงเรียนบุญเหลือท่านดูแล ไม่มึงอแง การหลบการเร้น ที่นี้รวบรวม แต่ความเป็นเลิศ
ทาง ด้าน การ เรียน ***

๒.ชาวโคราชดี นีมีบุญหลาย ได้อยู่บนแผ่นดินใหญ่ ดอกนางาม...เอ๋ย.....เพราะย่าโม แม่
บุญเหลือ วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ แลกด้วยชีวิต เลือดเนื้อ กู้เมืองราชสีมา หลานสาวย่า
สิ้นบุญลง

ท่านดีเด่นเห็นประจักษ์ ย่าสูงศักดิ์สูงศรี ขอเชิดชูสดุดี ยกผดุงให้สูงส่ง ผดุงให้สูงส่ง
สูงสัต์ยสูงชื่อ เพราะว่าย่า สูง ชื่อ สูง เสียง *** เหล่าวีระชนคนกล้าหาญ รักษาเมืองบ้าน
เป็นปึกแผ่นดา เราอยู่อาศัย ทุกตารางวา แลกเลือดเนื้อ เจือแผ่นดิน

ลูกหลานรุ่นหลังเคารพบูชา ไม่กล่าววาจา ผญา มั่น ทุกคนลึกซึ้ง พึ่งบารมี แม่ พญา
เมือง ***

พูน บณ จิต ชีเว

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน บุญข้าวสาก

ณ โอกาสใช้แสดงประกอบงานนาฏศิลป์

บุญสม สังข์สุข ๒๔ ก.พ.๖๔

1.วิถีชาวบ้าน ทำกินนานมา คือประเพณีอุทิศหา ดอกนางาม...เอ๋ย.....แต่โบราณตำนาน
มี เป็นทรัพย์สินของไซ้ ทำบุญให้ คนตายเป็นผี คนโคราชภาคอีสาน สืบทอดกันมานานมาก
สืบห้าคำเดือนสิบ เตรียมข้าวสุกข้าวสวย แต่งตัวงามสำรวย ไปเพิ่มพูนบุญข้าวสาก
พูนบุญข้าวสาก เข้าหมู่เข้าชุม มีกระทั้งข้าวหนุ่ม ข้าว สาว *** เกี่ยวข้าวเบาข้าวใหม่ แล้วจิ
ได้ ตำข้าวเม่า ถวายพระสงฆ์องค์เจ้า เป็นข้าวงามข้าวเหมาะ
ปู่ย่าตายายในหมู่บ้าน ก็นำลูกหลาน ทำบุญรอ บรรพบุรุษ ท่านจะได้รับ เอา ผล บุญ
เรา ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะสำเภา เมืองคง)

ให้ข้อมูลโดย นางสาวเภา ชาญนอก ประพันธ์โดย บุญสม สังข์สุข ๒๖ ก.พ.๖๔

๑.ใจอกตกว้างค์ คือยังขวัญหาย หมอเพลงจะตั้งใจ ดอกนางาม....เอ๋ย.....เรียกขวัญหา
อยู่ที่ศตะวันตกตะวันออก ก็จะไปซอก เอามา ขวัญคะนองท่องเที่ยว เจ้าของขวัญเหี่ยวขวัญ
แห้ง

อย่าหลงควายเฒ่าเขากาง มาเข้าร่างเข้ากาย ชมหมู่เห็ดเปิดไก่อ มาเลือกกินข้าวแกง
กินข้าวแกงผิแรงอย่าเข้าใกล้ เหนื่อยอย่าได้ มาเข้ากาย เข้า เกย *** อย่างนอนคว่ำกินน้ำลาย
อย่างนอนหงายกินน้ำค้างเพียงหลงหลูหลงทาง กินน้ำป่าน้ำโคก

ไม่ต้องขึ้นอัปขึ้นอาย มาเข้าร่างกาย คื่นใจคื่นอก ปวดเหมื่อยขาแข้ง เรี่ยวแรงเหนื่อย
อ่อนให้ตี มา คื่น เอ๋ย ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะบุญสม กำปิง)

ประพันธ์โดย บุญสม สังข์สุข ๒๗ ก.พ.๖๔

๑.เอาเสียงเพลงเจิม เพิ่มเติมเสริมขวัญ ผิวกายาหน้านวล ดอกนางาม..เอ๋ย...ดวงครอบครว
ก็เสริมขึ้นไม่อัศจรรย์ขาดแคลน ทั้งเงินแสน เงินหมื่น การทำมาค้าขาย ดวงก็ได้เสริมเข้า
ให้โชติช่วงดวงดี ทั้งดวงปัดดวงเดือน เเคราะห์ร้ายก็คล้ายเคลื่อน หน้าใสกว้างคือดวงดาว
กว้างคือดวงดาว หมออย่างกล่าวนับดวงดู หากคนไหนไม่มีคู่ ให้ มี ดวง เต๋อ*** ทั้งขวัญโชค
ขวัญหลาน ขอให้ท่านขวัญมี ได้ตกห้วงดวงเศรษฐี ขวัญเอ๋ยขวัญมา
ขวัญอยู่เนืออยู่ตัว อย่าได้หมองมัว ไปภายหน้า จะเดินทางไกลไกลไปได้ไปเหนือ
แคล้วคลาด ปลอดภัย ภัย เนอ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะอรุณ โชคชัย)

ประพันธ์โดย บุญสม สังข์สุข ๒ มี.ค.๖๔

๑.ฤกษ์สะดวกพวกพ้อง เรียกขวัญน้องขวัญพี่ ตามดวงชะตาราตี ดอกนางาม...เอ๋ย.....
เรียกขวัญหมู่ขวัญเพื่อน / อยู่ตามทุ่งตามท่า หรืออยู่ตามป่า ตามเถื่อน ขอให้กลับมาเกิด ขอ
เรียกขวัญเปิด ขวัญเผย
เจอสิ่งชวนขวัญอ่อน วันนี้จะต้อนขวัญเอา ให้เข้ากายมาคือเก่า มาเถอะมา ขวัญเอ๋ย
มาขวัญเอ๋ยมาอยู่บ้าน อยู่เรือน ที่ได้เรียกขวัญเอื่อน ขวัญ เอ๋ย *** เรียกขวัญตามให้นามา คือ
ยังปลาได้น้ำใหม่ อย่าติดผีนางไม้ ตามเสาเรือนตักน้ำมัน
รุ่นพ่อแม่แก่เฒ่า ยังเรียกขวัญข้าว ขวัญลาน ขวัญบ้านขวัญเรือน อย่าให้มีผีร้าย มา
ตาม รัง ความ ไลย ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เรียกขวัญ เสริมขวัญ

ณ โอกาสใช้ประกอบการแสดงงานทั่วไป (คณะถาวรณ โชคชัย)

ประพันธ์โดย บุญสม สังข์สุข ๒ มี.ค.๖๔

๒.ขวัญหนีไปไหน ก็ขอให้มาหน้า หลงอยู่ร่ำอยู่มา ดอกนางาม...เอ๋ย....ก็ให้มาเนอ
ทั้งไข่กายไข่ใจ ก็ขออย่าให้ ได้เจอ มีแต่คนรักใคร่ อย่าได้มาหน่ายมาหนี
แม่นกเขาซุกไข่ ยังซุกซ่ายซุกขวา ขวัญอยู่นั่นอยู่ตัว ก็ให้สนุกสุขขี สนุกสุขขี
สุขโขสุขขัง เหมือนไก่ป่า หารัง ยัง ซุก คน *** กลับมาหาปู่ย่า ขวัญมาหาตาหายาย
มาขึ้นเรือนหลังใหญ่ อย่าหาอย่าหาแยก
อย่าให้ก้อนเส้าในครัวดำ อย่าให้ตุ่มน้ำ ในครัวแตก มาอยู่มีสุข กะลูกกะเต้า ใน ครอบครัว
คน ***

คำประพันธ์กลอนเพลงโคราช

กลอน พิธีไหว้ครู

โอกาสที่ใช้ นักเรียนโรงเรียนบึงพลาญปราบ แสดงในงานไหว้ครู ณ ที่บ้านขนาย ๑๐ ก.ค.๕๑

๑.ท่านเจ้างานได้จัดการไหว้ครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ดอกนาคร.....เอ๋ย.....
ตั้งใจไหว้ครบ ท่านท้าวสุนาริ ลูกหลานนี้ขอเคารพ ได้จัดเครื่องบูชาครู เอาไว้ครบไว้ครัน
จิตรวังสัจจว มะเพ็ญอ้วน เครื่องสังเวท ขออันเชิญ มาชมเชย ทั้งกล้วยอ้อย
สร้อยสังวาลย์ อ้อยสร้อยสังวาลย์ อธิฐานรูปเทียน โดยไม่ได้สังเวียน สั้ง วน ***
ลูกได้จุดธูปให้ พวงมาลัย และธูปหอม ผ้าเจดสีมีมาพร้อม ทั้งเทียนห่อธูปห่อ
หมากเคี้ยวก็จัดเป็นคำ ไม่ต้องให้ถาม ให้ยาขอ ตั้งจิตรำลึก นึกถึงคุณครู ผู้ให้
ปัญญา คน ****
๒.ขอไหว้ยาโมผู้ปราบมาร ใครจะมาระราน ดอกนาย.....เอ๋ย.....ให้ยาปราบหมด
อยู่กะเรือนกะบ้าน ยาเคยประหาญ ผู้เป็นกบฏ ถือนิตไว้มือ ใครคิดไม่เชื่อ ต้องปราบ
มัน

อย่าไม่ทายไม่ทำ เรื่องปัญญา ใครไม่เท่า กะทุ่งสัมฤทธิ์ ปราบลาว ไ่คุ้มแทง จน
หลบไม่ทันแทงจนหลบไม่ทัน เหมือนน้ำไหลใส่บ้าน ยัง หมายถึง *** เขาทำร้ายกันใครอบ
ยาโมท่านชอบ เพลงโคราช ปาดอนหัวนอนวัด มีต้นตะโกงโคราช

เชิญให้ครูมาฟังดา ฝูฝูฝูยา ก็ฟังได้ ทวยเทพสถิต ทุกทิศทุกแดน มารับฟัง ดู ***

๓.หวานควาเามาเลี้ยง วางเรียงอยู่ทั้งหลาย มีทั้งหมูทั้งไก่ ดอกนาครู.....เอ๋ย.....ทั้ง
เหล่าเชิญท่านดาปู่บ้าน หรือองค์ประธานศาลเจ้า ขอเชิญมาให้ครบ ไม่มีทางหลบทางหลู่
อย่ามัวนอนตาปิด อยู่ตะมิดอยู่ตะป็น เพลงปลุก ให้ลุกขึ้น เนอเจ้าบ้านศาลดาปู่
บ้านศาลดาปู่ ลุงยังอยู่คู่ตะป่า เหมือนเขาสับหน่อไม้ป่า ตะ แปะ *** ให้มาอยู่มากิน
ทั้งเจ้าถิ่นเจ้าที่ หมูสำพะเวสี ชอบกินเหล่าเจ้าทาง
เพลงร้องจนฟังล่า จะฟังหน้า หรือฟังหลัง เจ้าบนเอง หมอเพลงโคราช มาว่าให้
ฟัง แลว***

๔.วันนี้ลูกหลานมากันทุกคน ทุกตำแหน่งแห่งหน ดอกนาครู.....เอ๋ย.....ทุกขอบทุกเขต
เชิญครูอาจารย์พร้อมกันสา ลูกขอบูชาด้วยกันเสร็จ เคยกราบไหว้ครูทุกคืน ไม่ทุกขึ้นทุกข่ม
ราศีกี่ให้สวย โชคช่วยก็ให้ส่ง ผู้ที่เป็นร่างทรง อย่าให้ทรุด อย่าให้โหมม ทรุดอย่าให้
โหมมให้ยศให้ศักดิ์ ครูสอนทั้งให้จักร ให้ สาน *** ศิษย์เรียนรูไพราะครูบอก ถ้านอกคอก ก็ครู
บ่นขอร่าบร่านท่านทุกคน ไม่ลบหลู่ครูบา

วิชามากวิชามาย ที่ท่านได้ให้ วิชามา มาช่วยเพิ่มเสริมบารมี ไว้ปราบ วิชา มาร ***

๕.ขอให้คุณครู มาช่วยดูช่วยแล ทั้งคุณพ่อคุณแม่ ดอกนาครู.....เอ๋ย.....ก็มา ช่วยเหลือ
พุทธคุณ ธรรมคุณ ให้มาจนมาเจือ บ่อนไหนศิษย์ คิดไม่ออก มาช่วยบอกช่วยเล่า

หวัคคิดให้ครอบให้คลุม ใครลองภูมิ ก็ให้คล่อง ปฏิภาณ มันสมอง อย่าให้โง่ อย่าให้
เขลาโง่อย่าให้เขลา ปราดเปรียวเฉลียวฉลาด ทำอะไรอย่าให้คลาด ให้เคลื่อนไหว ***วิชาศิลป์ที่ให้
ศิษย์ กลอนประติฐ อย่าให้เสีย มาเกื้อหนุนจนเจือ จิตใจอย่าให้เศร้า

ให้คนในครอบครัวรัก อย่าให้ครวหัก ครวร้าว ยาโมมาอยู่ คอยดูแล ในครอบครัว
ครว เรือน ***

๖.ลูกได้ไหว้ครูพร้อม แล้วก็ขอพร ไม่นอกลู่ที่ครูสอน ดอกนาครู.....เอ๋ย.....ไปทำข้อผิด
ยังจำคำสอนสั่ง ทุกสิ่งอย่างที่สอนศิษย์ ถ้าบ่อนไหนบกพร่อง ลูกก็มาขอเพิ่ม

มีมารร้ายก็ให้สู้ ลูกศิษย์ครู อย่าให้โศก ถ้าดวงดีมีโชค ขอให้ส่งให้เสริม ให้ส่งให้
เสริม ถ้าลูกไหว้ไปไม่หมด ครูก็อย่าให้อด ให้ สู้ *** คำคาถาที่พระอ่าน อัญเชิญท่าน
ทุกพระองค์ มาทำขี้ผึ้งและแป้งผง เสกใส่ไว้ในผอบ

ไหว้พระฤๅษี ทุกองค์สา มาให้วิชา จนมีครบ ให้วาจาศักดิ์สิทธิ์ จนติดใจคน ด้วยบารมี
ครู ***

๗.ให้เป็นเจ้าหมื่นละเนอเจ้าพัน จะขออวยพรท่าน ดอกนาท่าน.....เอ๋ย....เจ้าภาพ ท่านที่
สร้างแต่ทางบุญ ไม่หมกมุ่น ในทางบาป ท่านจิตใจเอื้อเฟื้อ เป็นเจ้าเผื่อเจ้าแผ่

มีแต่สิ่งจิ้งจกกาล ในสังขารร่างกาย อย่าได้มีโรครภัย เข้ามาทวน คอยรังแก ร่างกะ
ร่างเกณฑ์ ท่านไม่เป็นร่างเวร ร่าง กรรม *** จะก้าวอย่างทางใดขอให้ได้ แต่ทางดี ท่าน
ท้าวสุนาริ ตามคอยดู ทุกทางเดิน

ให้ผิวพรรณผุดผ่อง นั่งเฝ้าเรือนทอง เรือนเงิน ขอให้พระพรหม มาเป็นร่มเงา
คอนเฝ้า เรือน งาม ***

๘.สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ยังมีศาล ท่านที่มาร่วมงาน ดอกนาท่าน.....เอ๋ย.....ขอให้มีความสุข ให้มีเงินมี
ทองพ่อแม่พี่น้อง อย่ามีทุกข์ ให้ประสบพบแต่โชค อย่ามีโศกมีศัลย์ มีเศรษฐีมาถามไถ่
เอาเงินให้มาทำบุญ มีกุศลผลบุญ ที่ทุกท่านได้ทำทาน ดินยังปั้นทำโตน เหมือนชาติ
ตะโพนยัง ทำ เท่ง *** ให้คอยระวังสังขาร อย่าได้เจ็บได้ไข้ จะทำมาค้าขาย อย่าได้ขาด
อย่าได้เงิน

พบแต่สุขอันประเสริฐ มีแต่วันพลิด วันพลิน แล้วขอเชิญ ท่านเจ้าภาพ มาตบ
รางวัล เพลง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน คำขวัญเมืองโคราช

โอกาสที่ใช้ ให้นักศึกษาเทคโนโลยีราชมงคล นำไปแสดงที่ จ.สุรินทร์

บุญสม สังข์สุข / ๓ ก.ค.๕๑

๑.ขอให้ยาโมผู้ปราบมาร ใครจะมาระราน ดอกนาย.....เอ๋ย.....ให้ยาปราบหมด
อยู่กะเรือนกะบ้าน ยาเคยประหาญ ผู้เป็นกบฏ ถือมัดไว้ในมือ ใครคิดไม่ซื่อ ต้องปราบ
มัน

ยาไม่ท่ายไม่ทำ เรื่องปัญญา ใครไม่เท่า กะท่งสัมฤทธิ์ ปราบลาว ไล่คุมแทง จน
หลบไม่ทันแทงจนหลบไม่ทัน เหมือนน้ำไหลใส่บ้าน ยัง หมายถึง ญ *** เขาทำร้ายกันโคราช
ยาโมท่านชอบ เพลงโคราช ปาดอนหัวนอนวัด มีต้นตะโกงโคราช

เชิญให้ครูมาฟังดา ฝิ่ปู่ฝิ่ย่า ก็ฟังได้ ทวยเทพสถิต ทุกทิศทุกแดน มารับฟัง ญ ***

๒.เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมาหญิงเก่ง ใครอย่ามาชมเหง ดอกนางาม.....เอ๋ย.....หญิง
ก่อนเคยปราบหมู่ปัจจามิตร จนชีวิตม้วยมร เปลกก็ไกว ดาบก็กำ เป็นหญิงงาม หญิงโก้

เพราะคุณยาปัญญา มี ต่อตีพญามาร จนขึ้นชื่อลั่น เมืองหญิงกล้า คือยาโม กล้าคือยา
โมไม่อวดโอ้ ปัญญามั่ว อย่าว่าหลาน ยา มั่ว ยา เมา *** พระนั่งเกล้าสถาปนา เป็น
ท้าวสุนาริ ด้วยคุณงามความดี โคราชเราก็นำรู้

หมู่บ้านเมืองมายืนหยัด ใจกลางโคราชย้ายยืนอยู่ บารมียำคุ้ม บ้านชุมเมืองเย็น มายัง ยืนยาว ***

๓.งดงามล้ำค่า คือผ้าไหมดี กะโคราชนี้ก็มี ดอกนางาม.....เอ๋ย.....มากมายดา

ผ้าไหมปักธงชัย เขาขึ้นชื่อลือชา ขายในตลาดดาดดิน ทั้งไหมพื้น ไหมดอก

สวยกว่าผ้าเมืองไหน ทั้งเมืองใต้เมืองเหนือ ตัดเป็นผ้าเป็นเสื้อ ลือเลื่องถึงเมืองนอก ลือเลื่องถึงเมืองนอก ทั้งขายตรง และส่งออก ไปหลาย เมือง นำ *** พุดถึงผ้าไหมไทย ประเทศไหน ก็ไม่เท่า เป็นภูมิปัญญามาแต่เก่า ทั้งไหมทอไหมถัก

เขาทอเก่าทอใหม่ สีดาบัวใหญ่ ก็ทอมาก ถ่ายทอดฝีมือ มาจากพ่อแม่ แก่น้ำ ทอ มา ***

๔.คนไทยอยู่ดีมา เพราะว่ามีชาติ เรื่องของกินแล้วโคราช ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ก็มี ชื่อเป็นอาหารพื้นบ้าน กินกัน ได้ทุกมือ ที่อำเภอโชคชัย ถ้าใครไปก็มีโชค

ผัดหมี่เต็ม กะทะเทมาใส่กะถาด พุดถึงหมี่โคราช อร่อยดี ต้องหมี่กระโทก ดีต้องหมี่กระโทก ตักยก แบ่งกะถ้วย คนผัดนั้นก็สวย กว่า กระ เทย *** แวะไปเมืองย่าโม สีนคำโชคก็มี หรือจะซื้อเส้นหมี่ เป็นของฝาก ก็มากมาย

ตามใจปากใจลิ้น ถ้าใครได้กินแล้วถูกใจหลาย ผัดหมี่โคราช ถ้าใครได้ลอง ต้องติดใจเลย ***

๕.ชมปราสาทหิน ที่ถิ่นเมืองย่า นครราชสีมา ดอกนางาม.....เอ๋ย.....บ้านชุมเมืองเย็น มีร่องรอยความรุ่งเรือง สมัยเป็นเมือง ของเขมร ยุคขอมเรืองอำนาจ สร้างปราสาทใน เมืองใหญ่

ถ้าหากน้องพินา เหมือนดังว่า แดนพิมาน สูงเด่นเห็นตระง่าน ปราสาทเมือง อำเภอพิมาย เมืองอำเภอพิมาย ชอบนิยมชมปรำงค์ จะไม่ให้พี่พินา พี่ เมิน *** ปราสาท วัดพนมวัน ปราสาทบ้านนางรำ ดูแต่เข้ายันคำ บ้างหยุดร่มนั่งรอ

มีคนมาอยู่มากิน ยกเอาก่อนหิน ขึ้นมาก่อ ใครชอบของเก่า อยากให้แก่ ไปเมืองเสมา เกิน ***

๖.สมัยแต่ก่อนนั้น เป็นบ้านด่านเก่า แห่เครื่องปั้นดินเผา ดอกนางาม.....เอ๋ย....บ้านด่านเกวียนเมื่ออดีตนั้นเป็นได้ พ่อค้าแม่ขาย มาหยุดเป็นเดือน มีหมู่บ้านเกิด เพราะว่าเป็นด่าน ก่อน

เดินทางยากก็พักเหนื่อย ปวดเหมื่อยก็พักนั้น มีกองเกวียน คาราวาน มาพำนักพักนอน พำนักพักนอน ไม่มีบ่อนจะพักไหน บางคนก็พักไร่ พัก นา *** มีปึกเอาเมาเป่า ไม่มีหม้อข้าว เอาดินมาปั้น แล้วต้มแกงกินกัน ไม่ใช่ว่าจะมาปด

เป็นข้าวของเครื่องใช้ ก็ปั้นเผาได้ กะนั้นหมด ทั้งดินก็ดี ช่างมีฝีมือ ปั้นอย่าง ชำนาญ มา ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนไหว้ครู

ณ โอกาส สอนเพลงโคราชโรงเรียนเทศบาล ๑ รัษฎาภูธรสงเคราะห์ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

บุญสม สังข์สุข ๒๒ ส.ค.๕๑

๑.จะให้ครูใหม่และครูเก่า ท่านเคยบอกเคยเล่า ดอกนาคร.....เอ๋ย....จึงไหว้ครูก่อน
เราจะลืมไม่ได้สา คุณครูบาที่ได้สอน จะรู้ กอไก่ กอกา ก็ย้อนครุกระครุเกณฑ์
ไม่ว่าใหม่เก่าป่าน คนเชี่ยวชาญ เรียกว่าปราชญ์ ไหว้ครูเพลงโคราช ที่สอนมาให้ว่าเป็น
มาให้ว่าเป็น ว่ากว่าปลาย แต่เห็นคนท้องใหญ่ ยิ่งว่า เป้ง *** ยากรู้อบยังจะเรียนอ่าน
เขียนยังจะรู้ ขอแก้ค่านับกราบครู ก่อนจะร้องก่อนจะรำ

คนพากเพียรเรียนธรรมะยังไหว้ครูพระ ครูพราหมณ์ ให้ความเพลิดเพลิน วันนี้พวก
ผม ขอไหว้ ครู เพลง ***

๒.เทพเบื้องบนอย่ามาดมาบัง ให้ปัญญาสว่าง ดอกนาคร..เอ๋ย...ยกมือวันทาขึ้นมา
บอกเพลงเคยต่อก็อ่าให้ติด ให้ลูกศิษย์ คึดออก สิ่งไหนเป็นเสนียด อย่าได้มาเบียดมาเบียน
ทั้งพระภูมิเจ้าที่ กออย่าให้มีพายุ เพลงที่ท่องจำไว้ อย่าให้ศิษย์ผิดเพี้ยน ศิษย์
ผิดเพี้ยน ไหว้เจ้าบ้านเจ้าเรือน อย่าผิด ผี *** ตัวอักษร ศัพท์เสียง มีสำเนียงซับซ้อน
จะเอื้อนเอ่ยให้ออดอ้อน ไม่ตกอับ สับสน

ถึงจะหัดเพลงเตาะ ว่าเพลงต่อเพลงดัน จนคนนิยม มาโรมดู ว่าเล่น เพลง ดี ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชไหว้ครู

ณ โอกาสให้นักเรียนโรงเรียนเทศบาล ๑ โนนสูงประกวดงานย่าโม ๑-๒ เม.ย.๕๒

บุญสม สังข์สุข ๑๓ มี.ค.๕๒

๑.ครูที่แต่งกลอน มาสอนศิษย์ และทำรำก็ประดิษฐ์ ดอกนาคร.....เอ๋ย...มาสอนสั่ง
ทั้งฝึกร้องและอบรม ขอไหว้ครูสม บ้านกำปิง ที่เรียบเรียงอักษร แต่งกลอนมาสอนข้า
คิดอะไรให้ได้หมด ทั้งหลักใจหลักแรง มาช่วยประชันขันแข่ง ทั้งครูพักลักจำ
ครูพัก ลักจำหลักนายหลักเจ้า สอนให้รู้หลักเภา หลัก จี *** ใครจะยกกำปั้นหยาบ
ให้ได้จับกำปั้นยุต มะโสด ก็สูงสุด ผู้เยี่ยมยอด ทางปัญญา

ทั้งครูตั้งครูเดิม มาช่วยส่งเสริม ทุกครูด้า ลูกศิษย์จะลือ มีชื่อโด่งดัง ก็เพราะ ครู ดี ***

๒.ขอให้ลูกศิษย์ครูเริง ละเนอครูร่า จะไหว้ถึงเทพอัปสรฯ ดอกนาคร...เอ๋ย...มาเป็นครู
พ่อนครร่า ลงประสิทธิ์ สถิตกาย ลูกร่าร้าย ก็ห้าม จะดำเนินเดินก้าว ไม่ให้ครรร่าคร
ราญ

ให้เปล็ดแพรว แว่วไสว ร่างกายใสสว่างให้ดูสง่าท่าทาง เหมือนชาววัง นางสาวรรค์
วังนางสวรรค์ คนคิดพิศวาส มาช่วยการ งานจังหวัด ยังอาสา ว่า *** อย่าให้เพรียกให้พร่า
ยกมือร่าก็ให้พลั่ว ทำจรีตกรีนัว คนที่อยู่ดูให้เพลิน

ให้คนงวยงหลงไหล ทั้งหญิง ทั้งชาย ไม่มองเมิน เอื้อนเอ่ย สำเนียง ให้เสียงมีมนต์
จนคน มอง มา ***

๓.ขอไหว้คุณครู และผู้ศักดิ์สิทธิ์ เทวดาประจำทิศ ดอกนาคร.....เอ๋ย.....ที่สูงศักดิ์ศรี
อย่าให้มีหมู่ภัยราญ มาช่วยป้องกัน มารภัยรี้ ทั้งภูตผีโพงพราย อย่าให้เข้าใกล้ได้สักสิ่ง

พวกหมู่สัมพะเวสี ก็อย่ามี มาถูกมาต้อง ว่าอะไรก็ให้คล่อง ไม่มีผีหลวง มาทวง
มาตึงหลวงมาทวงมาตึง มาโดดมาเด่น เหมือนยังนุ่ง จูงกระเบน มา เตี่ยว *** ทั้งครุขุน
อภัยหรี ก็อย่าให้มีภัยร้อน จะก้าวย่างร่ายร้อน ให้ห่างไกล จากภัยร้าย

ทั้งกลอนท่อง กลอนด้น อย่าให้ฉันทจน กลอนได้ ให้คิดได้แต่ กลอนดี ๆ อย่าลืม
สักกลอน เตี่ยว ***

๔.ขอยกมือพร้อม นอบน้อมครูเพลง ที่ให้ร้อง รำบรรเลง ดอกนาคร.....เอ๋ย...อย่างให้
ศิษย์ครูพลาด / ว่าหนักกหนักปลาย ลูกขอไหว้ ครุนักปราชญ์ ปัญญาแจ่มบรรเจิด ลูก
ศิษย์ครูเปล็ดครุเพลิน

ครูสอน ทางโทรศัพท์ กลอนลำดับ มาระสัง ว่าอะไร ก็ให้ผู้ฟัง แส่ส้องสรรเสริญ
ส้องสรรเสริญ รำเดินไม่ละสาว ดัดผมใหม่ ไว้วาว ไม่ ละ เสย *** เขามัดปอกำปม
ไหว้ครูสม บ้านกำปิง ให้ศิษย์ลือชื่อดัง อย่ามีบ่อน ระกำเป็น

ครูแต่งกลอน มาสอนจัด ฉันทยังได้หัด เพลงเล่น หัวคิดให้คล่อง สมองให้โล่ง
อย่าลืม เพลง เลย ***

๕.ก็ย้อนฉันทได้ ครูเพลงดี ดอกฉันทยังมี ดอกนาคร....เอ๋ย....กลอนเพลงดัง ขอคำนับกราบ
กัมครุบุญสม บ้านกำปิง จะเพลงเกี้ยว เพลงดำ ก็สอนฉันทว่าเพลงได้

เพลงโคราชหัดมา อย่าหลงหน้า หลงหลัง ว่ากลอนไหน ให้ใครฟัง ให้คนพวง
หลงไหล พวงหลงไหล หนุ่มเฒ่าสาวแก่ ก็ให้หลงแล หลง เหลียว *** จะตื่นแสงตื่นได้
ก็อย่าให้ ฉันทตื่นเต้น เอ๋ยคำร้อง รำเล่น คนดูยืนตื่นเต้น

ทั้งหลาวเหล็กผีหลวง ก็อย่ามาทวง เพลงฉันท ให้ถูกโฉลก มีโชคมีชัย ทุกกลอน
เพลง เชี่ยว ***

๖.ให้เสียงฉันดี เหมือนปีไหน ว่าประชันกันกะใคร ดอกนาคร.....เอ๋ย.....ก็ให้ชนะ
 ไหว้ครูเพลงโคราช ผู้เป็นปราชญ์ ภูมิปัญญา ถ่ายทอดทำนุทำนอง ฝึกให้ร้องมาช้านาน
 ถึงจากเพื่อนหมู่มา ให้ได้ปะ แต่หมู่มิตร ครูมาเสก มนต์ประสิทธิ์ ชนะสัตรหมู่
 มารสัตรหมู่มาร พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง ให้ลูกถือชื่อเสียง จน หมู่ มี *** เหมือน
 สายใย ป่านยาว เขาวังว่า สายป่านยุค พระโมคลา สาริบุตร ผู้เยี่ยมยอดทางปัญญา
 ทั้งเพลงดันเพลงเดา อย่าให้ลืมน้าว เพลงดา จนผู้ฟังท่านั่งดู ว่าเล่น เพลง
 ดี ***

๗.ครูฝึกให้รำ แล้วนำให้ร้อง ว่ากลอนไหน ก็ให้คล้อง ดอกนาคร.....เอ๋ย.....ถ้าจะลืมาก็
 ให้รู้อย่าให้เพลงติดเพลงขัด ที่ฝึกหัดท่อง เพลงครู ผู้เยี่ยมยอด ทางปัญญา ก็ขอให้ระให้โรม
 พอว่าโซ้ว มีคนชาย กลอนไหนก็คนชอบ ทั้งเพลงถามเพลงตอบ จนฝูงชนคนชม
 ชนคนชม คนไวคนช้า เล่นจนเป็นคน ชา คน ชิน *** ย้อนครูให้อ่านเขียน ศิษย์ยัง จะ
 เรียนยังจะรู้ ถ้าเป็นศิษย์คิดล้าครุ ทำอะไร ก็ไม่เจริญ
 ยิ่งมีดนตรีปี่กลอง แล้วแคล้วคล่อง ชอบรำเกิน ขอไหว้พ่อแก่ ที่ให้ลูกเกิด
 มาเต้น รำ กิน ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราช โรงเรียนเมือง

ณ โอกาสส่งประกวดโรงเรียนพระราชทานระดับจังหวัดนครราชสีมา

บุญสม สังข์สุข ๑๕ ก.ย.๕๒

กลอนต้อนรับ / คำขวัญ / วิสัยทัศน์

๑.ไม่ได้มาเหนียน ดอกเนอมาเกียง วันนี้โรงเรียนเมือง ดอกนาท่าน.....เอ๋ย.....ยินดี
 ต้อนรับกรรมการ / มากินน้ำกินข้าว มีทั้งคาวทั้งหวาน เชิญนั่งร่มพักร้อน เหมือนครั้ง มา
 ก่อนมาก็

อยากให้มาคือมาครว นำคำขวัญ ขึ้นมาไซ ประพดิดี มีวินัย ใฝ่วิชา สามัคคี
 ขาสามัคคี หมอเพลงน้อย มาคอยเชิญ ท่านอย่าได้ มาเงิน มา เคอะ *** นักเรียน
 ครู รู้ถนัด วิสัยทัศน์ เหมือนเล้งธนู ผู้ปกครอง นักเรียน ครู มีส่วนร่วมการ
 พัฒนา

นวัตกรรม วิชาการ ผ่านมาตรฐาน ชื่นนำหน้า ท่าน ผอ.มานพ กับครูน้อย ก็
 ล้วน ผู้ นำ เนา ***

กลอนเมืองหญิงกล้า

๒.เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมาหญิงเก่ง ใครอย่ามาข่มเหง ดอกนางาม.....เอ๋ย.....หญิงก่อน
เคยปราบหมู่ ปัจจามิตร จนชีวิตม้วยมร เปลกไกว ดาบก็กำ เป็นหญิงงาม หญิงโก้
ด้วยคุณยาปัญญา มี ต่อตีพญามาร จนขึ้นชื่อลือลั่น เมืองหญิงกล้า คือยาโม กล้าคือยา
โมบุญคุณแก่ มากเกิน อย่าให้หลาน ยาเมิน ยา เหม่อ *** เกียรติประกาศ ก็ก้อง
เพลงตั้งหน้าร้องหน้ารำ พระนั่งเกล้า ขนานนาม เป็นท้าวสุรนารี
ชาวโคราช หายเดือตร้อน ไม่ไยอ่อน ยาโมนี เรามีสถานอยู่ มีอุ่นนอน ก็ย้อน
ยา โม เนอ ***

กลอนผ้าไหมดี / หมี่โคราช

๓.ดงงามล้ำค่าคือผ้าไหมดี กะโคราชนี้ก็มี ดอกนางาม.....เอ๋ย.....มากมายดา
ผ้าไหมปักธงชัย เขาขึ้นชื่อลือชา ขายในตลาดดาดดิน ทั้งไหมพื้น ไหมดอก
สวยกว่าผ้าเมืองไหน ทั้งเมืองใต้เมืองเหนือ ตัดเป็นผ้าเป็นเสื้อ ส่งขายไปเมืองนอก
ขายไปเมืองนอก ต่างชาติ ชื่นชม ไปจนถึงเมืองนม เมือง เนย *** มาเที่ยวเมืองยาโม
สินค้าโชว์ ก็มากมี หรือจะซื้อเส้นหมี่ เป็นของฝาก ก็มากมาย
อย่ามัวนั่งรถโลลอย ขั้วหมี่ร่อย ถูกใจหลาย ขั้วหมี่โคราช ถ้าใครได้ลอง
ต้องติดใจ เลย ***

กลอนปราสาทหิน / ดินด่านเกวียน

๔.ชมปราสาทหินถิ่นเมืองย่า นครราชสีมา ดอกนางาม.....เอ๋ย..... บ้านชุมเมืองเย็น
มีร่องรอยในเมืองโคราช สร้างปราสาทโดยเขมร ยุคขอมเรืองอำนาจ มีปราสาทปราสาท เป็น
เมืองใหญ่
ถ้าหากน้องพินา เหมือนดังว่า แดนพิมาน สูงเด่นเห็นตระงาน กลางเมือง
อำเภอพิมาย เมืองอำเภอพิมาย ชอบนิยมชมปราสาท ไม่ให้น้องพินา พินา เมิน *** จิ
ป็นไสป็นเงา ไม่ใช่เขา จิป็นง่าย บ้านด่านเกวียน โชคชัย มีปั้นสวยปั้นจ้ว
ปั้นโออย่าง กระดาษต้นไม้ ไม่มีกะโหลก จิงมกั้ว ฝีมือช่างศิลป์ ปั้นดิน ด่าน
เกวียน ไฉ่ดงาม เกิน ***

๕.เคยเป็นชุมชน มีคนมาอยู่ ยินดีต้อนรับผู้ ดอกนางาม...เอ๋ย.....มาเยือน
ชมปราสาทหิน ดูนดินด่านเกวียน ก่อนจะลงมือปั้น เอาดินมาคั้น มายี

ไปดูได้หลายทาง มีการสร้าง ไร่หลายถื่น ในโคราชปราสาทหิน เขาทำไร่หลายที่
ไร่หลายที่ เบ็ดถ่วงหลายทุน อยู่ข้างลำน้ำมูล ก็หลาย ท่า *** ด้านเกวียนมีเกวียนมาผ่าน
กองคาราวาน ก็มาพัก

ภาษาเหนียวาก ไม่มีของไซ้ใส่มาเพิ่ม

ท่าต้มแกง หากิน ด้านเกวียนก็ดิน ดีเดิม ปั่นหมอบั่นไห ใส่เกวียนไปด้วย ก็ทน ดี
ดา ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชงานสุดดียาบุญเหลือ

ณ โอกาส แสดงเปิดงานสุดดียาบุญเหลือ ๔ มี.ค.๕๔ ณ โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

บุญสม กำปิง ๒๓ ก.พ.๕๔

๑.ปู่ย่าป้าลุง เล่นกะลูกกะหลาน ได้ยินเสียงผู้ใหญ่บ้าน ดอกนางาม...เอ๋ย...ดีกะล่อ
จะเรื่องดีหรือเรื่องร้าย นี่คงไม่ใช่เป็นเรื่องล่อ เสียงเคาะ ปีกๆๆ คงไม่กะหลอกกะลวง

เป็นงานลือ งานลั่น ผู้ใหญ่บ้าน กังงานหลาย มั่นมิชโมย ฉกไก่ หรือข่าวสารงาน
หลวงสารงานหลวง ถ้าวาราชการงานลับ ก็ต้องเป็น งานลับ งาน ลั่น *** ดีสะม้อกะล่อ
แตกหรืองานลงแขก มารอตาม นาไร่ก็ไม่ได้ทำ อย่าลือเตาะลือด้อย

มันมีข่าว ก็เอามาไซ ลูกบ้านผู้ใหญ่ ก็ได้มาคอย หรือว่าผู้ใหญ่ มีควายไกรต มัน
กระโดด ออกคอก ไม่ เข้า มา คื่น***

๒.อย่าเอาเรื่องควายไกรต มาประชดประชัน ที่ผู้ใหญ่ให้ลูกบ้าน ดอกนาพื้้อง...เอ๋ย...
มาประชุม เตือดร้อนนา ร้อนไร่ บ้านเองทำไม มันร้อนรุ่ม ฝนไม่ตกเหมือนปีก่อน จึง
เตือดร้อน ชาวประชา

เมื่อก่อนเดือน ๖ ตกใหม่ ฝนก็ได้ตกเม็ด นี่ก็เข้าเดือนเจ็ด ฝนไม่มีตกมา มีตกมา
ตกมากตกมาย พอเดือน ๖ ออกใหม่ ฝนก็ ตก มี *** ถามตะลุงตะป้า ทำมาช้วนตาปี ขนบ
ทำเนียมประเพณี เลี้ยงเจ้าบ้าน ศาลตาปู่

มีแม่ใหญ่ดำเข้าทรงได้ เองต้องให้ แก่ทรงดู ดูดยาเคียวหมาก พอปากแดง แล้ว ผี
ทรง ดี ***

๓.เหล่าไหไก่ตัว แกงข้าวก็พร้อมเสร็จ หัวหมูใหญ่ไก่เปิด ดอกนาตาปู่...เอ๋ย....ก็พร้อมสับ
ข้าวปลาหามาเรียง เจ้าบ้านเจ้าเมือง ให้มารับ คนแก่เฒ่าเข้ามาชม ทั้งพร้อมหนุ่มพร้อมสาว

เป็นวันคำวันคุณ วันคั่นวันเคย ให้ขึ้นช้างมาชมเชย กินอาหารหวานคาว อาหารหวานคาว เตรียมมาหลายวันครั้น คนโคราชว่าหวานพัน ลาว หวาน แซว *** ฉีกคางนั่งดูไก่อียังดูปลายตุ๊กก ตาปู่เอย ช่วยให้ฝนตก ต้องตามฤดูกาล

พอหอมทรง นั่งหมับ ตาปู่ประทับ นั่งมัน แก่บอกประเพณี ที่มีมา คือ เล่น นางแมว ***

๔.พอเสด็จตาปู่บ้าน ก็พากันกลับมา เตรียมโหนดี ตีจิ้งหะ ดอกนาพีน้อง....เอย.....และฉิ่งฉาบ กรับโหม่ง / หาแมงวาม ตามโหนดี เดี่ยวฝนก็ตกชะลง แท้กลับไปกลับมา ถ้าฝนไม่ชะ จะกลับใหม่

เอาแมวลายใส่ตะเหลว หามเร็วตะละตะลุน เปียกทั้งน้ำ ติดทั้งฝุ่น จนแมวข้าตาลาย ข้าตาลาย โดนน้ำใส่ หลายตลบ แต่ไม่ใช่ ทำตะลอบ ตะ หลู่ *** แท้แต่เข้าตากเย็น ตะวันเบนตักย้า อาทิตยคล้อยลอยต่ำ ฝนตกน้อยตกใหญ่

ทั้งนาลุ่มนาดอน คงมีแต่บ่อน ทำนาได้ พรุ่งนี้แต่เช้า จะเอาไถ คันเดิม ไป ตะ นา ดู ***

๕.พอน้ำชุ่มนา ปูปลาก็ชุ่มหนอง วายขึ้นจากลำคลอง ดอกนาพีน้อง....เอย...ชุมใหญ่ชumn้อย โนนก็ฝูงปลาชิว วายริ้ว กับปลาสร้อย เป็นผู้นำเวลาไม่มี เดี่ยวประชumni ประชumnุ่น

หาลายแทงแหล่งสมบัติ ต้องหัดสมบุกสมบัน ตำบลโคกสูงบ้านฉัน ถิ่นอุดมสมบูรณ์ อุดมสมบูรณ์ ทั้งกินอิ่ม นอนหลับ ไม่คิดสะสมบาป แต่ สะ สม บุญ *** ก่อนผลผลิตจะขึ้นเล่า ก็เกี่ยวข้าวขึ้นลาน ยามข้าวใหม่ปลามัน เสียงว่าวจุฬาก็ขึ้นลอย

ทั้งงานหนักงานเบา อาชีพเรา ทำงานบ่อย เข้าสู่วิถี ประเพณีพื้นบ้าน ก็คือ งานบุญ ***

๖.ใครมีลูกชาย ก็ได้บวชนาค อายุไม่ถึง แม่ก็ฝาก ดอกนางาม.....เอย.....ให้ไปบวช เณรคนที่มีลูกชายหลาย ก็ดีใจ ไม่ใช่เล่น เข้าว่าเียบ แผ่นดินผิด ถ้าใครไม่คิดบวชนา

บวชให้ได้หนึ่งพรรษา ค่อยสึกมาผ่านสาว อยากรู้คุณคุณพ่อแม่เรา ต้องให้ท่านสมภารสอน มนุษย์เราอยู่ในโลก มีแต่เรื่อง พานโคก พาน ศัลย์ *** จะมีคู่มาสู่ขวัญ เหมือนนกหวาน มาสู่คอน เห็นสีกาน่าสะออน ก็ให้ยาปูไปสู่ขอ

เจ้าทิศสิริใหม่ ขอให้เบาๆ พ่อแม่เจ้าสาว ก็เรียก เบาะๆ ลูกสาวได้คู่ เป็นผู้มีบุญ ยิ้มหน้า บาน บาน ***

๗.ถึงบ้านเรานี้ นั้นจะมีงานวัน แต่ไม่ลืมทำบุญ ดอกนาพีน้อง...เอย.....งานวัดงานวามาช่วยสนับสนุน คำจุนพระศาสนา ทอดผ้าป่า สังฆทาน สนุกกันยามงานว่าง ของพื้นบ้านการละเล่น งามเด่นไม่ละเลย ทั้งเล่นดีเล่นเตย วังลัดละลาละลึง

ไม่ได้ลุยขี้ละโลก จะได้มี เวลาตก เวลา หล่น ***เที่ยววัดระฆังโฆสิตอง คนไม่ยุ่ง
เหมือนโคกสี มีทั้งมวย วงดนตรี แต่ไม่มีโบก มาโขกใส่

ลูกบ้านผู้นำ ก็รำถึ สนุกดี กว่ารำไทย ท่านนายก แหลมทอง ทั้งร้อง ทั้ง รำ
โทน ***

ประพันธ์เพลงโคราช

กลอนไหว้ย่าโมและขอพร ๙ ส.ค.๕๘ ณ ลานย่าโม

ณ โอกาส นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มาฝากตัวเป็นลูกเป็นหลานย่าโม

บุญสม สังข์สุข / ๓๑ ก.ค.๕๘

๑.โคราชรุ่งเรือง เป็นหัวเมืองใหญ่ มีมหาวิทยาลัย ดอกนางาม....เอ๋ย...อยู่คู่มืองย่า
มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เป็นหนึ่งในอีสาน คนกล่าวขาน หลายเมืองอยู่

นักศึกษามามุง หาความรู้ความเรื่อง ภายในรั้วเขียวเหลือง เป็นแหล่งรวมความรู้
รวมความรู้ ความรู้เรื่องความรำ มีครูแนะครูนำ เนื้อความ รอ *** ไม่ประจำราชภัฏ คือต้น
ดอกราชพฤกษ์ ความหมายนาม อันล้าลึก เปรียบแหล่ง ศึกษาวิชาพร้อม

นักศึกษา มีคุณธรรม จรรยาตงาม ด้วยอ่อนน้อม ถ้าใครได้พบ เคารพนบ
งามนำ สะออน นอ ***

๒.การเคารพผู้ใหญ่ จริใจดังไหว้ญาติ นักศึกษาราชภัฏ ดอกน่ายา....เอ๋ย.....มาน้อมใจ
ไหว้ย่าหวังความเจริญรุ่งเรือง กราบแม่เมือง ราชสีมา กลืนรูปตะลบ อบอวน ไม่ใช่ให้
ยวนไหว้ย

มาแต่ละบ้านแต่ละเมือง อย่าให้มีเรื่อง อูราหม่น ขอฝากตัวฝากตน ฟังบุญยาบารมี
ยาบารมี ที่ไม่ดีให้ละมัน ไปไหว้ใคร ที่ไหนอื่น ไม่สุข อูรา เหมือน *** มาฝากตัวเป็นลูก
เป็นหลาน ให้ย่าท่านดูแล อย่ามีหุมาร มาพาลรังแก ย่าคอยดูหน้าดูหลัง

จากอ้อมอกพ่อแม่มา มุงเฝ้าศึกษา ตั้งใจตั้ง หากปลั่งพลาด ขาดสติ ก็ให้ย่าคอย
ตาม ดลจิตดลใจ เตือน ***

๓.ดอกไม้รูปเทียน มาไหว้วันทา ด้วยความเคารพคุณย่า ดอกน่ายา....เอ๋ย....ตั้งใจหลาย
วันเที่ยวลูกหลานจากบ้านมาไกล ก็อย่าให้ใจห่อเหี่ยว เรื่องที่ร้าย ขอให้เป่าปัด ย่าหาวันตัด
วันทาน

เหมือนกางมุ้งกันแมง ทำแป้งต้องการไม้ บารมีย่าโม มาช่วยป้องกันมาร ป้องกัน
มารครูอาจารย์นำกันมา รู้จะมาไหว้ย่า ก็พากัน เม้าท์*** มาขอพักขอพากราบไหว้ย่าขอพร จะ
ตั้งใจศึกษาที่ครูสอน จึงมาขอพึ่งขอพิง

ขอปฏิญาณ ต่อท่านย่าโม เป็นดั่งร่มโพธิ์ แม่หม่อมมิ่ง / อบายมุข ลูกลูกจะไม่ให้มี
เข้ามา มอม เมา ***

๔.ให้ยารับรู้ คอยดูช่วยดา ย่าผู้เลิศด้วยปัญญา ดอกนายน่า....เอ๋ย....คนทั่วแดนก็ช่วยได้
มาเป่ากระหม่อม ลูกหลานทั้งมวล เพื่อเสริมขวัญกำลังใจ เรียนได้เกรด คะแนนดี คุณย่านี้
จงช่วยดล

อย่าทุกข์ข่มทุกข์ชี้ เกิดมีความทุกข์ชัด ให้หลานปราดเปรี้ยว เฉลียวฉลาด เรียนจบ
ครบทุกคนจบครบทุกคน อย่าทุกข์ค้ำทุกข์คา เหมือนยังเขาปลุกฆ่า เป็น ทุกข์ จิง ***
พระเสื้อเมืองพระทรงเมือง แม่บารมีส่งมา ช่วยลูกหลานผ่านการศึกษา ตามความประสงค์
หมาย

มาไหว้ท่านด้วยใจศรัทธา ก็เหมือนได้ยา เจริญใจ ศึกษาเรียนรู้ เคารพครูอาจารย์
ลูกหลานเจริญ จริง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนน่านักศึกษา ม.ราชภัฏไหว่ย่าขอพร ฝากเนื้อฝากตัวเป็นหลานย่า

ณ โอกาส ว่าถวายย่าโม กิจกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏน่านักศึกษาพันกว่าคนไหว่ย่า

๑.นักศึกษาใหม่ หญิงชายได้มา ไหว่ขอพรคุณย่า ดอกนายน่า....เอ๋ย....ไม่ได้มัวได้เมา
ลูกขอว่าเพลงโคราช ประกาศบอกกล่าว ขอให้ย่าคุ้มครอง สิ่งมัวหมอง อย่าได้มี

ไม่มีคนดื้อคนด้น มาตั้งพันกว่าคนดา มารับพรจากคุณย่า ขอให้ทุกคนเป็นคนดี
คนเป็นคนดี ผู้รักสามัคคี กันทุกคน เด่ *** พ่อแม่มีหน้ามีตา คุณครูบา ก็ไม่มีตี
ลูกศิษย์คิดดีทำดี ศักดิ์ศรีตน ไม่มีต่ำ

ถ้าลูกดื้อ ทำไม่ดี พ่อแม่ก็มี แต่หน้าดำ จะไปทางไหน ใครก็พูดเดิม นำเวทนา
เด่ ***

ประพันธ์เพลงโคราช

กลอนไหว่ย่าโมและขอพร ๙ ส.ค.๕๕ ณ ลานย่าโม / และ ๒๖ ก.ค.๖๑

ณ โอกาส นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มาฝากตัวเป็นลูกเป็นหลานย่าโม

บุญสม สังข์สุข / ๓๑ ก.ค.๕๕แก้ไขเพิ่มเติม ๒๓ ก.ค.๖๑

๑.พุทธังโหม ธรรมมังโหม สังฆังล้อม อัตรายา ดอกนายน่า...เอ๋ย..... วินาศสันติ
ได้ฤกษ์เบิกโอกาส วันพฤหัสบดี ซัยศรีชาวราชภัฏ มาถ้วนทั่ว ประสานตัวประสานตน

อย่ามีทุกข์เจ็บทุกข์ไข้ หญิงชายที่มาทุกเขต ยาศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์เดช คุ่มครองลูกหลานทุกคน
คนคุ่มครองลูกหลานทุกคนมีดฝนยังถูกคม อย่าให้มีทุกข์ข่ม มี ทุกข์ จี่ *** ให้นักศึกษาเรียนดี
ทวิหน้าและรักษาระเบียบวินัย หม่อมราชวงศ์อินทราย จะมาใกล้ขอให้วินาศ

ก่อเกิดมาเป็นกาย ก็ต้องเข้าใจ ในปรมัตถ์ นักศึกษาใหม่ มาไหว้ยาโม ขอพึ่ง
บาร มี ***

๑.โคราชรุ่งเรือง เป็นหัวเมืองใหญ่ มีมหาวิทยาลัย ดอกนางาม....เอ๋ย....อยู่คู่มืองย่า
มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เป็นหนึ่งในอีสาน คนกล่าวขาน หลายเมืองอยู่

นักศึกษามามุง หาความรู้ความเรื่อง ภายในรั้วเขียวเหลือง เป็นแหล่งรวมความรู้
รวมความรู้ ความรู้เรื่องความรำ มีครูแนะครุณา เนื้อ ความ รอ *** ไม่ประจำราชภัฏ คือ
ต้นดอกราชพฤกษ์ ความหมายนาม อันล้าลึก เปรียบแหล่ง ศึกษาวิชาพร้อม

นักศึกษา มีคุณธรรม จรรยาตงาม ด้วยอ่อนน้อม ถ้าใครได้พบ เคารพนบนอบ
งามน่า สะออน นอ ***

๒.การเคารพผู้ใหญ่ จริใจดังไหว้ญาติ นักศึกษาราชภัฏ ดอกนายา....เอ๋ย.....มาน้อมใจ
ไหว้ยาหวังความเจริญรุ่งเรือง กราบแม่เมือง เมือง ราชสีมา กลิ่นธูปตะลบ อบอวน ไม่ใช่ให้
ยวนไหว้ย

มาแต่ละบ้านแต่ละเมือง อย่าให้มีเรื่อง อูราหม่น ขอฝากตัวฝากตน พึ่งบุญยาบารมี
ยาบารมี ที่ไม่ดีให้ละมัน ไปไหว้ใคร ที่ไหนอื่น ไม่สุข อูรา เหมือน *** มาฝากตัวเป็นลูก
เป็นหลาน ให้ย่าท่านดูแล อย่ามีหม่อมมาร มาพาลรังแก ย่าคอยดูหน้าดูหลัง

จากอ้อมอกพ่อแม่มา มุ่งเฝ้าศึกษา ตั้งใจตั้ง หากพลังพลาด ขาดสติ ก็ให้ย่าคอย
ตาม ดลจิตดลใจ เตือน ***

๓.ดอกไม้รูปเทียน มาไหว้วันทา ด้วยความเคารพคุณย่า ดอกนายา....เอ๋ย....ตั้งใจหลาย
วันเทียวลูกหลานจากบ้านมาไกล ก็อย่าให้ใจห่อเหี่ยว เรื่องที่ร้าย ขอให้เป่าปัด ย่าหาวันท
วันทาน

เหมือนกางมุ้งกันแมลง ทำแบ่งต้องการไม้ บารมียาโม มาช่วยป้องกันมาร ป้องกัน
มารครูอาจารย์นำกันมา รู้จะมาไหว้ยา ก็พา กัน เม้าท์*** มาขอพักขอพา กราบไหว้ยาขอพร
จะตั้งใจศึกษา ที่ครูสอน จึงมาขอพึ่งขอพิง

ขอปฏิญาณ ต่อท่านยาโม เป็นดั่งร่มโพธิ์ แม่หม่อมมิ่ง / อบายมุข ลูกลูกจะไม่ให้มี
เข้ามา มอม เม้า ***

๔.ให้ยารับรู้ คอยดูช่วยดา ยาผู้เลิศด้วยปัญญา ดอกนายา....เอ๋ย....คนทั่วแดนก็ช่วยได้
มาเป่ากระหม่อม ลูกหลานทั้งมวล เพื่อเสริมขวัญกำลังใจ เรียนได้เกรด คะแนนดี คุณย่านี้
จงช่วยดล

อย่าทุกข์ข่มทุกข์ชี้ เกิดมีความทุกข์ขัด ให้หลานปราดเปรี้ยว เฉลียวฉลาด เรียนจบ
ครบทุกคนจบครบทุกคน อย่าทุกข์ค้ำทุกข์คา เหมือนยังเขาปลูกข้าว เป็น ทุกข์ จิง ***
พระเสื้อเมืองพระทรงเมือง แ่บารมีส่งมา ช่วยลูกหลาน ผ่านการศึกษา ตามความประสงค์
หมาย

มาไหว้ท่านด้วยใจศรัทธา ก็เหมือนได้ยา เจริญใจ ศึกษาเรียนรู้ เคารพครูอาจารย์
ลูกหลานเจริญ จริง ***

ประพันธ์เพลงโคราช

กลอนคำขวัญ ของดีโคราช

ณ โอกาส สอนนักเรียนโรงเรียนบ้านทัพมะขาม อ.คง

บุญสม สังข์สุข ปรับปรุงแก้ไข ๑๖ ก.ค.๖๓

๑.เป็นเมืองหญิงกล้า ราชสีมาหญิงเก่ง ใครอย่ามาข่มเหง ดอกนางาม.....เอ๋ย.....หญิง
ก่อนเคยปราบห่มป่าจามิตร จนชีวิตม้วยมร เปลกไกว ดาบก็กำ เป็นหญิงงาม หญิงโก้
เพราะคุณย่าปัญญา มี ต่อตีพญามาร จนขึ้นชื่อลั่น เมืองหญิงกล้า คือย่าโม กล้าคือย่า
โมไม่อวดโอ้ ปัญญามั่ว อย่าว่าหลาน ย่า มั่ว ย่า เมา *** พระนั่งเกล้าสถาปนา เป็น
ท้าวสุรนารี ด้วยคุณงามความดี โคราชเราก็นำรู้

ภูบ้านเมืองมายืนหยด ใจกลางโคราชย่ายืนอยู่ บารมีย่าคุ้ม บ้านชุมเมืองเย็น มายัง ยืน
ยาว ***

๒.ดงงามล้ำค่า คือผ้าไหมดี กะโคราชนี่ก็มี ดอกนางาม.....เอ๋ย.....มากมายดา
ผ้าไหมปักธงชัย เขาขึ้นชื่อลือชา ขายในตลาดดาดดิน ทั้งไหมพื้น ไหมดอก
สวยกว่าผ้าเมืองไหน ทั้งเมืองใต้เมืองเหนือ ตัดเป็นผ้าเป็นเสื้อ ลือเลื่องถึงเมืองนอก
ลือเลื่องถึงเมืองนอก ทั้งขายตรง และส่งออก ไปหลาย เมือง น้า *** พุดถึงผ้าไหมไทย
ประเทศไหน ก็ไม่เท่า เป็นภูมิปัญญามาแต่เก่า ทั้งไหมทอไหมถัก

เขาทอเก่าทอใหม่ สีดาบัวใหญ่ ก็หอมมาก ถ่ายทอดฝีมือ มาจากพ่อแม่ แก่น้ำ
ทอ มา ***

๓.คนไทยอยู่ดีมา เพราะว่ามีชาติ เรื่องของกินแล้วโคราช ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ก็มี
ชื่อเป็นอาหารพื้นบ้าน กินกัน ได้ทุกมือ ที่อำเภอโชคชัย ถ้าใครไปก็มีโชค

ผัดหมี่เต็มกระทะ เทมาใส่กะถาด พุดถึงหมี่โคราช อร่อยดี ต้องหมี่กระโทก ดีต้องหมี่
กระโทก ตักยก แบ่งกะถ้วย คนผัดนั้นก็สวย กว่า กระ เทย *** แวะไปเมืองย่าโม
สินค้าไร้มากมี หรือจะซื้อเส้นหมี่ เป็นของฝาก ก็มากมาย

ตามใจปากใจลิ้น ถ้าใครได้กินแล้วถูกใจหลาย ผัดหมี่โคราช ถ้าใครได้ลอง ต้องติดใจ
เลย ***

๔.ชมปราสาทหิน ที่ถิ่นเมืองย่า นครราชสีมา ดอกนางาม.....เอ๋ย.....บ้านชุ่มเมืองเย็น
มีร่องรอยความรุ่งเรือง สมัยเป็นเมือง ของเขมร ยุคขอมเรืองอำนาจ สร้างปราสาทใน
เมืองใหญ่

ถ้าหากน้องพี่มา เหมือนดังว่า แดนพิมาย สูงเด่นเห็นตระหง่าน ปราสาทเมือง
อำเภอพิมาย เมืองอำเภอพิมาย ชอบนิยมชมปรำงค์ จะไม่ให้น้องพี่มา พี่ยะ مين ***
ปรำงค์วัดพนมวัน ปราสาทบ้านนางรำ ดูแต่เข้ายันค่ำ บ้างหยุดร่มนั่งรอ

มีคนมาอยู่มากิน ยกเอาก่อนหิน ขึ้นมาก่อ ใครชอบของเก่า อยากให้แก่ ไปเมืองเสมา
เกิน ***

๕.สมัยแต่ก่อนนั้น เป็นบ้านด่านเก่า แหล่งเครื่องปั้นดินเผา ดอกนางาม.....เอ๋ย....บ้าน
ด่านเกวียน

เมื่ออดีตนั้นเป็นได้ พ่อค้าแม่ขาย มาหยุดเป็นเดือน มีหมู่บ้านเกิด เพราะว่าเป็นด่านก่อน

เดินทางยากก็พักเหนื่อย ปวดเหมื่อยก็พักนั้น มีกองเกวียน คาราวาน มาพำนักรัก
นอน พำนักรักนอน ไม่มีบ่อนจะพักไหน บางคนก็พักไร่ พัก นา *** มีปี่ก็เอามาเป่า ไม่มีหม้อ
ข้าว เอาดินมาปั้น แล้วต้มแกงกินกัน ไม่ใช่ว่าจะมาปด

เป็นข้าวของเครื่องใช้ ก็ปั้นเผาได้ กะนั้นหมด ทั้งดินก็ดี ช่างมีฝีมือ ปั้นอย่าง ชำนาญ
มา ***

ประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เครื่องมงคลประกอบในพิธียกเสาเอก

ณ โอกาส งานศิลปะนิพนธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บุญสม สังข์สุข ๑๙ ก.ค.๖๓

๑.จะยกเรือนอยู่ ก็ต้องดูฤกษ์ยาม เครื่องมงคลพิธีกรรม ดอกนางาม...เอ๋ย...บูชาฤกษ์เข้า
ฤกษ์เย็นยกเสาเอกฤกษ์งามยามดี เทวดาเจ้าที่ รับรู้เห็น ชื่นน้อมนันทรายเสก ยกเสาเอกมีฤกษ์
ใหญ่

เป็นเครื่องหมายจะพามี สุขี่ไม่พาหมอง เตรียมไบนาคเงินทอง ทั้งผ้าแพรผ้าไหม ผ้า
แพรผ้าไหมปักธงชัยนั้นผ้ามาก แต่ไม่มี ผ้าหมัก ผ้า หมม *** โยงด้ายสายสิญจน์ ผูกแหวนผูก
สร้อย หน่อกล้วยอ้อยมาผูกเสา แผ่นทองเปลวก็ต้องเอา ผ้าสามสีมาผูกสวย

เรือนพ่อคงแม่พุ่ม ดวงเศรษฐีรุ่ม ใส่ทองรวย ตลอดปีเดือนที่เรือนโคราช มีแต่เงิน
ทอง โรม ***

คำประพันธ์เพลงโคราช
กลอน เพลง เชิญเที่ยวโคราช
ณ โอกาส ที่ใช้แสดงทั่วไป เปิดในสถานีวิทย์

๑. เมืองราชสีมา ก็จัดว่างามดำน เป็นประตุ สู่อีสาน ดอกนางาม....เอ๋ย.... มีแต่ของ
งามๆดู โคราชเป็นเมืองเจริญ เพลิดเพลิน น่ายุ คนโคราชหญิงชาย ก็จิตใจงามดา
ไม่พูดเสียดสีหมุ่ มีประตุสุมุ่ เขาก่อสร้างขึ้นเป็นซุ่ม นี่คือเมืองราชสีมา เมืองราช
สีมา เวสสันดรนอนป่า พามัท ทรี หมุ่น *** ยาวสกดเขาวัดไว้ ไม่ทิ้งให้ว่างว้าง ทั้งสืบสาน
และพากันสร้าง จนนางสะอาด เดวิดวา

ออกจากโคราช ไปวัดบ้านไร่ ทางก็ไม่ไกล ดอกพ้อชา ไปสร้างบารมี เพิ่มสิริมงคล
วัด หลวง พ่อ คุณ ***

๒. เป็นเมืองหญิงกล้า น่ารักมัย ขอเชิญท่านมาชม ดอกนางาม...เอ๋ย....มาเชย
อยากชวนวังปราสาท เมืองโคราช ก็มาเลย มีวีระสตรี ที่ดีเด่น ไม่ว่ามาเย็น หรือมาเช้า
เมืองปักผ้าไหมหลาย ทั้งไหมลายไหมเหลือง มากราบแม่ศรีเมือง ฟังเพลงโคราช กัน
ไหมเหล่า ราชกันไหมเหล่า ไม่เหนียวไม่หล้า คนเมืองราชสีมา พูดไม่ ลืม *** จะขับรด
เข้ามาวน หรือจะบนเอาเพลงมาว่า คนต่างบ้านผ่านมา เขายังแวะเข้ามาไหว้

ด้วยความเก่ง ของหญิงกล้า เขากราบบูชา กันหลาย ท่านท้าวสุรนารี มีบุญคุณต่อ
เรา อย่า พา กัน ลืม ***

๓. สินค้าพื้นเมือง ก็คนทำมี ล้วนแต่ของดีๆ ดอกนางาม...เอ๋ย...ที่ทำมา เอาดินมา
ปั้นเผาขาย ก็ทำให้มีคุณค่า บ้างอยู่บ้านเลี้ยงลูก ก็ทำฟูกทำหมอน

มาวางขายกายกอง อย่ามัวมอง ตากัน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มเกษตรกร
กลุ่มเกษตรกร เลือกรื้อเอาแม่สาวตะกอ บ้างก็ทำเอย ตะลื้อ ตะ เหวียน *** ไปปากช่อง
ไม่ต้องละอาย ขึ้นเขาใหญ่อย่าได้ละอา ไปชมเขาชมผา ดูลิงค่าง ละมั่งละอง

ถ้าเขาเขตรวังน้ำเขียว สถานที่เที่ยว ไม่ลืมหลง เหมือนสวิตเซอร์แลนด์ บนดินแดน
โคราช ไม่ อาจ ลืม เลือน***

๔. พอนั่งรถเข้าเขตโคราช ก็มีทิวทัศน์ให้ดูเร้น แม่น้ำใสไหลเย็น ดอกนาพื้นอง...เอ๋ย....
ดูนาดูไร่ ถึงลำตะคลองก็ลองชวน แวะชมสวน ขาดิขาย บรรยาอากาศชุ่มชื้น ชั่งดูรีนดูเรียง

อ่างซบประตู่ เราก็ดูไม่พาดูพาดำ ไปเที่ยวเขื่อนชุมฉ้า ต้องแม่น้ำลำพระเพลิง
นั่งรถมาพาดำ ขอรับรองว่าฉันไม่ พา เผลอ *** แม่น้ำใหญ่ไหลซบ ทั้งลำมูลลำชี ถ้านั่งรถ
ไปครบุรี

ไปเที่ยวชมเขื่อนลำแชะ หาดจอมทอง หาดชม ตะวัน มีเรือให้ท่าน นั่งชมแนว
ฝูงปลาใหญ่น้อย ล่องลอยเล่นน้ำ งดงาม น่าชม เหนอ ***

๕.บ้านฉันมี ของดีมากมาย มีทั้งของใหม่ ดอกนางาม...เอ๋ย..... ของเก่า
แต่น้ำพัดดินพัง เขาก็ยัง ปั่นดินเผา เมืองโคราชนี้หลากหลาย ทั้งของใช้ของกิน
ฝีมือช่างเข้านิดี ปั่นปีปั้นเดือน ถ้าว่านบ้านด่านเกวียน ให้ไปดูเข้านดิน
ภาพศิลป์ก็ปั้นได้ คนคลานนั้นไม่ว่าง พอปั่น เติบ *** ปักธงชัยผ้าใหม่ดี ถ้าวัดหมี่ต้องกระโทก
ขนมจีนบ้านประโดก

สี่คว้นเหล่า ปลุกเข้ากะถั่ว วัดมุงคล ต้องวัดบ้านไร่ ไม่มีที่ไหนจะดีกว่า แต่บ้าน
ท่าช้าง นั้นยังไก่อ ร่อย ดี เกิน***

๖.ทั้งหนุ่มทั้งสาวดูเขาสวนเส บ้างก็เหมารถเม ดอกนางาม...เอ๋ย.....ไปเที่ยวสวนสัตว์ เขียว
ทุกท่านที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด รับรองท่านต้องสุขสม ให้ไปเที่ยวชมสวนสา

ซึ่งสดชื่นรื่นรมย์ น่าเดินชมดูเล่นดูเสียสิ่ง หึงเหม่น เที่ยวคู่ม้าดูลา ม้าดูลา นกปลา
ก็ดูเหลือ แต่อย่านั่ง ดู เลอะ ดู เลื่อน***กระจอกเทศ นั้นนกใหญ่ดูคล้ายๆ กะนกยักษ์ เติบ
เหนียวโพดก็หยุดพัก ดูนกกะยางนกยูง จะนั่งรถไฟ หรือใช้จักรยาน ไม่มีคนพา กะไหนมาอยู่
ถ้าใครได้ยล ต้องไม่ลืมเมืองย่า ที่ได้มา เยือน ***

๗.เป็นเนินดินใหญ่ จักใคร่มาถม อยากรู้อยากเห็นให้ไปชม ดอกนางามเอ๋ย....เมรุพรหม
ทศ ดำนานเก่า เขาเล่าให้ฟัง ว่าท่านนั้นสร้าง ปรารค์ประสาธ เขตพิมายก็มีแต่ดิน จักได้หิน
กะไหนมาทำ

ซื้อจิวไข อาศัยงาน ขนมหวานใส่สา เขาขึ้นซื้อลือชา ว่าเมืองพิมายไพเราะ ไพเราะไพ
งาม มุดน้ำอาศัยม เหมือนขึ้นเนิน เติบกัม อาศัย เงย *** คนเมืองพิมาย เอาใจประจักษ์
ตำนานรักของปาดิต ว่าอรพิม นั้นไม่ผิด แต่พรหมทศ คอขาดประจาน

เหตุความรักนี้มันร้าย ร้อนยิ่งกว่าไฟ ไหม่ลาน ดูงานแข่งเรือ ท่านก็อย่าลืม
ไปเที่ยว พิมาย เลาย ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลง ประวัติ และตำนานเพลงโคราช

โอกาสที่ใช้แสดงทั่วไป

บุญสม สังข์สุข ๒๕ พ.ย. ๕๙

๑. เพลงโคราชรำร้อง ไม่มีหมองมีหม่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดอกนาพีน้อง.....เอ๋ย
.....ประวัติ มีมา / ได้รับการยกย่อง เล่นงานฉลองให้คุณย่า ในมณฑลคนรู้ทั่ว ไม่มีมัวมีเมา

คนรุ่นป้ารุ่นลุง เคยบอกลูกบอกหลาน ที่ปรากฏหลักฐาน เป็นเพียงคำบอกเล่า คำ
บอกเล่า บอกน้าบอกหลัง คนจากกันนั้นยัง สั่งคำ บอก ลา *** เพลงพื้นบ้านแข็งแกร่ง อยู่
เป็นแหล่งเป็นหล้า รว พ.ศ. ๒๓๑๓ ถึง ๒๓๙๕ มีเพลงโคราช เล่นเป็นหลัก

เมื่อครั้งที่ย่าท่านยังอยู่ เพลงโคราชเฟื่องฟู ในเมืองมาก เป็นย่านย่าโมเพลงโคราชยังมี
อยู่ คู่ เมือง มา ***

๒. เหมือนยังต่อยมวย ได้สี่หมัด สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ดอกนางาม....
เอ๋ย...เสด็จมาเมืองราชสีมา / ทรงเปิดถนน จอมสุรางค์ยาตร์ หมอเพลงโคราช ได้เข้ามาหา
ไม่ชอบเสื้อสีเก่ายังเลือกเอาสีใหม่

ชวนทั้งน้องพี่มา ไม่ทำให้น้ำพิหม่น เสร็จมานำเปิดถนน ก็ไปเมืองอำเภอฟิมาย เมือง
อำเภอฟิมาย พิชดูน่าพิไล พี่ แหม่ว *** เหมือนปลาวาย ทำทวน เพลงยังด้น หาทำว่า
มีหมอเพลงนายหรือสวนข่า เข้ามาว่าเพลงถวาย

พ.ศ. ๒๔๕๖ ประวัติหยิบยก สมบูรณ์หลาย ได้ว่าเพลงต้อนรับ สำหรับนายหรือ ก็มี บุญ
แล้ว ***

๓. เคยว่าถวายน้า พระที่นั่ง ในงานชุมนุม ลูกเสื้อครึ่ง ดอกนางาม.....เอ๋ย...ที่หนึ่ง
เป็นมหรสพ ของมณฑลราชสีมา ประวัติว่า กล่าวถึง ยังเล่นอีกหลายที่น้า เหมือนเพลงว่า
หาที่เน้น

เหมือนน้ำมาคาเมือง แม่เนื้อเหลืองปั้นขมิ้น สมัยรัตนโกสินทร์ ตอนรบมา ชนะเขมร
มาชนะเขมร มีเพลงเล่น ขมิ้นขมิ้น ข้าศึกต้องจับมัน ให้อยู่ คา มือ *** ชาวบ้านสอดบ้านส่อง
จัดงานฉลอง ในบ้านข้า มีการละเล่นเต้นรำ สนุกสนานชาวบ้านสกร รำดูน่าดูหลัง ทำนารัง
ยังดูรก ทำรุกรำ คล้ายเจรียง ของเมืองสุรินทร์ ไม่ เคย ดู รือ ***

ตำนานเพลงโคราช

๔.พริกขีหนูเม็ดน้อย ละเนอเผ็ดนาน เขาว่ามียาพราน ดอกนางาม...เอ๋ย..ชื่อนายพราน เพชรน้อย บ้านอยู่หนองขุนาค เขารู้จักกันบ่อย ใครจะไปในป่านั้น ต้องให้นายพราน เพชร นำ

แก่เข้าป่ามาจนดึก ใจก็นึกคนองหนัก เห็นลูกสาวพญานาค เอาเพลงมาร้อง กะหนองน้ำ ร้องกะหนองน้ำ ดูรูปร่าง ไอ้อย่างงาม อยู่กะ หนอง นั้น *** แก่ฟังพิชฟังเพ่ง ทำนองเพลงก็ ฟังเพราะ นายพรานก็เลยแอบเลาะ เข้ามานั่งฟังเพลิน

เข้ามาใกล้ ๆ จนได้ยิน บังโหดหิน เป็นเนิน ๆ เลยจำเอาเนื้อ จำทำนองมาร้อง กัน นาน นาน ***

๕.ไม่เคยเห็นแดน พระอินทร์ตา ตำนานหนึ่งก็เล่าว่า ดอกนางาม.....เอ๋ย....มาจากอินเดีย ตำนานกล่าวเล่าไว้ แล้วแต่ใครนั้นจะเชื่อ แม่จันทร์สุกสุกสวย ไม่หอมเหมือนหน่วย จันทร์อินตา

ยกเรือนใหม่นำมูข มะม่วงปลูกน้ำเม็ด ชื่อพญาเข็มเพชร แก่ไปจำนำมา จำนำมา กระเชอใหม่นำมั่ง ฉันทไม่พูด นำหมาง นำ เมิน *** เพลงลำตัดให้อยู่ภาคกลาง ลิเกนั้นดัง ในเมืองกรุง ส่วนเพลงโคราช นั้นมารุ่ง มีชื่อเสียงในเมืองไกล

เป็นกลอนไม่ยาว แต่เขาว่า อยู่ราชสีมา ฝั่งกาย คนแต่ก่อน เขาเรียกเพลงก้อม ชั่งนำ ฟัง เกิน ***

กลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโม

๑. ย้อนความดีของย่ามีมา ด้วยสติปัญญา ดอกน่าย่า .เอ๋ย.....ของย่ามีมาก ลูกหลานรุ่น หลังนี้ยังสบายย่าช่วยไว้ ไม่ให้ลำบาก มาก่อหลักปักฐาน จนมีบ้านมีเมือง

เราอย่าทำสกปก ให้มันรุกรัง ลูกหลานย่ามาพากันสร้าง เมืองโคราชให้รุ่งเรือง ราชให้ รุ่งเรือง ใครจะคนบารุงรอ ลูกยังมีแม่พ่อ คอยบารุง เรา *** จะหมั่นขาย หรือหมั่นค้า อย่าให้มันค้า มันค่าง เองเป็นลูกหลานรุ่นหลัง รักษาเมืองบ้าน ให้หมั่นคง

เรามาช่วยกันยืนหยัด ให้เมืองโคราช เรายืนยง จนเมืองคุณย่า น่ายู่อย่าง ย้ง ยืน ยาว ***

๒. เป็นเมืองหญิงกล้า่น่าภิรมย์ ขอเชิญท่านมาชม ดอกนางาม...เอ๋ย.....มาเชย อยากชน วังปรางค์ปราสาท เมืองโคราchkัมาเลย มีวีระสตรีที่ดีเด่น ไม่ว่ามาเย็นหรือมาเช้า

เมืองปักผ้าไหมหลาย ทั้งไหมลาย ไหมเหลือง มากราบแม่ศรีเมือง ฟังเพลงโคราช
กันไหมเหล่า ราชกันไหมเหล่า ไม่เหนียวไม่หล้า คนเมืองราชสีมา พุดไม้ หลืม *** จะขับรด
เข้ามาวน หรือจะบนเอาเพลงมาว่า คนต่างบ้านผ่านมา เขายังแวงเข้ามาไหว

ด้วยความแ่ง ของหญิงกล้า เขากราบบูชา กันหลาย ท่านท้าวสุรนารี มีบุญคุณ
ต่อเรา อย่าพา กัน หลืม ***

กลอนเชิดชูเกียรติคุณย่าโมย่าบุญเหลือ
งานสัตรีวีรกรรมนางสาวบุญเหลือ ๔ มี.ค.๕๐ ร.ร.บุญเหลือวิทยานุสรณ์

๑.ผู้คนหลังไหล มาระมาโรม ถึงวันที่ ๔ มีนาคม ดอกน่ายา.....เอ๋ย.....คนมาลันมา
หลามได้จัดงานวันนี้ สดุดีวีรกรรม ลูกหลานมากราบไหว รูปเทียนดอกไม้และพวงมาลา
ถึงว่าท่านจะเป็นหญิง ก็คุณยิ่งคุณใหญ่ ลูกหลานจัดงานให้ ด้วยยกย่องพระคุณย่า
ย่องพระคุณย่า คັນโยม คันญาติ เข้าของอยู่ในวัด เคย คัน ยิ้ม *** ถึงจะเกิดเป็น
สตรี ไม่ให้ศักดิ์ศรีตัวต่ำ รักษาแผ่นดิน ถิ่นสยาม ไม่เกรงกลัวถึงตัวตาย

ด้วยความแ่ง ของหญิงกล้า จิงกราบบูชากันหลาย ย่าบุญเหลือ มีบุญคุณต่อเรา
อย่า พา กัน หลืม***

๒.พ.ศ.๒๓๖๙ ทหารเข้ามากะบ้าน เจ้าอนุแห่งเมืองเวียงจันทร์ ดอกนาพีน้อง..เอ๋ย..ก่อนการ
เป็นกบฏ ยกกองทัพ ยึดเมืองราชสีมา กวดต้อนประชา ชนหมด คิดมาก็น่าโมโห โล่เหมือนโค
เหมือนกระบือ

ย่าสู่พัน สู่หมื่น ทั้งสู่ปิ่นสู่มีด พอไปถึง ท่งสัมฤทธิ์ คุณหญิงโม ก็สู้มือ โมก็สู้มือ เพื่อ
บ้านเมือง ไม่สู้มัว พวกทหารสู่มัว สู่ เม่า *** ออกอุบายให้ทัพหยุด แล้วเตรียมอาวุธ
ศาสตรา พอได้เวลา ก็ไล่ล่า ถึงว่าตัว เป็นสตรี

พระนั่งเกล้า ทรงสถาปนา เป็นท้าวสุ นารี ถ้าปะคนร้าย อย่าได้ไปร้อง ให้ เวทนา
เรา ***

๓.นางสาวบุญเหลือ ก็แพ่งเหล่าเข้าปะเลาะ พาสาวๆเข้าล้อ.....เอ๋ย.....ปอบปะโลม
แกล้งนังเกยเซยชิด ทหารก็คิดหวังเซยชม ให้กินข้าวเหนียวจิ้มป้า นั้งปะหน้าปะหลัง
บ้างร้องรำทำจังหวะ พอป็นพระคนละวัด ทหารเมา แล้วประมาท ชะล่าใจ ไม่ระวัง ใจไม่
ระวัง นอนนั้ง ระวัง ระวิน เม่าหลับ แล้วไม่ตื่น ไม่ ระ แวง *** ท่านไม่เคยคิดหวั่นเกรง
ยอมเสียสละกาย ไม่รักตัวกลัวตาย เป็นสตรี สร้างวีรกรรม ทั้งร่างกาย มลายมุ่น จุด
เกวียนกระสุน ดินดำ เลือดเนื้อก็ขาด สาดกระเด็น จนพื้น ดิน แดง ***

๔.เพลงโคราชมาว่าก็ให้มาฮามาไห้ ขออัญเชิญคุณย่าโม ดอกนาคา.....เอ๋ย...ให้มารู้มา
เห็นเป็นงานฉลองชัยชนะ หมอเพลงมาว่าอยู่ไม่วัน ย่าโมชอบเพลงโคราช ลูกหลานก็จัดมาให้
เครื่องเซ่นไหว้ก็หลายล้น ไม่ท้าวท้าวเวียน ทั้งดอกไม้รูปเทียน เพลงโคราชก็จัด
ถวายโคราชก็จัดถวาย ทำไห้ท้าวอน เหมือนลาวดิน ถิ่นอุดร มี ท่า เว้า *** ผู้คน
นับถือลือหา ยังมาไกลมาไกล คนทั่วถิ่นแผ่นดินไทย จึงได้มาไหว้มากราบ
เพลงโคราชรำร้อง ไม่มีปีกลอง ดนตรีรับ เล่นงานฉลองท้าวสุรนารี วีระ สตรี
เรา ***

การประพันธ์เพลงโคราช

กลอนประวัตีย่าโม

โอกาสที่ใช้ สอนนักเรียน และใช้การแสดงทั่วไป

บุญสม กำปิง / ๒๕ พ.ย. ๕๕

๑.หมอเพลงโคราช มาเล่าประวัติย่าโม ที่ขึ้นชื่อลือโซ่.....เอ๋ย.....เพราะยาปญญามี
ท่านกำเนิดเกิดปีเถาะ ตรง พ.ศ.๒๓๑๔ มุงกระท่อมสมัยเก่า ก็ยังเอาตบหม้อมัด
เกิดในเมืองราชสีมา ไม่หานาหาไร่ อยู่ในยุคสมัย พระเจ้าตากสิน มหาราช
สินมหาราช อยากรู้เรื่องเก่า กันแล้วก็ ทุกคนต้องหารอ หา ริ *** คนไหนสร้าง
คนไหนก่อ ท่านมีพ่อ ชื่อนายกิม จะชงชาเอามาชิม น้ำร้อนยังใส่ไว้ในกา
คุณย่าโม ท่านบุญหมั่น แม่ของท่าน ชื่อบุญมา ท่านให้กำเนิด เกิดย่าโม เป็น
คน บุญ มี ***

๒.แหะปลาขาว ยังล้างท้องซี อายุ ๒๕ ปี ...เอ๋ย.....ได้เข้าวิวาห์กับพระยา ปลัดทองคำ
หรือพระยามหิธรธิบดี จะดูราศีท่านก็บอดำ สร้อยกำไลเอามาแขวน ทั้งทองแขนทองขา
แม่ผ้าไหมสีม่วง เป็นคนหลวง ศักดิ์ศรีมาก ท่านมีฐานันดรศักดิ์ เป็นปลัดเมืองราช
สีมา เมืองราชสีมา ขุนนางเก่าท้าวเธอ ก็ไม่มีราศีเหม่อ ราศี เหม็น *** ตั้งหน้าบ้านหน้า
เรือน อยู่ข้างวัดพระนารายณ์ ท่านคนทำบุญหลาย จึงนารักสมนารี
ท่านเล่นหมากรุก ก็อย่างฉลาด กินโคนรูกคาคด ขำนาญติ ยามทรงอาษา ชีม้าสี
ด่าก็อย่าง ขำนาญ เเดิน ***

๓.เหมือนยังบ่างบิน ปีนต้นกระเบา พ.ศ.๒๓๖๙ ดอกนาพีน้อง.....เอ๋ย.....เจ้าอนุวงศ์
เวียงจันทน์ ได้ก่อการ เป็นกบฏ เจ้าพระยานครราชสีมา และชายฉกรรจ์ ไปเมืองขุขันธ์
กันหมดพระยาปลัดก็ไปกะเขา เหลือแต่บ่าวอยู่กะบ่อย

คือเจ้านายเป็นผู้นำ เลยโคราชชาตผู้นำ เหลือให้เข้าเฝ้าประจำ แต่กรมการขึ้นผู้น้อย
แม่ลูกเต้าเล่าอ่อน ก็มีแต่ผู้นอน ผู้นั่ง *** กองทัพหน้าเจ้าราชบุตร ก็เร่งรุดเข้าเมืองดา เจ้า
อนวงศ์ก็ตามมา พาทัพหลวงยึดเมืองได้

ชาวโคราชตกเป็นเชลย เหมือนงัวไม่เคย จับเดินไกล สาวๆ แสบๆ คนแก่คนเฒ่า
ก็ถูก ให้เดิน ทาง ***

๔.ทหารลาวก็เร่ง ว่าอย่าเดินช้าหลาย ย่าโมก็ออกอุบาย.....เอ๋ย.....จะให้ข้าลง
ให้คนแก่เป็นไข้ดำ เป็นไข้ป่าไข้ดง แก่ทั้งทำเกวียนหัก ทำจวนหาย สาวก็หลายงามแฉล้ม

บ่อนไหนเสียก็ซ่อมใส่ หาไม้มาซ่อมสา ไปเบิกขวานมีดพล่า มาเป็นเครื่องมือ ซ่อมแซม
ตัดไม้เอามาเสียม ถือกอบถือกเสียม เข้าซ่อม แชว *** ควรหยุดเพ่งหยุดพิศ ถึงทุ่ง
สัมฤทธิ์ ก็ให้หยุดพัก เดินมาเหนื่อยของก็หนัก ควรหยุดบ้ายหยุดเพล

ข้าวเหนียวเหลือกินหลาย ทำเหล้าเอาไว้ นำกินเล่น ถ้าหยุดพักแรม จัดงานกิน
เลี้ยงไม่หวง กิน แลว ***

๕.นางสาวบุญเหลือ นั้งงามหลาย ให้เข้าหาเพี้ยรามพิชัยเอ๋ย..... เอาความงามล่อ
แล้วจัดแจงแพ่งเหล่า ทำท่าเข้าพนา พะนอ เอวก็ก๊วก๊วกก็โก่ง ใครจะไม่หลง ความงามล่อ

ทั้งสุ่มพัน สุ่มหมื่น และสุ่มพัน สุ่มมิด พอไปถึง ทุ่งสัมฤทธิ์ คุณหญิงโมก็สุ่มมือ
โมก็สุ่มมือ ทหารเมา ก็จนมุม กะเวลา มาสู่ท่ม สู่ โมง *** แต่งกายตะเบงมาน เอาผ้าพัน
บนศรีษะ คุณหญิงโมก็ขี้ม้า ด่าปี่คือสี่เสื่อ

จุดเทียนระเบิด ไหม้เป็นถ้ำ คือนางสาวบุญเหลือ เพี้ยรามพิชัย ก็ตายลับ ลิ่น บุญ
ลง ***

๖.เพลงโคราชฉลอง ตั้งนักร้องนักร้อง เดือนมีนาวันที่ ๒๓.....เอ๋ย....ชาวโคราชก็น่ารัก
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าท่าน พระราชทาน ฐานันดรศักดิ์ ทรงยกย่องให้ยา เป็นท้าวสุรนารี

ไม่ได้ล่อล่อเสียด ให้ใครมาเคียดมาชิง จัดเพื่อรำลึกถึง เรื่องความสามัคคี ความสามัคคี
หมู่มารร้ายภัยริ อย่าให้ มา เข้า *** ย่าเกิดมาเก่งมากกล้า เหล่าชาวประชา มาไกลมาไกล
อยู่ทั่วถิ่น แผ่นดินไทย ได้มาไหว้มากราบ

เพลงโคราช เล่นฉลอง ไม่มีปี่กลองดนตรีรับ เพื่อชาวโคราชที่เสียสละ และท้าวสุ
รนารี วีระ สตรี เรา ***

การประพันธ์เพลงโคราช

กลอนบวงสรวงเปิดงานย่าโม ๒๓ มี.ค.๕๑

บุญสม กำปิง / ๑๘ ก.พ.๕๑

๑.เมืองโคราช นารีนนารมย์ วันที่ ๒๓ มีนาคม ดอกน่ายา.....เอ๋ย.....มาตั้งนาราน่าร้อง
เพื่อระลึกถึงวีรกรรม จึงได้ทำถ้ำฉลอง งานวันแห่งชัยชนะ ท่านท้าวสุรนารี
มารำคู่ให้ดูดา คนดูตะดูดาต สตรีเหล่า ชาวโคราช ร่วมแสดงสดุดี แสดงสดุดี
แสงสีก็ดูได้ ระยิบระยับ ประดับไฟ คล้าย กะดู ดาว *** ทำชะร้อรับเรียว ข้าวเกี่ยว
ยังรับรวง ลูกหลานย่า มาบวงสรวง ให้ทิพย์วิญญาน ท่านรับรู้
ประเทศสยาม ยืนหยัด เป็นเอกราช ยังยืนอยู่ บารมียาคุ้ม บ้านชุมเมืองเย็น
มายัง ยืน ยาว ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชประวัติประตู่ไชยณรงค์หรือประตู่ผี

ณ โอกาส เด็กนักเรียนโรงเรียนบึงพลาญปราบแสดงในงานลอยกระทง ๑๒ พ.ย.๕๑

บุญสม กำปิง ๘ พ.ย.๕๑

๑.ฉันเป็นลูกหลาน ท่านท้าวสุรนารี จะมาเล่าประวัติประตู่ผี ดอกน่ายา.....เอ๋ย.....
หรือประตู่ไชยณรงค์ ในสมัยย่าโมเมื่อมีศึกสงคราม ก็มีผู้นำ อย่างมั่นคง หมอเพลงโคราช
จะมาเล่าพี่น้องเราก็นำรู้

โคราชมีกำแพงเมือง เคยรุ่งเรือง อธิปไตย จะผ่านเข้านอกออกใน นั้นก็มีสี่ประตู
มีสี่ประตู ประบนประได เข้าเมืองมาปะยาย ปะ ตา *** มีทั้งประตูข้าง ประตูหลัง
ประตูหน้า ไปรบทัพกลับมา ก็เข้าสู่ประตูนี้

เลยเรียกประตู่ไชยณรงค์ เพื่อความประสงค์ เป็นมงคลดี เพลงโคราชจัดมาแสดง
เล่าทุก คน ตา ***

๒.เหมือนลมเคยพัด เอ๋ยประตู่พัง ที่นี้จึงเล่าให้ฟัง ดอกน่ายา.....เอ๋ย.....ที่เรียก
ประตู่ผีคือมีคนตายอยู่ทางใน เข้าได้ เอาออกทางนี้ คนเปิดปิดก็คอยรอ ประตูพอประตู
เพียง

มีคนอยู่ข้างในมาก ก็ตายจาก ข้างในมา เอาผีมาฝังในป่าช้า เพราะไม่มีเมรุ เฝ้าใน
เมืองเมรุเฝ้าในเมือง คนไหนมัวคนไหนเมา ก็กลัวคนข้างในเฝ้า ข้างใน เหม็น *** เอาผี
ออกมา ก็น่ากลัว ผ่านหนองบัว มีท่าน้ำ ไปฝังป่าช้าสัทธิธรรม ข้างโรงเรียนบุญวัฒนา

และเผาที่วัดศาลาทอง มีรากไทรกอง ห้อยระย้า เผาทั้งผีไม่มีญาติ ที่วัด ศาลา เย็น ***

๓.มีทั้งสิ่งปฏิภูล เอามาถ่ามาเท มีธมมาเก็บถึงเมล์ ดอกนาพื่อน้อง.....เอ๋ย.....เอาออกมา
ทั้งเป็นประตู่ที่ผ่าน ย่านของเสีย ทั้งไม่เหลือ เลยสักสิ่ง ด้านสินค้านั้นก็มี เป็นที่เอามาถ่า

ทั้งมาหาบมาชน ไม่มีคนไหนมาเคื่อง ข้างกำแพงนอกเมือง ก็มีของ พ่อค้ามาขาย
ของพ่อค้ามาขาย มาหยิบมาชั่ว บ้างซื้อควาย ซื้อวัว เอามา ฆ่า *** ใส่เกวียนมาขายมา
ค้า คำคืนก็มาค่าง มีปลาเค็มปลาย่าง จากเขมรต่ำ ก็นำมาขาย

แล้วซื้อเกลือสินเธาร นำเข้าเขมร แลกของจำเป็น กันมากกันมาย บ้านพี่เมืองน้อง
ทั้งสองเมือง คำขาย กัน มา ***

๔.พอเรือกำแพงเมืองเก่า ก็สร้างบ้านพักข้าราชการ และทำตลาดเทศบาล ดอกนาพื่อน้อง...
เอ่ยรอนรับประชากร คือตลาดประตู่ผี ของขายดี อย่างแน่นอน ตำรวจช่วยเหลือพื่อน้อง
จึงมีกองบัญชาการ

ถัดจากตลาดประตู่ผี นั้นก็มี เรือนจำกลาง มีสระน้ำ ชื่อสระทองหลาง เก้าแก่
ให้จำกัน แก่ให้จำกัน คนสร้างผัง เมืองไม่ผิด มีทั้งคนจำคิด จำ กะ *** มีถนนกำแพง
สงคราม ขนานตามไปกับคูเมือง นามระบือลือเลื่อง ติดป้ายอยู่กะคูมี

คือพระยากำแพงสงคราม ท่านสร้างคุณงาม ความดี ที่กล่าวความเดิม ก็อยากให้
ท่านผู้ดู รู้เนื้อ ความ ดา ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

ณ โอกาส แสดงสดุติวีรกรรมนางสาวบุญเหลือ ๔ มี.ค.๕๒ / บุญสม สังข์สุข / ๒๗ ม.ค.๕๒

๑.ก่อนจะทำพิธีก็ต้องมีบทกล่าว เพลงโคราชจะมาเล่า ดอกนางาม.....เอ๋ย.....เป็นบท
กร่อนจากโรงเรียนบุญเหลือ วิทยา อนุสรณ์ ได้นำเพลงโคราช มาประกาศ เป็นบทเกริ่น
แม่ยอดช่อ ดอกอัญชัน เลื้อยพัน บางอันชี้ ก่อนแสดงสดุติ ครูอาจารย์ ขอ
อัญเชิญอาจารย์ขออัญเชิญ เอ๋ยสำเนียง เสียงเสนาะ พุดไม่มีอันฉ้อ อัน ฉล *** สิ่งชั่วช้า
อย่ามาเฉียด เคารพเสียด อย่ามาฉก เทพเทพอารักษ์ ขอเชิญ มาเชยมาชม

สดุติวีรสตรี วันที่ ๔ มีนาคม ให้ย่าคุ้มครอง นักเรียนและครู ผู้ พัฒนา คน ***

๒.เหมือนยังบิน ปีนต้นกระเบา พ.ศ.สองพันสามร้อย หกลีบแก้ว ดอกนาพีน้อง...เอ๋ย
.....เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ก่อการเป็นกบฏ ยกกองทัพ มายึดเมืองราชสีมา กวาดต้อนประชา
ชนหมด แม่บุญเหลือ คุณย่าโม โดนไล่เหมือนโค เหมือนกระบือ

ทั้งสุพันธุหมื่น สุพันธุมีด พอไปถึงทุ่งสัมฤทธิ์ คุณหญิงโม ก็สู้มือ โมก็สู้มือ พอ
ลาวมา ก็จนมุม กะเวลามาสู่ทุ่ง สู้ โมง *** ในการมีส่วนร่วม จึงเกิดความสามัคคี เพื่อ
ชนรุ่นหลัง สร้างความดี ไม่ใช่มาคุย มาคุยมาเขี่ย

เตือนให้คิด ปลุกจิตสำนึก เพื่อหวนระลึก ถึงแม่บุญเหลือ เพื่อเมืองโคราช เอาชีวิต
เข้าแลก จน สิ้น บุญ ลง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชบวงสรวยย่าโม เชิดชูเกียรติย่าโม

ณ โอกาส ประกวดเพลงโคราช งานย่าโมปี ๒๕๕๒

บุญสม สังข์สุข ๑๗ มี.ค.๕๒ / โทร.๐๘๙-๕๗๙๒๖๘๖

๑.ด้วยบารมี ของย่ามัน ทุกหมู่เหล่า ชาวบ้าน ดอกน่าย่า.....เอ๋ย.....บวงสรวยย่าโม
มีลูกหลานแต่งตัวงามๆ มาเตรียมร่าจืดโซ้ว วิกรรมหญิงกล้า ด้วยคุณย่าปัญญา

มีเพลงโคราชให้ดูตา หน้าตา ก็ดูได้ ชาวโคราช พร้อมใจ ร่วมแสดง สดุดี
แสดงสดุดี ต่างนอบน้อม พร้อมใจ โดยที่ไม่ มีใคร มา ดู ด่า *** ทั้งภาครัฐ
ประชาชน ดูทุกคนก็ฉะฉาน ต่างตั้งใจ มาร่วมงาน ทั้งพ่อค้าประชาชน

ชาวโคราชมารมย์มา ๒๓ มีนาคม เป็นวันดี เชิญคุณย่า ลงมาดู พร้อม บรืวาร
ดา ***

๒.มีดอกไม้ธูปเทียน เข้ามาเวียนมาวันนี้นี้ลูกหลาน ทุกคน ดอกนางาม...เอ๋ย.....มา
กราบ มาไหว้ มีทั้งอาหารหวานคาว และผลหมากรากไม้ เพลงโคราชมารบรเลง ลูกหลาน
เองได้มาว่า

เสียงก็ดังฟังได้ ว่าเพลงให้ฟังดี ท่านท้าวสุรนารี ท่านมานั่งฟังดา นั่งฟังดา ลงมาจาก
เบื้องบน ให้มาคอย ฟังด้น ฟัง เดา *** ที่ลูกหลานได้มาเชิญ อย่าเหาะเหินมาช้า
เครื่องเช่นไหว้ที่นำมา ให้มาชมมาเชย

เพลงโคราชโอ้ออ ยังฟังเอื้อน ฟังเอ๋ย วิญญานปู่ย่า เทวดาทูองค์ มารับ ฟัง
เอา ***

๓.จิตใจเบิกบาน ชาวบ้านได้ทำบุญ หวังกุศลเพิ่มพูน ดอกนางาม...เอ๋ย....ไม่ทำพูดทำบัน
องค์พระพรหม ลูกขอไหว้ ทั้งพระชัยมงคล ทั้งเจ้าเขตเจ้าเขื่อน ลูกหลานทำเรือนทำบ้าน

มาบอกกล่าวเล่าแจ้ง ให้ดูแลหลัก เชิญเทพอารักษ์ มาดูลูกหลาน ลูกหลาน
หลานดูหน้าดูหลัง ท่านอย่าได้ดูต่าง ดู เลื่อน *** ที่ลูกหลานมาบอกให้รู้ ให้ค่อยพุดค่อย
เพื่อง พระเสื้อเมืองพระทรงเมือง จงเลื่อนลอย มาคอยเฝ้า

ท่านอยู่ดูแล ทุกครั้วรอบ อย่าทำให้ครอบ ครั้วร้าง พบแต่สิ่งที่ดี อย่ามี
เดือดร้อน ทุกครอบ ครั้ว เรือน ***

๔.ถึงไม่มี อาวุธศาสตรา ยาก็มีสติปัญญา ดอกนาย.....เอ๋ย.....เอาชนะศัตรู ปลุก
ระดมลูกหลาน สวมวิญญาณ ของนักรู้ สร้างวีรกรรม เป็นหญิงกล้า ไม่ถือว่า เป็นสตรี
เมื่อข้าศึกเข้ามาบุก เป็นภัยรุก ภัยราญ ยาก็พาลูกหลาน สู้มารร้าย ภัยรี มาร
ร้ายภัยรีปราบภัยหลบภัยเร้น พุดจาภาษา เขมร ว่าภัย เรย *** เกิดเป็นไทยตายเป็นไทย
บวชสึกใหม่ ก็เป็นทิด วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ คนลาวไทย กลายเป็นเถา ย่าบุญเหลือ
ยอมเสียสละ ม้วยมรณา กับอ้ายลาว ถ้าไทยฆ่าไทย ยาคณไหนรู้ แก่คงจะว่า
หน้าไม่ อาย เลย ***

๕.เหล่าเชลยหญิงชาย ถูกด้อนมาขายมาขวา ยาก็พารวมตัว ดอกนาย.....เอ๋ย.....
สร้างความสามัคคี คนไทยไม่ซัดลาด เป็นเอกราช รักเสรี ถ้าเป็นคนอันธพาล แล้วใครกัน
จะมาคบ ไม่มีเล่ห์ เหมือนนักรัก คนเรียนมาก เป็นนักรู้ ถ้าพูดเรื่อง เมืองนักรู้ คน
โคราชก็นกรบ โคราชก็นกรบ คนขยันอ่านเขียน ก็จะเป็นนักเรียน นักรู้ *** เป็นเมืองปู่
เมืองย่า ราชสีมา เมืองใหญ่ ย่าโมเป็นศูนย์รวมใจ อยู่บ้านชุ่มเมืองเย็น

ใจกลางเมือง นั้นจึงมี อนุสาวรีย์ ย่าโมเด่น อยากหมดทุกข์โศก มีแต่โชคดี มา
ไหว้ ย่าโม ดู ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงประวัติเพลงโคราช ตอนลูกสาวพญานาค ขึ้นมาว่าเพลงที่หนองบุญนา

ณ โอกาส น้องกวาง นักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ ประสานมิตร

บุญสม สังข์สุข ๑๐ ก.ค.๕๒

๑.ฉันอยู่ได้น้ำ ละเนอมนาน จิงหลบเลี้ยง จากเมืองบาดาล ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ขึ้นมา
เมืองมนุษย์ ที่หนองน้ำ ธรรมชาติ ไส้สะอาด บริสุทธิ์ เห็นคลื่นระลอก ยอกแสงจันทร์
เหมือนแพพรณ แก้วมณี ดอกลำเจียก กลิ่นขจร เกสรร่วงขาย พุ่มละแวก แมกไม้
สูงเรียว เขียวขจี เรียวเขียวขจี พวงมาลา จำปา จำปี กลิ่น ชะ จร *** มองแสงดาว
พราวไสว ระยิบคล้าย วังสวรรค์ เมฆน้อย คล้อยแสงจันทร์ ผ่านพยับ กลับสว่าง

เห็นนกเขา เจ้าเคียงคู่ วิหคยังอยู่ คู่เคียงข้าง แต่ฉันเดียวตาย เหมือนนกไร้คู่ มา
อยู่ เคียง คอน ***

๒.ได้ยินไก่ป่า ตั้งหน้าชั้น อยู่ในเมืองบาดาล ดอกนางาม...เอ๋ย.....เห็นแต่เหล่านาคา
ธรรมชาติ ในเมืองมนุษย์ ซึ่งเหลือสุด จะพรรณระนา หลงมนต์ขลัง อยู่กลางป่า แล้ว
นางพญา นาคี

ใจผ่องผุด นุชนาถ ธรรมชาติ เป็นไฉน เสียงวิหค นกไพร ตื่นลึงค่าง บ้างชะนี
ค่างบ้างชะนี อยู่ในป่า นั้นหาไม่มี บุชา เนย *** ใจกำตึง คะนิงนิจ อยากเชยชิด
ให้นิงนาน กลับสู่แคว้น แดนบาดาล ต้องทวนถึง คะนิงนิจ

แสงเดือนลอย คล้อยต่ำ จำต้องกลับถ้ำ บาดาลลึก สุดแสนอาลัย แทบไม่ยากลง
กลับเมือง บาดาล เลย ***

นายพรานเพชรน้อย

๓.นึกว่าเป็นเทวี หรือภูตผี นางพญาน้ำ ซึ่งสวยสดงดงาม ดอกนางาม....เอ๋ย.....นี้
ลูกสาว พญานาค เสียงเสนาะ เพราะจับใจ เพลงอะไร ไม่รู้จัก นายพรานป่า นั่งแอบ
ลง อยู่ในพง กอหญ้าหนา

ถ่วงทำนอง จารนัย โดยไม่ใช่ ปี่ระนาด ชื่นชม ธรรมชาติ เสกสรรค์
พรรณระนา สรรค์พรรณระนา ใครไม่มา สาระนั้น ชมไม้ ไปแต่ละอย่าง แต่ ละ
แนว *** เยื้องย่าง ยุระยาตร์ งามสะอาด ไม่ละยล ดังลงมาจากเบื้องบน เครื่องประดับ
ระยัประยิบ

เวลาเลยล่วงลับ นาคีจึงกลับ บาดาล หลับ หลงสำเนียง เสียง รูป จนแทบตามลง
ไปเมือง บาดาล แลว ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราช บวงสรวงงานย่าโม ปี ๒๕๕๓

ณ โอกาส ประกอบการแสดงบวงสรวงเปิดงานฉลองชัยชนท้าวสุรนารี

บุญสม กำปิง ๒๕.ม.ค.๕๓

๑.ใส่ชุดแพรไหม ไม่ให้สีหม่น ลูหลานพร้อมกันทุกคน ดอกนาย้า.....เอ๋ย....กลางเมืองราช
สีมาด้วยเทิดทูล พระคุณใหญ่ มารำถวาย ให้คุณย่า แต่งตัวสวยสดใส ไม่มีใคร ราศีหมอง

น้ำอบน้ำหอม พร้อมโฉม ดูข้าม งามแฉล้ม ทั้งปะแปง แต่งแต้ม มาร่ายรำ นำ
ฉลองดูแคล้วคล่อง ชาญฉลาด สมศักดิ์ศรี ชาวโคราช แม่โฌม ชะ เหลา *** บวงสรวง
ผู้สูงศักดิ์ รวมใจภักดิ์ ที่สูงสุด คุณย่าเทียบ เปรียบ ประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สูงส่ง
คุณงามความดี ที่ยืนหยัด เป็นเกียรติประวัติ อันยืนยง บารมียำคุ้ม บ้านชุมเมือง
เย็น มายัง ยืน ยาว ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราช แก่นยาโมและอวยพร

ณ โอกาส แสดงในงานแก่นยาโม

บุญสม สังข์สุข ๑๗ ก.พ.๕๓

๑.ลูกหลานเคารพ คุณย่าหลาย ได้หาเพลงมาถวาย ดอกน่ายา....เอ๋ย....คุณย่าแล้ว
ที่บนไว้ให้หายป่วย ยาก็ช่วยเอาไว้แล้ว พอมีกำลังวังชา ก็หาเพลงมา ให้ย่าเลย
ห่มสไบ ใส่สังวาล ทั้งควหาวัน ก็สั่งไว้ มีรูปเทียน ดอกไม้ ก็จัดวาง ตั้งสังเว
วางตั้งสังเว ทำบุญเคย สร้างวัด ลูกศิษย์เรียน เพลงโคราช ครู สั่ง ว่า ***
ผลไม้หลายอย่าง นำมาวางหลายอยู่ ทั้งยาพันหมากพลู พร้อมทั้งพวง มาลัยใหญ่
เมื่อคราวลูกหลาน เดือดร้อน จะเคยมีบ่อน ดีไหม เพราะบารมี คุณย่าโม ที่เคย
ป่วยไข้ จึงหาย ดี มา ***

๒.นุ่งผ้าม่วงผ้าไหม ก็ไม่ให้สีหม่น เจ้าภาพ มาแก่นบ ดอกน่ายา....เอ๋ย....ยาโมราชสีมา
ด้วยเทิดทูล พระคุณใหญ่ หาเพลงถวาย ให้คุณย่า แต่งตัวสวยสดใส ไม่มีใครราสีหมอง
เมื่อได้ฤกษ์ เบิกโขลก ฝนยังตกชะแล่น บนยาไว้ หลายวัน จัดเพลงมา ว่าฉลอง
มาว่าฉลอง แคล้วคล่อง ชาญฉลาด สมศักดิ์ศรี ชาวโคราช แม่โฌม ชะ เหลา ***
มาบวงสรวง ผู้สูงศักดิ์ ด้วยใจภักดิ์ อันสูงสุด คุณย่าเทียบ เปรียบประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่สูงส่ง

คุณงามความดี ที่ยืนหยัด เป็นเกียรติประวัติ ที่ยืนยง มาขอพรย่า ให้พาชุ่มเย็น
อย่างยัง ยืน ยาว ***

๓.แต่พระเทศน์โจด ก็ยังมีแจจ เจ้าภาพ หาเพลงมาแสดง ดอกน่ายา...เอ๋ย...ก็เพราะมีใจ
ทำท่าไหว่ท่าว่อง ชื่อรูปเทียนทอง มาถวาย เพลงโคราช ว่าชัดเจน ไม่จืดมีจาง

เหมือนน้ำฝน หล่นมาฝาย หมอเพลงได้ เข้ามาพ่อน ท่านเจ้าภาพ มาขอพร ย่าอยู่
กะไหน ก็ให้มาฟัง ไหนก็ให้มาฟัง มาฟังมาเพื่อ ลูกหลาน ไม่มา เพื่อ มา ฝน ***
อย่ามีสับมีสน เจ้าภาพทุกคน ให้มีสุข ที่อยู่ร้อน นอนทุกข์ เคยเศร้าโศก อย่ามีสา

วีระสตรี เคยปราบศัตรู เมื่อครั้งมีหมู่ ภัยมา ด้วยอิทธิฤทธิ์ ของมียาโม จึง พ้น
ภัย มาร ***

๔.คนเล่นเพลงได้ ก็ต้องใช้ปัญญาค้น ท่านเจ้าภาพมาแค้น ดอกน่ายา....เอ๋ย....หา
เพลงมาให้ยา ดูดพิพิญ วิญญานยา ก็ขอให้มารับรู้ ไม่เคยลบหลู่ คุณยาดอก หมอเพลงมา
บอกคุณยาดา

ลูกกราบไหว้ ไม่ได้ขาด อย่าได้ขัดได้ขวาง แค้นแล้วให้ลู่วาง อย่าได้ค้ำได้คา ค้าง
ได้คา ได้ค้ำได้คุณ นับถือ จนได้คุณ ได้ เคย *** ลูกหลานทุกคน ไม่เคยคิด จะแก้ปัดแก้
บัง บนเพลงโคราช ก็จัดให้ฟัง ไม่เชื่อนซั การแก้บน

ทั้งหมากทั้งยา ก็หาใส่พก ไม่มีการตก การหล่น ดอกไม้พวงมาลัย ก็มาถวายยา
แล้ว ครบทุก ประ การ เลย ***

๕.คุณยาท่านสูง ด้วยศักดิ์ศรี ท่านท้าวสุรนารี ดอกน่ายา....เอ๋ย....ผู้ศักดิ์สิทธิ์ ผู้คน
เดินทางมาทั่วไทย มากกราบไหว้ กันทั่วทิศ ยาโมท่านมีคุณ ไม่มีเสื่อมสูญ ศักดิ์สา

เทศกาลงานถิ่น ทั้งสาตจีนสาตไทย ขับริมมาน มาบนมาไหว้ อย่างท่วมท้น คน
ศรัทธาทันคนศรัทธา ตักน้ำเล่นสงกรานต์ นั้นก็ยัง สาต ฉั่น สาต เธอ *** ที่เจ้าภาพบน
ไว้ วันนี้ได้ เอาเพลงมาแก้ ด้วยจิตใจอันแน่วแน่ ถึงอยู่ไกล ก็มากัน

อยู่เมืองนอกเมืองใน ก็มากกราบไหว้ ยาโมนั้น การงานการเงิน ให้เขาเจริญก้าวหน้า
เนอ ยา โม เนอ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราช วิธีชีวิตคนโคราชในอดีต

ณ โอกาส แสดงในงานฉลองยาโมอำเภอบึงขัง ๒๗ มี.ค.๕๓

บุญสม สังข์สุข ๑๗ มี.ค.๕๓ / โทร.๐๘๙-๕๗๙๒๖๘๖

๑.โคราชรุ่งเรือง เป็นเมืองหน้าด่าน เปิดประตูสู่อีสาน ดอกนา งาม....เอ๋ย....มีสวนป่านา
ดอนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีทุกข์ อนาคต น้ำฝนโหม่งท่งนา ก็ไถตะ กลบหน้าดิน

ผู้คนไปมาหากัน เพื่อถนอม ก็หาแกง พอไก่ขันตะวันแจ้ง ก็ออกมาหากิน มาหา
กินรักษาศีลห้าก่อน ไม่มีคน หลอกหลอน เข้า หา กัน *** ใครมีพริก มาแลกเกลือ ได้
ปลาได้นื้อ ก็แลกกัน อยู่เป็นถิ่นเป็นฐาน แลกฉันแลกแก่

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ไฟฟ้าหน้าชาว สมบูรณ์แท้ มีเงินมีทอง ก็กองเป็นทุน
ออกทำ บุญ ทาน ***

๒.เกิดเป็นคนโคราช ไม่มีขัดศีลธรรม แปรคำสืบทำ คำ ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ก็ถือศีล
เพียงพอคนเฒ่าเข้าวัด ลูกหลานจัด หาเสบียง เข้าวัดวา จนชาชิน อยู่ในถิ่น ศีลทาน

พ่อทำไร่กันจัว ไว้กันถั่วกันงา แม่อยู่บ้านทอผ้า ไม่เกลียดคร้าน การงาน คร้านการ
งานไม่แก่งแย่ง แข่งขัน แต่เรื่อง การ เงิน *** ไม่วันวายในชีวิต อยู่ตามวิถีชีวิต รุ่งเรือง
เรื่องเศรษฐกิจ ไร้ทุกข์สุขชีวิต

ท่ามาค้าขาย อยู่ในระเบียบ ไม่เอาเปรียบ ชื้อตรงกัน พ่อค้าแม่ขาย ตั้งใจหาเงิน
อย่าง ชื้อ ตรง เกิน ***

๓.คนโคราชหญิงชาย มีไหวมีเขว เพลงเกี้ยวหนุ่มสาว ดอกนางาม.....เอ๋ย.....ก็มีขันมี
เชิง พอถึงเขตเทศกาล ก็มีงานรื่นเริง เล่นกีฬาหมัดมวย เลี้ยงไก่ชวย ก็มีชน

ออกร้าทางร้าท่า เป็นจังหวะ ร้าไทย ช่าเจ้าหงส์ ดงลำไย แล้วก็นำ กันร้าโทน
นำกันร้าโทน ไม่สับสนร้าท่า โทนดีดีจังหวะ ออกมา ร้า เถอะ *** บ้านร่มเย็นเป็นสุข
ร่วมสนุกกันเป็นชุม ทั้งแก่เฒ่าสาวหนุ่ม อยู่เป็นศักดิ์เป็นศรี

คนเมืองโคราช หลายชาติพันธุ์ แต่ก็สุสันต์ ในเมืองนี้ มาจากบางกอก ไป
ตะวันออก เฝียงเหนือ ต้องผ่านทุก เมือง เหนอ ***

๔.ปกครองไม่ต้องทุกข์ เหมือนดูลูกดูหลาน ด้วยหลักธรรมาภิบาล ดอกนางาม.....เอ๋ย...
ในการดูแล ส่วยสาอากร ก็ช่วยกัน ฝ่ายบริหาร ก็ช่วยแก้ ข้าราชการ ไม่กลับกรอก
คอยดูหลอกดูหลวง

ทหารตำรวจบางราย เจ้านายให้บังเลย การทำงาน ท่านไม่เคย จะฉ้อราษฎร์
บังหลวง ราษฎร์บังหลวง บ้างขึ้นบ้างลด แต่เดี๋ยวนี้ คนบ้างคด คนบ้าง เลี้ยว *** มองดู
ข้าวกั้เต็มนา ปลูกผักเต็มหนอง ห้วยแม่น้ำลำคลอง จอกแหนก็เต็มน้ำ

การหาเงินมีถิ่นมีฐาน ข้าราชการ มีศีลมีธรรม เหล่าราษฎร์ อยู่ร้อนนอนทุกข์
นั้นหา ไม่ มี เทียว ***

๕.ทุกคนมีหน้าที่ ช่วยพัฒนาไทย ทั้งดงามน้ำใจ ดอกนางาม....เอ๋ย....ด้วยวัฒนธรรม
ไม่ฝักใฝ่บามุข ให้ความทุกข์ มาครอบงำ โคราชพัฒนาถิ่น ยามหน้าศีลหน้าทาน

หาแบ่งลงแบ่งป่า ทั้งแบ่งปลาแบ่งปู ได้กินไ้กินหมู ต้มแกงก็แบ่งปัน แกงก็แบ่งปัน
คารหวานก็แบ่งไป มีกระทั้งแบ่งไหม แบ่ง ป่าน *** ผู้ชายก็อุสาหะ ไปเผ้านาเผ้าไร่ ผู้หญิงก็หอ
ผ้าไหม อยู่เฝ้าเผ้าเรือน

ใครลักฉก ก็ตกต่ำ ไปตามกกรรม กงเกวียน คนกลัวบาปกรรม ท่ามาหาเงิน
ไม่ คด โกง กัน ***

๖.ผู้คนที่ตระหนก รักบ้านเกิด บนแผ่นดิน ถิ่นกำเนิด ดอกนางาม....เอ๋ย....ของบ้าน
 เก่ารวมใจภักดิ์ รักสามัคคี ศึกก็ไม่มีจะมาเข้า ชายฉกรรจ์ ก็หาญหึก ชาวบ้านก็ชาวบ้านก้อง
 ให้น้ำสามกระบวย ผีกมวย เป็นกระบวน บ้างรำดาบรำทวน ต่อยตีกระบี่กระบอง
 ตีกระบี่กระบอง แคล้วคล่อง ใต้ต้นกระเบา บ้างก็ปั่นดินเผา ทำ กระ เบื้อง *** จะงาน
 บ้างงานนาย ไม่เบี่ยงบ่ายงานหนี ทุกคนทำหน้าที่ ทั้งงานเบางานหนัก
 เป็นเมืองใหญ่ ไร้ทุกข์ ผู้คนอยู่สุข สำราญมาก การศึกเหนือใต้ กะไหนไม่มี
 มารุก ราน เมือง ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน สือสร้างสรรค์ ของดีเมืองโคราช

ณ โอกาส โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงเพลง
 โคราช ประจำปี ๒๕๕๔

บุญสม กำปิง ๒๕ พ.ค. ๕๔

๑.ดินแดนประวัติศาสตร์ โคราชเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา ดอกนางาม..เอ๋ย...เป็นเมือง
 ใหญ่ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านอบอุ่น อยู่สุขสบาย มีความเจริญ หลายทาง เป็นเมืองอย่าง
 เมืองเยื้อง

หลายชาติพันธุ์ อยู่กันมาก ผู้คนก็รักกันหมั่น มีความสำคัญ ทั้งทางด้าน
 เศรษฐกิจการเมือง กิจการเมือง กันหมักกันหมม การปกครองและสังคม ก็ ต้อง การ หมู่
 *** ด้านคมนาคม ก็ไม่ขาดหน้าแขก มีรถไฟสายแรก คำขาย กับพระนคร

หมอลงเด็ก ว่าให้ฟังดา ก็เหมือนทำนา อยู่ฝั่งดอน มาเที่ยวโคราช มีประวัติ
 ดั้งเดิม มาว่า ให้ ฟัง ดู ***

๒.เล่าจากหลักฐาน โบราณคดี ก่อนจะรุ่งเรือง เป็นเมืองนี้ ดอกนางาม...เอ๋ย...ก็เป็น
 บ้านป่าเขาดอน ที่พวกเรามาอยู่กัน มีชุมชนโบราณ ตั้งอยู่ก่อน ก่อนประวัติศาสตร์ ขาดรถ
 ลาต้องเหมื่อยล้า แข้งขาเดิน

ข้าศึกไม่กล้าจะระจะราญ ดังแสงตะวัน เจิดจรัส มาถึงยุคประวัติศาสตร์ ยังรุ่งเรือง
 ความเจริญ เรื่องความเจริญ อยากจะรู้ ยังจะเล่า บางคนซง จะ หาว จะ เรอ ***
 ผู้คนจะซาตเซไหม กองทัพไทย ยังsemi สมัยทวารวดี ศูนย์กลางเมือง คือเสมา

ปัจจุบันคือเมืองสูงเนิน คนไหนมีเงิน ก็เดินสูงหน้า แรงยังไม่หลาย อย่าใช้ช้างน้อย
 ให้ ลาก ชูง เนอ ***

๓.ประวัติเขียนเล่า ให้ชาวเมืองอ่าน สมเด็จพระนารายณ์ ให้รวม ๒ เมืองโบราณ ดอกนางาม...เอ๋ย.....สร้างขึ้นเป็นเมืองเอก สมัยเขารุก เอาเมืองล่า เมืองโคราชกับเสมา ยังเป็นเมืองเล็ก เมืองหลวงใหญ่ อยู่ยากก็เกรงว่า หัวเมืองอ่อน

มอบให้ฝรั่งสร้าง โดยนายช่างฝรั่งเศส วาดผังวางเขต ไทยก็ฟังฝรั่งสอน ฟังฝรั่งสอน ช่วยกันรังสรรค์ กำแพงยอม ป้อมปราการ ก็ ร่าง สี *** ค่ายคูประตูหอรบ จุดไฟคบ กะหอเรือ ความแข็งแรง กำแพงเมือง ไม่ให้ใครล้ม ทำหรือ

แล้วชุดคู ขึ้นรอบข้าง จะให้มันพัง เปรือ สร้างเมืองเป็นรูป สีเหลี่ยม กลอง ชัย เภา รี ***

๔.ทางเข้าสี่ทิศ ก็คนปิดประตูมี เพราะกลัวคนร้ายหมุ่ภัยรี ดอกนางาม...เอ๋ย...แอบเข้า ประตูมา ประตูชุมพลคนคั่นอยู่ ทิศตะวันตกนั้นคู ข้างคุณย่า คนอยู่ทางประตูน้ำ ก็ต้องจำ ประตูแม่น

การรวมไพร่พลสร้าง นั้นไม่หวังผลเสีย ประตูปิด ทางทิศเหนือ ชื่อประตูพลแสน ประตูพลแสน พันหนุ่มพันสาว คนไหนไฉ่ผมยาว ก็ไม่ พัน เสีย *** ประตูผีไม่มีนาไร่ ทางด้านทิศใต้ คือไชยณรงค์ เป็นหนองเป็นคู คูมันคง ไครอย่ารุก ตั้งนาราย

การตั้งชื่อ ลวง หวังผลลออก ทิศตะวันออก ประตูพลล้าน เป็นการชมขวัญ ไครอย่าหาญมารุก ให้เสีย ไพร่ พล — เสีย ***

๕.โคราชบรรพชน นั้นก็คนนามี ตั้งขึ้นมาราวสามพันปี ดอกนางาม....เอ๋ย....ที่ต้นลุ่มแม่น้ำมูล จากสภาพภูมิศาสตร์ โคราชเป็นจังหวัด ที่สมบูรณ์ ถูกผืนผิป่า ยังไปให้พระ ประสน้ำมนต์

ทั้งตอนเช้าตอนบ่าย หอมดอกไม้ เมื่อตอนบาน เป็นประตูสู่อีสาน ทั้งตอนล่าง ตอนบน ล่างตอนบน ทำบุญปน เมื่อตอนบาป ไม่พุดถึง ตอนกลับ ตอน บาร์ *** จะนั่งรถน้อยรถใหญ่ มีทั้งรถไฟรถยนต์ บริการผู้คน ทั้งรถเข็นรถเข็น

เป็นเมืองหญิงกล้า เพราะยาโมติ มีอนุสาวรีย์ ยาโมเด่น ผู้คนเดินทาง ก็ยังแวะดู กราบ ไหว้ ยา โม ดา ***

๖.ใส่ผ้าแพรผ้าไหม ก็ไม่ให้สีหม่น ลูกหลานพร้อมกันทุกคน ดอกนายาโม.....เอ๋ย.....ใจกลางเมืองราชสีมา ด้วยเทิดทูลพระคุณใหญ่ มาร่ำถวายให้คุณย่า แต่งตัวสวยสดใส ไม่มีใคร ราชสีหมอง

น้ำอบน้ำหอมพร้อมโซลม คุณาคุมงามแฉล้ม ทั้งประแป้ง แต่งแต้ม มาร่ายรำน่าฉลอง รำน่าฉลอง แคล้วคล่อง เฉลียวฉลาด สมศักดิ์ศรี ชาวโคราช แม่โถม ชะ เหลา *** ได้ บวงสรวงผู้สูงศักดิ์ รวมใจภักดี อันสูงสุด คุณย่าเหียบ เปรียบประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อัน สูงส่ง

คุณงามความดี ที่ยืนหยัด เป็นเกียรติประวัติ อันยืนยง บารมียาคุ้ม บ้านชุ่ม
เมืองเย็น มายัง ยืน ยาว ***

๗.เป็นเด็กเป็นเล็ก ยังเล่นกะโหลกกะลา คนโคราชนี้มีภาษา ดอกนางาม....เอ๋ย....
เป็นเอกลักษณ์ อีสานและกลาง ผสมผสาน ไม่พูดหวานผ่าซาก อยู่ได้ไหลคือจ๊กแล้ว ปันชุด
แย้ ได้จ๊กเหลน

จะเดินทาง ละล้งละล่า เหมือนตาลผ่า ที่ละลอน เอาคำถ้อย มาร้อยกลอน
เป็นเพลงพื้นบ้าน การละเล่น บ้านการละเล่น ูยยังเห็น เวลาเลื่อย เล่นไม่มี เวลาเหนื่อย
เว ลา ล่า *** ผู้คนนับถือคือปณฺญาติ เพลงโคราช เป็นภูมิปัญญา วัฒนธรรมล้ำค่า หาสิ่งมา
เทียบ เปรียบปานยาก

ทุกท่านนั้นเคย ได้ฟังใหม่ ภาษาถิ่น-ไทย น่าฟังมาก หมอเพลงพื้นบ้าน ลูกหลานย่า
โม จะโอ ให้ ฟัง มา ***

๘.โคราชมีศิลปะ และวัฒนธรรม การละเล่นร้องรำ ดอกนางาม...เอ๋ย....ไม่มีทุกข์
อนาทรว่าเพลงแก้ต่อกัน สนุกสนาน ยามต่อกลอน สร้างบรรยากาศ ให้อบอุ่น ยามนำบุญ
นำทาน

ไม่ต้องมีดนตรีเฟ้ง เพราะเป็นเพลง ปฏิพากย์ ตอบโต้ปากต่อปาก ใช้ไหวพริบ
ปฏิภาณ พริบปฏิภาณ คัดสรรความเป็นเลิศ ไม่ต้องมี ดนตรีเพลิด ดน ตรี เพลิน ***
ต้นบอลไพรโกศกล งามกว่าต้นตะโกสี เพลงโคราชประวัติมี ต้นรัตนโกสินทร์

เสรีจากนาไร่ ใครมีไหวพริบ ก็มายึดอาชีพ ร้องรำกิน ถึงแม้ไม่มีดนตรีประกอบ
ยังชอบ รำ เกิน ***

๙.เสียงปะโชนปะ เป็นจังหวะรำดี โคราชเราก็มีย ดอกนางาม....เอ๋ย.....ร้ายรำโชน
ผู้ชายก็ยอรำหย่อน ผู้หญิงรำอ่อนรำโยน ยามเกี่ยวข้าว เอาปลา ก็ไปรำนรำท่ง
พอเพลงหมด ก็กลับใหม่ รำกลับไปกลับมา เสียงโชนดี ดีจังหวะ ทั้งฉิ่งฉับ กรับ
โหม่งฉับกรับโหม่ง รำเมื่อยก็กลับมาก เหงื่อออก แล้วกลับหมัก กลับ หมม *** เสียง
กลองดี ไม่มีสัจ แต่คนโคราช นักรักสงบ จริ่งใจไม่ประจบ สวยล้ำงามสง่า
ชอบบันเทิงเร่เร่ร่อน กลางวันกลางคืน ก็เร่เร่ร่ำ แยกบ้านมาเยือน ถึงเรือนถึงชน
สำราญ เร่ รมย์ ***

๑๐.เพลงข้าเจ้าหงส์ ดงลำไยโชนก็ใช้ ดีประกอบ ฝ่ายหญิงได้ฝ่ายชายตอบ ดอกนางาม
....เอ๋ย.....บอกเล่าเป่าประกาศ รำทำนั่นทำนี่ หมอขอหมอปี่ ก็อย่างถนัด ไม่ทำมั่วมนเม จน
ปะเหล่ ปะกล

ทั้งรำเดินรำถอย ไวหน้อยก็รำทัน ถึงเดือนห้า หน้าสงกรานต์ ชาวบ้านก็นำ กันรำ
โทน นำกันรำโทน กลองตะโพน ก็รำเกิด ตั้งใจมา รำเทิด รำ ทูล *** ให้ลุ่มรำตามตะ
ป้า ซอมาเข้าตะปี่ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ เชิดคนเฒ่า เข้าตาปู่

ประเพณีบุญกลางบ้าน บ้างก็ยกศาล อยู่กลางบุ หมอเพลงก็มา คอยว่าคอยบอก
เข้าหยอก อยู่ กลาง บุ ญ ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เมืองโคราช ประวัติยาโม

ณ โอกาส ใช้ประกอบการนำเสนอวีดิทัศน์งานยาโม ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีฯ

บุญสม สังข์สุข ๐๘๙-๕๗๙๒๖๘๖ / ๑๐ มี.ค.๕๖

องค์ที่ ๑ อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

๑.แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชฯ ภายในขอบขันขี้มา ดอกนางาม...เอ๋ย...จอม
ราชันตุ ถิ่นโคราชรุ่งเรือง เป็นหัวเมืองหน้าด่าน อุดมสมบูรณ์ไร่นา ไม่มีชาวประชา อูรา
ข้า

ผู้คนไม่ทุกข์ร้อนาถา พร้อมพัฒนากิน ขยันทำมาหากิน รักวัฒนธรรม รัก
วัฒนธรรมเรื่องเวรกรรมทำบาป ก็ไม่ตั้งหน้า ทับ หน้า ถม *** ต่างสุขในชีวิต วิถีการ
ดำเนินชีวิต พบปะกัลยาณมิตร ปลอดภัยในชีวิต

ภายใต้ร่ม สมเด็จพระนารายณ์ ผู้คนจิตใจ เอื้ออาทร ในเมืองโคราช เข้าวัดวา
อารามก็ขึ้น อา รมย์ ***

๒.จบถึงรัชกาลที่สาม ทั่วเขตคามก็มีสุข ไม่มีภัยพาลมาราญรูก ดอกนางาม...เอ๋ย...ให้มี
เสรีคนไปได้กินปลา คนมาได้กินข้าว ยามทำบุญทำทาน เทศกาล มีเหมาะมีสม

แท้เทิดเทิงเริงรำ คีนค้ำก็เริงรำ เพลงโคราชจัดมาว่า ชั่งบันเทิงเริงรมย์ บันเทิง
เริงรมย์ เทียวโคราชบ้านเรา แล้วไม่มี เริงหา เริง เรอ *** ไม่พ่าย้อพาแย่ง รักหลัก
แหล่ง ไม่อพยพ คนโคราชรักสงบ ทั้งหม่อมเจ้า ท้าวพระยา

ใช้หลักธรรมาภิบาล ลดการแบ่งชั้น วรรณะ ร่วมแรงร่วมใจ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย เรียกใช้
ไว้ วาน เนอ ***

๓.เต็มกินอย่างมีสุข ไม่รู้ว่าจะถูกราวี กินเหล้าเคล้านารี ดอกนางาม....เอ๋ย...ชะล่าใจไม่ได้
ระวังคุณหญิงโมผู้นำทัพ สังกำขับ แล้วนำทาง ให้เตรียมขวานมัดไม้ อย่าละไหวละแหว

ไม้แหลมหลาวเข้ามาล้อม แห่ห้อมเข้ามาล้อม เรียกตะโกนต่อกัน ว่าทัพหลวงเข้ามาแล้ว
หลวงเข้ามาแล้ว ฆ่าบรรลัยวายวอด อย่าให้มัน นั้นมารอด มา หลิน *** ปานไปไม้ตายถม

กองเลือดจมล้มตายทั่ว บ้างเป็นผีไม่มีหัว นอนตายทับตายเทิน

ค่ายพักแรม ทุ่งสัมฤทธิ์ สูญเสียชีวิต ตายเต็มดิน แขนขาขาด เลือดสาตกระเด็น
แดง เต็ม ดิน ***

๔.เพลงโคราชฉลอง ตั้งนาร้องนารำ เดือนมีนาวันที่ ๒๓ ดอกนาพีน้อง.....เอ๋ย.....ชาวโคราชก็
น่ารัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าท่าน พระราชทาน ฐานันดรศักดิ์ ทรงยกย่องให้ยา เป็นท้าวสุ
นารี

ไม่ได้ลื้อส่อเสียด ให้ใครมาเคียดมาชิง จัดเพื่อรำลึกถึง เรื่องความสามัคคี
ความสามัคคี หมู่มารร้ายภัยรี อย่าให้ มา เข้า *** ย่าเกิดมาเก่งมากล้ำ เหล่าชาวประชา
มาไกลมาไกล อยู่ทั่วถิ่น แผ่นดินไทย ได้มาไหว้มาราบ

เพลงโคราช เล่นฉลอง ไม่มีปีกลองดนตรีรับ เพื่อชาวโคราชที่เสียสละ และท้าวสุ
นารี วีระ สตรี เรา ***

๕.ลูกหลานเดือดร้อน ก็มาให้ยาช่วยหลาย จัดรูปเทียนดอกไม้ ดอกนaya...เอ๋ย...ให้ยา
ช่วยเหลือท่านมีความดีความชอบ พิธีประกอบด้วยความเชื่อ ชาวโคราชมีความสุข เพราะยา
ช่วยลูกช่วยหลาน

ความทุกข์แบกไว้บนบ่า มาหายาแล้วบนบอ พอทุกข์หายคลายออก หมอเพลงก็จั่นบน
บาน จั่นบนบาน รถโดยสารยังบ่นบ่วย บางคนก็บนหวย บน เบอร์ *** ย่าเป็นที่พึ่งทางใจ
หมดทั้งไทยทั้งจีน วีระสตรีศรีแผ่นดิน มีแต่ทางเจือทางจุน

ชาวนครราชสีมา ได้บารมีคุณยาโมहन ลูกมีบ้านอยู่ หลานมีอุ่นนอน กีย้อน ยา โม
เนอ ***

สรุป

๖ ๒.เมืองเวียงจันทน์ครั้งนั้นหนอ ขึ้นต่อประเทศสยาม เจ้าอนุวงศ์พยายาม ดอกนางาม...
เอ๋ย...ไม่คิดสยบ / ยกกองทัพเข้ามารุก นำทหารบุกเข้ามารบ ถึงเมืองโคราช พ่อปลัดไม่อยู่ ลาว
ก็ขู่ภาษาเย้ย

ทหารลาวเข้าฉลุย พุดคุยเชิงฉลาด กวาดต้อนคนโคราช เขี้ยวเข็ญเป็นเชลย เข็ญ
เป็นเชลยเหนียวล้าก็ข้าหลาย ดูตะวันมันก็บ้าย เวลา ข้า ล่วง *** เห็นที่เกริ่นเดินสวย บอก
คนที่ช่วยเดินสาร ให้หยุดกิน ข้าวปลาอาหาร หายเดินชวนเดินเซ

คุณหญิงโมก็ถูกต้อนมา ท่านคิดหา ทำกลเหล่ พอถึงทุ่งสัมฤทธิ์ ก็วางแผน หลอก
ลาวจนหลง กล ล่วง ***

๗.หยุดกินข้าวกินเหล้ากินลาบ บ้างก็สับปลาป่น กิริยาอ่อนโยน ดอกนางาม...เอ๋ย....
บ้างก็แกะปลาป้อน / หน้าตาสาวโคราช กังามสะอาด น่าสะออน พวกผู้ชายก็ไปหา ทั้งเหล่า
ยาปลาปิ้ง

ถึงเวลาก็กินฟาด ลาวนั้นคาดคะเนยาก ตายถมเพราะลมปาก กลเหล่เสน่ห์หญิง
เหล่เสน่ห์หญิง การพูดหวานขานเพราะ นั่นก็เป็น เสน่ห์ย่อ เสน่ห์ เยื่อ *** จัดงานฉลอง
ท้าวสุรนารี วีรสตรี สร้างวีรกรรม ชนะศึกสงคราม จนละฉ้อละโกง
แต่สงคราม ก็นำความโศกเศร้า พี่น้องไทยลาว ยังฆ่ากันลง ขอให้ทุกที่ มีแต่ความรัก
อย่ารบ กัน เลย ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เมืองโคราช ประวัตียาโม

ณ โอกาส ใช้ประกอบการนำเสนอวีดิทัศน์งานยาโม ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีฯ

บุญสม สังข์สุข / ๑๓ มิ.ย. ๖๑

๑.ไม่ได้อวดเบ่ง ด้านเก่งด้านกาจ เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่ โคราช ดอกนางาม...
เอ๋ย...ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน คำขวัญนครราชสีมา ยากจะหาที่ใดเหมือน มีน้ำใจจนเจือ ทุก
ด้านเกื้อด้านกุล

ไม่ก่อกรรมทำบาป เปิดใจรับ พระธรรมบ่ง ยึดพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ การ
กรวดน้ำทำบุญ น้ำทำบุญ จิตใจบริสุทธิ์ หน้าไม่ทำบุญ ทำ เปี้ยว *** มีแบ่งลู่แบ่งป่า
ทั้งแบ่งปลาแบ่งปู ฝือก มัน ถั่ว หัวสาคุ ต้มแกงก็แบ่งปัน

อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข เรียบง่ายไม่ทุกข์ บนถิ่นฐาน กิเลส อาสวะ ไม่มาบั่นทอน
ให้เกิด มล ทิน เทียว ***

๒.ที่เป็นขวัญมิ่ง คือคุณหญิงโม สร้างวีรกรรมใหญ่โต ดอกนางาม...เอ๋ย....เป็นหญิงงาม
หญิงมาด นายทองคำผู้สามี ตำแหน่งหน้าที่ พระยาปลัด สาวบุญเหลือผู้เป็นหลาน จริตจะ
ก้าน ในหญิงมี

ถึงที่พ้านักก็พักได้ ไม่มีใครมาผลักดัน อีกหนึ่งคน ที่สำคัญ คือพระยาพรหมภักดี
พระยาพรหมภักดี พักป่าพักดอน เดินเรื่องหนังละคร ต้องพากย์ เด่น *** มุ่งมั่นเพื่อบ้านแผ่
มีเรือแพก็มันพาย การขายค้าทำนาไร่ ผู้คนขยันมันเพียร

นครราชสีมาใหญ่ ผู้คนใกล้ไกล ก็มาเยือน หม่อมท้าวเจ้าพระยา ใครได้มาอยู่ เมือง
ราชสีมา เย็น ***

๓.พ.ศ.๒๓๖๙ กองทัพลาว เข้ามาที่บ้าน เจ้าอนุวงศ์ แห่งเมืองเวียงจันทน์ ดอนนา
งาม...เอ๋ย...ก่อนการคิดกบฏ ต่อกรุงเทพ มหานคร หวังตัดตอน ในอนาคต ใช้ฉ้อฉลกลอุบาย
ทำกะบายกะเบี่ยง

ข้ามโขงตรงออกมา ถือศาสตราออกมา พอลถึงโคราชก็จัดค่าย อยู่ทิศตะวันออกเมือง
ตะวันออกเมือง แค่นี้มาพักผ่าน พุดจา ก็ออกมัน ออก แม่น *** ถ้าใครซัดจะชู่ฆ่า
เจ้าเมืองนครราชสีมา ไปขุนันท์ ทำหน้าที่ราชการ ไม่รู้คนอยู่ ถูกขู่ข่ม

พระยาพรหมภักดี ยกบัตติ กับเหล่าข้าราชการ ชะการณ ผู้รับมอบหมาย ให้มีหน้าที่
รักษาราชการ แทน ***

๔.เจ้าอนุวงศ์หลอกล่อ ขอเข้าเมือง เบิกอาหารการเสปียง ดอนนางาม....เอ๋ย...แล้วแจ้ง
ข่าวมาว่าทัพอังกฤษ พิชิตบางกอก เปิดประตูเมืองออก อย่าชักช้า เรื่องนี้ไม่ใช่ข่าวมั่ว เหมือน
ข่าวผ้าขาวเมื่อย

โคราชทำเฉยจะเลยช้า เอ่ยวาจาเฉยช้า ฝ่ายพระยา พรหมภักดี ฟังคำเอ่ย ก็เลย
เชื่อ เอ่ยก็เลยเชื่อ ไม่มีเสียจะเลยเชียว ในใจไม่ได้เฉลียว เพราะ เลย เขาว์ *** เจ้า
อนุวงศ์ พุดให้คิดมาฉันทมิตร จึงเปิดให้เข้า เพราะโคราช กะเมืองลาว ก็ให้คั้นให้เคย

จะยกทัพ ไปช่วยเมืองหลวง อย่าได้ขัดขวาง กิดกันเลย พระยาพรหมภักดี ไม่มี
ล่วงรู้แผน การ ลาว ***

๕.พอกองทัพลาว เข้ายึดเมืองได้ เจ้าอนุวงศ์ แม่ทัพใหญ่ ดอนนางาม...เอ๋ย...ก็เข้า
เมืองดาก่อนกวาดต้อน คนโคราชไป ตั้งเพียะรามพิชัย ให้เป็นหัวหน้า แล้วจัดแจง แบ่งกลุ่ม
ผ่านเมืองลุ่มเมืองดอน

คุณหญิงโมก็ไปตา ทั้งข้างม้า ก็เอาไปด้วย ต้อนคนป่านัวควาย ลงทุ่งนา ไปป่าไป
ดอนนาไปป่าไปดอน ไปนานไปโดน เหมือนคน ที่ไปด้น ไป เดา *** บ้างก็บ่นทูลนทูลาย
ลำบากกาย ไม่ทุเลา แต่ใจไม่อาจ เป็นทาสเขา จึงย้ายยัก ทุลักทุเล

คุณหญิงโม ภรรยาปลัด หัวคิดฉลาด ใช้กลเหล่ จึงแอบรีบ กระซิบลูกหลาน
เตรียมซ้อน กล ลาว ***

๖.ทหารลาวก็เร่ง ว่าอย่าเดินช้าหลาย คุณหญิงโมก็ออกอุบาย ดอนนางาม...เอ๋ย...ทำให้
ข้าลงบางคนก็แก้ง เป็นไข้ดำ เป็นไข้ป่าไข้ดง ปล่อยัววหาย ทำเกวียนหัก สาวนารัก ก็
งามแลลัม

ทำของเสียแล้วซ่อมใส่ หาไม้มาซ่อมสา เบิกขวานมิดพริ้ว ทำท่าพร้อมจะซ่อมแซม
พร้อมจะซ่อมแซม ซ่อมจอบซ่อมเสียม ตัดไม้เอามาเสียม ช่วยกัน ซ่อม แช่ว *** ถึงทุ่ง
สัมฤทธิ์คิดพักแรง พินายเมืองแขวง ที่พักแรม หาข้าวปลา เหล้ายามาแลลัม ฝึพายหนัก
ยังพักเรือ

เข้าปรนนิบัติ เพียะรามพิชัย หน้าทีนี้ให้ นางสาวบุญเหลือ กับข้าวเหล้ายา ให้หามา
เลี้ยงอย่าง บริบูรณ์ เลย ***

๗.เวลาสามยามเศษ เป็นเขตการราวี ทหารเมามายไม่ได้สติ ดอกนางาม....เอ๋ย....ชะล่า
ใจไม่ระวัง คุณหญิงโมดูพื้นที่ ปะพระยาพรหมภักดี ระหว่างทาง บอกให้ทำ ตามแผนการ
เพราะทหารไม่ได้ระวัง

ใช้ผ้าเคียนแทนเข็มขัด ชาวโคราช เลือดเข้มข้น คุณหญิงปลุกใจ ให้ทุกคน เต็มเต็ม
จนเข็มแข็ง เต็มจนเข็มแข็ง ฮึกเหิมห้าวหาญ ทั้งโหร้อง ก้องกังวาน ดัง เข้ม เข้า ***
แต่งกายตะเบงมาน เอาผ้าพัน บนศีรษะ คุณหญิงโมก็ขี่ม้า สีดำปี่คือสีเสื้อ

ไม้แหลมหลาว ทำเอาไว้ ทิ่มแทงบรรลัย ตายเป็นเปื้อน ปกเมืองป้อมบ้าน ถึงมันจะ
บาป หนัก คงเป็น เบา ***

๘.นางสาวบุญเหลือ น้างามหลาย ให้เข้าหาเพียะรามพิชัย ดอกนางาม....เอ๋ย....เอาความ
งามลือพอได้ยินสัญญาณ ก็พลุนพลันไม่รีรอ รีบกระโดดคว่าดาบ หัวหน้าทัพ หลงงามลွ่ง

คว่าดาบไว้ไม่มีช้า ยังงะจะต้องมีชัย เพียะรามพิชัย แยกดาบได้ เพราะแรงสตรี
ย่อมมีช่วงสตรีย่อมมีช่วง ถ้าโชคดี ต้องมีชัย นางสาวบุญเหลือ เลยกว่าดุ้นไฟ อย่าง มี
เชิง *** โยนดุ้นไฟ ใส่ดินระเบิด ยิ่งกว่าเกิดโรคระบาด แขนขาขาด กระเด็นสาต ไม่รู้ตำแหน่ง
แหล่งระบุม

เปลวไฟจากพื้น ขึ้นท้องฟ้า ประดุจดั่งว่า เป็นกองพล สาวบุญเหลือ เพียะรามพิชัย
ตายพลี ในที่ กอง เพลิง ***

๙.เข้าห้าพันฟาด คอขาดกระจุย เสียงโห่ดังสั่งลุย ดอกนางาม...เอ๋ย...ข้าศึกกระจัด
กระจาย วิ่งสับสน อนลมาน บ้างหมอบคลาน หนีตาย คาวเลือดตลบอบอวน ร้องคล่ำ
ครวญ ขวัญกระเจิง

เหมือนแะเพลิงเปิดป่อง คนไหนคล่องก็เปิดไป ที่รักตัวกลัวตาย ก็หนีเตลิดเปิดเปิง
เตลิดเปิดเปิง วิ่งเข้าเพิงเปิดปิด คนไทยก็เปิดมิด เปิด ปืน *** ที่รอดตายมีใครมั่ง คุณหญิงโม
สั่ง ตั้งค่ายมั่น ปลัดยกทัพ สมทบทัน ไม่กลัวผู้ใดใครมา

เจ้าอนุวงศ์ กลับมาอีกที ก็ถูกไล่ตี หนีจากเมืองช้า หมดเรื่องซับซ้อน พาลูกหลานทุก
คน กลับเข้า เมือง คืน ***

๑๐.จัดงานฉลอง ตั้งนาร่องนารำ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า รัชกาลที่สาม ดอกนางาม
.....เอ๋ย....ท่านมีเจตนารมณ์ พระราชทาน ฐานันดรศักดิ์ ได้อย่างเหมาะสม คุณหญิงโมราชสีมา
เป็นท้าวสุนาริ

ประวัติเก่าเอามาไข ไม่ให้ใครมาเคียดมาชิง พุดเพื่อรำลึกถึง เรื่องความสามัคคี ความสามัคคี ทำความดีก็มีคุณ ทุกท่าน อย่างมาชื่น มา เคื่อง *** รับพระราชทาน เครื่องยศทองคำ งดงามกว่าทองขาว เป็นเกียรติยศ ยืนยาว กว่าทองแขนทองคอ

ปลัดทองคำผู้มี เป็นพระยามหิศราธิบดี ถูกกาลเหมาะ ในนครราชสีมา ปรีชาท่านหมด ด้านราช การ เมือง ***

๑๑.อายุแปดสิบเอ็ดปี ท่านท้าวสุรนารี อสังกรรม ด้วยโรคชรามาคุกคาม ดอกนางาม....เอ๋ย...แทบไม่หายากิน พ.ศ.๒๓๙๕ ขาวนครราชสีมา น้ำตาริน ตรงเดือน ๕ ปีชวด เสียงพระสวดให้ยาก้อง

จึงสร้างอนุสาวรีย์ เหมือนได้มีเทวฤทธิ์ รวมใจไทยทั่วทิศ ไม่ว่ารำว่าร้อง รำว่าร้องถึงมีเสียง เรื่องแยก ก็ไม่ใช่ จะว่าแตก ว่า รำว *** วีรสตรีที่สูงศักดิ์ ศูนย์รวมใจภักดี อันสูงสุด คุณย่าเหียบ เปรียบประดุจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สูงส่ง

คุณงามความดี ที่ยืนหยัด เป็นเกียรติประวัติ อยู่ยืนยง บารมีย่าคุ้ม บ้านชุม เมืองเย็นมา ยัง ยืน ยาว ***

๑๒.แม่ใบหน้าขาว เยาวเรศ พ.ศ.สองพัน สี่ร้อยเจ็ดสิบเจ็ด ดอกนางาม....เอ๋ย....ได้สร้างอนุสาวรีย์ รำลึกยอดหญิงแห่งสยาม ถึงคุณงาม ความดี ข้าศึกศัตรูหม่มาร ไม่อาจว่าร้ายว่ารุก

ย่าเป็นศักดิ์เป็นศรี บารมีไม่เป็นสอง โอบอุ้มคุ้มครอง โคราชเย็นเป็นสุข เย็นเป็นสุข เรื่องทุกขไม่เป็นข้า คำชาย จนเป็นร่ำ เป็น สัน *** ชาวโคราชเรีงร่ำ ๒๓ มีนาก็เรีงรมย์ จัดเครื่องสังเวย ให้ย่าเซยชม สวบันเทิงเรีงร่ำ

หลานสาวยามารามาพอน ผู้คนสะออน ชื่นชมงาม สิ้นคำชมชน ทุกคนจ่ายเงินเมื่อเดิน ชม งาน ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนตำนานป่อไก่แก้วพระปรางค์สีดา

ณ โอกาส สอนเพลงโคราชโครงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมตำนานนิทานพื้นบ้านผ่านอัตลักษณ์ภาษาบทเพลงโคราชและสื่อละครหุ่นสร้างสรรค์เพื่อชุมชน ๓ ดีมีสุขภาวะ / ๑๐-๑๒ ต.ค.๕๘

บุญสม สังข์สุข / ๖ ต.ค.๕๘

๑.ละครเวทีแสงสี ยังมีมาน เพลงโคราชจะเล่าตำนาน ดอกนางาม....เอ๋ย....ที่มีมามีเล่าขานมานานแล้ว เรื่องป่อไก่แก้ว พระปรางค์สีดา มีเพื่อนมีหมู่ แต่ปาดหมุยยังมีมามาร่วมพัฒนาถิ่น สืบศิลป์คือหน้าที่ เพลงโคราชวาดวลี สืบวัฒนธรรม วัฒนธรรม

ยามหน้าบุญหน้าทาน ก็ได้เห็น หน้าฉัน หน้า เธอ *** สสส. สร้างสุข ทุกกลุ่มลูก มา
สร้างศูนย์สื่อสอนละครหุ่น คิดมาอย่างสร้างสรรค์

บ่อไก่แก้ว พระปรางค์สีดา มีเรื่องเล่ามา จนเป็นตำนาน มีมายังไง ให้ใช้ดุลพินิจ
แล้ว ติด ตาม เหนอ ***

๒. ถ้าคนมีถิ่น อยู่ใต้ดินคงบ่ดำ ยังมีท้าวกระโยงคำ ดอกนางาม....เอ๋ย....อยู่เมืองบาดาล
เป็นเจ้าของพญานาค มีฤทธิ์กว่ายักษ์ เหล่าคนทัณฑ์ ธิดาหนึ่งองค์ อนงค์นุช งามกว่า
บุษบาติน

นางเป็นสาวโสหา ชื่อสีดาโสหา นางพญานาคี งามผ่องโสภณ ผ่องโสภณ ไม่ใช่
พะโล้โสพุต หม่อมจฉา ปลาพุต ยัง โส เณร *** อยู่เมืองนาคมานาน สีดาต้องการ
เที่ยวเมืองมนุษย์คิดหาวิธีไม่มีหยุด อยากขึ้นมาแน่มานั่ว

จึงจำแลง แปลงกายก่อน มีหางมีหงอน เป็นไก่แก้ว แม่ไก่แจ้ขาว ย่างก้าวหากิน
ระวัง กาย เกิน ***

๓. ถ้าหมูไม่ไป แล้วไก่ก็ไม่มา จะกล่าวถึงท้าวกำพริ้ว ดอกนางาม...เอ๋ย....พ่อแม่ไม่มี
อาศัยอยู่ กันกะยาย มีวิชาต่อไก่ เป็นอย่างดี เก่งคาถาเวทย์มนต์ จนทุกคน ต้องหมาย
มอง

วันหนึ่งต่อไก่ ก็ไม่ปะ มีมานะ แล้วใจไม่แป่ว ได้ไปพบไก่แก้ว จึงปักใจหมาย
ปองใจหมายปอง เดินย่องเอาใบไม้ปิด แต่ไม่ได้ หมายมิด หมาย ปีน *** โดดตะคุบเข้าไป
หา เอามือคว้าได้ปลายหาง ไก่แก้วตื่น วิ่งคอต้ง แต่ชนหาง นั้นปลายห้อย

วิ่งมาพลางแล้วยังหยุด เหมือนมีใครขุด ทำรูคอย แม่ไก่ขาว ชนหางขาด เลย
มุดลง รู คืบ ***

๔. เหมือนดังแมวพรวน แต่ไม่ทันปัญญาหนู พอไก่แก้วลงรู ดอกนางาม...เอ๋ย....ก็กลับ
เมืองพญานาค / ท้าวกำพริ้ว คว้าได้ชนหาง ก็มานั่งหลงรัก เพราะชนหาง มีกลิ่นหอม เข้า
หล่อหลอมปัญญาหนู

ซ่อนกลิ่นหอมไว้ไม่อยู่ ไม่ว่าจะตุ้หรือจะเตี๋ย หอมไปถึงวังเวียง ของพญาจตุม
พญาจตุมเจ้าเมืองหนุ่ม พุดจาดอ น้ำมันหอมอะไรหนอ เอ๋ย วา จา ตน *** ให้ทหารสืบ
จนรู้สิ้น ว่าเป็นกลิ่น ชนหางไก่ ตัวกระโดดลงรูไป จนหางแดนหางแก้ว

จึงสั่งทหารขุด หย่อนเชือกดึง แต่ก็ไม่ถึง ตัวไก่แก้ว พญาจตุม นอนกลุ่มจึง
เกิด คิดใช้ ไก่ กล ***

๕.แล้วสังขางหลวง ตีโซ่เหล็กใหญ่ ทำสายยนต์กลไก ดอกนางาม...เอ๋ย...ให้สายเหล็ก ยาวทำอยู่เจ็ดปีเจ็ดเดือน ไม่ลืมนั่น แม้ไก่ขาว หาคณอาสาหลงไปตาม แล้วมัดล้าม สาย เหล็กยุค

ไม่มีใครไหนสมควร คนไม่ยากอาสา มา เจ้าเมืองเลยให้ ท้าวกำพรา ลงอุโมงค์ อาสามุด อุโมงค์ อาสามุด คงไม่สุดความสามารถ แม้น้ำใหม่ไหลลาด สาด ซา เหมือง ***พญาจาดุม เป็นใหญ่ด้วย สัญญาจะช่วย เลี้ยงยายดู ให้ท้าวกำพรา ตามไปในรู ไม่ ต้องห่วยยายดา

เข้านั่งในยนต์ ไม่โยกโย้ ให้สัญญาณ กระตุกโซ่ ชักตึงขึ้นมา ขอให้แต่ได้ ไก่แก้ว ติดมือ ตอนกลับ คืน เมือง ***

๖.เมื่อถึงเมืองบาดาล ได้พบกับกับสิดา ลูกสาวพญานาคา ดอกนางาม...เอ๋ย...มองสาม ด้านสี่ด้านอดีตชาตินั้นเคยเป็นคู่ เคยได้อยู่ร่วมกัน จึงตกลงร่วมรัก กันกับแม่ปากสีแดง

ท้าวกำพรา ลงมานาน คิดถึงบ้าน ที่เมืองมนุษย์ ป่านนี้ยายคงพูด ว่าหลานชาย มาหน่วยมาแหง ชายมาหน่วยมาแหง จัดแจงกลับเมืองมนุษย์ ด้วยสายยนต์ที่ไขยุค ลง มา เนอ *** นำเมียแก้ว เข้าในยนต์ ที่มากะต่นก่อนวิวาท แต่โฉมสะอาง นางสีดา งาม ปลื้มลิ้มหัวไว้

ให้ท้าวกำพรา กลับมาเอาหัว ส้มเมียคนดี อยู่แต่ยนต์ใน กำซับสิดา น้อยอย่าเข้า ไกล่ สาย ยนต์ เนอ ***

๗.หัวใจของหญิง นั้นทรงสั้นใหญ่ ตื่นเต้นจนหัวใจ ดอกนางาม...เอ๋ย....ฟุ้งซ่านอยู่ ท้าวกำพรา ยังไม่กลับมา นางสีดา ไม่มีหมู่ นางผลอไปลูกสายยนต์ คนข้างบน ก็ได้ สัญญาณ

พอเห็นสัญญาณก็จำได้ เพราะไม่ใช่ เครื่องจักรกล ชักสายยนต์ขึ้นข้างบน เลยพราก จากกันพรากจากกัน จากกะจากเกณท์ หรือผ้าเมีย เกิดจากเวร จาก กรรม *** ทหาร ชักยนต์ขึ้นมา ไม่เห็นท้าวกำพรา จึงขึ้นมอง กลับเห็นสาว ขาวผุดผ่อง งามมาก กว่า สายขึ้นใหม่

จึงนำไปเฝ้าเจ้าเมือง คนในวังเวียง มองบนมองใต้ ท่านเจ้าพารา พญาจาดุม ยังต้อง มอง ตาม ***

๘.พญาจาดุมทรงโปรด หมดที่ตี หวังอภิเษก เป็นพระมเหสี ดอกนางาม...เอ๋ย....ทำที่ ถูกที่ต้องแต่ด้วยไม่ใช่เนื้อคู่กัน เจ้าเมืองนั้นจึงไม่ได้ครอง พอเข้าใกล้กายก็ร้อน เลยไม่ได้ซ้อน ที่เนื้อที่ตัว

สีดาให้สร้างปราสาทให้ จะอยู่ไปคอยพี่ ในกำหนดสามปี จะตั้งใจคอยผัว ใจ
คอยผัวคอยพงศ์คอยเผ่า เหมือนยังคน กินเหล้า ยัง คอย แพง *** ถ้าท้าวกำพริ้วไม่
กลับมา นางสีดาจะยอมเป็นเมีย พญาจาดูมท่านก็เชื่อ คำเป็นแม่นเป็นมั่น

ระหว่างนั้นท้าวกำพริ้ว ก็ได้กลับมา จากเมืองบาดาล มาอยู่กับนางสีดา วาสนาได้
ดม แม่ดอก ชบา แดง ***

๙.เจ้าเมืองรู้เรื่อง เข้ามารุกรมหาราญ แล้วก็ใช้ให้ทหาร ดอกนางาม.....เอ๋ย.....เข้ามารับ
ให้มาเอนางสีดา ส่วนท้าวกำพริ้ว ไม่ให้กลับ ถ้าเจ้าเมืองแย่งเมีย จะปาดเนื้อเอามาแร่

เจ้าเมืองก็ผิดสัญญา ไม่ดูบาดูไหล ที่ปล่อยให้ย่ายตาย ละเลยไม่ดูแล เลยไม่ดูแล
ยายแก่จะดูเลี้ยง แต่เจ้าเมืองก็บ้ายเบี่ยง ทำ ดู ถ้า *** เมื่อถูกหยาม ไม่คร้ามกาย ทั้ง
สองฝ่ายทำสงครามกัน พญาจาดูมมีกลุ่มทหาร ใช้ในยามสงครามเกิด

ท้าวกำพริ้ว ใช้คาถาปราบสิ้น เสกเจ้าเมืองเป็นหิน ไม่กล้าละเมิด ทหารกลัวหมด
เพราะเห็นเจ้าเมือง แข็งเป็น ศิลา มา ***

๑๐.เสกน้ำท่วมเมือง เหล่าทหารก็จมนม ส่วนพญาจาดูม ดอกนางาม...เอ๋ย....ก็จมนม
จนมิตรจึงยอมแพ้ สารภาพ และยอมรับ ในความผิด แล้วยกเมือง ให้ครอบครอง แก้ว
แหวนเงินทองจนพ้นจหนึ้น

ท้าวกำพริ้วพาให้คิด ถูกผิดอภัยให้เขา บ้านเมืองก็ไม่เอา พร้อมขอยกให้คืน ขอ
ยกให้คืนให้น้ำให้ข้าว ศีลธรรมอย่าให้ร้าย ให้ คำน *** เสียงซอดีสีดัง ขับกล่อมปรารค์
นางสีดา ดำนานเก่าท้าวกำพริ้ว ป่านหนึ่งดีสีดาว

ละครหุ่นสร้างสรรค์ มาสืบตำนาน โบราณเก่า บวงสรวง แห่ช้าง ช้างบ่อไก่แก้ว มี
แต่ โบราณ กาล ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน เล่าเรื่องประตุมือง นครราชสีมา

ณ โอกาสใช้ร้องประกอบการแสดงศิลปนิพนธ์ / เชนนี้ ๐๖๑-๐๓๐๕๖๖๑/เม ๐๙๓-๘๒๕๑๗๔๔

บุญสม สังข์สุข / ๒๘ ธ.ค.๖๐ / แก้วไข ๑๘ มี.ค.๖๑

๑.สมเด็จพระนารายณ์ ดำริให้สร้างเมือง นามโคราชจึงรุ่งเรือง ดอกนางาม....เอ๋ย....สร้าง
มั่งสร้างมีก่อกำแพงเขตแดนคู่ ทำชุมประตุม กั้นภัยริ ด้านตะวันออก ประตูพลล้าน ก็สร้างมั่น
สร้างมั่น

ไม่ใช่เครื่องยนต์ฟันสี แต่ก็ไม่มีผลเสีย ประตุน้ำทางทิศเหนือ คือประตูพลแสน ประตูพลแสนเขตแดนจะพันเสียง เพื่อป้องกันบ้านเมือง จึงรวม พล สร้าง *** ไม่หวั่นตัวหวั่นตน ประตูชุมพลด้านตะวันตก กองทัพไหนอย่าได้ยก มาหาวันต่อวันดี

ประตูทิศใต้ คือไชยณรงค์ ชาวบ้านนั้นคง เรียกประตูผี เพราะเวลา พาศพผ่าน บางทีลมพัดจนมือ ประตู พัง ***

๒. จตุรทิศศาสตร์ โคราขเมืองย่า มีวีรกรรมหญิงกล้า ดอกนางาม...เอ๋ย....รวมบ้านเมืองใหญ่เหล่าวีรชนคนกล้า เอาเลือดทา แผ่นดินไว้ แลกชีวิตจิตวิญญาณ เพราะกลัวต่างบ้าน ต่างเมืองย่า

ประตูเด่นเห็นประจักษ์ อย่าให้หัก ลงประจาน ประตูทั้งสี่มีวิญญาณ เป็นเจ้าเฝ้าประจำ เจ้าเฝ้าประจำ ปะนายปะเจ้า เหมือนยังปลา เคยเข้า ปะ จัน *** ใจรักชื้อรักสัตย์ ชาวโคราข รักศักดิ์ศรีตั้งชื่อประตูไพรี มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คอยรักษา

พระมหากษัตริย์ ชาวโคราขยึดมั่น ปกเมืองป้องกัน ยามภัยมา มีกำแพงประตูและคูเมือง จึงพัน ภัย มาร ***

คำประพันธ์เพลงโคราข

กลอน ปลัดทองคำเกี้ยวย่าโม

ณ โอกาส ใช้ร้องเล่าเรื่องประวัติย่าโม อาสุนทร บ้านหนองไ้แตง

บุญสม สังข์สุข / ๑๔ มิ.ย.๖๑

(ชาย)

๑.ร้านอิงเฮงหลี ก็ยังมีทองขาย จะจับจุดสมมติตัวชายเอ๋ย.....ชื่อนายทองคำ เป็นปลัดเมืองนครราชสีมา บุญวาสนา ได้น้อมนำ โดยมีเจ้าเมืองท่าน ว่าราชการในท้องเขต จะเลือกเส้นยาดี อย่าให้เสียดำ บรรดาศักดิ์ประจักษ์นาม พระยาภักดี สุริยเดช ภักดี สุริยเดช หมอเพลงว่าปัญญาตัน ถึงคราเวลาจน ก็ใช้ปัญญา ตัน *** เห็นสาวแหม่มยิ้ม ก็พริ้มก็พราว จะเดินจะก้าว กิริยาก็อพร้อม ยามต้องพระพาย กายก็หอม พุดก็หวาน ขานก็เพราะ

กุศลศีลทาน เธอมีเป็นทุน หรือว่าผลบุญ อะไรก่อน แม่เฒ่าก็หัวโองง น้องชื้ออะไรกัน ***

(หญิง)

๒.เห็นหนุ่มรูปงาม มาถามมาไถ่ ฉันไม่เชื่อ คารมชาย ดอกนางาม.....เอ๋ย....เชิงมาถ่วงมาหัก / แคได้เห็นหน้าไม่รู้จัก ชื้อเสียงพี่ชาย ก็พอรู้จัก ยกบุญทานขึ้นมาเทิด เหมือนน้ำเปิดไหลมาท้อ

ทำมาบอกมาแล้ว เหมือนหาบข้าวเอามาแลก น้องเป็นสาวชาวบ้าน พ่อคนหลวงอย่า
 มาล่อ คนหลวงอย่ามาล่อ หมดเชิงจะเสียชื่อ ผู้คนจะมาล้อ มา ลั่น *** น้องได้อบรมบ่ม
 นิสัย การเรือนทำได้ ไม่บกไม่พร่อง ชื่อว่าโมคือนามของน้อง รูปก็ไม่งามนามก็ไม่เพราะ
 น้องสามัญชน คนธรรมดา พี่เป็นพระยา อย่าหารายเกาะ น้องเปรียบโคลนตม
 จะสมสกุล ของพี่ อะ ไร กัน ***

(ชาย)

๓. เรือนชานบ้านช่อง ของน้องนั้นอยู่ไหน พ่อแม่แกอยู่ไร ดอกนางาม...เอ๋ย...หรืออยู่นา
 น้องคงจำคำสั่งสอน ของบิดร และมารดา ชื่ออะไรจงใคร่บอก บ้านท่านอยู่นอก หรืออยู่ใน
 ไม่ใช่แค่เอ๋ยปากจิบ แต่จะรีบเอ๋ยปากจง เพียงเห็นหน้าโมน้อง ก็รักรักปักใจ
 รักปักใจ ทำนาคอยฟ้าฝน ก็ยังดាំปักจั่น ปัก โจอ *** แม่สร้อยทิพย์สังวาลทอง ความรักน้อง
 ไม่หวั่นแท้ จะยกมือขอ กะพ่อกะแม่ ดอกไม้ใส่พาน ไปวันทา
 หรือน้องจะเมิน เกินเลยหมาย ไหนลองเปิดใจ เฉลยมา ถ้าปะแม่พ่อ พี่จะขอ
 หมายหมั้น เอาไว้ เลย โม ***

(หญิง)

๔. ถ้าปะพ่อแม่ฉัน จะขอหมั้นขอหมาย น้องยังไม่เชื่อใจ ดอกนาพี่...เอ๋ย.....จะผูกข้อไม้
 ข้อมือ บรรดาศักดิ์ที่สูงส่ง น้องนี้คง จะสุดขย้อ ได้เห็นเรือนชานบ้านหัก แล้วพี่จะอยาก
 ไปขอใหม่

ถ้าพี่ไม่ดีก็จริง ได้เป็นขวัญมิ่งก็ดีจ้า พ่อก็แม่บุญมา ได้เห็นพี่คงดีใจ เห็นพี่คง
 ดีใจ ดีจนดีเจือ เหมือนยังเขาขึ้นเรือ ยัง ดี แจว *** ไม่น่าคาน่าค้ำ เรือนน้องอยู่ข้าง วัด
 กลางนคร เป็นเรือนเก่าสมัยก่อน พี่ทองคำน่าคั่นนาเคย

ถ้าจะแก่งหยิกแกมหยอก ก็อย่ามาหลอก น้องโมเลย ถ้าได้ร่วมตระกูล กับคุณปลัด
 ก็บุญ ของ โม แลว ***

พูน บณ สิโต ชีเว

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอน ประวัตีพระนอน (พระพุทธไสยาสน์บ้านคลองขวาง อ.สูงเนิน)

ณ โอกาส ใช้ร้องเล่าเรื่องเชิฐทองเที่ยวทางวัฒนธรรม อ.สูงเนิน

บุญสม สังข์สุข / ๒๒ มิ.ย.๖๑

๑.ขอเชิฐทองเที่ยว ทางวัฒนธรรม อำเภอสสูงเนินแนะนำ ดอกนางาม...เอ๋ย.....ไม่มีทุกข์
อนาทรชุมชนโบราณกว่าสามพันปี มีสร้างเจดีย์ ธรรมจักรพระนอน การทำสวนปลูกผัก ยัง
ตั้งนำถากนำไถ

อาจารย์จะเด็ดเทศน์ธรรม ยังเทศน์ตัดเทศน์ทอน บ้านคลองขวางมีพระนอน ใหญ่สุด
ในเขตประเทศไทย เขตประเทศไทย รักษาศีลมีสุข ไม่ให้คนใน ประเทศทุกข์ ประ เทศ
ทน ***ถึงเชื่อผีเทวดา พระพุทธศาสนา ต้องว่าดัง ขยายตัวมาจากภาคกลาง สมัยทวารวดี
พระพุทธเจ้า เข้านิพพานไป สร้างพระนอนมาไหว้ กว่าพันปี ค่อนศาสนา ถ้าเป็น
นาปรังก็ป่า รำ พัน ปน ***

๒.นิมิตพระสงฆ์ ก็ยังมาสวด ใช้หินทรายหมวดโคกกรวด ดอกนางาม....เอ๋ย....มาทำ
มาสร้างบ้านส้มกกงามแหล่งหินตัด มาขุดสกิด ก้อนหินตั้ง ทับถมมาอย่างยาวนาน ก่อนทำ
การ มาขัดมาสี

เด็กน้อยขึ้นลานปิ่น มีเดินหินลานปน อายุจากการขุดค้น ร้อยยี่สิบล้านปี ยี่สิบล้าน
ปีลูกมาหลานไป ยาซื้อขนมให้ ใจ หลาน ปอง *** ในคืนวันพระใหญ่ คนเห็นลูกไฟลอย
ขึ้นชาวบ้านเล่า เขาแตกตื่น ดวงสีขาวคือลอยโคม

ยกมือสาธุบูชาท่าน ขอพรบันดาล ให้ได้เงินถม คนไหนกราบไหว้ ด้วยใจศรัทธา
ให้รวยเงิน ทอง ***

กลอนไหว้ครูเพลง

บุญสม กำปิง / ๗ พ.ย.๕๓

๑.ของจะมาช่วยระ ละเนาช่วยโรม ขอให้ครูบุญสม ดอกนาครุเอ๋ย....นั้นมาช่วยเรา
ที่ครูสั่งสอนศิษย์ อย่าให้หวัคิดโง่เขลา ครูคิดป็นก็ติดตาม มาช่วยรำช่วยร้อง

ให้ลงมาช่วยข้าंना ทั้งองค์พระพิฆเนศ มาประสิทธิ์ฤทธิ์เดช ให้เจินักคึกคะนอง คึก
คะนอง ให้ครูต้นช่วยดันร้อง อย่าค่าง คา นาง *** ไหว้ดวงแก้วที่บริสุทธิ์ คือพระพุทธ พระ
ธรรม พระสงฆ์ เพลงเคยเล่น ก็อย่าให้หลง ขอน้อมเศียรเอาพระใส่

ให้มันผืนหลัก ตาฟรี เนอพระฤๅษีตาไฟ มาช่วยฉันอม น้ำมนต์ฟัน ให้ มัน ตา
ฟาง***

๒.ลูกได้รำเรียน อ่านเขียนกับครูมา ท่านตั้งใจให้วิชา ดอกนาคร...เอ๋ย...ไหว้ครูเก่า
ครูใหม่สอนฉันท่องเพลงดา จนฉันว่าเพลงได้ สอนให้ฉันให้คิด ฉันก็ศิษย์ครูมี

จะเพลงต่อเพลงฉัน อย่าให้ฉันเพลงได้ จะเอื้อนโธฐบทไหน ก็ให้บรรเลงเพลงดี
บรรเลงเพลงดี เพลงป่าเพลงดง ว่ากลอนไหน ก็อย่าให้หลง กลอน เพลง เต๋อ *** ครู
พารำนำว่า หัดเพลงมา ให้น้ำหวาน ไหว้ตาปู่เจ้าบ้าน มานาไวนำร้อง

หมอเพลงผู้ชายเจ้าชู้ อย่าให้มันสู้ เพลงน้อง ให้ครูพ่อแก่ มาแนะนำนำ ทุกกลอน
เพลง เนอ ***

๓.ขอไหว้เทวดาให้มาบันดล ตลอดเทพเบื้องบน ดอกนาคร...เอ๋ย...มาช่วยบันดาล
ลูกมาเล่นเพลงวันนี้ อย่าให้มีหมู่मार ขอไหว้ครูเพลงโคราช เป็นนักปราชญ์ ราชบัณฑิต
ทั้งสอนชาวสอนชาย ครูตั้งใจสอนสั่ง ทั้งทำท่าว่าให้ฟัง และแต่งกลอน มาสอน
ศิษย์ กลอนมาสอนศิษย์ บ่อนไหนผิดก็สอนซ้ำ ทั้งพาร้องพารำ เสียง สอน แว *** เขา
แห่ช้างยังชมช้าง ว่าเพลงดัง เขาชมชื่อ เพลงลูกเล่นก็ขอให้ลือ จนคนนิยมชมเชย
จะได้รางวัลหรือไม่ได้ หนูก็ไม่ เสียใจเลย ได้สืบสายเลือด หมอเพลงโคราช ก็
ภูมิใจ แลว ***

๑.ให้มาช่วยเห็น เอ๋ยช่วยรู้ ขอให้คุณครู ดอกนาครเอ๋ย.....นั้นมาช่วยเรา
ครูบุญสมสั่งสอนศิษย์ อย่าให้หวัคใจโง่เขลา ขอให้ครูติดตาม มาช่วยรำช่วยร้อง
คุณพ่อแม่มาสมา เพลงว่าให้ทันสมัย พระฤๅษีตาไฟ มาเป่ามนต์ ใส่สมอง มนต์ใส่
สมอง รำร้องสม่าเสมอ กลุ่มแม่บ้านสาน กระเชอ ซา มัง ***ไหว้ดวงแก้ว ที่บริสุทธิ์คือ
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพลงเคยเล่น ก็อย่าให้หลง ขอน้อมเศียร เอาพระใส่
ทั้งเพลงต่อ เพลงฉัน อย่าให้ฉันจน เพลงได้ เอาจนคนชม นิยมว่าดี มีแต่ เพลง
ดัง ***

๒.ไม่ได้จะคิด มาจับไหว้ใคร ลูกจะขอตั้งใจ ดอกนาคร...เอ๋ย...ไหว้ครู ไหว้พ่อแม่ให้รูป
ให้รำ / ครูบุญสม กำปิง สอนเพลงให้รู้ ประสิทธิ์ประสาทสตร์ เพลงโคราช ขอไหว้คัตไหว้
เคร่ง

คาถารู้ครุพราหมณ์ เรียนธรรมะครูพระ ศิลปินศิลปะ ไหว้ผู้รู้ครูเพลง รู้ครูเพลง
ครูผลิตครูเพลิน หลักระทุกคู่เดิน อย่าให้ศิษย์ ครู เผลอ *** เกี่ยวข้าวสดคว่ำซัง ให้ท่านผู้ฟัง
มีความสุข ทั้งกายใจอย่าได้ทุกข์ มีความโศกความเศร้า

เพลงพื้นบ้าน มีนานนั้ก ช่วยกันอนุรักษ์ ให้นานเนา เพลงโคราชเราอยู่ คู่
ประเพณีที่มี มา นาน เนอ ***

การประเพณีโคราช
กลอนเพลงแก้บน
โอการที่ใช้ ในการแสดงทั่วไป

บุญสม สังข์สุข มี.ค.๕๕

๑.เหมือนยังไม่คานแบกเอ๋ยแก้บ่า วันนี้เจ้าภาพได้หาเพลงมาว่า ดอกนาย่า....เอ๋ย....แก้บน
ทั้งชนไก่ก้อย่าให้ตก ทั้งชนนกก็อย่าให้หล่น ลูกจะขอแก้ครูเอ๋ยแก้บ่า

ขออย่าให้พบภัยรึ อย่าให้มีภัยร้อน เหมือนเห็ดดอก ดอกเป็นหนอน อยู่กะกอไผ่รา
กอไผ่รา เกิดมาเป็นคน ไม่มีใครเคยสน ตะ พาย เลย **** คนตกทุกข์ได้ยาก ให้ท่านปก
ปกรักษา ให้ห้อยระยงทรงระย้า ปันรากโพธิ์รากไทร

พวกลูกหลานเกิดทีหลัง ก็ขออย่าให้โลมจมละลาย ให้ท่านอยู่ช่วยดูแล ตลอด เวลา
เลย ***

๒.แต่กินละมุด ก็ยังฝังเม็ด ไม่ใช่ฝังเวช ดอกนาย่า.....เอ๋ย....ฝังมนต์ วันนี้เจ้าภาพ
ได้หาเพลงโคราชมาว่าแก้บน ให้ท่านมาคอยฝังค้ำว เอ๋ยฝังมูล

เพลงก็คิดมาหลายข้อ ช่วยฝังต่อหลายๆคำ เหมือนยังเรือลอยลำ น้ำใสไหลซุ่น
ใสไหลซุ่น ขอให้ลูกมีรายคุ่น ราย เคย *** กินส้มยอไม่วายอยาก ขอเอ๋ยปากไหวย่า ที่
เชิดชูบูชา เคยไหว้เข้าไหว้เย็น

ที่เจ้าภาพบนเอาไว้ วันนี้หาเพลงมาให้ ท่านฟังเล่น ผู้หญิงเสียงใหญ่ หรือผู้ชาย
เสียงเล็ก มา เลือก ฟัง เลย ***

๓.เข้าภาพบนไว้ ก็หลายวันนั้น ได้หาเพลง มาว่าให้ท่าน ดอกนาย่า....เอ๋ย....ในวันนี้
คุณย่าชอบฟังเพลงดา ก็หามา แต่เพลงดี มารำมาเล่น เห็นประจักษ์ มีแต่วันหนัก วัน
หน่วง

ไม่ให้เสียหายเลย พอเพลงเอ๋ย ก็ให้แล ที่บนไว้ได้มาแก้ ขอให้รับรู้ ให้ลูให้ล่วง
รับรู้ให้ลูให้ล่วง ให้หาให้เรอ ทำอะไร ก็อย่า ให้ เลอะ ให้ เล่น *** เพลงโคราช จัด
มาว่า เหล้ายากี่หามาไว้ ผลหมากรากไม้ คาวหวานก็นำมาวาง

คุณย่าเอ๋ยมาเขยมาชม ให้สุขอารมณ์ อย่าได้มาซัง รู้ว่าอย่าชอบ หมอเพลงหญิงชาย
ก็ ได้ มา เชิญ ***

๔.ชาวเมืองชาวบ้าน ก็มาบนบนหลาย วันนี้ลูก หาเพลงมาถวาย ดอกนาย่า.....เอ๋ย.....
แก้บนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นรูปเป็นเทียน มาจุดเวียน กันเป็นแถว พอเรื่องที่บนได้สำเร็จ ก็มาแก้
บนเลย

ลูกตั้งใจ ไม่มาซ้ำ เพราะคุณย่า ท่านมาช่วย หมอเพลงงามร่ำสวຍ ให้อามาชมมา
 เขย ยามาชมมาเขย ไม่มาฉุนมาเฉียว หมอเพลง ล้วนมาเชียว มา ชาญ *** ทั้ง
 ดอกไม้พวงมาลัย พานใส่มารับมารอง ผ้าสะไบ รูปเทียนทอง เพลงโคราช ก็จัดมาเรียบ
 ผลไม้ใส่เต็มพา หมูไก่ เหล้ายา ก็เต็มเพียบ กะเกรียม เตรียมพร้อม ทั้งหมดทั้ง
 พลุ ก็ใส่ มา เต็ม พาน ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนแก่นย่าโมและอวยพร

ณ โอกาส แสดงแก่นย่าโม และทั่วไป

บุญสม กำปิง / ๑๖ ก.พ.๔๕

แก่นได้ลูก ชาย / หญิง

๑.เหมือนยังไม่คานแบก ละเนอแก้บ่า วันนี้เจ้าภาพได้หาเพลงมาว่า ดอกน่ายา...เอ๋ย....
 แก่นมาบนขออย่าเอาไว้นะ ยาได้ประทานให้ ลูกมาหนึ่งคน ขอให้คุณย่ามารับรู้ ลูกขอแก้ครูเอ๋ย
 แก่นบ่า

บารมีของท่านมาก คนรู้จักท่านหมด — เจ้าภาพทำ ตามกำหนด ได้ลูกท่านประทาน
 มา ท่านประทานมา มาฟังเพลง ให้เพลิงเพลิง อย่าให้ยา ท่าน เมิน ท่าน หม่อ ***
 ไม่ขอตกขอหล่น เจ้าภาพมาบน เพื่อขอลูก พอได้ใจก็สุข ทั้งแม่พ่อ ที่ขอแล้ว

สืบตระกูลแม่พ่อ ยังดูหน่อ ดูแนว เพื่อเจริญสมวัย เติบโตใหญ่ไปหน้า ให้ยา ช่วย
 ดู เนอ***

แก่นกลับมาจากนอก

๒.นั่งยืมนำขาว คือสาวเมืองนนท์ วันนี้เจ้าภาพมาแก่น ดอกน่ายา...เอ๋ย...ที่กลับมาจาก
 เมืองนอก ขึ้นเครื่องบิน กลับมาบ้าน ที่บนบาน ก็ได้มาบอก ไปเมืองนั้นเมืองนี้ ก็เหมือน
 บ้านพี่เมืองน้อง

ไม่มีนาย บังคับบัญชา แล้วก็หน้าบานขึ้น ไปหอบเงินแสนเงินหมื่น กลับเรือนชาน
 บ้านช่อง ชานบ้านช่อง บ้านหญิงบ้านชาย ยาโมจะอยู่ ที่ไหน ก็บน บาน เชิญ ***
 หมอเพลงเอาเสียงมาประสาน ขอพรท่านอันประเสริฐ ท่านประทาน มาเถิด ให้เจ้าภาพสม
 ประสงค์

เจ้าภาพจะเดินทางดา ไปทางป่า ทางดง ให้ถือดาบ ติดตามดู ทุกหน ทาง
 เดิน ***

แก้บนหายป่วย

๓.ที่เจ้าภาพป่วยไข้ มาหลายวันนั้น พอหายป่วย ก็หาเพลงมาให้ท่าน ดอกนายน้า....เอ๋ย
...ฟังวันนี้ คุณย่าชอบฟังเพลงดา ก็หามา แต่เพลงดี มารำเล่น เห็นประจักษ์ มีแต่วันหนกวัน
หนาว

เพลงโคราชจัดให้เลย หมอเพลงเอ๋ย ก็ให้แล ที่บนไว้ได้มาแก้ ก็ขอให้ลูขอให้ล่วง ให้ลูให้
ล่วง ให้หาวให้เรือ ทำอะไร ก็อย่า ให้ เลอะ ให้ เลิน *** เพลงโคราชจัดมาว่า เหล้า
ยากี่หามาไว้ ผลหมากรากไม้ หวานหวานเอามาวาง

คุณย่าเอ๋ย มาเซามาชม ให้สุขอารมณ์ อย่าได้มาชัง รู้ว่าอย่าชอบ หมอเพลงหญิง
ชาย ก็ ได้ มา เชิญ ***

แก้บนขายที่ได้

๔.ท่านท้าวสุรนารีที่ดูแล เขาจึงมาแก้บนหลาย เจ้าภาพบนให้ขายที่ได้ ดอกนายน้า....เอ๋ย
.....ก็มาแก้บนแล้ว / ทั้งดอกไม้รูปเทียน มาจุดเวียน กันเป็นแถว พอขายที่ได้แน่ ก็มาแก้
บนเลย

ลูกตั้งใจ ไม่มาช้า เพราะคุณย่า ท่านมาช่วย หมอเพลงงามรำสวย ให้ยามาชมมาเซย
ชมมาเซย ไม่มาจนมาเฉียว หมอเพลง ล้วนมาเชียว มา ชาญ *** ทั้งดอกไม้พวงมาลัย
พานใส่มารับมารอง ผ้าสะไบ รูปเทียนทอง เพลงโคราช ก็จัดมาเรียบ

ผลไม้ใส่เต็มพา หมูไก่ เหล้ายา ก็เต็มเพียบ กะเกรียม เตรียมพร้อม หมากพลู
ก็ใส่ มา เต็ม พาน ***

แก้บนรหายก็ได้คืน

๕.เจ้าภาพมาว่าจ้าง ไม่ได้ค้ำได้ค้ำ ที่มาบนบานกะท่านย่า ดอกนายน้า....เอ๋ย.....รถ
หายก็ได้คืน / เมื่อกำลังใจตก ย่าช่วยยก ให้ใจตื่น หายล้าบนทนลำบาก ไม่ได้ยากได้เขิน
ทั้งได้ร้องได้ให้ รหายก็ได้หา พอมาบนคุณย่า ยังได้พบได้เห็น พบได้เห็น
ว่าวใส่ ยังได้หาง ย่าดูไม่ได้หาง ได้ เหย *** ยามหลานลูก ทุกข์ยาก มีทุกข์หนักทุกข์
ใหญ่ จดรูปเทียน มาเวียนมาไหว ย่าช่วยได้ ไปทุกอย่าง

ไม่เหมือนขึ้นม้าขึ้นลา จะได้กลับหน้าคั่นหลัง ย่าไม่ช่วยไว้ คงไม่ได้รถ กลับ มา คั่น
เลย ***

แก้บนได้เลื่อนตำแหน่ง

๖.เรื่องราวเหล่านี้ นั้นก็มีเป็นตำนาน เจ้าภาพแก้บน ที่ได้เลื่อนชั้น ดอกนาย...เอ๋ย...
ตำแหน่ง มีคู่ชายคู่คำ พอมาบนยา ก็ไม่มีคู่แข่ง ทำงานอยู่ยืนยาว เหมือนยังเจ้าเฝ้าตำหนัก
อย่าทำให้ใจนายร้อน คนไหนเพื่อนคนไหนรำ มีคนซุบซิบถ่มถ้ำ ทำอะไร ให้นาย
รัก อะไรให้นายรัก สวามีรักดี เจ้านายเรา ไม่ว่าคนไหนหา คน ไหน เรอ *** อย่ามี
ใครมาเลื่อนแข่ง
ยศตำแหน่ง ให้เลื่อนชั้น ได้เป็นแสนเป็นหมื่น เพราะเลื่อนยศเลื่อนชั้น
อย่าให้ได้ย้ายไปหนี ได้ทำหน้าที่ อยู่ไปนาน การงานการเงิน เจริญก้าวหน้า
ตลอด ไป เเนอ ***

กลอนเชิญผีปู่ย่าตายายมาฟังเพลง

๓.ไม่เหมือนฟังปี่เอ๋ยฟังพิณ ขอเชิญให้ส่งพ่อใหญ่แก้ว แม่ใหญ่ปิ่น ดอกนายพ่อใหญ่แม่
ใหญ่.....เอ๋ย.....มาฟังเพลง เพลงโคราชลูกหลาน มาขับขานบรรเลง สังดาเจียมตาฉาย ก็
ขอให้ มาฟังเพลิน
เพลงโคราชเขากี่ชาย ถ้าไม่ไว มันก็ช้า อยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า อยากฟังเพลงหลาน
นั้นก็เชิญ หลานนั้นก็เชิญ สาวหนุ่มก็ซุ่มก็ขึ้น นังนาน มันก็มีมัน ก็ชา *** ตกเบ็ดถ่วงอยู่ตะ
หุ่่น ทั้งตาทองพูน และตาทิม มากินหมูไก่ สะให้อิ่ม อย่ามัวเที่ยว อยู่ตะทาง
ถึงหลานจะว่าเพลงได้ ก็ยังไม่ใช่ หมอเพลงดัง สังดาทิม ตาจันทร์ ก็ให้ท่านเดิน
มาฟัง เพลง ดา ***

คำประพันธ์เพลงโคราช

กลอนเพลงโคราชเรื่องตำนานบั้งไฟ

ณ โอกาส ใช้ธรรงค์โครงการบุญบั้งไฟปลอดเหล้า เครือข่าย องค์กรงดเหล้า

บุญสม สังข์สุข ๑๑ มิ.ย.๕๒

๑.เกิดเป็นคนไทยก็มีหน้าที่ รักษาประเพณี ดอกนางาม....เอ๋ย....วัฒนธรรม ภาคอีสาน
เรามีประเพณี ที่ดีงาม ฝนเดือนหก ไม่ตกมา ไม่ได้ว่านกล้า ลงนาไถ

ร่วมประกอบ พิธีกรรม คนบั้งรำ คนบั้งพ่อน ถ้าไปเที่ยว ยโสธร เคยคุ้น บุญ
บั้งไฟ คู่บุญบั้งไฟ ต้นไม้ใหญ่ ขึ้นบั้งเฟิร์น บ้างเที่ยวงาน เสียเงิน คนบั้ง ฟรี ***
จะขอฝึกขอฝายไม่แบกบั้งไฟ ไปขอแฟน แต่จุดบูชา พญาแถน เพื่อขอฟ้าขอฝน

ปีไหนดินดำน้ำชุ่ม ก็ได้ทำนาหลุ่ม นาโนน ถ้าหากฝนแล้ง ก็แห้งหมดเนียน จะได้ทำนา
นี้ ***

๒.แต่ทำนาป่าดอน ยังถอนต้นโสนดำ ฝนตกย้อนนาคเล่นน้ำ ดอกนางาม.....เอ๋ย....
ในสระอโนดาต ต่อมาพญาแลน ก็หวงแหน ขวางขัด เล่าสัพสัตว์ เดือดร้อน ไม่นิ่งนอน
มะโนดา อโนดาตใหญ่กว้าง ยังไปหวังไปแหน พญาคางคก เลยว่างแผน ให้สัตว์ร้าย ใต้
ไปหา ร้ายใต้ไปหา พญาแลน เลยเสียท่า ไม่อาจ ไป ห้าม *** ต้องการน้ำตอนไหน
ให้จุตบั้งไฟขึ้นไปหา พร้อมพญานาคา ที่เล่นน้ำ ก็นำไปให้

ถ้าหากทำ เบือนบิต เหล่าสัตว์มีพิษ ก็ทำได้ พญาแลน เจาะกลั่วแดนตอด เลย
ต้อง ทำ ตาม ***

๓.จะมีฝนน้อยหรือฝนหลาย ถ้าได้ยืนกบเขียดร้องเมื่อไร ดอกนางาม.....เอ๋ย.....คือ
ชาวโลกได้รับฝนแล้ว ได้ว่านข้าวว่านกล้า ลงไร่นากันเป็นแถว ได้ยินเสียง ชะนุว่าว เสียง
โหวด ก็ขอให้ฝนลง

นัดปะหนุ่มปะสาว วังว่าวยังปะส่าย ทำบุญ งานบั้งไฟ มีหลายหมู่ วัตถุประสงค์
หมู่วัตถุประสงค์ ปะซ้อน ไม่ปะซ้ำ เหมือนยังเดิน ไปปะหนาม ปะเสี้ยน *** ทั้งเกลือก
กลั้วมัวเมา คละเคล้า การพนัน ประเพณี ที่ดีชาวบ้าน เริ่มไม่นำพาน่า

เข้ามาอมเมาชาวบ้าน กระบวนการ เชิงมายา มีกลุ่มนายทุน ทำหุ่นประโยชน์ ก็เข้า มา
เยือน ***

๔.คนเมาเหล้ามีดีมีเลว มีเหลวมี่แหลก ทำให้เกิดความแตกแยก ดอกนางาม...เอ๋ย....
ด้วยเรื่องนี้ก็มีหลาย ทะเลาะวิวาท ขาดสติ ต่อยตีฆ่ากันตาย ทั้งงานบวชงานบุญ ไม่วายวุ่น
ไม่มีแลว

มีเงินทองทองนาค อยู่เป็นหลักเป็นฐาน เข้ามั่วสุม กลุ่มพนัน ก็ล้มละลาย ไปเป็น
แถว ละลายไปเป็นแถว นำครอบครัว ล้มจม แล้วก็ทำ เป็นถ่ม เป็น เลียง ***
ประเพณีบุญบั้งไฟ ก็เอาอบาย เข้ามาบัง ของเคยขลัง ก็ไม่ขลัง เพราะมีบาป เข้า
มาเปียด

กินเหล้าเมากันมึนเม เลยทำให้เท ะดาเคียด พอฝนลมมา ก็ฟ้าผ่าคน ย้อน
เทวดา เคือง ***

๕.การพนันงานยังไฟ มีหลายไปทุกย่าน คนที่เสียการพนัน ดอกนางาม.....เอ๋ย.....นั้น
ทำได้ไปทุกอย่าง บ้างฉกขโมย ปล้นจี้ ก็มากมีหลายทาง เทียวส่งยาบ้า ค่ายาเสพติด แลก
กับอามิต ก็ทุกอยู่

พอเงินขาดแล้วก็คุย บ้างก็คุยบ้างก็เขี่ย ฉกเงินลูกเงินเมีย เขาขัดขึ้น เกอะก็ขู่ ขึ้น
เกอะก็ขู่ เทียวพูดสะพูดเสียด กะลูกเมีย นั้นก็เคียด ก็ จิง *** ไฟไหม้บ้านสิบครั้ง นั้นก็
ยังไม่เท่าพนัน มันลางผลาญ ไปทุกบ้าน ขอนแก่น อุดร นครพนม

ฉ้อโกงให้ได้ แต่ฝ่ายตน บางคนก็โดน บังไฟต้ม ดูมาดูไปก็คล้าย แมงเม่า
บินเข้า กองไฟ ตึง ***

๖.ฮีดสิบสองครองสิบสี่ นั้นก็ดีในแต่ละบุญ กุศลเสริมเพิ่มพูน ดอกนางาม....เอ๋ย.....
มีงานแต่ละบ้าน มาละเล็ก กันชะที ไอ้เหล่าบุหรี ผีพนัน ถ้าเอาประโยชน์ เป็นตัวตั้ง ก็มี
แต่ทาง บอบระบม

ไม่รวยง่าย ได้เหมือนอย่าง เรื่องหนึ่ง เรื่องนิยาย พวกเรามาช่วย กันละลาย งาน
บุญทุนนิยม บุญทุนนิยม หนีร่างหนียา เป็นหมูวิหค นกกา ยัง หนี เทียว *** มาทำบุญ
ทำทาน ให้ปลอดพนัน ปลอดเหล่า เลี้ยงแต่อาหาร หวานขาว ไม่ปลอดลูก ปลอดหลาน
ทำบุญพนัน ผลาญเงินทอง เทวดาจะมอง ยังไงท่าน เกิดน้ำขาดแคลน พญา
แถนลงโทษ จิ่วยัง ไง เทียว ***

๗.จะมัวเมากามา ปันเรื่องฉกหาพาหนี เรามาทำบุญประเพณี ดอกนางาม....เอ๋ย...ให้
ปลอดเหล่า ปลอดการพนัน อย่าปล่อยให้อบายมุข ตกไปถึงลูก ถึงหลาน เทียวกินเหล่า
เมามาย เดินผ่าไร่ผ่านา

เราอย่าลืมนึกคน ทั้งคุณน้ำคุณข้าว วัฒนธรรมเก่า นั้นเพิ่มพูน คุณค่า เพิ่มพูน
คุณค่า ฝิ่ปุ่ยามี่คุณครัน เราต้องตอบแทนท่าน อย่าให้ บุญ คุณ ค้าง *** วัฒนธรรม ของ
เราเสีย เพราะมีเบียร์ มีเหล้า ทั้งการพนัน ถ้ามัวเมา ก็ไม่มีหลักมีแหล่ง

ที่นาที่ไร่ ก็ขายฝาก ไม่ได้ปลูกผัก ขายแพง ถ้าจุดบั้งไฟ แล้วไม่มีฝน จะบ่นให้ใคร
ฟัง ***

พูน ปณ จิต ชีเว

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	พระศุรสฯ เก่งขุนทด (ธมฺมสาโร)
วันเกิด	วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดหนองพังโตน เลขที่ 42 หมู่ 6 ตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30210
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวังโป่งพิทยาคม ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด ตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา พ.ศ. 2566 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พณฺณ ปณฺ ฅิโต ฅิเว